

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β', τεύχος 274 Παρασκευή 9 Νοεμβρίου 1984

Δρχ. 50

Ο Ρήγκαν ανεβάζει νέο έργο

- Το τανκ του Πολυτεχνείου στον Έβρο
- Ο Μητσοτάκης έμεινε χωρίς κουμπάρους
- Γιβραλτάρ - Χονγκ-Κονγκ στο ντόμινο της διπλωματίας
- Συνταγματικοί θεσμοί και Πρόεδρος





ΕΚΔΟΣΕΙΣ
«ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
σε λίγες μέρες

ΚΡΙΣΤΙΑΝ ΟΛΙΒΙΕ: Τα παιδιά της Ιοκάστης

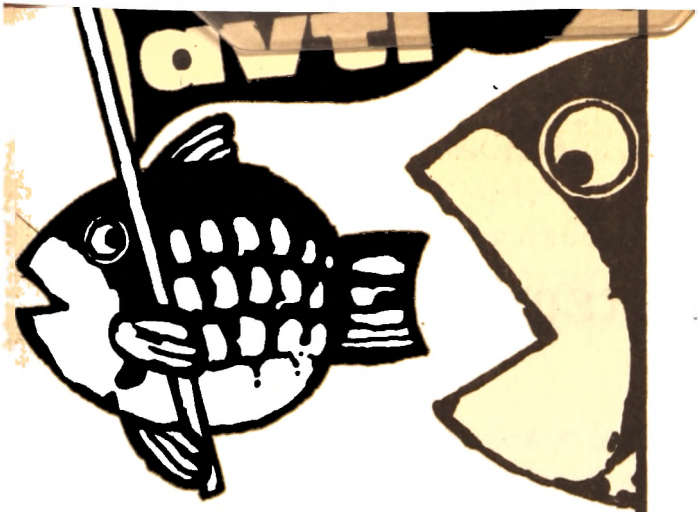
Ένα νέο βιβλίο στη «φεμινιστική σειρά». Η συγγραφέας ξεπερνώντας τις επίπεδες φεμινιστικές διεκδικήσεις κάνει μια νέα θεώρηση στην ψυχολογία των αντρών και των γυναικών.

ΣΤΡΑΤΑΡΧΗ ΤΙΤΟ: Απομνημονεύματα

Τα πιο σημαντικά γεγονότα που σημάδεψαν την εποχή μας από το 1935 έως το 1974, παρουσιάζονται μέσα από τις προσωπικές αφηγήσεις του Στρατάρχη ΤΙΤΟ.

Ο Στρατάρχης ΤΙΤΟ και ο ρόλος του στην Ελλάδα. Άγνωστες πτυχές της περιόδου 1940-1950.

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ - ΠΑΡΑΓΓΕΛΙΕΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Α. ΛΙΒΑΝΗ «ΝΕΑ ΣΥΝΟΡΑ»
ΣΟΛΩΝΟΣ 94, ΤΗΛ. 3610589-3600398



Περίοδος Β' • Χρόνος 11ος • Τεύχος 274
Παρασκευή 9 Νοεμβρίου 1984 δρχ. 50

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ
Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ακη Κοσώνα	
Ο κ. Μητσοτάκης και οι «κουμπάροι» στο κόμμα του	10
Αν. Μανιτάκης	
Προεδρικές αρμοδιότητες και πολιτική πραγματικότητα	12
Α. Εργατικού	
Σε κρίσιμη καμπή η συνεργασία στη ΓΣΕΕ	17
Άννης Βιτσέντζου	
Ινδία: μόνος οργανωτής η βία	20
Στ. Κούλογλου	
Πολωνία: η δολοφονία του Ποπελού- σκο	21
Γιώργου Δημητρακόπουλου	
Χογκ-Κονγκ: Ένα κράτος - δύο συστή- ματα	24
Γιάννη Παπαμιχαήλ	
Πανεπιστήμια επί αμερικάνικων βάσε- ων	26
Χρη. Νησιώτη	
Πολυτεχνείο: η πόρτα, το τανκ και η πε- ρικνημίδα	28
Ρεπόρτερ	
Εναλλακτικές εργατικές συλλεκτικές	30
Διτ. Βερολίνου	
Νίκου Λακκόπουλου	
Συνέντευξη με ομάδα Longo Mai	32
Ομάδα Γυναικών	
Η αναζήτηση του γυναικείου λόγου	35
Άννα Καστριώτου	
Και πάλι για το πανεπιστήμιο	37
Στ. Κούλογλου	
Η θεοσοφία της Ανατολής στην Αθήνα	38
Χρ. Βακαλόπουλου	
Ο Τρυφώ και ο κινηματογράφος	44
ΚΙΤΣ	48
Στ. Κούλογλου	
Χάλκη: Υφυπουργείο και κοινωνία	50
Χρ. Ντουνιά	
Χάλκη: Μια νέα πολιτιστική πρόταση	51
ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
Αντήνωρ	
Ο εκλογικός νόμος πίσω από την διά- σταση;	4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ	
Γ. Ιωάννου	16
Γ. Καλαϊτζής	23
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	43
ΔΙΑΛΟΓΟΣ	52

ΕΞΟΦΥΛΛΟ: ΤΑΣΟΣ

Ο ΘΑΥΜΑΣΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ Κ. ΡΗΓΚΑΝ

ΧΩΡΙΣ καμιά έκπληξη —ούτε καν στα ποσοστά— ο κ. Ρήγκαν επανεξελέγη πανηγυρικά στο προεδρικό αξίωμα. Εισέπραξε άνετα τη γενικότερη συντηρητική στροφή του εκλογικού σώματος στις ΗΠΑ. Συντηρητική στροφή που είχε ήδη εκδηλωθεί στους κόλπους του αντίπαλου Δημοκρατικού κόμματος, όπου επικράτησε για το χρίσμα ο συμβατικότερος των υποψηφίων.

ΚΑΙ Ο ΠΙΟ επιφανειακός παρατηρητής δεν μπορεί να αγνοήσει την τεράστια σημασία των πολιτικών εξελίξεων στην Αμερική, όχι μόνο για το υπέρτατο πρόβλημα της ειρήνης αλλά για τις επιπτώσεις τους και στην τελευταία γωνιά του πλανήτη.

ΤΟ ΜΕΓΑ καινούργιο στοιχείο σ' αυτή την εκλογή, που το επισήμαναν πρώτοι οι αμερικανοί αναλυτές— είναι πως απηχεί μια πολύ βαθύτερα στροφή των αμερικανών ως προς τις παραδοσιακές συντεταγμένες των πολιτικών αναφορών αυτής της χώρας.

ΠΕΡΑ ΑΠΟ διάφορα θέματα που συνδέονται με —ας τις ονομάσουμε έτσι— καθαρά εσωτερικές αλλαγές στην αμερικάνικη κοινωνία, η πλευρά που ενδιαφέρει ιδιαίτερα τον υπόλοιπο κόσμο —και πιο έντονα την Ευρώπη— είναι ότι για πρώτη φορά με τόση καθαρότητα ο ιμπεριαλιστικός ρόλος των ΗΠΑ εσωτερικεύτηκε στα κριτήρια του μέσου Αμερικάνου.

Ο ΜΕΣΟΣ αμερικάνος ξέρει πια καλά —και φαίνεται προς το παρόν να συμφωνεί— πως η ευημερία του δεν οφείλεται μόνο στην καταλήστευση των πλουτοπαραγωγικών πηγών του Τρίτου Κόσμου αλλά και στην αφαίμαξη της Ευρώπης και την επιβολή γενικότερα στη διεθνή σκηνή ηγεμονικών όρων όχι πια με κάποια στρατηγικά προσχήματα αλλά με τον ωμό τρόπο που επιτρέπει η γυμνή δύναμη.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ φυσικά δεν αλλάζουν έστω και κατ' ελάχιστον την ήδη χαραγμένη πολιτική Ρήγκαν, μιας και τέτοιων απόψεων κομιστής υπήρξε εξ αρχής ο επανεκλεγείς Πρόεδρος. Απλώς η γηραιά Ευρώπη μπορεί να απολαμβάνει, από το έσχατο οχυρό της του σαρκασμού, τις αδέξιες προσπάθειες των Αμερικάνων να επενδύσουν την κυνική τους πολιτική σε έναν Πρόεδρο που υποδύεται την αθωότητα του Μίκυ Μάους.

Ο «ΚΑΛΟΣ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΣ» και πάλι στο προσκήνιο λοιπόν, χωρίς το αφελές του χαμόγελο να μπορεί να εφησυχάσει κανέναν. Γιατί είναι φανερό ότι η αναβάπτιση της πολιτικής Ρήγκαν στο εκλογικό αποτέλεσμα θα επιταχύνει τους ρυθμούς εφαρμογής της.

ΚΑΙ ΩΣ ΠΡΟΣ μεν το μείζον θέμα της παγκόσμιας Ειρήνης για τίποτε δεν μπορεί να είναι βέβαιος κανείς. Η αμερικάνικη επιθετικότητα συνδυασμένη με την αστάθεια του ανατολικού μπλοκ και το κενό ηγεσίας στη Σοβιετική Ένωση είναι οι χειρότεροι δείκτες για την ομαλή πορεία των διεθνών εξελίξεων.

ΤΑΥΤΟΧΡΟΝΑ, η ρηγκανική στρατηγική για την απόλυτη υπαγωγή της Ευρώπης στο αμερικάνικο άρμα στερεί από την παγκόσμια ισορροπία δυνάμεων ένα πραγματικά αυτοδύναμο «τρίτο πόλο», που θα δρούσε καταλυτικά στην αναπόφευκτη ένταση που γεννά η σε όλο τον πλανήτη εξαπλωμένη σύγκρουση συμφερόντων των δύο υπερδυνάμεων.

ΟΛΑ ΑΥΤΑ έχουν βέβαια μια πολύ πιο οξυμένη πλευρά ως προς την Ελλάδα. Κυρίως γιατί η επιδιωκόμενη από τον κ. Ρήγκαν «συμπάγεια» και «συμπαρατάξη» της Δυτικής Συμμαχίας έναντι του Ανατολικού μπλοκ, τείνει να εξαφανίσει τα εθνικά μας προβλήματα ως «μικρο-ιδιορρυθμίες» ενός ευέξαπτου λαού σε κάποιο μικρό άκρο της Ευρώπης...

Η «ΕΥΘΥΓΡΑΜΜΙΣΗ» λοιπόν της Ελλάδας με τους σκοπούς των ΗΠΑ, θα είναι το κύριο μέλημα του ανανεωμένου ρηγκανισμού ως προς τη χώρα μας. Και οι αμερικάνικες μέθοδοι «ευθυγράμμισης» έχουν να κάνουν πολύ με τον γνωστό μας Προκρούστη, όπως έχει επανειλημμένα δείξει το μεταπολεμικό καθεστώς σχέσεων των δύο χωρών.

ΔΕΝ ΚΑΛΟΥΜΕ φυσικά τις πολιτικές ηγεσίες να αρθούν στο ύψος του Θησέα, ο οποίος άλλωστε ήταν μυθικό πρόσωπο. Αλλά όποιος δεν χαράζει την πολιτική του με βάση παρόμοιες προβλέψεις, κινδυνεύει, αν και πλούσιος από ιστορικές διδαχές, να συντριβεί από το αδιάφορο χαμόγελο του Μίκυ - Μάους.

ΑΝΤΙ

Ο εκλογικός νόμος πίσω από τη βαθύτερη διάσταση;

Ο ΝΕΟΣ εκλογικός νόμος, λοιπόν —ακριβέστερα το σύστημα με το οποίο θα διεξαχθούν οι προσεχείς βουλευτικές εκλογές— βρίσκεται και πάλι στο επίκεντρο της πολιτικής μας ζωής.

ΤΟ ΑΤΥΧΗΜΑ, ωστόσο, είναι ότι κάνεις, μέχρι στιγμής (ούτε ο Μένιος Κουτσόγιωργας...), δεν ξέρει, επακριβώς, ποιον εκλογικό νόμο —από τα τρία ή τέσσερα σχέδια νόμου που επεξεργάστηκε το υπουργείο Εσωτερικών— θα επιλέξει, τελικά, το Καστρί. Παραμένει γεγονός, βέβαια, ότι κάθε τόσο, διαρρέουν ορισμένες πληροφορίες που μιλούν για την άλφα ή βήτα «τελική επιλογή» των επιτελών του Καστρί ή για κάποιο «μικτό σύστημα» (απλής αναλογικής και πλειοψηφικού) που «προβληματίζει» τον πρωθυπουργό ή για κάποιες «σταθερές» που θα διέπουν το νέο εκλογικό νόμο, αλλά «τα πάντα —κατά την έκφραση συνεργάτη του πρωθυπουργού— παραμένουν ακόμα ρευστά».

Η ΟΠΟΙΑ «ρευστότητα», όμως, δεν αναιρεί τον τελικό στόχο: Ο νέος εκλογικός νόμος θα πρέπει —πριν απ' όλα— να εξασφαλίζει την αυτοδυναμία του ΠΑΣΟΚ. Και, δεύτερο, να εγγυάται ότι, προτού καν στηθούν οι κάλπες, το ΠΑΣΟΚ θα έχει μια δική του «συρμαγιά», κατά πολύ υπέρτερη από την όποια «συρμαγιά» της Νέας Δημοκρατίας. (Σχετικά, λέγεται ότι τον στόχο αυτό θα μπορούσε να επιτύχει ένα *suī generis* εκλογικό σύστημα, βάσει του οποίου η μεν απλή αναλογική θα εφαρμόζοταν στις περιφέρειες πέντε εδρών και πάνω, το δε πλειοψηφικό σ' όλες τις μονοεδρικές μέχρι τετραεδρικές περιφέρειες).

Οι δυσφορίες του Προέδρου

ΣΕ ΠΟΙΟ βαθμό, όμως, το εκλογικό σύστημα, που επεξεργάζεται η κυβέρνηση, επηρέασε —ή επηρεάζει— τις σχέσεις του ρυθμιστή του Πολιτεύματος με τον πρωθυπουργό;

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ τίθεται γιατί δεν είναι λίγοι οι παρατηρητές εκείνοι που υποστηρίζουν ότι πίσω από την πρόσφατη «διάσταση απόψεων μεταξύ της κυβερνήσεως και του προέδρου της Δημοκρατίας» (με αφορμή την ομιλία του κ. Καραμανλή στη Λέσχη Αξιωματικών Θεσσαλονίκης), κρύβονται οι ανησυχίες του ρυθμιστή του Πολιτεύματος για το εκλογικό σύστημα με το οποίο θα διενεργηθούν οι προσεχείς εκλογές. Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας —λένε οι παρατηρητές αυτοί— μπορεί να δυσφορεί για κάποιους «πειραματισμούς στις εξωτερικές μας σχέσεις». (Και, ειδικότερα, για τα πρόσφατα ταξίδια του πρωθυπουργού στη Λιβύη και στην Πολωνία). Μπορεί, ακόμα, να δυσφορεί, για την ευκολία με την οποία οι δυο *μονομάχοι*, κλιμακώνουν, κάθε τόσο, το πολιτικό μας κλίμα. Αλλά, κυρίως, *α ν η σ υ χ ε ι* για το εκλογικό σύστημα που ετοιμάζει η κυβέρνηση και το οποίο —κατά τις εκτιμήσεις του— ανατρέπει τις καθιερωμένες ισορροπίες (μεταξύ πρώτου και δεύτερου κόμματος) και «*τσουβαλιάζει*», εκ προοιμίου, το δεύτερο κόμμα. Στην περίπτωση αυτή (αν, δηλαδή, οι πληροφορίες, σε ό,τι αφορά το περιεχόμενο του νέου εκλογικού νόμου, είναι ακριβείς), ο πρόεδρος της Δημοκρατίας φέρεται διατεθειμένος ν' αναπέμψει, στη Βουλή τον εκλογικό νόμο (άρθρο 42, παρ. 2 του Συντάγματος) ή και να υποβάλει την παραίτησή του, αν υποτε-

θεί ότι η κυβέρνηση εμμένει στο αρχικό περιεχόμενο του νόμου.

ΤΙΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ, αυτές, όμως, αρνούνται να θεωρήσουν δεδομένες, ορισμένοι βουλευτές (και οργανωτικά στελέχη) της Νέας Δημοκρατίας, που, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, διάκεινται *δυσμενώς*, απέναντι στον ρυθμιστή του Πολιτεύματος. Οι βουλευτές αυτοί, δέχονται ότι ο υπό εκκώλαψη εκλογικός νόμος, θα είναι ο «*χειρίστος*» (για το κόμμα τους), ότι οι εκλογές θα διεξαχθούν μέσα σε κλίμα πόλωσης και κάθετης αντιπαράθεσης, αλλ' ότι, τελικά, «*Καραμανλής και Παπανδρέου θα τα βρουν*». Ο πρώτος, «για να εξασφαλίσει την επανεκλογή του στο ύπατο αξίωμα της πολιτείας», ο δεύτερος, «για να περάσει έναν εκλογικό νόμο κομμένο και ραμμένο στα μέτρα του».

ΜΕ ΤΗΝ άποψη αυτή, δεν συμφωνούν άλλοι βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας, οι οποίοι υποστηρίζουν ότι «*ουδέποτε ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, και ιδρυτής του κόμματος, θα δεχθεί να παίξει ένα τέτοιο παιχνίδι*» και ότι, εκεί που έφτασαν οι σχέσεις Καραμανλή - Παπανδρέου, το πιθανότερο είναι να μην εκτεθεί υποψήφιος, για το προεδρικό αξίωμα, ο σημερινός Πρόεδρος. Οπότε «*και η προσφορά προς το ΠΑΣΟΚ— προσφορά από την επανεκλογή Καραμανλή— θα εκλείψει*».

Τι είδους δημοψήφισμα;

ΑΝΑΜΕΣΑ στις δυο αυτές διαφορετικές εκτιμήσεις, ο νέος αρχηγός του κόμματος, Κ. Μητσοτάκης, αποφάσισε να παίξει τα δικά του παιχνίδια. Έτσι, μιλώντας την περασμένη Κυριακή σε μεγάλη αίθουσα ξενοδοχείου, με την ευκαιρία των δεκάχρονων της Νέας Δημοκρατίας, πρότεινε τη διενέργεια δημοψηφίσματος, με ένα διπλό ερώτημα: «*Απλή ή ενισχυμένη αναλογική*» και «*λίστα ή σταυρό προτίμησης*».

ΥΠΟΤΙΘΕΤΑΙ ότι ο Κ. Μητσοτάκης απηύθυνε την πρότασή του αυτή, στα πολιτικά κόμματα: *Αν συμφωνήσουμε μεταξύ μας —είπε— μπορεί να προχωρήσουμε στα περαιτέρω...* Στην πραγματικότητα, όμως, αποτάθηκε στον πρόεδρο της Δημοκρατίας, εφόσον, στην αποκλειστική του αρμοδιότητα και ευθύνη, υπάγεται η όποια προκήρυξη δημοψηφίσματος. Το σχετικό άρθρο του Συντάγματος (44, παρ. 2), είναι σαφέστατο: «*Ο πρόεδρος της Δημοκρατίας δύναται, δια διατάγματος, να προκηρύσσει την διεξαγωγή δημοψηφίσματος επί κρίσιμων εθνικών θεμάτων*». Και πέραν ου! Το πρώτο ερώτημα, βέβαια, είναι αν ο σταυρός προτίμησης και, κυρίως, το εκλογικό σύστημα, συνθέτουν «*κρίσιμον εθνικόν θέμα*». (Οι γνώμες των συνταγματολόγων, πάνω στο θέμα αυτό, διίστανται). Το δεύτερο ερώτημα είναι τι επιδιώκει ο νέος αρχηγός με την πρότασή του για δημοψήφισμα.

ΚΑΙ ΩΣ προς το πρώτο σκέλος της πρότασης, ο Κ. Μητσοτάκης προωθεί, στην ουσία, την ενισχυμένη αναλογική —ένα σύστημα που φέρεται να προκρίνει, εν ονόματι της «*σταθερότητας*» των κυβερνήσεων, και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας. Από την άλλη, το ερώτημα: «*Απλή ή ενισχυμένη αναλογική*», αποτελεί, στην ουσία, προσφορά στο ΠΑΣΟΚ, εφόσον δίνει στην κυβέρνηση την δυνατότητα ν' απεμπλακεί από τις προεκλογικές της επαγγελίες, για την καθιέρωση της απλής και α-

νόθευτης αναλογικής. Όσο για το δεύτερο σκέλος της πρότασης (σταυρός προτίμησης, ή λίστα), πρόκειται για μια εξαιρετικά «βολική» υπόθεση, εφόσον αποδεσμεύει τον ίδιο τον αρχηγό από όσες τυχόν δεσμεύσεις ανέλαβε, για την ανάδειξή του στην αρχηγία: «ψήφισέ με και σου υπόσχομαι εκλογήμη σειρά, κτλ.».

ΦΥΣΙΚΑ, από πουθενά δεν προκύπτει ότι, είτε από πλευράς κομμάτων, είτε από πλευράς ρυθμιστή του Πολιτεύματος, θα δοθεί συνέχεια στην πρόταση Μητσοτάκη. Αντίθετα, η μόνη προέκταση που δίνεται —αλλά προς τελειώς άλλη κατεύθυνση— είναι η «κίνηση πολιτών» για την καθιέρωση της απλής αναλογικής, σαν πάγιου εκλογικού συστήματος της χώρας. Ήδη οι «επιτροπές πρωτοβουλίας» της Αθήνας, Πειραιά, Θεσσαλονίκης, οργανώνουν, για το Σάββατο 24 Νοεμβρίου, στην Αθήνα, μεγάλη πανελλαδική συνδιάσκεψη, υπογραμμίζοντας ότι η καθιέρωση της απλής αναλογικής, αποτελεί «ζωτικό όρο και αναγκαία προϋπόθεση για την ομαλή λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος και την πρόοδο του τόπου». (Την οργανωτική επιτροπή της συνδιάσκεψης έχουν κιόλας πλαισιώσει καθηγητές πανεπιστημίου, συνδικαλιστές, επιστήμονες, επαγγελματίες, εκπρόσωποι της τοπικής αυτοδιοίκησης, λογοτέχνες, κ.ά.). Όσο για τη στάση που υιοθετεί η κυβέρνηση, απέναντι στην κίνηση αυτή, είναι απλώς στάση σιωπής...

«Παγωμένες» σχέσεις

ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ συζητήσεις, όμως, για τον εκλογικό νόμο, καθώς και η κίνηση για την απλή αναλογική, δεν αναιρούν το γεγονός ότι οι σχέσεις ανάμεσα στον πρόεδρο της Δημοκρατίας και τον πρωθυπουργό, παραμένουν —ως τη στιγμή που γράφονται, τουλάχιστον, οι γραμμές αυτές— «παγωμένες». Η κυβέρνηση εξακολουθεί να πιστεύει ότι ο προεδρικός λόγος, στη Θεσσαλονίκη, ήταν μια απροσημάτιστη «παρέμβαση στο κυβερνητικό έργο». Ότι, τη φορά αυτή, ο Πρόεδρος «το πήγε πολύ πιο πέρα από τις καθιερωμένες νουθεσίες και παραινήσεις». Ότι η «αιχμή του δόρατος ήταν σχεδόν αποκλειστικά στραμμένη προς την κυβέρνηση». Και ότι, εκ των πραγμάτων, υπάρχει ένα θέμα «αρμοδιοτήτων του Προέδρου». Από την άλλη, ωστόσο, δεν υπάρχει οποιαδήποτε ένδειξη που να πείθει ότι η κυβέρνηση επιδιώκει «ρήξη» ή «κρίση» ή «αναμέτρηση» με τον Κ. Καραμανλή. Όλες, μάλιστα, οι σχετικές συσκέψεις (σε επίπεδο Καστρί ή σε επίπεδο Εκτελεστικού Γραφείου του ΠΑΣΟΚ), κατέληξαν στο ίδιο συμπέρασμα: Ότι η κυβέρνηση «πρέπει να διατηρήσει την ψυχραιμία της». Και ν' αποφύγει την αντιπαράθεση.

ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ των συσκέψεων αυτών, ακούσθηκαν και πάλι οι γνωστές «φωνές», ότι, δηλαδή, «ΠΡΕΠΕΙ να εκλέξουμε δικό μας Πρόεδρο», ή «ΜΠΟΡΟΥΜΕ να εκλέξουμε δικό μας Πρόεδρο» (προσθέτοντας τις έδρες του ΠΑΣΟΚ και τις έδρες του ΚΚΕ = 182 ή 183 ψήφους) ή «ΜΠΟΡΟΥΜΕ να τροποποιήσουμε το Σύνταγμα», κ.ά. Οι νηφαλιότεροι, ωστόσο, από τους μετέχοντες, έβαλαν τα πράγματα στις σωστές τους διαστάσεις —ότι, δηλαδή: Η παρούσα Βουλή δεν μπορεί ν' αναδείξει άλλο Πρόεδρο, πλην του Κ. Καραμανλή. Ότι το ΚΚΕ «δεν χαρίζει ψήφους» και ότι το «τίμημα» θα είναι βαρύτατο, «αν υποτεθεί ότι η εκλογή του δικού μας προέδρου, θα εξαρτηθεί από τις ψήφους του Χ. Φλωράκη». Τέλος, ότι «αρκεί τρεις ή τέσσερις δυσσαρεστημένοι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ, να μην ψηφίσουν τον δικό μας υποψήφιο, για να γίνουμε η χλεύη της Δεξιάς».

ΑΛΛΑ ΑΔΥΝΑΜΙΑ της σημερινής Βουλής να εκλέξει νέο αρχηγό του κράτους (στην περίπτωση που υποψήφιος δεν θα είναι ο Κ. Καραμανλής), σημαίνει διάλυση της Βουλής, μέσα

στον Απρίλιο, και προκήρυξη εκλογών, με δεσπόζον θέμα την ανάδειξη νέου Προέδρου της Δημοκρατίας. «Εκλογές, όμως», είπαν οι νηφάλιοι, «όπου αντικείμενό τους δεν θα είναι το δίλημμα: ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά, αλλά το «γιατί έφυγε ο Καραμανλής», θα είναι, οπωσδήποτε, σε βάρος μας». Συνεπώς, «έχουμε κάθε λόγο να μην εξωθήσουμε τα πράγματα στα άκρα. Και να βρούμε ένα μόντους βιβέντε μαζί του».

ΕΤΣΙ ΕΙΧΑΝ τα πράγματα, ως την περασμένη Κυριακή, όταν βγήκαν στο μейντάι οι «Νιου Γιορκ Τάιμς», για να «προειδοποιήσουν» τον πρωθυπουργό Α. Παπανδρέου ότι αν συνεχίσει τις «αντιαμερικανικές», «αντιδυτικές» και «αντινατοϊκές» δηλώσεις του, και, προπαντός αν πει και στη Δαμασκό πράγματα «αντιαμερικανικά» (όπως είπε κουβεντιάζοντας με τον Καντάφι ή με τον Γιαρουζέλσκι), τότε η Ουάσιγκτον δεν θα έχει, πλέον, καμιά αναστολή ν' ανατρέψει την ισορροπία 7:10!

ΤΟ ΑΡΘΡΟ, με τίτλο: «Κλυδωνίζεται το σκάφος του ΝΑΤΟ από τις θέσεις Παπανδρέου;», γράφτηκε 48 μόλις ώρες πριν από τις προεδρικές εκλογές στις ΗΠΑ και ενώ η επανεκλογή του Ρέηγκαν ήταν βεβαία, όποια στάση και αν τηρούσαν οι Ελληνοαμερικανοί και ό,τι και αν έλεγε το φιλελληνικό λόμπυ...

Ένα άρθρο «εξωραίζεται»

ΤΟ ΑΡΘΡΟ, ωστόσο, είχε και κάποιες πολύ ενδιαφέρουσες πλευρές, οι οποίες απλώς απαλειφθηκαν από τον καλό φιλοκυβερνητικό Τύπο... Οι πλευρές αφορούσαν κάποιες διαβεβαιώσεις «επιτελών του στενού περιβάλλοντος του Έλληνα πρωθυπουργού», σύμφωνα με τις οποίες άλλο πράγμα είναι η ρητορική (η «αντιαμερικανική ρητορική του κ. Α. Παπανδρέου», που οφείλεται στις φιλοτουρκικές θέσεις ή ενέργειες της αμερικανικής κυβέρνησης...) και άλλο οι πράξεις. Τα λόγια είναι ανέξοδα και δεν βλάπτουν πολύ. Σημασία έχουν οι «πράξεις». Και οι πράξεις λένε ότι και στο ΝΑΤΟ παραμείναμε, και τις βάσεις διατηρήσαμε, και τα AWACS δεχτήκαμε και τη συμφωνία για την «Φωνή της Αμερικής», θ' ανανεώσουμε... Συνεπώς, ας μην παραπονούνται οι καλοί μας φίλοι, οι Αμερικανοί!

ΤΗΝ ΙΔΙΑ μέρα που κυκλοφορούσαν οι «Νιου Γιορκ Τάιμς», ο Κύπριος κυβερνητικός εκπρόσωπος, Α. Χριστοφίδης, δήλωνε, στην Αθήνα (όσο και αν οι δηλώσεις ημιδιαψεύσθηκαν την άλλη μέρα...), ότι κύριοι υπαίτιοι για την τουρκική αδιαλλαξία στο κυπριακό —αδιαλλαξία που επιβεβαιώθηκε και στους δυο γύρους των συνομιλιών της Νέας Υόρκης— είναι, και παραμένουν, οι Αμερικανοί. Οι οποίοι, τώρα, είναι μια χαρά «βολεμένοι» με το γιγαντιαίο αεροδρόμιο που κατασκεύασαν στο Λευκόνοικο (στην τουρκοκρατούμενη Κύπρο), για τις ανάγκες της «Δύναμης Ταχείας επέμβασης», στον μεσοανατολικό χώρο και, συνεπώς, δεν έχουν λόγους να θέλουν λύση στο Κυπριακό, που θ' αποκαθιστούσε την ενότητα —άρα και την κυριαρχία— του κυπριακού κράτους.

ΕΙΠΕ ΑΚΟΜΑ, ο Α. Χριστοφίδης ότι η Λευκωσία συμφωνεί με το άνοιγμα του φακέλου της Κύπρου (αχ, βέβαια, ανοίξει...) και ότι, για μια ακόμα φορά, θα καταδειχθεί η ευθύνη των ΗΠΑ που ανέχθηκαν την τουρκική εισβολή.

ΑΛΛΑ ΜΟΝΟΝ οι ΗΠΑ ανέχθηκαν την εισβολή; Κάποτε ο Τάκης Λαμπρίας (σαν υφυπουργός Τύπου), είχε εμπιστευθεί σ' ένα φίλο του δημοσιογράφο: «Να εύχεσαι να μην ανοίξει ποτέ αυτός ο φάκελος: Γιατί θ' αποδειχθεί ότι όλοι σχεδόν οι «σύμμαχοι» μας στη Δύση, και όλοι, σχεδόν, οι «φίλοι μας», στην Ανατολή είχαν ανεχθεί ή ευλογήσει την τουρκική εισβολή». Οι λεπτομέρειες μαθεύτηκαν αργότερα: Αμερικανοί, Βρετανοί, Σοβιετικοί, Γιουγκοσλάβοι... Χρειάζεται να συνεχίσουμε;

ΑΝΤΗΝΩΡ

Ο Κ. ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ ΟΜΙΛΕΙ

Λέγεται από τους πάντα ενήμερους των «στενών κύκλων» πως ο κ. Καραμανλής διαλέγεται πλέον κυρίως με την Ιστορία. Έχει πάψει να νιώθει και να αισθάνεται ως αρχηγός της Δεξιάς, είναι πια μια υπερκομματική μορφή, που κατατρύχεται από ανησυχίες στην εθνική σφαίρα των προβλημάτων και μόνον.

Δεν νομίζουμε ότι χρειάζεται να συμφωνήσει ή να διαφωνήσει κανείς με τέτοιου είδους εκτιμήσεις. Γιατί ακριβώς ο υπερκομματικός χώρος και η σφαίρα του έθνους δεν αποκλείουν καθόλου έναν πολύ συγκεκριμένο ταξικό και πολιτικό ρόλο, το αντίθετο μάλιστα.

Σε ορισμένες περιστάσεις, η πιο καίρια πολιτική παρέμβαση μπορεί να προαπαιτεί την απόσπαση απ' τις τρέχουσες όψεις της πολιτικής, από το «χαμαλίκι» δηλαδή της καθημερινότητας.

Έχουμε λοιπόν την υποψία ότι αν ο κ. Καραμανλής συναναστρεφόταν αποκλειστικά με την Ιστορία, θα μεριμνούσε κυρίως για την εμπέδωση του θεσμού στον οποίο ο ίδιος επιδίωξε να ανέλθει. Θα άφηνε δηλαδή μια έμπρακτη υποθήκη στο βασικό αξίωμα που διέπει το ρόλο του εκάστοτε Ανώτατου Άρχοντα σε μια κοινοβουλευτική δημοκρατία, ότι δηλαδή ο Ανώτατος Άρχων δεν κυβερνά.

Η μόνο αρχή που έπρεπε να κατευθύνει τον ρόλο του Ανώτατου Άρχοντα είναι η μέριμνα για την εμπέδωση των βασικών πηγών της πολιτειακής νομιμότητας, με ακρογωνιαίο λίθο την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας.

Πολύ όμως φοβούμεστε ότι ο διάλογος του Προέδρου με την Ιστορία είναι απλώς ο μονόλογος με την προσωπική του ιστορία. Διότι κάθε τόσο, (ως ακροβολιστής προς το παρόν είναι αλήθεια), φροντίζει να υποσημαίνει το πάγιο πλαίσιο των πολιτικών του αντιλήψεων, που, ω! της συμπτώσεως, συμβαίνει να διαφωνεί με τις επιλογές μιας καθόλα νόμιμα εκλεγμένης και συνταγματικής πολιτευόμενης κυβερνήσεως.

Θεωρούμε πως πράγματι θα ήταν ανησυχητικό αν άρχιζε η συνταγματική φιλολογία για τα όρια της μιας ή της άλλης κίνησης, της μιας ή της άλλης «νομιμότητας».

Θα έπρεπε πια να υπάρχει η ιστορική γνώση ότι μέσα στα κενά και τα όρια των θεσμών αν ανοίξουν κάποιες αμφιλεγόμενες ιστορίες αμφιλέγεται πια και η ίδια η Ιστορία...

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ ΚΟΛ

Φαίνεται ότι κάπου διευθετήθηκε το θέμα που πρόκυψε από τον χαιρετισμό του κ. Κολ στη «ΝΔ» για τα δεκάχρονά της. Γιατί πράγματι η ιστορία ήταν «χοντρή», από τις πολύ σπάνιες στις εθιμικές σχέσεις των ευρωπαϊκών κομμάτων όλου του ιδεολογικού φάσματος.

Ανακοινώσεις συμπαράστασης τέτοιου Τύπου, όπου ο κ. Κολ να προαναγγέλει τη νίκη της ΝΔ στις επόμενες ελληνικές εκλογές και να προσφέρει την στήριξή του σ' αυτό το έργο έχουμε να δούμε από την εποχή της κομμουνιστικής διεθνούς.

Αλλά είναι γεγονός ότι στις μέρες μας η μόνη ενεργή διεθνής είναι η διεθνής της αντίδρασης, έτσι ώστε οι δανεισμένες από την Αριστερά πρακτικές να γελοιογραφούνται άνετα στις σχέσεις των συντηρητικών κομμάτων.

Βέβαια, από μια άλλη σκοπιά, δεν είναι μυστικοί οι ιδιαίτεροι δεσμοί του κ. Μητσοτάκη με τη Γερμανία, δεσμούς που δεν τους οφείλει φυσικά στη γνώση της γερμανικής γλώσσας.

Άλλωστε ένας συνεπής ατλαντικός ξέρει καλά πως οι σιδηροί βραχίονες των ΗΠΑ στην Ευρώπη είναι η κ. Θάτσερ και ο κ. Κολ, ο τελευταίος μάλιστα πιο ευλύγιστος απ' τα λαδώματα της «Φλίκ» στις αρθρώσεις του.

Έτσι ο κ. Μητσοτάκης έκανε τους συμμάχους που του ταιριάζουν καθώς όρισαν και τα σχολικά μας βιβλία «όμοιος ομοίω αεί πελάζει».

Μετά την ευτυχή αυτή συνάντηση θα διασκεδάσαμε πολύ αν ο κ. Μητσοτάκης έστελνε ακριβώς το ίδιο κείμενο στον κ. Κολ τις παραμονές των γερμανικών εκλογών αλλάζοντας απλώς τις ονομασίες. Θα ανακάλυπτε τότε ότι ο χαιρετισμός είναι πραγματικά προπετής, είναι μήνυμα κραταιάς χώρας προς προτεκτοράτο, ότι δεν έχει δηλαδή ίχνος αμοιβαιότητας.

Αλλά φοβούμεστε, πως αυτή η πλευρά δεν αφορά τον κ. Μητσοτάκη ενώ βέβαια αφορά τους γερμανούς έναντί του.

Γι' αυτό άλλωστε και οι δύο δεν αφορούν τον ελληνικό λαό στην πλειοψηφία του...

ΕΡΤΙ-1 — ΕΠΑΙΝΟΣ

Ο καλός λόγος να λέγεται που λέει και η παροιμία. Και τον λέμε χωρίς να «φεισθούμε επαίνων» για την ΕΡΤ-1. Αναφερόμαστε προφανώς στην πιο καλή στιγμή που θυμόμαστε της ελληνικής τηλεόρασης στο χώρο των ειδήσεων, δηλαδή στην κάλυψη απ' το δελτίο των 9 της δολοφονίας της Ίντιρα Γκάντι και όλων των πλευρών που ανέκυπταν από το θέμα.

Θα μπορούσαμε να πούμε επιγραμματικά πως ό,τι είδαμε εκείνο το βράδυ ήταν πραγματικά η τηλεόραση, δηλαδή η πλήρης αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων που παρέχει αυτό το μέσο ενημέρωσης.

Αναφερόμαστε σύντομα σ' αυτό το πλήρες ειδησεογραφικό ημίωρο μιας και αποτελεί ένα κλασικό πρότυπο για μια σωστή χρήση της τηλεόρασης.

Καταρχήν η «σούμα» γύρω από το γεγονός, εύστοχη, και πλήρης. Αμέσως μετά η επισκόπηση από τον κ. Γαλανόπουλο της κατάστασης στην Ινδία με πλήρη —εν τη συντομία της— αναφορά στους Σιχ. Το πέρασμα μετά στη διεθνή πλευρά, μετά στα περί Παπανδρέου και Καραμανλή, η συνέντευξη με τον Ινδό πρεσβευτή κτλ.

Ήταν η πληρότητα συνδυασμένη με μια σαφέστατη ισορροπία των διαφορετικών όψεων που συνθέτουν το «θέμα». Ταυτόχρονα υπήρξε μια εκπληκτική προσοχή σε χαρακτηριστικές λεπτομέρειες όπως για παράδειγμα η στιγμή που ο κ. Γαλανόπουλος σταμάτησε την αφήγηση για να ακουστούν ύμνοι των Σιχ και η συγγένειά τους με τη βυζαντινή μουσική.

Για όλους εμάς, που ανοίξαμε την τηλεόραση με τον τρόπο ότι πρώτη είδηση θα ήταν «τον αποτροπιασμό του εξέφρασε ο πρωθυπουργός κ. Ανδρέας Παπανδρέου...», η ΕΡΤ 1 μας χάρισε την πιο ευχάριστη έκπληξη.

Αλλά βέβαια γρήγορα φρόντισε η τηλεόραση να επανορθώσει αυτό το λάθος «ποιότητας» που έκανε. Διότι προφανώς, αν επικρατούσε ένα τέτοιο κλίμα και πνεύμα στις ειδήσεις πως θα γίνονταν όσα περιγράφουμε στα επόμενα τηλεοπτικά μας σχόλια;

Έτσι, ας κρατήσουμε στο νου μας αυτή τη μέρα σαν μια λαμπρή ανάμνηση για το πόσο ωραία θα ήταν η τηλεόραση —αν ήταν τηλεόραση— και πόσο ωραίο θα μπορούσε να ήταν το ΠΑΣΟΚ, —αν ήταν σοσιαλιστικό—.

ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΑ (2)... ΚΑΙ ΨΟΓΟΣ

Κι ενώ είχαμε αναθαρρήσει, να που η ΕΡΤ-1, μας τα ξαναχάλασε. Αναφερόμαστε στα όσα ελέγχθησαν με αφορμή τη διαμαρτυρία της Προεδρίας της Δημοκρατίας, επειδή —λέει— ο λόγος του Κ. Καραμανλή, δεν μεταδόθηκε ολόκληρος στην αρχή, αλλά στο... τέλος του δελτίου ειδήσεων.

Κατ' αρχήν, πρέπει να πούμε ότι θεωρούμε εντελώς... αφρικανική την απαίτηση, οι όποιες κινήσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας, από τις επιδόσεις των διαπιστευτηρίων ξένων πρεσβευτών, μέχρι τους λόγους του, να γίνονται πρώτη είδηση στα έρημα τα δελτία ειδήσεων. Αν μία τέτοια «διαμαρτυρία», είχε κυκλοφορήσει σε κάποια από τις ευρωπαϊκές χώρες, με τις οποίες ο κ. Καραμανλής θέλει να γίνουμε «ισότιμοι εταίροι», θα είχαμε ένα σκάνδαλο πρώτου μεγέθους, ή αλλιώς θα είχε γελάσει και το παρδαλό κατσίκι.

Πολύ περισσότερο, οι καημένοι τηλεθεατές, δεν είναι υποχρεωμένοι —εκτός πια και αν κανείς θεωρεί την τηλεόραση ιδιοκτησία του— να υφίστανται θέλουν δε θέλουν ημίωρους λόγους πριν παρακολουθήσουν το δελτίο ειδήσεων, για το οποίο άνοιξαν και την τηλεόραση. Κάποτε οι πολιτικοί μας πρέπει να καταλάβουν ότι να επιβάλουν με το ζόρι στον κόσμο να τους ακούσει, δεν είναι και τόσο δημοκρατικό. Εκτός πια κι αν θέλουν να μιμηθούν τη χούντα, η οποία, ευφυώς σκεπτόμενη, είχε βάλει τις ειδήσεις την ίδια ώρα, και στα δύο κανάλια.

Βέβαια, στη συγκεκριμένη περίπτωση που εξετάζουμε, το γεγονός του προεδρικού λόγου, έπρεπε να είναι πρώτη είδηση, επειδή περιείχε σημαντικές πολιτικές θέσεις (όχι πειραματισμοί στην εξωτερική πολιτική κτλ.). Μία τηλεόραση λοιπόν που σέβεται τον εαυτό της, θα έπρεπε να μεταδώσει την είδηση, να αναφερθεί στα συγκεκριμένα αποσπάσματα, να γίνει ένα σχόλιο από τον πολιτικό της συντάκτη, να ζητήσει τη γνώμη άλλων πλευρών, ειδικότερα της κυβέρνησης προς την οποία εστρέφοντο οι κριτικές και να παραπέμψει όσους ήθελαν να ακούσουν ολόκληρο το λόγο, στο τέλος του δελτίου.

Επειδή όμως η τηλεόρασή μας δε σέβεται ούτε τον εαυτό της, εφεύρε τη γελοία δικαιολογία, ότι «δεν μεταδίδονται λόγοι που απευθύνονται προς κοινωνικές ομάδες» εννοώντας βέβαια τους αξιωματικούς! Και αντιφάσκουσα μεταξύ των άλλων και με το πολύ πρόσφατο παρελθόν της, όπως π.χ. τη μετάδοση του πρωθυπουργικού λόγου σε μια άλλη κοινωνική ομάδα, δηλαδή τους πρυτάνεις. Από τη μία μεριά λοιπόν το —κυβερνητικό στρατόπεδο λέει κουτοπονηριές, από την άλλη η προεδρία, αν υποθέσουμε κιόλας ότι εκφράζει και την άποψη της αξιωματικής αντιπολίτευσης, αναπαράγει τις ίδιες αντιλήψεις που οδήγησαν στα σημερινά τηλεοπτικά χάλια, φωνασκώνοντας μόνο και μόνο επειδή απέκλεισαν την ίδια.

Με άλλα λόγια, μαύρη είναι η νύχτα στα βουνά, στα κανάλια και στα μυαλά των πολιτικών μας. Καημένες τηλεθεατή, να ξερες τι σε περιμένει ακόμη...

ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΑ (3)... ΚΑΙ ΑΠΟΡΙΑ

Αντίστοιχου χαρακτήρα είναι και οι παρατηρήσεις μας για τα άλλα τηλεοπτικά γεγονότα που μας απασχόλησαν τις τελευταίες μέρες: η αποσιώπηση των εκδηλώσεων της ΝΔ για τα δεκάχρονα της και η παρουσίαση μιας γιορτής της ΕΔΗΚ, καθώς και η τηλεοπτική κάλυψη των τρίχρονων γενεθλίων του «Έθνους».

Καταρχήν οι εκδηλώσεις της αξιωματικής αντιπολίτευσης είχαν ενδιαφέρον δημοσιογραφικό, εξαιτίας όσων είχαν προηγηθεί στην ΟΝΝΕΔ (αλήθεια γιατί η ΝΔ δεν διαμαρτυρήθηκε επειδή οι ΕΡΤ δεν κάλυψαν τις διαμάχες, όπως θα έπρεπε να κάνουν, αν ήταν το ειδησεογραφικό κριτήριο που πρυτάνευε;).

Ύστερα, δεν έχουμε καμιά αντίρρηση με την τηλεοπτική κάλυψη των όσων συμβαίνουν σε μια εφημερίδα, και η περίπτωση των γενεθλίων του «Έθνους», το οποίο κατάφερε να γίνει μέσα σε λίγο διάστημα η μεγαλύτερη (κύκλοφοριακά) εφημερίδα, προσφέρεται θαυμάσια για άφθονο και πολύπλευρο ρεπορτάζ. Άλλωστε η τηλεόραση δεν είναι μόνο για να παίρνει από τον γραπτό Τύπο τις διαφημίσεις, αλλά πρέπει και να τον προβάλλει.

Το κακό είναι, ότι ούτε τέτοιο ρεπορτάζ έγινε, και απλώς θαυμάσαμε τη γοητευτική φιγούρα του κ. Κωστόπουλου, ο οποίος έκοψε την τούρτα και τυχαίνει να είναι πολιτικός προϊστάμενος της... τηλεόρασης. Σωτήρης, κερνάει, Σωτήρης πίνει δηλαδή, κι όλα αυτά στην πλάτη της αλλαγής. (Και μια ερώτηση: η τηλεόραση θα πάει σε αντίστοιχες δεξιώσεις άλλων εφημερίδων;).

ΜΙΑ ΕΙΝΑΙ... Η ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ

Ευτυχώς που υπάρχουν ακόμη και σήμερα ορισμένοι σοσιαλιστές, και μας θυμίζουν τις ένδοξες παλιές εποχές, πριν τη δικτατορία, αλλά και μετά, στην περίοδο της μεταπολιτευτικής ευφορίας. Τότε, που κόμματα οργανώσεις και ομάδες μάλωναν για τους τίτλους, τους δικούς τους και των περιοδικών τους: «Ένα είναι το ΚΚΕ», «αυτοί είναι οι αυθεντικοί «Λαϊκοί Αγώνες» το όργανο της εργατικής τάξης», «κατάρα στους προδότες, που καπηλεύονται τον τίτλο», και τόσα άλλα αξέχαστα.

Μόνο που τότε, οι αντιμαχόμενοι σπάνια κατέφευγαν στην αστική δικαιοσύνη, για να λύσει τις αντιθέσεις τους. Συνήθως απεφάσιζε «το κίνημα», απομονώνοντας τη μία πλευρά ή συνηθέστατα και τις δύο. Τώρα όμως που το κίνημα (το Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό εννοούμε) βρίσκεται στην εξουσία, γιατί να μη χρησιμοποιηθεί για την τιμωρία των «αποστατών» και η ταξική δικαιοσύνη, η οποία ως γνωστόν, είναι... ανεξάρτητη από την πολιτική εξουσία;

Έτσι φαίνεται ότι σκέφθηκε και ο «Οίκος Α. Λιβάνη», που κατέ-

θεσε αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, εναντίον της «Νέας Οικολογίας», για υφαρπαγή του σήματος του περιοδικού «Οικολογία και Περιβάλλον» που εξεδίδοτο παλιότερα από τον εκδοτικό οίκο του διευθυντή του Πολιτικού Γραφείου του Πρωθυπουργού (για περισσότερες λεπτομέρειες, δες το προηγούμενο τεύχος του ΑΝΤΙ). Στην αίτηση λοιπόν μαθαίνουμε, ανάμεσα στα άλλα, ότι το περιοδικό ήταν πολύ πετυχημένο; Έτσι ώστε «ο περιοδικός και ημερήσιος Τύπος, δημοσίευε άρθρα και αποσπάσματα ως και κριτικές γι' αυτό». Καθ' όλον το ανωτέρω διάστημα, (εννοείται από την έκδοση του —ΣΣ) λόγω της ποιότητας της ύλης και του περιεχομένου του, καθώς και της εντόνου διαφημιστικής προβολής, καθιερώθηκε στη συνείδηση του αναγνωστικού κοινού, ως το αντιπροσωπευτικό έντυπο του ειδικού θέματος, με το οποίο κατά κύριο λόγο ασχολείται δηλαδή: της μελέτης του οικολογικού προβλήματος και της προστασίας του περιβάλλοντος.

Να όμως που οι εκδότες, έχουν και αυτοκαταστροφική μανία: την 1.9.1984 ανέστειλα την έκδοση του περιοδικού μου για περιορισμένο χρονικό διάστημα ενός τετραμήνου, για τους λόγους τους οποίους αναφέρω λεπτομερώς εις επιστολή την οποία έστειλα προς όλους τους συνδρομητές του περιοδικού μου, δηλαδή: ...«για μια γενικότερη αλλαγή στην αρθρογραφία, στην ειδησεογραφία, στην ποικιλία και στον προβληματισμό του περιοδικού μας για ό,τι αφορά το περιβάλλον και ειδικότερα την οικολογία».

Να πως ο ανταγωνισμός προκαλεί καλό στον Τύπο. Θα έχουμε κι άλλο οικολογικό περιοδικό, μέσα σε 4 μήνες. Βέβαια, αυτό το χρονικό όριο δεν υπήρξε ποτέ, ούτε στις κατ' ιδίαν συζητήσεις, ούτε στο γράμμα του εκδότη προς τους συνδρομητές. Και φλεγόμαστε από επιθυμία να δούμε αν θα εφαρμοστεί (και με ποια στελέχη άραγε;) όταν θα έχει περάσει η μανία αντεκδίκησης κατά των «αποστατών».

Και οι τελευταίοι; Αυτοί που στήριξαν όλη την προσπάθεια χωρίς μάλιστα να πληρώνονται, που καθιέρωσαν το περιοδικό;

Δια ταύτα αιτούμαι:

να απειληθεί χρηματική ποινή εκ δραχμών 100.000 και προσωπική κράτηση κατά ενός εκάστου των καθ' ων και δι' εκάστην παράβαση των όρων της εκδοθησομένης αποφάσεως (δηλαδή όλοι μέσα —ΣΣ). Να διαταχθεί η δημοσίευση του διατακτικού της εκδοθησομένης αποφάσεως διά δύο ημερησίων εφημερίδων των Αθηνών (ήτοι ΤΑ ΝΕΑ και το ΕΘΝΟΣ), μερίμνη εμού και δαπάνης των καθ' ων. Να καταδικαστούν οι καθ' ων εις την δικαστικήν μου δαπάνην.

Αυτοί τόλμησαν και πρέπει να τιμωρηθούν. Εμείς προτείνουμε να λιθοβοληθούν και στην Πλατεία Συντάγματος ή επιεικέστερα να πάνε του χρόνου διακοπές με τον κ. Παγουρόπουλο (πρόεδρο ως γνωστόν του Πειθαρχικού του ΠΑΣΟΚ). Γιατί όπως ένα είναι το κόμμα, μία η πάνα Baby-Lino, έτσι είναι και μία η «Οικολογία». Απλώς το Περιβάλλον (όχι, όχι του πρωθυπουργού) δεν είναι καλό...

ΑΜΥΝΤΙΚΟ ΔΟΓΜΑ ΕΚΤΟΣ ΝΑΤΟ

Φαίνεται πως σύντομα θα έχουμε αμυντικό δόγμα. Αυτό τουλάχιστον προκύπτει από αποκλειστικές πληροφορίες του ΑΝΤΙ, σύμφωνα με τις οποίες έχουν ήδη προχωρήσει οι σχετικές εργασίες. Συγκεκριμένα, η αρμόδια Διεύθυνση Σχεδιασμού Αμυντικής Πολιτικής του ΓΕΕΘΑ έχει επεξεργαστεί ορισμένες απόψεις, οι οποίες και έχουν διαβιβαστεί στο Γραφείο του Πρωθυπουργού, στέλεχος του οποίου έχει αναλάβει την εκπόνηση του τελικού σχεδίου.

Ο κ. Παπανδρέου φέρεται να δίνει μεγάλη προτεραιότητα στο θέμα, επιδιώκοντας την ολοκλήρωση αυτών των διαδικασιών, καθώς και των σχετικών συζητήσεων στο ΚΥ.Σ.Ε.Α., εντός του 1984. Οι πληροφορίες αυτές παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον γιατί συνδέονται ευθέως με τις αλληπάλληλες καθυστερήσεις που έχουν σημειωθεί στο ζήτημα της τόσο αμφιλεγόμενης «αγοράς του αιώνα».

Δεν χρειάζεται να πούμε ότι τα εξοπλιστικά προγράμματα μιας χώρας καταρτίζονται με βάση το αμυντικό της δόγμα κι όχι αντίστροφα. Πρόκειται για μια στοιχειώδη αρχή, η παραβίαση της οποίας περικλείει σοβαρούς κινδύνους. Γιατί ένα αμυντικό δόγμα εκτός του ότι οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις διεθνείς πο-

λιτικοστρατιωτικές ισορροπίες και τις επιπτώσεις τους στην ευρύτερη περιοχή, οφείλει επίσης να περιέχει απαντήσεις σ' όλα τα δυνατά σενάρια εξελίξεων που άπτονται της εθνικής ασφάλειας και, βέβαια, να διαγράφει το καταλληλότερο για την περίπτωση μας πλαίσιο εξοπλισμού και οργάνωσης των ενόπλων δυνάμεων.

Η απουσία αμυντικού δόγματος και ευρύτερα το κενό στρατηγικής έχει επισημανθεί επανειλημμένα και από πολλές πλευρές. Η Αθήνα εγκατέλειψε στην πράξη το παραδοσιακό και ευθυγραμμισμένο με τις νατοϊκές προδιαγραφές δόγμα που στηριζόταν στον από, Βορρά κίνδυνο, για να αντιμετωπίσει την τουρκική απειλή. Η μετατόπιση του κέντρου βάρους από το Βορρά στην Ανατολή, εκτός του ότι δημιουργεί μια σοβαρή αντίφαση λόγω της παραμονής μας στο ΝΑΤΟ, έκανε κάτι περισσότερο από αναγκαία την εκπόνηση ενός νέου δόγματος στη βάση του οποίου να χαράσσεται όχι μόνο η αμυντική αλλά και η εξωτερική πολιτική της χώρας.

Ελπίζουμε ότι έστω και καθυστερημένα, η προσπάθεια που γίνεται σήμερα με εντολή του Πρωθυπουργού θα δώσει συγκεκριμένες και επεξεργασμένες κατευθύνσεις και δεν θα περιοριστεί σε μια γενικόλογη ανάληψη χωρίς πρακτική σημασία.

ΕΠΑΝΑΠΑΤΡΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΗΡΟΣ

Ο επάναπατρισμός των πολιτικών προσφύγων μοιάζει με διαρκώς ανακυκλούμενα σενάρια «περιπετειών της επιστροφής». Μέχρι πριν από λίγα χρόνια ήταν η μισαλλοδοξία της Δεξιάς που ακύρωνε το όραμα της επανένταξης τους στον εθνικό ιστό, ή η ολιγωρία της που εκφράστηκε με την γραφειοκρατική παράταση των διαδικασιών επανάκτησης της ιθαγένειας, κρίσης των αιτήσεων επιστροφής, κτλ.

Τώρα, τα προβλήματα ανακύπτουν από αλλού, τουλάχιστον για μια σοβαρή κατηγορία προσφύγων, τους συνταξιούχους, τους απόμαχους της εποχής της «σοσιαλιστικής οικοδόμησης», αυτούς που μόνη παρηγοριά στα χρόνια της υπερωρίας τους είχαν τη συμμετοχή τους στη δημιουργία της «νέας κοινωνίας» —συμμετοχή που κάθε άλλο παρά ηθική μόνον ήταν, αφού, από μια άλλη σκοπιά..., και εργασία αντιπροσώπευε και υπεραξία παρήγαγε.

Να όμως, που το μέρος εκείνο της υπεραξίας από την εργασία τους, το οποίο προορίστηκε από τότε να υπολογιστεί στα κονδύλια των κοινωνικών δαπανών (σύνταξη, περίθαλψη, κτλ.) των χωρών του υπαρκτού σοσιαλισμού, κατ'άποιο ταχυδακτυλουργικό, χωρίς άλλο τρόπο υφαρπάζεται δέκα χρόνια τώρα, χωρίς καμιά βάσιμη και θεμιτή αιτιολογία.

Από τις χώρες όπου κατοικούσαν και εργάστηκαν Έλληνες πολιτικοί πρόσφυγες μόνον η Ουγγαρία και η Αν. Γερμανία υπόγραψαν τη διακρατική συμφωνία με την Ελλάδα για τη συνταξιοδότηση των προσφύγων. Σύμφωνα με στοιχεία όμως που δημοσιεύθηκαν στο τχ. 177/81 του ΑΝΤΙ, στη μεν Ουγγαρία οι πρόσφυγες συνταξιούχοι ανέρχονται μόλις σε 800, στη δε Αν. Γερμανία σε 75. (Τα στοιχεία αφορούν την περίοδο μέχρι το 1979). Από τις υπόλοιπες χώρες, η Τσεχοσλοβακία (1.500 συνταξιούχοι) δεν έχει εκδηλώσει ακόμα τις προθέσεις της σε ότι αφορά την υπογραφή της σχετικής διακρατικής συμφωνίας, παρά το ότι η ελληνική πλευρά έχει υποβάλει το σχέδιο πριν από τρεις μήνες περίπου, ενώ η τσεχοσλοβακική κυβέρνηση έχει προϋπογράψει το ποσόν της συνταξιοδότησης. Η Πολωνία (1.200 πρόσφυγες συνταξιούχοι) μόλις τώρα έκανε το βήμα και έστειλε επιτροπή για να αρχίσουν οι διαπραγματεύσεις, των οποίων η διαδικασία μπορεί να διαρκέσει... κάποια χρόνια. Στη Ρουμανία, όπου ζούσαν 1.300 συνταξιούχοι πρόσφυγες, οι αρχές όχι μόνο δεν θεωρούν το ζήτημα αξιο λόγου και διαπραγματεύσεως, αλλά και αρνούνται να προχωρήσουν σε διαπραγματεύσεις, θεωρώντας ίσως ότι έκαναν χάρη στους πρόσφυγες όταν τους δέχθηκαν σαν εργαζόμενους τότε, μολονότι βέβαια αυτή η «χάρη» δεν



έχει καμία σχέση με φιλανθρωπία και υπακούει σε καλώς εννοούμενα συμφέροντα και στη λογική της εκμετάλλευσης της εργασίας τους.

Στη Σοβιετική Ένωση (1.200 συνταξιούχοι) και στη Βουλγαρία (1.350 συνταξιούχοι), οι αρχές διάλεξαν έναν άλλον εύσχημο τρόπο για να υπεκφύγουν της κοινωνικής τους ευθύνης. Δεν υπογράφουν διακρατική συμφωνία και στέλνουν απευθείας στους συνταξιοδοτημένους πρόσφυγες ένα ποσόν 7.000 έως 12.000 δρχ. το μήνα, που το ονομάζουν «βοήθημα» και το οποίο χορηγούν μόνο σε αυτούς που πρόλαβαν να συνταξιοδοτηθούν. Δεν καλύπτουν δηλαδή αυτούς που έφυγαν χωρίς να τους αναγνωριστεί σύνταξη, έστω και αν εργάστηκαν 20 ή 30 χρόνια, ή αν τους λείπει μόνον ένας χρόνος από τη συντάξιμη υπηρεσία τους. Στο «βοήθημα» αυτό, βέβαια, δεν περιλαμβάνεται η ιατρική περίθαλψη ή, γενικότερα, η κοινωνική ασφάλιση.

Τα παραπάνω στοιχεία είναι αρκετά εύλογα για να μην απαιτούν επιπρόσθετους, πολιτικούς ή άλλους, σχολιασμούς. Πέρα από την όποια διάθεση για ηθοπλαστικές παραινέσεις ή μεμψιμοιρίες, τα στοιχεία αυτά δίνουν το στίγμα μιας κατάστασης, όπου ο διακηρυσσόμενος σοσιαλισμός καταλύει τα παράγωγα της εργασίας δικαιώματα, και καθιστά ανέφικτη την οργάνική ένταξη στον εθνικό της κορμό μιας κατηγορίας ελλήνων προσφύγων, που αποτελούσαν για χρόνια μια, παρά τη θέλησή της, μειονότητα, καθόλα ωφέλιμη ως μέσον παραγωγής για τις οικονομίες των κοινωνιών που τους δέχτηκαν. Η λύση του προβλήματος —που το αντιμετωπίζουν σήμερα πια σαν ανάπηρο επαναπατρισμό— δεν μπορεί παρά να είναι η πολύπλευρη άσκηση πίεσης στις υπεύθυνες κυβερνήσεις για την τάχιστα υπογραφή ολοκληρωμένων διακρατικών συμφωνιών.

Ο δαίμων της 11ης ώρας

Τη μέρα που κυκλοφορούσε το περασμένο ANTI, η επιχείρηση «Αρετή» έδωσε τους πρώτους της καρπούς με την «επίθεση» των πανκς κατά τους Πολυτεχνείου. Τώρα, δεκαπέντε μέρες μετά, μπορούμε να μιλήσουμε πιο νηφάλια για την εισβολή των μηνυμάτων κάποιων νέων εποχών στη μακρινή επαρχία της Δύσης που φαίνεται όλο και περισσότερο πως καταλήγουμε να είμαστε.

Μετά τους 300 του Λεωνίδα στις Θερμοπύλες και τους 300 της Βουλής των Ελλήνων, μόνο οι 300 πανκς κατάφεραν να περάσουν στο πανελλήνιο σε τέτοια έκταση και με τέτοια ένταση την παρουσία τους.

Χάρη, κυρίως, στον Τύπο, (που απηχούσε όμως βαθύτατες κοινωνικές ιδεολογίες), οι πανκς εισέβαλαν βίαια στην οργάνωση του κοινωνικού θεάματος. Ήδη, βιβλία ετοιμάζονται επιθεωρήσεις στήνονται, στον πολιτικό λόγο εισάγονται, στον Τύπο κυριαρχούν. Γονείς ανησυχούν, εκπαιδευτικοί προβληματίζονται, κοινωνιολόγοι εξηγούν, το κράτος εξοπλίζεται και διαλέγεται ένοπλο με το φαινόμενο.

Οι πανκς απέκτησαν αντιπάλους, απέκτησαν πάτρωνες (πολλοί θα αγωνιστούν μέχρι του τελευταίου πανκ εναντίον της εξουσίας), απέκτησαν πρόσβαση στην ευπαθή περιοχή του κράτους, όπως το υφυπουργείο Νέας Γενιάς.

Αν, λοιπόν, υποθέσουμε ότι αυτοί οι 300 πανκς είναι ό,τι ακριβώς τους προσάπτει, δηλαδή από καθαρά «αντικοινωνικά» στοιχεία μέχρι «μιμητές του φασίζοντος ευρωπαϊκού χουλιγκανισμού» και πάλι δεν είναι δυνατό να εξηγηθεί πως σε μια χώρα όπου οι συγκρούσεις στους δρόμους (ευτυχώς) δεν είναι σπάνιο φαινόμενο ήρθαν τόσο έντονα στο προσκήνιο.

Δύο φαίνεται να είναι οι κυρίως λόγοι, λόγοι που διαθέτουν εμφανή εσωτερική συγγένεια:

αφενός ότι η βία των πανκς δεν εγγράφεται σε καμία τάξη αιτιολόγησης —δεν φαίνεται δηλαδή να έχει κανέναν προφανή «σκοπό» και αφετέρου ότι οι πανκς είναι ριζικά «διαφορετικοί», φαντάζουν —και επιδιώκουν να φαντάζουν— σαν μια πλήρης άρνηση όλων των κοινωνικών σημείων που ορίζουν την κρυφή επικοινωνία των ανθρώπων της κοινωνίας. (Ποια εξωτερική διαφορά έχει για παράδειγμα στο ντύσιμο, στην εμφάνιση, στις συνήθειες της καθημερινής ζωής ένα μέλος αριστερού κόμματος από τον αστυνομικό της γειτονιάς του; Μάλλον καμία).

Έτσι, λοιπόν, οι πανκς, επιλέγοντας σημειακά την αυτοανακήρυξή τους σε «φυλή», σε ξέχωρο σύστημα δηλαδή σχέσεων που οικοδομείται στην άρνηση των κυρίαρχων κοινωνικών σημείων, ένωσαν την

φυλή των ελλήνων με όλες τις διαφορές τους. Όλες οι ιδεολογίες, οι πολιτικές θεωρίες, οι συμπεριφορές που εν τέλει αποσκοπούν σε μία τάξη, συνέπεσαν στην καταδίκη της «αταξίας». Οι διαφορές ήταν διαφορές τόνου και σε προτάσεις χειρισμών.

Είναι πίσω απ' όλα αυτά που νιώθεις έντονα για άλλη μια φορά πόσο λίγο αναπτυγμένη είναι στον τόπο μας η κοινωνία των πολιτών, πόσο λίγο έχει αναπτυχθεί η στοιχειώδης επιταγή του αστικού φιλελευθερισμού για την «ανοχή» του άλλου, πόσο η αριστερά έχει αποκοπεί από τα κάποτε ανατρεπτικά οράματά της.

Και είναι μέσα σ' αυτό το κλίμα που υποψιάζεσαι ότι οι πανκς θα χρησιμεύσουν σε αλληπάλληλες τελετουργίες σωφρονισμού και κάθαρσης. Ανήμποροι —αναπόφευκτα— οι ίδιοι να αντέξουν το βάρος της διαφορετικότητάς τους σε μια περιοχή χωρίς ενδοχώρα, θα βρεθούν στο δόκανο του ρόπαλου και του καρότου.

Γιατί ήδη τα περίφημα γεγονότα του Πολυτεχνείου, όπως λαμπικάρονται με τις εξελίξεις των επόμενων ημερών, μοιάζουν με αφάνταστα έξυπνη σκηνοθεσία: η απόσυρση της αστυνομίας, ο κλοιός που έφτιαξε γύρω από το πολυτεχνείο, οι 300 «αντικοινωνικοί» που πέταγαν πέτρες στο ίδρυμα στον προστατευμένο χώρο που τους «έστρωσε» το κράτος ήταν ένα υπερθέαμα.

Ήταν ο ταύρος μέσα στην αρένα, την ώρα που του παίρνουν τα μέτρα για τα περαιτέρω. Τώρα πια που αποδείχτηκε ότι μιλούμε για «κτήνη» για «προβοκάτορες» για «φασίστες» τώρα που όλοι είδαμε τι είναι ικανοί να κάνουν «χωρίς να προηγηθούν», τώρα όλοι ξέρουμε τι μπορεί και πρέπει —να πάθουν όταν προκαλέσουν— και ο νόων νοείτω.

Όλα αυτά δεν σημαίνουν ότι είμαστε υπέρ των πανκς. Ούτε ακόμα ότι υιοθετούμε απέναντί τους αυτόν τον ανέξοδο πατερναλισμό των «φωτισμένων» αριστερών που έχουν κατανόηση και ζητούν «κοινωνική αντιμετώπιση» του φαινομένου.

Έχουμε σαφή αντίληψη της μοναξιάς που σηματοδοτεί η κόκκινη φούντα, της αναπλήρωσης που σημαίνουν τα καρφιά, της ανάγκης για την ομάδα στην οποία αναπόφευκτα οδηγεί το προσωπικό αδιέξοδο. Και δεν χρειάζεται να είσαι ο Φίλιας για να δεχτείς ότι σε ένα τέτοιο κλίμα όλα είναι δυνατά, όπως αποδείχτηκε και στην Ευρώπη.

Αλλά από κει και πέρα, φοβούμαστε πέρα από τους πανκς, που το πιθανότερο είναι γινόμενοι «μόδα» να εξουδετερωθούν μόνοι τους εσωτερικά, την ανάπτυξη αυτού του κοινωνικού κανιβαλισμού, την εξίσου αγελαία έκφραση του φόβου και της προκατάληψης μπρος στο άλλο, δηλαδή στις ίδιες δυνατότητες του εαυτού μας.

Η υπόθεση των πανκς δείχνει πόσο μακριά είμαστε από το σημείο όπου ελευθερία σημαίνει συνύπαρξη με το διαφορετικό και παιχνίδι με το άλλο. Η αρχή της

ταυτότητας, εδραία αρχή του λαϊκισμού και του κρατισμού που διαπερνά κοινωνία και κόμματα, φτιάχνει και εξηγεί τους πανκς κατ' αναλογία με τους γεννήτορές τους.

Περιμένουμε λοιπόν ήρεμα τη στιγμή, όπου ο διάλογος του υφυπουργείου Νέας Γενιάς, ο άλλος «διάλογος» της «εξατομικευμένης» καταστολής, η πατρωνεία της Αριστεράς και η κοινωνική συνθλιβή των πανκς, θα ανοίξουν την πρώτη μπουτίκ με είδη «πανκ» στο Κολωνάκι.

Τότε θα κοιμόμαστε πιο ήσυχoi όπως οι Άγγλοι αστοί και μεσοαστοί όταν πανκς δεν ήταν μόνο τα παιδιά των εργατών αλλά και τα δικά τους. Αλλά τι κρίσιμη διαφορά! Πανκς των μπουτίκ και των ειδικών κομμωτηρίων και των ειδικών δίσκων και χώρων, δηλαδή πανκς με τους «δικούς μας» όρους.

Επιτέλους, λοιπόν, όλα θα τα περιμένουμε σ' αυτό τον τόπο από το κράτος; Ας κινηθεί και η ιδιωτική πρωτοβουλία για την αντιμετώπιση των πανκς! Ήδη εφημερίδες αύξησαν την κυκλοφορία τους, περιοδικά διεύρυναν το αναγνωστικό τους κοινό. Τι κάνει το εμπορικό δαιμόνιο της φυλής επιτέλους;

Είναι ο μόνος τρόπος να δαμαστεί ομαλά (και αυτός) ο τελευταίος δαίμων της 11ης ώρας.

Φίλοι πανκς καλωσορίσατε στην ελληνική κοινωνία, που της ανήκετε και σας ανήκει...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

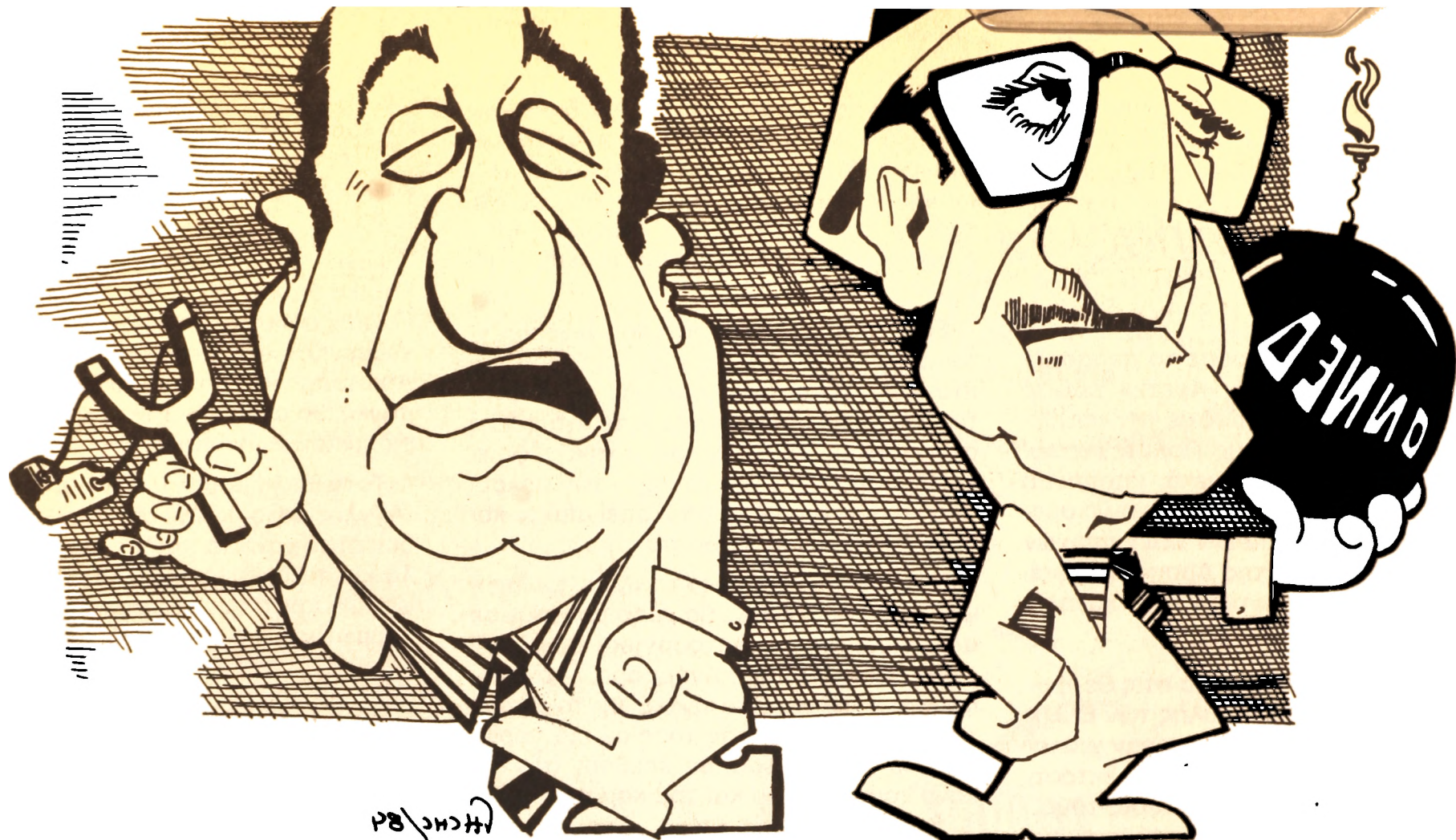
ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Μια συνάντηση
Σεφέρης-Μαχρυγιάννης



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720



Ο κ. Μητσοτάκης δεν έχει πολλούς «κουμπάρους» μέσα στο κόμμα του

του Άκη Κοσώνα

Ο κ. Παπανδρέου έκανε μια σοφή επιλογή: δεν αποφάσισε τη διενέργεια εκλογών τον Οκτώβριο. Θα πρέπει να κάνει άλλη μια εξίσου σοφή, που θ' αποκαλύψει τον τρόπο σκέψης των βουλευτών της Νέας Δημοκρατίας: Να πραγματοποιήσει τις εκλογές στον κανονικό χρόνο διεξαγωγής τους, τον Οκτώβριο, του 1985.

Τα τελευταία γεγονότα στην ΟΝΝΕΔ ήρθαν να επιβεβαιώσουν τους συσχετισμούς δυνάμεων στο χώρο της Δεξιάς, και ισχυροποίησαν την επιχειρηματολογία εκείνων που θέλουν τον Κ. Μητσοτάκη σαν αρχηγό υπό αίρεση. Η διαδικασία φθοράς (που τονίζουμε για άλλη μια φορά ότι για τον κ. Μητσοτάκη άρχισε πολύ γρηγορότερα απ' όσο στις περιπτώσεις Ράλλη και Αβέρωφ) του νέου αρχηγού προχωρεί με τους ρυθμούς εκείνους που επιθυμούν όλοι οι εσωκομματικοί του αντίπαλοι, ο καθένας για τους δικούς του λόγους. Πρέπει να επισημάνουμε, ότι τόσο ο κ. Μπούτος, όσο κι ο κ. Στεφανόπουλος, έχουν την ευφυΐα ν' αφήσουν το χειρισμό της διαδικασίας αυτής στον Ευάγγελο Αβέρωφ. Ο τελευταίος, είτε από ρεβανσιστικές διαθέσεις, είτε από άλλες φιλοδοξίες (που ίσως αγγίζουν τα όρια του πολιτικού θρίλερ) πήρε στα χέρια του την ιστορία που λέγεται ΟΝΝΕΔ κι έδειξε καθαρά στον διχώς ερείσματα Κώστα Μητσοτάκη, ότι «Αβέρωφ σημαίνει δύναμις». Ο κ. Αβέρωφ απέδειξε στο νέο αρχηγό, ότι αν δεν έχει, αν δεν αποκτήσει δικό του κομματικό μηχανισμό, δεν μπορεί να σταθεί στην ηγεσία της ΝΔ παρά μόνο αν του το επιτρέψει αυτός και οι άνθρωποι του. Ή, αν σταθεί, θα είναι μόνο για ν' αντιμετωπίσει «τον Ανδρέα». «Ο Ανδρέας» όμως δεν έκανε τις εκλογές για να δώσει «κάποια ευκαιρία» στον κ. Μητσοτάκη να δείξει τα ηγετικά του προσόντα, να παίξει τον ρόλο για τον οποίο ψηφίστηκε. Γιατί, μέρα με τη μέρα, γίνεται φανερό, αυτό που υπήρχε πριν την εκλογή αρχηγού στη ΝΔ διάχυτο στον αέρα: «Δεν θέλουμε νέο αρχηγό για ανανέωση και άλλα τέτοια. Ο Βαγγέλης καλός είναι. Αν ψάχνουμε κάτι, αυτός είναι ο «Αντ-ανδρέας», κι αυτός δεν μπορεί να είναι άλλος από τον Μητσοτάκη». Μ' αυτή τη λογική λοιπόν, ας μην είναι πικραμένος ο Κωστής Στεφανόπουλος που δεν τον προτίμησαν οι βουλευτές, αυτοί δεν ζητούσαν όσα είχε πιθανά στο μυαλό του ο κ. Στεφανόπουλος ή ο κ.

Μπούτος, αντίπαλο του πρωθυπουργού ήθελαν. Αλλά, για να αναδειχθεί ο αντίπαλος, πρέπει να υπάρχουν και οι συνθήκες εκείνες που θα επιτρέψουν την «χωρίς όρους αντιπαράθεση», στην οποία υποτίθεται ότι αποδίδει ο κ. Μητσοτάκης. Συνθήκες τέτοιες δεν υπήρξαν κι αυτό μοιραία λειτουργεί εναντίον του νέου ηγέτη, με αποτέλεσμα ν' αποτυγχάνει συνεχώς στις εσωκομματικές εξετάσεις που υποβάλλεται. Γιατί, ο κ. Μητσοτάκης, δεν υπήρξε ποτέ αρχηγός κόμματος - αρχηγός της ιντριγκας ήταν. Κι αυτό ακριβώς είναι που δεν υπολόγισαν όσοι τον έφεραν στην ηγεσία της ΝΔ.

Θέλησαν απλά, να τον χρησιμοποιήσουν φάρμακο «στην αρρώστια του Ανδρείσμου», κανείς δεν ήταν συνεπαρμένος, από τα ηγετικά οράματα του Κρητός, κανείς δεν είχε ξεπεράσει το γεγονός ότι δεν προέρχεται από την παραδοσιακή δεξιά —κι αυτό όχι για λόγους ηθικής και παράδοσης. Παρ' όλα αυτά, στον πόθο τους για ανάκτηση της εξουσίας θεώρησαν ότι ο Μητσοτάκης είναι το κλειδί που ανοίγει όλες τις πόρτες, όταν φυσικά αυτές υπάρχει λόγος ν' ανοίξουν. Εκλογές δεν έγιναν. Στην τηλεοπτική του εμφάνιση τα πήγε από μέτρια ως κακά. Η περιοδεία της Κρήτης απογοήτευσε ακόμη κι εκείνους που του έφτιαξαν μαντινάδες.

Αρχίζει λοιπόν να φαίνεται καθαρά ο λόγος που θα κάνει τον πρωθυπουργό να μην βιαστεί για εκλογές, να μην βιαστεί να δώσει άλλοθι ηγετικής παραμονής του Κ. Μητσοτάκη στη ΝΔ.

Όλη αυτή η συλλογιστική, αν όχι σ' αυτή της τη δομή αλλά σε συγγενή πλαίσια —φαίνεται ότι δεν ήταν καθόλου ξένη σε πολλά από τα σημαντικά στελέχη της ΝΔ. Η εξωτερική ορμή «με τον Μητσοτάκη μπροστά να πάρουμε τις εκλογές» μεταβλήθηκε σε εσωτερικό θυμό, όταν η παράσταση του νέου αρχηγού αναβλήθηκε. Τότε, έπρεπε ν' αποδείξει, τις ικανότητές του σαν ηγέτη, να δείξει ότι μπορεί να αποφασίζει, να πείθει, και να επιβάλει τις απόψεις του. Και ο κ. Μητσοτάκης δεν απέδειξε τίποτα —δεν αποφάσισε, δεν έπεισε, και πολύ περισσότερο δεν επέβαλε. Η πορεία των εξελίξεων στην ΟΝΝΕΔ κατέδειξε την αδυναμία του να περάσει από το ένα στάδιο σε κάποιο άλλο. Η ήττα του από τον «Αβερωφισμό» (γιατί ηττήθηκε ο κ. Μητσοτάκης, όταν τα γραφεία της νεολαίας παρέμεναν κατειλημμένα από οπαδούς του Μιχαλολιάκου και του

Μανωλάκου, όταν χτυπήθηκε στο πρόσωπο ο άνθρωπος που επέλεξε για πρόεδρο της νεολαίας, όταν αναγκάστηκε να παρομοιάσει τους οπαδούς των Μ-Μ με «αναρχικούς των Εξαρχειών», για ν' αναιρέσει μετά από λίγο και να χαρακτηρίσει τους «πανκς» —κατά την αρχική του έκφραση «τίμιους αγωνιστές» και τον ξυλοδαρμό «θεμιτή διαφωνία») είναι ήττα καθοριστική και λειτουργεί υπέρ αυτών που θα «παιξουν» εξυπνότερα στη συνέχεια.

Για τον κ. Μητσοτάκη, ισχύει αυτό που λέμε «έχουμε ήδη εκτεθεί». Όταν ο κ. Ευάγγελος Αβέρωφ έκρινε —και μόνο τότε— ότι ο κ. Μητσοτάκης έχει εκτεθεί αρκετά, έδωσε εντολή για παράδοση των γραφείων στη νέα ηγεσία της ΟΝΝΕΔ. Το κύρος του αρχηγού έχει τρωθεί, αυτό που ακουγόταν πριν το φεστιβάλ της «γαλάζιας γενιάς» για συναρχηγία Μητσοτάκη - Αβέρωφ επιβεβαιώνεται, ο έλεγχος της νεολαίας της ΝΔ παραμένει στα χέρια του κ. Αβέρωφ και των ανθρώπων του. Οι Β. Μιχαλολιάκος και Μ. Μανωλάκος μπορεί ν' αποχώρησαν, αλλά τι αποχώρηση ήταν αυτή; Δηλώνει στον «Ελεύθερο Τύπο» ο νέος πρόεδρος Βαγγέλης Μείμαράκης: «το είπα και το ξαναλέω: ΟΝΝΕΔ σημαίνει Μιχαλολιάκος και, αντιστρόφως. Πιστεύω ότι αν ο Β. Μιχαλολιάκος θέσει υποψηφιότητα στο συνέδριο θα εκλεγεί». Αλήθεια; Και τότε γιατί ο κ. Μητσοτάκης πάει κόντρα «στη θέληση της βάσης»; Μήπως για να ξεκουράσει τον Μιχαλολιάκο και την ομάδα του μέχρι το συνέδριο; Και τότε γιατί δέχτηκε ο Β. Μείμαράκης ν' αναλάβει μια νεολαία που δεν τον γνωρίζει, δεν τον αποδέχεται και, προτιμά τον Β. Μιχαλολιάκο. Πολύ ταραχή υπάρχει στις ψυχές των γαλάζιων ανθρώπων.

Νέα Εκτελεστική λοιπόν στην ΟΝΝΕΔ. «Εκπροσωπούνται όλες οι τάσεις». Για να δούμε αυτές τις τάσεις. Κατ' αρχήν η ύπαρξη πέντε ανθρώπων (από τους 11) των οποίων το επίθετο τελειώνει σε «ακης» δεν εγγυάται και την πίστη τους στον κ. Μητσοτάκη. Μόνο για τον Γιώργο Βουλγαράκη ισχύει αυτό, για τον οποίο δεν θ' ακούσει κανείς σχεδόν τίποτα «κακό». Ο πρόεδρος Βαγγέλης Μείμαράκης, είναι μεν άνθρωπος της εμπιστοσύνης του Κώστα Μητσοτάκη, αλλά όπως κι ο αρχηγός του έτσι κι αυτός, δεν έχει ερείσματα στη βάση. Κοινής αποδοχής μεν, άχρωμος όμως κι άγνωστος στα περισσότερα στελέχη της ΟΝΝΕΔ. Οι κ. Ξανθάκης και Δελλάκης, γνωστοί από παλιά, κάθε άλλο παρά «Μητσοτακικοί» μπορούν να θεωρηθούν, το ίδιο κι ο κ. Μπελιμπασάκης, ο οποίος παραιτήθηκε όταν κατελήφθησαν στα γραφεία της ΟΝΝΕΔ, για να «πεισθεί» στη συνέχεια και να επανακάμψει. Να σημειώσουμε ότι με τη θητεία του Γ. Ξανθάκη στο Μαθητικό της ΟΝΝΕΔ έχει ασχοληθεί το ΑΝΤΙ σε παλιότερα τεύχη του. Βάιος Σταθόπουλος —εκπρόσωπος του «Αβερωφισμού» με ισχυρές προσπάθειες στην εφημερίδα «Βραδυνή», Δ. Κοσιώνης, ο λιγότερο γνωστός και «αγνώστων πολιτικών φλερτ», Γ. Αναγνωστάκος —που παραμένει και επιζητεί όλων των αλλαγών, μια και κατόρθωσε να περάσει σαν «ανανεωτικός» λόγω της αντίστασης που έκανε στον Β. Μιχαλολιάκο κατά τις συνεδριάσεις της παλιάς Εκτελεστικής (και με τον Γιώργο Αναγνωστάκο έχουμε ασχοληθεί παλιότερα βλ. υπόθεση κασέτας). Ο Κ. Μαρκόπουλος, που προέρχεται από την «ομάδα των 100» είναι ουσιαστικά μόνος του, ενώ ο Α. Λυκουρέτζος εκπροσωπεί την ομάδα των «Στεφανοπουλικών» με συνέπεια. Ο Λευτέρης Ζαγορίτης, είναι από τους πιο παλιούς, συνδικαλιστής στη Νομική κι αναγνωρισμένος από συνδικαλιστές άλλων κομμάτων σαν τίμιος και ευθύς.

Είναι προφανές ότι αυτή η νέα ηγεσία έλκει την καταγωγή της από παλιότερα σχήματα που διατηρούν σήμερα κάποιους εν δυνάμει, εκπροσώπους στη Νέα Δημοκρατία. Το γεγονός αυτό ισχύει σ' όλες του τις διαστάσεις κυρίως για τον Σταθόπουλο, Αναγνωστάκο, Δελλάκη, Ξανθάκη. Η παράθεση των ονομάτων, δεν σημαίνει ότι εντάσσονται στην ίδια ομάδα. Ο Γ.

Αναγνωστάκος βρίσκεται μεν σε συνεχή επαφή με την ομάδα των παλιών ανανεωτικών (Βλάχος - Τσιγγούνης) φροντίζοντας για τη διατήρηση των φιλελεύθερων ευσήμων του, αλλά δεν παραλείπει τη «δική του» προσωπική ομάδα. Είναι χαρακτηριστικό, ότι τις μέρες των επεισοδίων, συνεδρίαζε στα γραφεία της ΟΝΝΕΔ με τον έμπιστό του Π. Μπουχώρη (μέλος της προηγούμενης Ε.Ε., για τον οποίο λέγεται ότι θα τοποθετηθεί στη θέση του Γενικού Διευθυντή των γραφείων της νεολαίας), και τους Αχ. Καψιώτη και Στ. Τζουρβάκα. Στην ομάδα αυτή πρέπει να προστεθεί και ο «πρώτος στην ιεραρχία» άνθρωπος του Αναγνωστάκου, Αργ. Οικονόμου.

Την ίδια ώρα, συσκέπτονταν στα γραφεία του Μαθητικού, οι Δελλάκης, Ξανθάκης και Σιαμπάνης, ενώ μέσα στα γραφεία της «Βραδυνής» χάραζαν την «παραπέρα πορεία τους» οι Μιχαλολιάκος, Μανωλάκος και Παπαδημάτος.

Ο Γ. Βουλγαράκης, αν και πιστός στον αρχηγό της Νέας Δημοκρατίας, μοιάζει να έχει, ιδεολογικές ανησυχίες κι έχει περάσει ενεργά στην ομάδα των ανανεωτικών, στην οποία άλλωστε ανήκουν από παλιά ο Λ. Ζαγορίτης και ο Α. Λυκουρέτζος.

Τα στοιχεία αυτά είναι και τα μόνα που μπορεί ν' αναφέρει κανείς για τη σημερινή κατάσταση στη νεολαία της ΝΔ. Είναι πραγματικά δύσκολο να μιλήσει κάποιος με σιγουριά, για τις συμμαχίες που θα δημιουργηθούν και θα επιβιώσουν, τόσο δύσκολο που δεν είναι υπερβολικό να πούμε ότι ακόμη και η καινούργια Εκτελεστική είναι πιθανό ν' αλλάξει μέσα στη βδομάδα...

Τα τεστ που έχει ακόμα να περάσει ο κ. Μητσοτάκης είναι πολλά— στο πρώτο απέτυχε. Απομένει η αναμονή. Μια αναμονή τη διάρκεια της οποίας θα ρυθμίσει ο κ. Αβέρωφ, κι όσο ο κ. Αβέρωφ παίζει ρυθμιστικό ρόλο στα πράγματα της ΝΔ, τόσο ο κ. Μητσοτάκης θα χάνει τα ίχνη του οποίου κύρους του...



ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ ΠΑΝΤΕΛΙΔΗ

Νέο τμήμα Κοινωνικών Επιστημών

- SOCIOLOGY
 - POLITICAL SCIENCE
 - INTERNATIONAL AFFAIRS
 - HISTORY
 - FEMINISM / WOMEN STUDIES
 - SOCIAL ANTHROPOLOGY
 - PSYCHOLOGY
 - ECONOMICS
 - GEOGRAPHY/URBAN STUDIES
- ΠΟΛΛΕΣ ΝΕΕΣ ΠΑΡΑΛΑΒΕΣ

Βιβλιοπωλείο Ι. Παντελίδη,
Αμερικής 9-11 (στη στοά),
τηλ. 3623673-3629763

Οι προεδρικές αρμοδιότητες και η πολιτική πραγματικότητα

● Διαπιστώσεις και παρατηρήσεις από τη δεκάχρονη λειτουργία του Πολιτεύματος.

● Η δύναμη του Προέδρου είναι συνάρτηση της προσωπικότητάς του, της πολιτικής συγκυρίας και του συσχετισμού των πολιτικών δυνάμεων.

● Το Σύνταγμα χαρακτηρίζεται από κοινωνική ατολμία, αλλά αφήνει περιθώρια για προοδευτικές θεσμικές αλλαγές.

● Η ανάμειξη της δικαστικής εξουσίας σε πολιτικά έργα θα προκαλέσει και δεν θα επιλύσει προβλήματα..

Μια συζήτηση του καθηγητή του Συνταγματικού Δικαίου του ΑΠΘ Αντώνη Μανιτάκη με τον δημοσιογράφο Βαγγέλη Γιάχνη

Η εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας είναι φυσικό να προκαλεί συζητήσεις τόσο για τις προθέσεις και τη στάση των κομμάτων για το νέο Πρόεδρο της Δημοκρατίας, όσο και για τη λειτουργία του Συντάγματος στην προηγούμενη δεκαετία.

Μέχρι τώρα οι πολίτες ελάχιστα έχουν ενημερωθεί από τους υπεύθυνους φορείς εκλογής του νέου Προέδρου για τις απόψεις, τις θέσεις και τη γνώμη τους για ένα θέμα που είναι σημαντικό και για τις πολιτικές εξελίξεις, αλλά και για τη λειτουργία του πολιτεύματος. Ο πολίτης έχει γίνει περισσότερο μάντης κάποιων προθέσεων παρά γνώστης καταστάσεων μέσα από τις οποίες μπορεί να κρίνει και αντίστοιχες θέσεις και απόψεις των πολιτειακών παραγόντων.

Επιπλέον όμως Συνταγματικά προβλήματα τα οποία είχαν τεθεί στο παρελθόν φαίνεται σήμερα να αντιμετωπίζονται με διαφορετικό τρόπο. Και η σχετική «προεδρολογία» που έχει αναπτυχθεί μέχρι τώρα στον Τύπο δεν φωτίζει καταστάσεις, ούτε δίνει δυνατότητες για την α-

νάπτυξη μιας συζήτησης πέρα από πρόσωπα και τη συγκυρία που διαμορφώνουν οι «αντιθέσεις» κυρίως των δύο μεγάλων κομμάτων.

Στη συζήτηση του δημοσιογράφου Βαγγέλη Γιάχνη με τον καθηγητή του Συνταγματικού Δικαίου στο πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης Αντώνη Μανιτάκη που δημοσιεύει στη συνέχεια το ANTI θίγονται μια σειρά θέματα που αφορούν το θεσμό του Προέδρου της Δημοκρατίας και την εμπειρία από την μέχρι τώρα πρακτική που έχει αναπτυχθεί, και γίνονται ορισμένες παρατηρήσεις και διαπιστώσεις από τη λειτουργία του πολιτεύματος τη δεκαετία που πέρασε. Ακόμη γίνεται αναφορά στα όρια που θέτει το Σύνταγμα στις διαδικασίες κοινωνικού μετασχηματισμού και τις θεσμικές αλλαγές και το νέο φαινόμενο, που παρατηρήθηκε και αναμένεται να έχει συνέχεια του ελέγχου της «νομιμότητας» των θεσμικών αλλαγών από τα ανώτατα Δικαστήρια.

Το ANTI σε επόμενα τεύχη του θα αναφερθεί σε όλες τις πλευρές των θεμάτων που αφορούν στην εκλογή του νέου Προέδρου της Δημοκρατίας.

ΓΙΑΧΝΗΣ: Είναι μοιραίο κ. Μανιτάκη να ξεκινήσουμε τη συζήτησή μας από το ζήτημα του Προέδρου της Δημοκρατίας. Αυτή τη στιγμή πολλά λέγονται και άλλα τόσα αποσιωπούνται. Αλλά το πιο παράδοξο είναι ότι ενώ όλα τα κόμματα της —τότε— αντιπολίτευσης (και το ΠΑΣΟΚ)— είχαν αποχωρήσει από τη Βουλή κατά την ψήφιση του σημερινού Συντάγματος, καταγγέλλοντας ιδίως τις υπερεξουσίες του Προέδρου της Δημοκρατίας, σήμερα πολύ λίγος λόγος γίνεται γι' αυτό το θέμα παρά το γεγονός ότι οι πολιτικοί συσχετισμοί άλλαξαν, τουλάχιστο σε κοινοβουλευτικό επίπεδο υπέρ των προοδευτικών δυνάμεων.

ΜΑΝΙΤΑΚΗΣ: Νομίζω πως στην ερώτησή σας υπάρχουν δύο σημεία που θα πρέπει να τα ξεχωρίσουμε. Το ένα αφορά στην αναγνώριση από το Σύνταγμα στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας υπερεξουσιών, και το άλλο στην πολιτική συζήτηση γύρω απ' αυτές. Διερωτάσθε, και δικαιολογημένα, γιατί το θέμα των υπερεξουσιών δεν προκαλεί σήμερα το ίδιο ενδιαφέρον και το ίδιο πάθος που προκαλούσε πριν δέκα χρόνια.

Για τις προεδρικές υπερεξουσίες

Ας αρχίσουμε από το πρώτο: Είναι αναντίρρητο ότι στο κείμενο του ισχύοντος Συντάγματος περιέχονται διατάξεις που αναγνωρίζουν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας αρμοδιότητες, οι οποίες, κρινόμενες από τη σκοπιά της συνταγματικής πολιτικής, δεν συμβιβάζονται απόλυτα μ' ένα κλασικού τύπου κοινοβουλευτικό σύστημα, συγκρούονται με το ιδεατό σχήμα της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας. Σαν τέτοιες θα μπορούσα να αναφέρω την εξουσία που έχει να παύει την κυβέρνηση να προκηρύσσει δημοψήφισμα με δική του πρωτοβουλία, να προεδρεύει σε έκτακτες περιστάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου και να κηρύσσει τη χώρα σε κατάσταση πολιορκίας. Μπορεί βάσιμα να υποστηριχθεί ότι οι διατάξεις αυτές είναι δυνατόν να προσφέρουν τυπικό έρεισμα για αυθαιρετες παρεμβάσεις του Π.τ.Δ. στην πολιτική ζωή του τόπου και να δικαιολογήσουν ή να νομιμοποιήσουν ένα ενεργό ρυθμιστικό ρόλο

συνδρασμένο με αξιώσεις συμμετοχής, έστω και με τρόπο αρνητικό ή έμμεσο, στην πολιτική διεύθυνση της χώρας. Είναι εξίσου βέβαιο ότι αρμοδιότητες αυτού του είδους εγκυμονούν πολιτικούς κινδύνους και ενδέχεται να αποβούν εστίες πολιτικού αυταρχισμού και συνταγματικών ανωμαλιών.

Απομένει τώρα να δούμε την πραγματική δύναμη και έκταση των αρμοδιοτήτων αυτών και να διερωτηθούμε γιατί μέχρι σήμερα δεν καρποφόρησαν.

Πιστεύω κατ' αρχήν ότι η τυχόν ενεργοποίηση των αρμοδιοτήτων αυτών θα προκαλούσε την καθολική, σχεδόν, αντίδραση του πολιτικού κόσμου, και θα αντέφασκε ανοιχτά με την υπάρχουσα πολιτική πραγματικότητα η οποία θέλει τον Πρόεδρο κυρίως σύμβολο της εθνικής ενότητας και της κρατικής συνέχειας, εγγυητή της συνταγματικής νομιμότητας και ομαλότητας.

Η σημερινή πολιτική πραγματικότητα μας αναγκάζει λοιπόν να μετριάσουμε τους αρχικούς μας φόβους για τον προεδρικό θεσμό. Η δεκάχρονη συνταγματική πρακτική που αναπτύχθηκε, διαμόρφωσε πάντως μια συνταγ-

ματική πραγματικότητα, ένα συνταγματικό πρότυπο προεδρικής συμπεριφοράς που δεν συμπίπτει με το πρότυπο που αναδυόταν από το σχέδιό του σημερινού Συντάγματος.

Αν εξετάσουμε τις επίμαχες διατάξεις εν όψει της σημερινής συνταγματικής πραγματικότητας και τις ερμηνεύσουμε σε συνάρτηση με τις θεμελιώδεις αρχές του πολιτεύματος, θα καταλήξουμε σε συμπεράσματα διαφορετικά από εκείνα που καταλήγαμε πριν δέκα χρόνια. Το πρώτο συμπέρασμα είναι ότι ο Π. τ.Δ. δεν διαθέτει τελικά τόσο γενικές ούτε τόσο απεριόριστες εξουσίες, όσες άφηνε να εννοηθεί ότι διαθέτει μια βιαστική, γραμματική και τυπολατρική ερμηνεία των σχετικών διατάξεων.

Το δεύτερο αφορά τη μορφή διακυβέρνησης που καθιερώθηκε στα δέκα αυτά χρόνια, η οποία είναι η κοινοβουλευτική χωρίς δόση ή στοιχεία προεδρισμού. Από την δεκάχρονη εφαρμογή του Συντάγματος και από την αντιστοιχη λειτουργία του πολιτεύματος —μια λειτουργία— πάντως που είναι εναρμονισμένη με τις συνταγματικές εξαγγελίες και αρχές και άρα μια λειτουργία όπου έχει τη συνταγματική κάλυψη, προέκυψε κυβερνητικό σύστημα, μορφή διακυβέρνησης που, χωρίς αμφιβολία, ανήκει στην κατηγορία των κοινοβουλευτικών συστημάτων και μάλιστα της μονιστικής μορφής. Τι σημαίνει αυτό, ότι την ευθύνη για τη διαμόρφωση και άσκηση της γενικής πολιτικής της χώρας την έχει αποκλειστικά η κυβέρνηση που διαθέτει την εμπιστοσύνη της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας, ή με άλλα λόγια η πολιτική διεύθυνση της χώρας ανήκει αποκλειστικά στην κυβέρνηση.

Εάν επιχειρήσουμε μια συνολική αξιολόγηση του ρόλου του Προέδρου της Δημοκρατίας κατά τη διάρκεια αυτών των 10 χρόνων, νομίζω ότι πρέπει να διαπιστώσουμε ότι οι δύο πρόεδροι της Δημοκρατίας περιορίστηκαν, σε γενικές γραμμές, στην άσκηση ενός ρυθμιστικού ρόλου, και το τονίζω σε γενικές γραμμές, διότι ασφαλώς υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στις λειτουργίες που άσκησε ο Κωνσταντίνος Τσάτσος ως Πρόεδρος της Δημοκρατίας και τις λειτουργίες που ασκεί ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, όπως επίσης θα μπορούσαμε να διαπιστώσουμε ότι ο ρυθμιστικός ρόλος του Προέδρου της Δημοκρατίας ήταν πιο διακριτικός επί κυβερνήσεως Ράλλη, ενώ είναι πιο αισθητός, πιο ενεργός επί κυβερνήσεως Ανδρέα Παπανδρέου. Αναμφισβήτητο ο ρόλος του Προέδρου της Δημοκρατίας επί προεδρίας Καραμανλή είναι πιο ενισχυμένος. Είναι πολύ πιο αισθητή η συνταγματική και πολιτική παρουσία του Προέδρου στην περίοδο της διακυβέρνησης της χώρας από το ΠΑΣΟΚ.

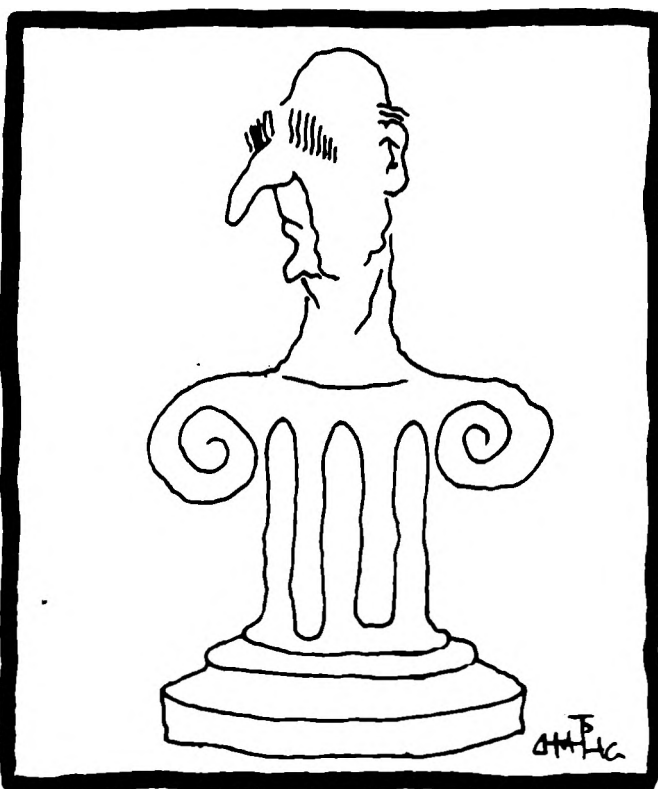
Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θέλησε να παίξει ενεργότερο ρυθμιστικό ρόλο, θα έλεγα πιο αποφασιστικό προεδρικό ρόλο αφού την εκτελεστική εξουσία δεν την χαρακτηρίζει μια πολιτική ομοιογένεια. Διατύπωσε δημόσια απόψεις για την εσωτερική και εξωτερική πολιτική κατάσταση της χώρας οι οποίες δεν συνέπιπταν απόλυτα μ' εκείνες της —υπεύθυνης πολιτικά— κυβέρνησης. Σε γενικές όμως γραμμές δεν υπερέβη τα ακραία όρια της ρυθμιστικής του αρμοδιότητας. Ούτε οι

παρεμβάσεις του αυτές ήταν τέτοιες ή τόσες ώστε να δημιουργούν μιας άλλης ποιότητας προεδρική εξουσία, έναν άλλου είδους προεδρικό θεσμό και πάντως δεν δημιούργησαν σοβαρά συνταγματικά προβλήματα.

Ο ρόλος του προσώπου σε μια δομή εξουσίας

ΕΡ.: *Ναι αλλά οι παρεμβάσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας, σε ορισμένες πολιτικές στιγμές που είχαν μια συγκεκριμένη πολιτική διάσταση άλλαξαν κατά κάποιο τρόπο τις πολιτικές εξελίξεις. Θα είχε τη δυνατότητα αυτή ο Πρόεδρος —παρά το προσωπικό του κύρος— να παρέμβει αν δεν διέθετε τη συνταγματική κάλυψη;*

ΑΠ.: Προσωπικά πιστεύω ότι η αποτελεσματικότητα των πολιτικών παρεμβάσεων του Προέδρου της Δημοκρατίας, οι υποδείξεις που έχει κάνει, οι πολιτικές παραιτήσεις που είχε διατυπώσει, βασιζόνταν περισσότερο



στην προσωπικότητα του σημερινού προέδρου της Δημοκρατίας, στο πολιτικό του κύρος και όχι τόσο στη θέση που κατέχει και στην τυπική νομιμοποίηση που του παρέχει το Σύνταγμα. Θέλω, δηλαδή, μ' αυτό να πω ότι κι αν ακόμα δεν υπήρχαν αυτές οι αμφισβητούμενες υπερεξουσίες του Προέδρου της Δημοκρατίας, κι αν ακόμα είχαμε ένα Σύνταγμα όπου ρητά και απερίφραστα περιόριζε τον Πρόεδρο σ' ένα καθαρώς ρυθμιστικό ρόλο και πάλι, αν πρόεδρος ήταν κάποιος με το κύρος του Καραμανλή, ή διέθετε την ακτινοβολία και την πολιτική δύναμη του Καραμανλή, πάλι πιστεύω ότι οι υποδείξεις αυτές θα γίνονταν και θα είχαν πολιτική αποτελεσματικότητα. Η δύναμη του προέδρου είναι συνάρτηση και της προσωπικότητάς του, της πολιτικής συγκυρίας και του συσχετισμού των πολιτικών δυνάμεων. Κοιτάξτε αν θέλετε την Ιταλία και πείτε μου τι είδους ρόλο ασκεί σήμερα ο Περτίνι, και από πού αντλεί το κύρος και τη δύναμή του.

ΕΡ.: *Ωστόσο δεν απαντιέται το ερώτημα κατά πόσο αυτή η παρέμβαση —ανεξάρτητα από το πολιτικό βάρος του Προέδρου της Δημοκρατίας— συνιστά συνταγματική παραβίαση.*

ΑΠ.: Κατ' αρχήν δεν πρέπει να ξεχνάμε τι σημαίνει Πρόεδρος της Δημοκρατίας, σ' ένα

κοινοβουλευτικό σύστημα διακυβέρνησης, καθώς επίσης και τι σημαίνει ρυθμιστικός ρόλος του αρχηγού του κράτους. Όταν λέμε ότι ο αρχηγός του κράτους σ' ένα κοινοβουλευτικό σύστημα διακυβέρνησης ασκεί ρυθμιστικό ρόλο δεν σημαίνει ότι δεν δικαιούται να έχει άποψη για την πολιτική κατάσταση της χώρας, δεν σημαίνει ότι δεν δικαιούται να προειδοποιεί, να νουθετεί, να συμβουλεύει, να αποτρέπει ή να προτρέπει την υπεύθυνη κυβέρνηση της χώρας. Οι αρμοδιότητες αυτές είναι συνυφασμένες με το ρυθμιστικό ρόλο ενός αρχηγού κράτους με κοινοβουλευτικό σύστημα διακυβέρνησης. Εκείνο που δεν δικαιούται ένας αρχηγός κράτους κοινοβουλευτικής δημοκρατίας είναι ν' αντιπαραθέτει τη δική του πολιτική άποψη σ' εκείνη της κυβέρνησης. Ή ν' αντιδικεί πολιτικά με την κυβέρνηση ή να θέλει να διαμορφώνει μαζί με την κυβέρνηση τη γενική πολιτική της χώρας. Αυτό δεν δικαιούται να το κάνει. Αν το κάνει παραβαίνει συνταγματικό κανόνα.

Σύνταγμα

και πολιτική πραγματικότητα

ΕΡ.: *Παρά τις αρχικές επιφυλάξεις των προοδευτικών δυνάμεων και παρά τις υποτιθέμενες κοινοβουλευτικές παρεκβάσεις του σημερινού προέδρου της Δημοκρατίας, παρατηρούμε ότι τα 10 χρόνια συνταγματικής εφαρμογής δεν χαρακτηρίστηκαν από συνταγματικές ανωμαλίες. Τι σημαίνει αυτό; Μήπως το Σύνταγμα έχει υπερβατικό χαρακτήρα ή οι προοδευτικές δυνάμεις παλλινδρόμησαν από τις αρχικές τους θέσεις με τη μέθοδο των γνωστών από ιστορική άποψη συμβιβασμών και με τις επίσης γνωστές επιπτώσεις στην πολιτική ζωή της χώρας;*

ΑΠ.: Με την ερώτησή σας αυτή θίγετε κατ' αρχήν ένα πρόβλημα διάστασης ανάμεσα στο Σύνταγμα και στην πολιτική πραγματικότητα. Το φαινόμενο δεν είναι πρωτοφανές ούτε παρόδοξο είναι από τα πιο συνηθισμένα. Συμβαίνει συχνά ένα σύνταγμα να μην συμπίπτει απόλυτα με την πολιτική πραγματικότητα.

Έχω όμως την αίσθηση ότι η πολιτική πραγματικότητα που διαμορφώθηκε υπό την ισχύ του νέου Συντάγματος δεν βρίσκεται σε αντίθεση με τις γενικές συνταγματικές εξαγγελίες και αρχές αν και εμφανίζει κάποιες αποκλίσεις απ' αυτές. Η δεκάχρονη πάντως συνταγματική πρακτική αποτελεί μια συγκεκριμένη υλοποίηση του Συντάγματος και απ' αυτή την άποψη αποτελεί ένα συνταγματικό αλλά και πολιτικό προηγούμενο με κανονιστική δύναμη, ένα συνταγματικό κανόνα ο οποίος δεσμεύει τα κρατικά όργανα. Η δεσμευτική αυτή δύναμη της συνταγματικής πραγματικότητας ενισχύεται και από το γεγονός ότι η συνταγματική πρακτική συνάντησε την καθολική αποδοχή των πολιτικών δυνάμεων και μπόρεσε να επικρατήσει γιατί δεν αμφισβητήθηκε πολιτικά, ούτε από τα πολιτικά κόμματα, ούτε από τους πολιτικούς παράγοντες. Η κοινοβουλευτική επομένως λειτουργία του πολιτεύματος ήρε, αποδυνάμωσε, τις αρχικές επιφυλάξεις της τότε

μειοψηφίας για το Σύνταγμα, και υποτίμησε πολιτικά τις αποκαλούμενες κοινοβουλευτικές «παρέκβάσεις» του Προέδρου. Και μόνο ότι οι παρεκβάσεις αυτές προκαλούν τόση συζήτηση δείχνει πόσο ευαίσθητη είναι η κοινή γνώμη σε θέματα κοινοβουλευτικής τάξης.

Δεν ξέρω αν η συνταγματική ομαλότητα και η κοινοβουλευτική σταθερότητα που γνωρίσαμε τα τελευταία 10 χρόνια, —και που είναι πρωτόγνωρη, πρωτοφανής για την ελληνική συνταγματική ιστορία και θα έπρεπε να προσελκύσει ιδιαίτερα την προσοχή μας— είναι αποτέλεσμα κάποιου πολιτικού συμβιβασμού, του οποίου αγνώω τους όρους και για τον οποίο δεν μπορώ να εκφέρω γνώμη ή αν είναι το αποτέλεσμα κάποιας μοναδικής ιστορικής συγκυρίας διεθνούς και εσωτερικής, και ενός ευνοϊκού για το προοδευτικό κίνημα συσχετισμού των πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων. Εκείνο όμως που ξέρω είναι ότι η ουσία του κοινοβουλευτικού συστήματος βρίσκεται στο συμβιβασμό ανάμεσα σ' αυτό που λέμε πλειοψηφία και μειοψηφία. Δηλαδή ανάμεσα στην κυβερνητική πλειοψηφία και στην αντιπολίτευση, ότι η ομαλή λειτουργία του κοινοβουλευτικού συστήματος από την εποχή που καθιερώθηκε βασίζεται σε μια λεπτή ισορροπία, στηρίζεται στην εξισορρόπηση και αλληλεξάρτηση των εξουσιών, σ' ένα διαρκή πολιτικό συμβιβασμό ανάμεσα σε αντίπαλες πολιτικές δυνάμεις.

ΕΡ.: Τελικά οι υπερεξουσίες του Προέδρου καθίστανται ανενεργές αν δεν εναρμονίζονται με την πολιτική πραγματικότητα;

ΑΠ.: Δεν υποστηρίζω κάτι τέτοιο. Ό,τι είναι αποτυπωμένο στο Σύνταγμα ισχύει. Η κανονιστική δύναμη όμως των σχετικών διατάξεων είναι και συνάρτηση της δυνατότητας της αποτελεσματικής τους εφαρμογής. Πρώτο, και δεύτερο, οι αρμοδιότητες που καθιερώνουν οι εν λόγω διατάξεις εντάσσονται και υποτάσσονται στην κοινοβουλευτική λογική. Οφείλουν να υπηρετούν την κοινοβουλευτική αρχή.

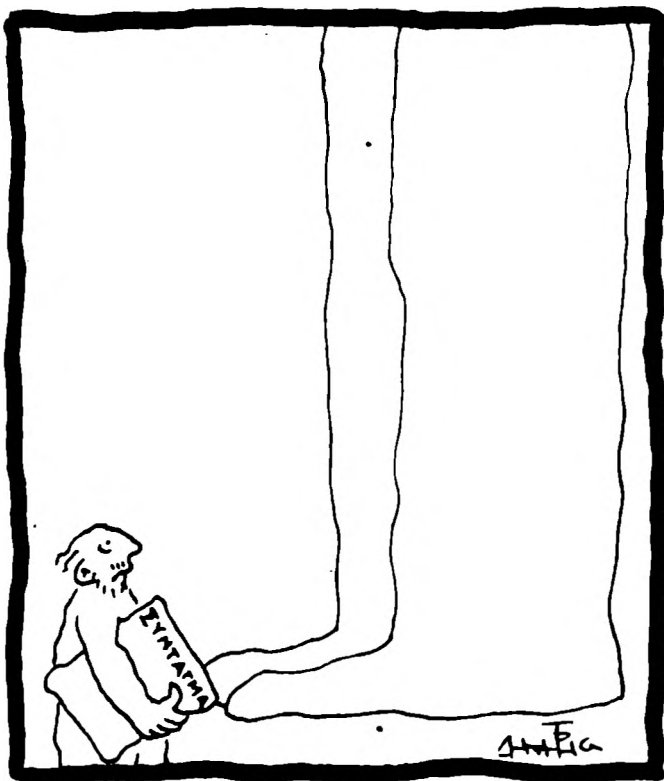
Οι περισσότερες άλλωστε συνταγματικές διατάξεις περιέχουν κατά την εφαρμογή τους το στοιχείο του «πολιτικά δυνατό». Μιλώντας για τις ανάλογες υπερεξουσίες του Μονάρχη ο Montesquieu είχε πει ότι «ο βασιλιάς δεν μπορεί να κάνει όλα όσα του επιτρέπει το Σύνταγμα». Αυτό στην ελληνική συνταγματική πραγματικότητα μεταφράζεται ως εξής: ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν μπορεί να παύσει όποτε θέλει την κυβέρνηση έστω και αν τέτοια ενέργεια επιτρέπεται τυπικά από το Σύνταγμα. Η πολιτική αδυναμία του Προέδρου να «παύσει» την κυβέρνηση, όταν διαθέτει την εμπιστοσύνη της Βουλής και έχει κατά τεκμήριο την εμπιστοσύνη της πλειοψηφίας του λαού, αποτελεί, με βάση την κοινοβουλευτική αρχή που καθιερώνει το Σύνταγμα και με βάση την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας από την οποία διέπεται το πολιτεύμα μας, αποτελεί συνταγματική δέσμευση, αποτελεί επιταγή συνταγματική. Αδυνατώ εξάλλου να φαντασθώ έναν Πρόεδρο της Δημοκρατίας να ενεργεί αγνοώντας τις πολιτικές συνέπειες των συνταγματικών του πρά-

ξεων ή να παραβλέπει τις συνταγματικές εμπλοκές που ενδέχεται να δημιουργήσουν αντικοινοβουλευτικές συμπεριφορές του.

Τι είδους πρόεδρο θέλουμε;

ΕΡ.: Δηλαδή κ. Μανιτάκη πως θα ξεφύγουμε από τα γνωστά διλήμματα των προσώπων που θα διεκδικήσουν την προεδρία, Καραμανλής ή Μαύρος ή Γλέζος; Τι είναι αυτό που επιδιώκουν οι προοδευτικές δυνάμεις ν' αναδείξουν μέσα σ' αυτά τα πλαίσια του προεδρικού θεσμού; ένα διαφορετικό πρόσωπο ή ένα άλλο είδος Προέδρου;

ΑΠ.: Κατ' αρχήν θα πρέπει να αποπροσωποποιήσουμε, όσο είναι δυνατό, το δίλημμα αυτό και να το δούμε κυρίως μέσα από τη θεσμική του διάσταση. Δηλαδή θα πρέπει κατά πρώτο λόγο ν' απαντήσουμε στο ερώτημα. Τι είδους Πρόεδρο θέλουμε. Θέλουμε πρόεδρο που να παίζει ένα ενεργό ρυθμιστικό ρόλο,



θέλουμε πρόεδρο που να έχει τη δυνατότητα αποφασιστικής παρέμβασης στην πολιτική ζωή του τόπου με τρόπο έστω σιωπηρό ή αρνητικό ή μήπως ο τόπος χρειάζεται και η ομαλή πορεία του κοινοβουλευτικού συστήματος απαιτεί, Πρόεδρο που θα είναι κυρίως σύμβολο της εθνικής ενότητας και κρατικής συνέχειας. Έχω την εντύπωση ότι η πλειοψηφία των πολιτικών δυνάμεων του τόπου, αλλά θα έλεγα και η πλειοψηφία του ελληνικού λαού, θέλουν πριν απ' όλα Πρόεδρο της Δημοκρατίας που θα είναι εγγυητής της συνταγματικής νομιμότητας, και της ομαλής λειτουργίας του πολιτεύματος και υπερασπιστής των συνταγματικών ελευθεριών και δημοκρατικών κατακτήσεων του λαού, και θα στέκεται βέβαια πέρα και πάνω από τις κομματικές αντιδικίες.

Το Σύνταγμα και οι κοινωνικές μεταρρυθμίσεις

ΕΡ.: Λυπάμαι που παραμερίσαμε άλλα σημαντικότερα συνταγματικά προβλήματα. Ωστόσο πρέπει να θέσουμε ορισμένα απ' αυτά γιατί το Σύνταγμα δεν εξαντλείται μόνο στο θεσμό του Προέδρου. Σήμερα μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η μεταπολιτευτική φάση έκλεισε. Το Σύνταγμα εξυπνήθησε —λίγο

ως πολύ— την πολιτική συγκυρία αυτής της περιόδου. Όμως τώρα μετά τις ραγδαίες πολιτικές εξελίξεις βρισκόμαστε ενόψει νέων φαινομένων. Η πραγματικότητα επιβάλλει έναν εκσυγχρονισμό με κατεύθυνση τον κοινωνικό μετασχηματισμό. Πόσο το Σύνταγμα αυτό ανταποκρίνεται σ' αυτές τις ανάγκες, όταν γνωρίζουμε ότι κηρύσσονται αντισυνταγματικοί νόμοι βασικής σημασίας όπως ο νόμος - πλαίσιο ή όταν επικρέμεται η απειλή «ακύρωσης» του νόμου για τις προβληματικές και αύριο ίσως του νόμου για τις κοινωνικοποιήσεις; Δηλαδή πόσο διευκολύνει ή φалκιδεύει το συγκεκριμένο Σύνταγμα τις επιμέρους θεσμικές αλλαγές;

ΑΠ.: Κατ' αρχήν χαιρόμαι γιατί η συζήτησή μας επιτέλους απαγκιστρώθηκε από το ζήτημα του Προέδρου της Δημοκρατίας που χωρίς να υποτιμώ τη σημασία του πιστεύω ότι δεν αποτελεί το κυριότερο πολιτικό πρόβλημα που έθεσε και εξακολουθεί να θέτει το ισχύον Σύνταγμα. Υπάρχει πράγματι όπως λέτε και σεις το ζήτημα της πρόσφατης πολιτικής αλλαγής και το εξίσου σημαντικό ζήτημα του κοινωνικού μετασχηματισμού. Θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι υπό το καθεστώς του νέου Συντάγματος είχαμε την πολιτική αλλαγής της 18ης Οκτωβρίου του 1981, η οποία έγινε κάτω από ομαλές κοινοβουλευτικές συνθήκες και χωρίς να διαγράφονται για το μέλλον απειλές συνταγματικών κλυδωνισμών. Το γεγονός είναι πρωτόγνωρο για την ελληνική συνταγματική ιστορία διότι ανήλθε στην εξουσία ένα κόμμα που παρουσιάστηκε με πολιτικό πρόγραμμα ριζικά αντίθετο απ' εκείνο της προηγούμενης κυβέρνησης, μ' ένα πρόγραμμα που αν στηριχτεί κάνει στις διακηρύξεις του ΠΑΣΟΚ, ήταν πρόγραμμα σοσιαλιστικού μετασχηματισμού.

Και όλα αυτά συντελέστηκαν μέσα σ' ένα κλίμα κοινοβουλευτικής ομαλότητας και σταθερότητας. Επιπλέον η «σοσιαλιστική» αυτή κυβέρνηση πρόκειται να εξαντλήσει την κοινοβουλευτική τετραετία. Αυτό σημαίνει και αποδεικνύει ότι κατ' αρχήν το Σύνταγμα δεν αποτελεί εμπόδιο στην εφαρμογή ενός ριζοσπαστικού πολιτικού μεταρρυθμιστικού προγράμματος και ότι το Σύνταγμα είναι πολιτικά ευέλικτο και κοινωνικά ανοικτό. Είναι αναμφισβήτητο ότι το ισχύον Σύνταγμα εγγυάται την ατομική ιδιοκτησία όπως εγγυάται και το καθεστώς της οικονομίας της αγοράς, όπως άλλωστε και κάθε αστικό Σύνταγμα. Είναι, επίσης, γεγονός ότι το Σύνταγμα δεν προβλέπει κοινωνικές μορφές ιδιοκτησίας, δεν κατοχυρώνει τη δημόσια ιδιοκτησία, δεν κατοχυρώνει τη δημοτική ή συνεταιριστική ιδιοκτησία ή τη δημόσια οικονομική πρωτοβουλία, ούτε εγγυάται ρητά τη συμμετοχή των εργαζομένων στη διαχείριση των επιχειρήσεων. Απ' αυτή την άποψη υστερεί τόσο σε σχέση με τις απαιτήσεις των καιρών όσο και σε σχέση με το σύγχρονό του Σύνταγμα της Πορτογαλίας, το οποίο ιδίως σ' αυτόν τον τομέα είναι πολύ προοδευτικότερο από το δικό μας. Ο κοινωνικά συντηρητικός χαρακτήρας του ισχύοντος Συντάγματος ή καλύτερα η κοινωνική ατολμία του αντανakλά βέβαια το συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων που είχε διαμορφωθεί στη μεταπολίτευση.

Ωστόσο, μέσα στα πλαίσια του καθεστώτος της ατομικής ιδιοκτησίας και της οικονομίας της αγοράς που κατά βάση εγγυάται το ισχύον Σύνταγμα, πιστεύω ότι υπάρχουν περιθώρια διεύρυνσης του δημόσιου τομέα και καθιέρωσης μορφών κοινωνικής ιδιοκτησίας, όπως επίσης και περιθώρια ανάπτυξης της οικονομικής δραστηριότητας του κράτους ή άλλων κοινωνικών φορέων. Το Σύνταγμα δεν αποτελεί το κυριότερο εμπόδιο στις κοινωνικές μεταρρυθμίσεις. Εάν υπάρχουν αντιστάσεις στην προώθηση τέτοιων μεταρρυθμίσεων, αυτές θα πρέπει ν' αναζητηθούν εκτός της περιοχής του Συντάγματος.

Το Σύνταγμα και η «νομιμότητα» των θεσμικών αλλαγών

ΕΡ.: Ποιος είναι ο ρόλος του Ανώτατου Ειδικού Δικαστηρίου καθώς και του Συμβουλίου Επικρατείας;

ΑΠ.: Αυτό το θέμα παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον. Θίξατε πριν το ζήτημα της αντίστασης που συναντούν ορισμένες κοινωνικές ή διοικητικές μεταρρυθμίσεις από ορισμένους συνταγματικούς θεσμούς. Εννοείτε ασφαλώς τον έλεγχο της συνταγματικότητας των νόμων που οφείλουν και δικαιούνται να ασκούν τα δικαστήριά μας όταν εφαρμόζουν νόμους. Ο θεσμός αυτός ίσχυε ανέκαθεν στην Ελλάδα και είχε κατά βάση χαρακτήρα προοδευτικό, ήταν όμως σχετικά περιορισμένος και δεν είχε προσλάβει την σημασία ούτε την έκταση που του αποδίδουμε σήμερα, και όλα δείχναν ότι θα εξακολουθήσει να προσλαμβάνει.

Έλεγχος της συνταγματικότητας των νόμων ασκείται και σ' άλλες χώρες αλλά από ειδικά δικαστήρια που καλούνται Συνταγματικά. Επειδή, όμως, αμφισβητείται αν η λειτουργία που ασκούν τα δικαστήρια αυτά είναι καθαρά δικαιοδοτική, η σύνθεση των δικαστηρίων αυτών είναι ειδική και οι αρμοδιότητές τους σαφώς οριοθετημένες. Δεν αμφισβητείται πάντως η πολιτική σημασία των αποφάσεων που εκδίδουν ενώ συζητείται σοβαρά η φύση της κρατικής λειτουργίας που επιτελούν. Ορισμένοι συγγραφείς υπάγουν τις εξουσίες τους στην άσκηση της κυβερνητικής λειτουργίας. Στη Γαλλία το ειδικό αυτό όργανο δεν ονομάζεται δικαστήριο, αλλά Συμβούλιο.

Στην Ελλάδα τέτοια αρμοδιότητα ασκεί το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο κάτω όμως από αυστηρά καθορισμένη διαδικασία. Έχει ωστόσο την εξουσία να ακυρώσει την αντισυνταγματική διάταξη. Ανάλογο ρόλο έχουν αναλάβει και ασκούν και τα άλλα ανώτατα δικαστήριά μας και ιδίως το Συμβούλιο της Επικρατείας, χωρίς όμως, δυνατότητα ακυρώσεως διάταξης νόμου.

Είναι προφανές ότι με το θεσμό των Συνταγματικών δικαστηρίων επιδιώκεται η οριοθέτηση των νομοθετικών μεταρρυθμίσεων, ο έλεγχος της κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας και γενικότερα η εκλογίκευση των πολιτικών αντιδικιών. Ο συνταγματικός δικαστής λειτουργεί σε μείζονος σημασίας θέματα ως πολιτικός επιδιαιτητής περιβάλλοντας με το κύρος της δικαστικής λειτουργίας αποφάσεις που τέμνουν γενικότερης σημασίας αντι-

δικίες. Έχει έτσι τη δυνατότητα να αντιπαράθετει, τελικά, τη δική του θέληση σ' εκείνη της κυβερνητικής πλειοψηφίας και να λειτουργεί ανασχετικά στις διαδικασίες κοινωνικών και διοικητικών μεταρρυθμίσεων.

Ο δικαστικός αυτός έλεγχος πρέπει να θεωρηθεί στοιχείο πολύ σημαντικό των συνταγματικών εξελίξεων, που αφορά τις λειτουργίες του κράτους του ώριμου καπιταλισμού και τείνει στη δικαιοκή εκλογίκευση του πολιτικού συστήματος, και στην «δικαστοποίηση» των πολιτικών αντιδικιών. Ορισμένοι ομιλούν για συνταγματικό κράτος που μετεξελίσσεται σε κράτος των δικαστών.

Είναι υπερβολή βέβαια να λεχθεί ότι κάτι τέτοιο συμβαίνει και στην Ελλάδα. Η πρόσφατη όμως απόφαση του ΣτΕ για το νόμο - πλαίσιο έκανε το ζήτημα αυτό επίκαιρο. Οι επιπτώσεις της αντιδικίας αυτής είναι εμφανείς. Αντί να συζητάμε για τις ουσιαστικές αδυναμίες του νόμου - πλαισίου και τις δυσλειτουργίες που παρουσιάζει η εφαρμογή του, συζητάμε για την τυπική συμφωνία του με το Σύνταγμα. Και δεν μιλάμε τόσο για την ελευθερία της διδασκαλίας, που στο κάτω κάτω είναι ένα ουσιαστικό ζήτημα, αλλά για το αν το Σύνταγμα καθιερώνει μία ή δύο κατηγορίες καθηγητών. Μια τέτοια συζήτηση ασφαλώς οδηγεί στην αποδυνάμωση της εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης στον εξανεμισμό της μεταρρυθμιστικής δυναμικής και στην μετάθεση του προβλήματος από την ουσιαστική στην τυπική ή νομική του βάση.

Αξίζει να σημειωθεί ακόμη ότι στην Ελλάδα βλέπαμε με κάποια καχυποψία τη διεύρυνση των ορίων του δικαστικού ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων, ενώ η πλειοψηφία των πολιτικών δυνάμεων είχε ταχθεί κατά της ίδρυσης ειδικού συνταγματικού δικαστηρίου. Βρισκόμαστε όμως τώρα στο εξής ιστορικό παράδοξο: να καθιερώνεται ουσιαστικά και να νομιμοποιείται από τις ίδιες αυτές δυνάμεις η αρμοδιότητα ενός τέτοιου δικαστηρίου. Διότι ως συνταγματικό Δικαστήριο, θα αποφασίσει μεθαύριο το Ανώτατο Ειδικό Δικαστήριο. Η αρμοδιότητά του προβλέπεται, βέβαια, από το Σύνταγμα, μόνο που πολύ πρόσφατα απόκτησε τόση σημασία και θα τάμει για πρώτη φορά μια πολιτική αντιδικία ή έστω μια νομική αμφισβήτηση με άμεσες και σημαντικές πολιτικές προεκτάσεις. Στην περίπτωση μάλιστα του νόμου - πλαισίου η διαιτησία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου επιδιώχτηκε —για να μην πω μεθοδεύτηκε— από την κυβέρνηση. Αναρωτηθήκαμε όμως ποιες θα είναι μακροπρόθεσμα οι θεσμικές και πολιτικές συνέπειες από την αποδοχή, και νομιμοποίηση αυτού του είδους του δικαστικού ελέγχου. Υπάρχει ο κίνδυνος κάθε φορά που θα διαφωνούν αντιπολίτευση και κυβέρνηση πάνω στο περιεχόμενο ενός νόμου, να ανάγουν τη διαφωνία τους σε συνταγματικό πρόβλημα και να επιζητούν και να μεθοδεύουν τη διαιτησία του Ανωτάτου Ειδικού Δικαστηρίου.

Η ανάμειξη αυτή της δικαστικής εξουσίας σε πολιτικά έργα φοβάμαι ότι θα προκαλέσει, και δεν θα επιλύσει, προβλήματα. Δεν είναι, πάντως, αυτός ο ασφαλέστερος και αποτελεσματικότερος τρόπος επίλυσης των πολιτικών διαφορών.

Σύνταγμα και μεταβολή

Το ελληνικό κοινό, δηλαδή όσοι οι πιστοί του στην «επιστήμη της πολιτικής», είχε την ευκαιρία να γνωρίσει τη σκέψη του γάλλου καθηγητή Mialle από τη μετάφραση του έργου του «Το Κράτος Δικαίου». Τώρα έχει τη δυνατότητα να τον ακούσει να αναπτύσσει τις απόψεις του για τη σχέση και τα προβλήματα που μπορεί να υπάρχουν ανάμεσα σε ένα κληροδοτημένο Σύνταγμα και στην επιδιωκόμενη, από άλλους πολιτική μεταβολή, αποτιμώντας τη σχετική εμπειρία της χώρας του, επί των (σημερινών) ημερών του Φ. Μιτεράν. Θα δώσει γι' αυτό το σκοπό, και με αυτό το πλαίσιο προβληματικής, δύο διαλέξεις: τη μία στη Θεσσαλονίκη στις 12 Νοεμβρίου στις 8 το βράδυ, στα πλαίσια μιας σειράς διαλέξεων πολιτικού πολιτειακού χαρακτήρα που διοργανώνει φέτος ο Σύλλογος Φοιτητών Νομικής του ΑΠΘ και την άλλη στην Αθήνα, στις 14 Νοεμβρίου, στις 7 το βράδυ στο κεντρικό κτίριο του Πανεπιστημίου. Προετοιμαστείτε με φειδώ και προσέλθετε, αν θεωρείτε ότι δεν έχει λήξει η εποχή της πολιτικής.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**



ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,

Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΜΠΑ;
ΚΑΙ ΑΠΟ ΠΟΥ ΒΓΑΖΕΙΣ
ΟΤΙ ΜΠΙΖΑΡΟΥΝ ΕΣΕΝΑ
ΚΑΙ ΟΧΙ ΟΛΟΝ
ΤΟΝ ΘΙΑΣΟ,
ΡΟΝΑΛΝΤ;



του Γιάννη Ιωάννου

Σε κρίσιμη καμπή η παραταξιακή συνεργασία στη ΓΣΕΕ

του Αντ. Εργατικού

ΤΟ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΟ ΥΠΟΝΟΜΕΥΕΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗ ΓΣΕΕ

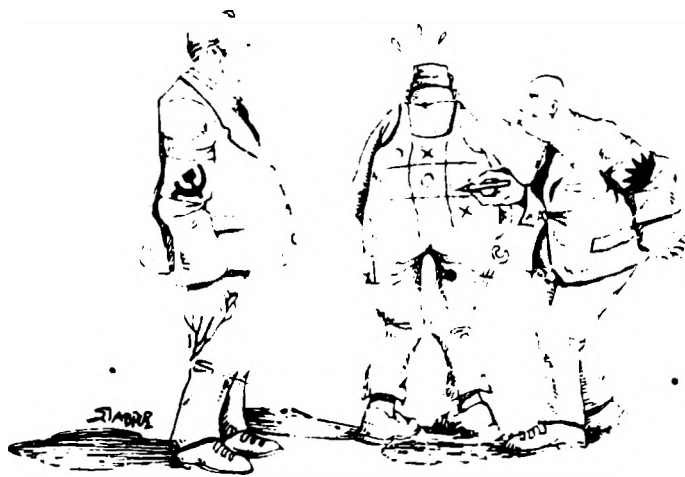
Ουσιαστική δοκιμασία για τη διαπαραταξιακή συνεργασία αλλά και ευκαιρία για την αποκάλυψη των πραγματικών προθέσεων και πολιτικών υστεροβουλιών των δύο «εταίρων» της (ΠΑΣΚΕ και ΕΣΑΚ-Σ) θα αποτελέσει η «υποχρέωση» που έχει αναλάβει η διοίκηση της Γενικής Συνομοσπονδίας Εργατών Ελλάδας να προχωρήσει στη λήψη μέτρων για τον πληρέστερο εκδημοκρατισμό και τη βαθύτερη εξυγίανση του συνδικαλιστικού κινήματος καθώς και για την οργανωτική του αναδιάρθρωση και αναδιοργάνωση.

Η «υποχρέωση» αυτή χρονικά συμπίπτει με τις εμπλοκές, τις δυστοκίες και τις σκοπιμότητες που χαρακτηρίζουν τη χάραξη της πολιτικής της ΓΣΕΕ στο εισοδηματικό και οι οποίες είναι σαφές ότι επηρεάζουν άμεσα το επίπεδο και την ποιότητα της διαπαραταξιακής συνεργασίας. Έτσι το οργανωτικό της ΓΣΕΕ αποτελεί ένα πρόσθετο «αγκάθι» για τις δυο παρατάξεις οι οποίες είναι προφανές ότι θα θελήσουν να προωθήσουν μέτρα και ρυθμίσεις, που όχι μόνο δεν θα τους θίγουν τα «κεκτημένα» στο συνδικαλιστικό κίνημα αλλά και που θα διευρύνουν την επιρροή της μιας παράταξης σε βάρος της άλλης και αντίστροφα.

Οι μέχρι τώρα προσπάθειες και κινήσεις που είχαν γίνει στο πλαίσιο της διοίκησης της ΓΣΕΕ αποτελεσματώθηκαν λόγω των σοβαρών διαφωνιών που προέκυψαν μεταξύ των δύο «εταίρων» και ίσως το σημείο αυτό να αποτελέσει βραχυπρόθεσμα και την τυπική αφορμή για ενδεχόμενη αναθεώρηση των «συμμαχιών» τόσο στο πλαίσιο της ΓΣΕΕ όσο και στις άλλες συνδικαλιστικές οργανώσεις όπου η συνεργασία δεν είναι «λύση ανάγκης» αλλά πολιτική επιλογή (σ.σ. πρόκειται για τις οργανώσεις όπου η ΠΑΣΚΕ δεν έχει αυτοδύναμη πλειοψηφία και συνεργάζεται έτσι με την ΕΣΑΚ-Σ στην πρώτη περίπτωση και για οργανώσεις όπου πλειοψηφεί η ΠΑΣΚΕ αλλά «παραχώρησε» θέσεις και στην ΕΣΑΚ-Σ στη δεύτερη περίπτωση).

Στην τελευταία ολομέλεια της διοίκησης της ΓΣΕΕ από την πλευρά της ΠΑΣΚΕ τέθηκε αμέσως πλην σαφώς το θέμα της **δυστοκίας** στη λήψη μέτρων για τον πληρέστερο εκδημοκρατισμό του κινήματος με την παράλληλη προειδοποίηση ότι αν τα μέτρα αυτά δεν έχουν δρομολογηθεί μέχρι το τέλος του χρόνου τότε η ΠΑΣΚΕ θα κάνει «αποκαλύψεις» που θα αφορούν τις ευθύνες της ΕΣΑΚ-Σ για την αποτελμάτωση των σχετικών πρωτοβουλιών.

Τα συγκεκριμένα ζητήματα που έχουν προκαλέσει τις εντάσεις στη διαπαρατα-



ξιακή συνεργασία αφορούν ειδικότερα την οργανωτική αναδιάρθρωση του κινήματος με την ενοποίηση των ομοειδών και των παραπλήσιων ομοσπονδιών με βάση τα διεθνή πρότυπα καθώς και την πλήρη εκκαθάριση όλων των μητρώων των οργανώσεων ώστε να τεθεί επιτέλους σε εφαρμογή ρητή διάταξη του νόμου 1264 για την καθιέρωση του εκλογικού συνδικαλιστικού βιβλιαρίου που θα εξασφαλίζει κατά το δυνατό τη γνησιότητα των εκλογικών αποτελεσμάτων.

Μια βασική διαφωνία των δύο παρατάξεων που έχει επισημανθεί αφορά στις διαδικασίες για την οργανωτική αναδιάρθρωση του κινήματος. Η ΠΑΣΚΕ φαίνεται να προωθεί τη λύση της συνένωσης των ομοσπονδιών σαν πρώτο ουσιαστικό βήμα για την επίτευξη του στόχου και την σε συνέχεια αντιμετώπιση του οργανωτικού προβλήματος στη βάση του κινήματος (πρωτοβάθμια σωματεία). Αντίθετα η ΕΣΑΚ-Σ φαίνεται να θέλει ακριβώς την αντίθετη διαδικασία, δηλαδή εκκαθάριση στη βάση και μετά σταδιακή ενοποίηση των ομοσπονδιών, και των εργατικών κέντρων όπου το δεύτερο είναι εφικτό και ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες (σ.σ. στο 22ο συνέδριο της ΓΣΕΕ πριν από ένα περίπου χρόνο πήραν μέρος 65 εργατικά κέντρα και 64 ομοσπονδίες από 84 και 77 αντίστοιχα που είναι μέλη της ΓΣΕΕ).

Κοινός στόχος και των δύο παρατάξεων φαίνεται να είναι η συνένωση των ομοειδών ή παραπλήσιων ομοσπονδιών με αντικειμενικό στόχο να μειωθεί ο αριθμός τους τουλάχιστον κατά τα δύο τρίτα (να γίνουν γύρω στις 20). Μείωση με βάση τον αριθμό των νομών της χώρας επιδιώκεται και στα Εργατικά Κέντρα αν και στο σημείο αυτό επιδεικνύεται κάποια «ανοχή» προς τα πάνω λόγω τοπικών συνθηκών (να υπάρχει σ' ένα νομό και δεύτερο Ε.Κ. σε πόλη όπου παρατηρείται έντονη βιομηχανική δραστηριότητα, π.χ. Ε.Κ. Ελευσίνας).

Στην πράξη όμως έχουν αρχίσει οι «παρασπονδίες» με πρώτη κίνηση εκ μέρους της ΠΑΣΚΕ την προώθηση στα όργανα της ΓΣΕΕ σχεδίου για την «οργανωτική ανασυγκρότηση του συνδικαλιστικού κινήματος» με πρωτοβουλία του οργανωτικού γραμματέα της ΓΣΕΕ Ρ. Σπυρόπουλου.

Το σχέδιο αυτό προέβλεπε τη συνένωση των 77 κλαδικών ομοσπονδιών της ΓΣΕΕ σε 21 ή για την ακρίβεια 20 με την 21η να έχει τον τίτλο «Γενική Ομοσπονδία Εργαζομένων» και να καλύπτει τους εργαζόμενους που δεν μπορούν να στεγαστούν σε κλαδικό ή εργοστασιακό σωματείο και που για το λόγο αυτό έχουν συγκροτήσει πρωτοβάθμια οργάνωση κατά νομό, περιφέρεια ή δήμο με τον τίτλο «Γενικό Σωματείο Εργαζομένων».

Για τα Ε.Κ. το σχέδιο πρόβλεπε ένα σε κάθε νομό με τη δυνατότητα να υπάρξουν και άλλα στον ίδιο νομό ανάλογα με την πυκνότητα του εργατικού δυναμικού.

Βαθιά τομή κάνει το σχέδιο αυτό στις διαδικασίες εκλογής των οργάνων της ΓΣΕΕ (συνέδριο). Προβλέπει έναν αντιπρόσωπο για το συνέδριο της ΓΣΕΕ για κάθε 1.000 μέλη Εργατικού Κέντρου και μόνο έναν αντιπρόσωπο από κάθε ομοσπονδία ανεξάρτητα από τον αριθμό των μελών της. Με τον τρόπο αυτό αποδυναμώνεται ουσιαστικά ο ρόλος των ομοσπονδιών οι οποίες αντικειμενικά είναι και οι πιο μαζικές οργανώσεις στο Σ.Κ. και στις οποίες η ΕΣΑΚ-Σ έχει ισχυρή παρουσία.

Με το σημερινό σύστημα η εκπροσώπηση στο συνέδριο της ΓΣΕΕ είναι ενιαία και για τις ομοσπονδίες και για τα εργατικά κέντρα (ένας αντιπρόσωπος για κάθε 1.000 ψηφίσαντα μέλη).

Το σχέδιο αυτό προκάλεσε την έντονη αντίδραση της ΕΣΑΚ-Σ η οποία —και σωστά— διέβλεπε ότι με την ενδεχόμενη υιοθέτησή τους θα υφίστατο μεγάλη μείωση των δυνάμεών της στο συνέδριο της ΓΣΕΕ μια και αντλεί μεγάλο μέρος της ε-

κλογικής της δύναμης από τις κλαδικές ομοσπονδίες.

Η αντίδραση της ΕΣΑΚ-Σ εκδηλώθηκε παραταξιακά τον Σεπτέμβριο και είχε σαν αποτέλεσμα να αποσυρθεί από την ΠΑΣΚΕ το σχέδιο μετά από συνεννοήσεις σε επίπεδο ανώτερο από το συνδικαλιστικό. Η «χειρονομία καλής θέλησης» της ΠΑΣΚΕ συνοδεύτηκε και με έμμεση αποκήρυξη της πρωτοβουλίας για την προώθηση του σχεδίου αυτού με το επιχείρημα ότι ο συντάκτης του δεν ενημέρωσε τη συνδικαλιστική και κομματική ιεραρχία και προχώρησε αυτόνομα και αυτόβουλα «καθ' υπέρβαση» την εντολή που είχε πάρει για να μελετήσει το οργανωτικό και να κάνει προτάσεις.

Στη συνέχεια και αφού εκτονώθηκε κάπως η ένταση μεταξύ των δύο παρατάξεων η εκτελεστική επιτροπή της ΓΣΕΕ αποφάσισε τη συγκρότηση τριμελούς διαπαραταξιακής επιτροπής (ΠΑΣΚΕ, ΕΣΑΚ-Σ, ΑΕΜ) για την καταγραφή των οργανωτικών προβλημάτων του Σ.Κ. και την υποβολή προτάσεων για την αντιμετώπισή τους.

Η προθεσμία για την υποβολή των προτάσεων της επιτροπής αυτής στην Ε.Ε. της ΓΣΕΕ «τρέχει» ήδη και τα όργανα της ομοσπονδίας έχουν δεσμευθεί να πάρουν τις οριστικές αποφάσεις.

Οι τελευταίες στην περίπτωση που δεν θα έχει υπάρξει σύγκληση απόψεων μεταξύ των παρατάξεων μπορούν να παρθούν από τα όργανα της ΓΣΕΕ κατά πλειοψηφία από την ΠΑΣΚΕ αλλά αν συμβεί τελικά κάτι τέτοιο τότε θα έχει αρχίσει ουσιαστικά η αντιστροφή μέτρηση για τη διαπαραταξιακή συνεργασία και θα αποτελεί πολιτική επιλογή του ΠΑΣΟΚ για διακοπή της συνεργασίας.

Άλλωστε από στελέχη της ΠΑΣΚΕ που δεν ευνοούν τη συνεργασία και είχαν κατά καιρούς καταβάλλει εσωκομματικές (ΠΑΣΟΚ) προσπάθειες να τη ματαιώσουν ή να την τορπιλλίσουν στην πορεία της, έχει από το καλοκαίρι ακόμα επισημανθεί ότι η ρύθμιση του οργανωτικού προβλή-

ματος του Σ.Κ. αποτελεί το κρίσιμο σημείο για τη συνεργασία και ότι αν δεν προωθηθούν οι διαδικασίες σύμφωνα με τις απόψεις και τα συμφέροντα της ΠΑΣΚΕ τότε θα πρέπει η ΠΑΣΚΕ να αναθεωρήσει τη στάση της απέναντι στην ΕΣΑΚ-Σ σε όλα τα επίπεδα.

Παράλληλα από την ΠΑΣΚΕ αφήνονται σαφείς υπαινιγμοί ότι η ΕΣΑΚ-Σ δεν δείχνει την πρέπουσα προθυμία για την προώθηση των μέτρων για την καθιέρωση του εκλογικού βιβλιαρίου το οποίο κατά τη ΓΣΕΕ πρέπει να έχει ολοκληρωθεί μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 1985 ώστε να υπάρχει ο απαραίτητος χρόνος για τη διενέργεια μ' αυτό των εκλογών για την προώθηση στο 23ο συνέδριο της ΓΣΕΕ αντιπροσώπων που έχουν εκλεγεί με το βιβλιário. Αντιπρόσωποι που θα έχουν εκλεγεί χωρίς να τηρηθεί η προϋπόθεση του βιβλιαρίου σε όλη την οργανωτική βαθμίδα του χώρου τους δεν θα γίνουν δεκτοί στο συνέδριο της ΓΣΕΕ, σύμφωνα με απόφαση της ΓΣΕΕ στις 21 Σεπτεμβρίου.

Κύκλοι της ΠΑΣΚΕ αφήνουν να εννοηθεί ότι η ΕΣΑΚ-Σ κωλυσιεργεί τις σχετικές διαδικασίες γιατί φοβάται ότι σε χώρους όπου εξακολουθεί να εμφανίζει μεγάλη ε-

πιρροή θα υποστεί μείωση των δυνάμεών της, μια και θα υπάρξουν πλέον εγγυήσεις για την ιδιότητα των ψηφοφόρων.

Οι ίδιοι κύκλοι αναφέρουν ότι η παράταξή τους θα κάνει «αποκαλύψεις» για την στάση της ΕΣΑΚ-Σ που δεν θα μπορούν να καλυφθούν με δικαιολογίες και άλλοθι.

Από τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν προκύπτει ότι η διαπαραταξιακή συνεργασία έχει φθάσει ήδη σε οριακό σημείο μια και υπάρχουν δύο βασικές εκκρεμότητες πάνω στις οποίες έχουν επισημανθεί σημαντικές διαφορές απόψεων και στόχων: το εισοδηματικό και το οργανωτικό.

Το στοιχείο δε ότι προβληματισμούς για το μέλλον της συνεργασίας, από τη στιγμή που δεν θα υπάρξει σχετική σύμπτωση απόψεων για το εισοδηματικό και το οργανωτικό, έχουν αναπτύξει και στελέχη της ΠΑΣΚΕ τα οποία είχαν υποστηρίξει σε πολιτικό και κομματικό επίπεδο την αναγκαιότητα και τη σκοπιμότητα της διαπαραταξιακής συνεργασίας, αποδεικνύει τη σοβαρότητα που έχει για το ΠΑΣΟΚ το όλο θέμα της συνεργασίας. Η ΕΣΑΚ-Σ πάντως εμφανίζεται μάλλον «σκληρή» στις θέσεις της παραχωρώντας σκόπιμα στο ΠΑΣΟΚ την πρωτοβουλία των κινήσεων και των αποφάσεων.

Η ΔΥΝΑΜΗ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ

Αντικειμενική διαπίστωση αποτελεί ο οργανωτικός κατακερματισμός του συνδικαλιστικού κινήματος, που οφείλεται όχι μόνο στις ψηφοθηρικές σκοπιμότητες των παρατάξεων, αλλά και στις συνέπειες των ξένων παρεμβάσεων που οδήγησαν —όπου δεν επέβαλαν— τη διάσπαση και κατά συνέπεια την αποδυνάμωση του συνδικαλισμού.

Οι πίνακες που ακολουθούν δημοσιεύονται για πρώτη φορά και δίνουν μια εικόνα του οραματικού χάους που επικρατεί στο επίπεδο της ΓΣΕΕ.

Οι πίνακες αυτοί αναφέρονται στις εκλογές που έγιναν για τη συμμετοχή των

οργανώσεων στο 22ο συνέδριο της ΓΣΕΕ και αποτελούν την καλύτερη απόδειξη για την οργανωτική «πυκνότητα» του ελληνικού συνδικαλιστικού κινήματος. Άλλωστε ο αριθμός των ψηφοφόρων δίνει και την εικόνα της πραγματικής δύναμης κάθε συνδικαλιστικής οργάνωσης.

Στα συνέδρια των Ομοσπονδιών πήραν μέρος 1.495 πρωτοβάθμια σωματεία με 437.045 ταμειακά εν τάξει μέλη από τα οποία ψήφισαν τα 365.809.

Οι αντίστοιχοι αριθμοί των Εργατικών Κέντρων είναι 1.516 σωματεία, 248.873 ταμειακά εν τάξει μέλη και 204.837 ψηφίσαντα μέλη.

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ...

ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ ΕΛΙΑΔΑ

ΣΤΗΝ ΚΕΜΟΠΟΛΗ ΑΔΙΝΑ

ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΥΠΑΡΧΕΙ ΕΝΑ ΜΑΓΑΖΙ
ΠΟΥ ΠΟΛΛΑ ΣΤΕΡΕΟ-ΦΩΝΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ

ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΣΤΑΣΗ
ΑΝΗΧΤΕ ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ

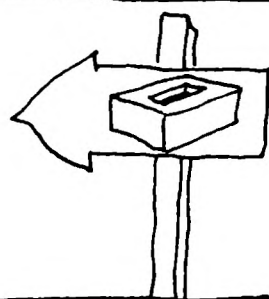
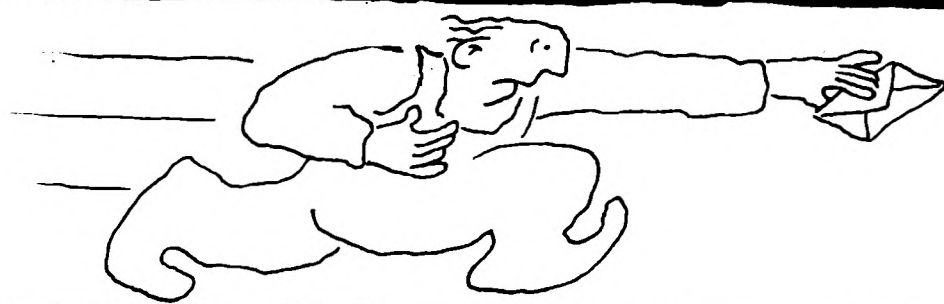
ΚΑΙ ΠΟΥ ΠΑΡ' ΟΥΟ ΠΟΥ ΠΟΛΙΟΡΚΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΕΥΡΩΠΑΙΟΥΣ ΑΥ' ΤΗΝ ΠΡΩΤΗΝ ΜΕΡΑ
ΤΗΣ ΕΠΑΛΕΣ ΚΡΑΤΗΣ ΚΛΕΙΣΤΗ ΤΗΝ
ΠΟΡΤΑ.....

...ώστε να
εφαρμοσθούν
να εξυπηρετή-
τας ιδανικές
μέ την ίδια
συνέπεια και
φιλική διάθεση
όπως και παλιά

Ενας Φυσικός-Ηλεκτρονικός και
Ενας Ηλεκτρολόγος-Ηλεκτρονικός
εως περιμένουν για να διαλέξετε
μαζί το καλύτερο Stereo και τα
λεφτά σας να πιάνουν τόπο

STUDIO HI FI ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 76
ΑΘΗΝΑ 706
ΤΗΛ 3602697 - 3627858

ΟΛΑ ΟΣΑ ΘΕΛΑΤΕ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΓΙΑ ΤΑ STEREO ΚΑΙ ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΣΑΣ ΤΑ ΕΛΕΓΕ -



ΔΗΛΩΣΗ

● Αναλυτικά κατά ομοσπονδία ψήφισαν:

1. Πανελλήνια Ομοσπονδία Αλιεργατών.....	908
2. Ομοσ/νδία Εργατοτεχνιτών Βαφέων Ελλάδας.....	690
3. Πανελλήνια Ομοσ/νδία Εργατών και Υπαλλήλων Γάλακτος-Τροφίμων και Ποτών.....	581
4. Ομοσ/νδία Εργατών Δέρματος Ελλάδος.....	3.531
6. Πανελλήνια Ομοσ/νδία Εργατών Επισιτισμού και Υπαλλήλων Τουριστικών Επαγγελμάτων.....	6.757
7. Ομοσ/νδία του επί σχέσει Εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου Προσωπικού του Δημοσίου των ΝΠΔΔ και ΟΤΑ.....	11.216
8. Πανελλήνια Ομοσ/νδία Θεάματος - Ακροάματος.....	2.541
9. Ομοσ/νδία Ιδιωτικών Υπαλλήλων Ελλάδος.....	8.975
10. Πανελλήνια Ομοσπονδία Ηλεκτροτεχνιτών Ελλάδας.....	3.495
11. Πανελλήνιος Ομοσπονδία Εργατών Ιματισμού.....	4.716
12. Πανελλαδική Καπνεργατική Ομοσ/νδία.....	1.002
13. Ομοσ/νδία Εργατών Καπνοβιομηχανιών Ελλάδος.....	3.572
14. Ομοσ/νδία Εργατοτεχνιτών Κεραμικής και Συναφών Επαγγελμάτων Ελλάδος.....	3.759
15. Ομοσ/νδία Κλωστοϋφαντουργών Ελλάδος.....	—
16. Πανελλήνιος Ομοσ/νδία Εργατοϋπαλλήλων Κρέατος «Η ΕΝΩΣΙΣ».....	685
17. Ομοσ/νδία Εργαζομένων Μεταλλείων - Λιγνιτωρυχείων - Λατομείων Ελλάδος.....	1.562
18. Πανελλήνιος Ομοσ/νδία Εργατοϋπαλλήλων Μετάλλου.....	21.825
19. Ομοσ/νδία Μηχανικών και Θερμαστών Βιομηχανίας και Γεωργίας Ελλάδος.....	2.291
20. Ομοσ/νδία Μουσικών Σωματείων Ελλάδος.....	1.123
21. Πανελλήνιος Ομοσ/νδία Μυλεργατοϋπαλλήλων και Μακαρονοτεχνιτών.....	1.128
22. Πανελλήνιος Ναυτική Ομοσ/νδία.....	9.006
23. Ομοσπονδία Συλλόγων Νοσηλευτικών Ιδρυμάτων Ελλάδος.....	13.098
24. Ομοσ/νδία Οικοδόμων και Συναφών Επαγγελμάτων Ελλάδος.....	39.542
25. Πανελλήνια Ομοσ/νδία Προσωπικού Εμπορίας Πετρελαιοειδών και Διύλιστρίων Ορυκτελαίων Πετρελαίων -Υγραερίων.....	2.794
26. Πανελλήνια Ομοσ/νδία Σιδηροδρομικών.....	10.973
27. Ομοσ/νδία Εργατοϋπαλλήλων Στρατιωτικών Καταστημάτων Ελλάδος.....	3.009
28. Ομοσ/νδία Συνεταιριστικών Υπαλλήλων Γεωργικών Οργανώσεων Ελλάδος.....	4.508
29. Ομοσ/νδία Τραπεζοϋπαλλήλικών Οργανώσεων Ελλάδος.....	33.077
30. Ομοσ/νδία Εργατών Τεχνιτών και Υπαλλήλων Τσιμέντων Ελλάδος.....	3.104
31. Ομοσ/νδία Εκτάκτου Προσωπικού Υπουργείου Γεωργίας.....	721

32. Ομοσ/νδία Μισθωτών Τύπου και Βιομηχανίας Χάρτου.....	6.264
33. Ομοσ/νδία Φορτοεκφορτωτών Ελλάδος.....	8.927
34. Ομοσ/νδία Εργατοϋπαλλήλων Χημικής Βιομηχανίας Ελλάδος.....	4.312
35. Ομοσ/νδία Χειριστών Μηχανοδηγών και Γεωτρυπανιστών Ελλάδος.....	3.843
36. Ομοσ/νδία Υπαλλήλων ΕΛ-ΤΑ.....	6.878
37. Ομοσ/νδία Τραπεζικών Συνταξιούχων.....	661
38. Ομοσ/νδία Ασφαλιστικών Συλλόγων Ελλάδος.....	2.952
39. Γενική Ομοσ/νδία Προσωπικού ΔΕΗ.....	19.541
40. Πανελλήνιος Ομοσ/νδία Προσωπικού Διύλιστρίων και Χημικής Βιομηχανίας.....	2.929
41. Πανελλήνια Ομοσ/νδία Εργαζομένων Κινηματογράφου Τηλεοράσεως και Συναφών Κλάδων.....	563
42. Πανελλήνια Ομοσ/νδία Λογιστών.....	3.302
43. Ομοσ/νδία Εργατών Νοσοκομείων Ελλάδος (ΝΠΔΔ - ΝΠΙΔ - Κλινικών).....	1.457
44. Ομοσ/νδία Οικοδόμων και Ξύλου Ελλάδος.....	5.506
45. Ομοσ/νδία Εφημεριδοπολών Ελλάδος.....	647
46. Ομοσ/νδία Μεταλλευτών Ελλάδος.....	4.487
47. Ομοσ/νδία Υπαλλήλικού Προσωπικού Αυτοκινήτων Ελλάδος.....	6.820
48. Ομοσ/νδία Μηχανικών - Συντηρητών Μηχανολογικών εγκαταστάσεων Βιομηχανιών και Βιοτεχνών Ελλάδος.....	1.335
49. Ομοσ/νδία Ιδιωτικών Εκπαιδευτικών λειτουργιών Ελλάδος.....	2.211
50. Ομοσ/νδία Σωματείων Πολιτικής Αεροπορίας.....	7.572
51. Ομοσ/νδία Συνταξιούχων Ελλάδος ΙΚΑ-ΟΚΑ.....	9.617
52. Πανελλήνιος Ομοσ/νδία Εργαζομένων εις ΜΟΜΑ.....	1.846
53. Πανελλήνιος Ομοσ/νδία Συλλόγων Προσωπικού ΕΡΤ.....	1.681
54. Ομοσ/νδία Εργαζομένων ΟΤΕ.....	24.386
55. Πανελλαδική Ομοσ/νδία Συνδικάτων Εργατοϋπαλλήλων Μεταφορών.....	1.977
56. Πανελλήνια Ομοσ/νδία Εκτάκτων Δημοσίου.....	2.632
57. Ομοσ/νδία Βιομηχανιών Εργατοϋπαλλήλικών Σωματείων.....	11.588
58. Ομοσ/νδία Εργαζομένων Φαρμακευτικών και Συναφών Επαγγελμάτων Ελλάδος.....	5.690
59. Ομοσ/νδία Προσωπικού Υδρεύσεως Αποχετεύσεως Ελλάδος.....	2.975
60. Πανελλαδική Ενωτική Ομοσ/νδία Προσωπικού ΔΕΗ.....	613
61. Πανελλήνια Ομοσ/νδία Συνταξιούχων Αλιεργατών - Μυλεργατοϋπαλλήλων - Σιμιτεργατών και Μακαρονοτεχνιτών.....	882
62. Ομοσ/νδία Συλλόγων Εργατοϋπαλλήλων Υπουργείου Δημοσίων Έργων.....	602
63. Ομοσ/νδία Προσωπικού Μεταφορών Ελλάδος.....	553
64. Πανελλαδική Ομοσπονδία Εμφιαλωμένων Ποτών.....	707

● Κατά εργατικό κέντρο ψήφισαν:

1. Εργατ/λικά Κέν. Αθηνών	45.096
2. " Αγρινίου	3.719
3. " Αιγίου	1.934
4. " Αμαλιάδας	1.569
5. " Αργολίδας	764
6. " Αρκαδίας	1.591
7. " Άρτας	1.407
8. " Βεροίας	3.905
9. " Βόλου	4.210
10. " Γιαννιτσών	1.817
11. " Γρεβενών	636
12. " Δράμας	1.585
13. " Δωδεκανήσου	1.893
14. " Ν. Έβρου	3.533
15. " Έδεσσας	2.718
16. " Ελασσόνας	1.723
17. " Ελευσίνας	6.115
18. " Εύβοιας	6.985
19. " Ζακύνθου	735
20. " Ηρακλείου	5.306
21. " Θεσ/νίκης	15.233
22. " Θηβών	2.813
23. " Ιωαννίνων	2.184
24. " Καβάλας	2.873
25. " Καλαμάτας	2.010
26. " Καλαμπάκας	505
27. " Καρδίτσας	2.036
28. " Καστοριάς	523
29. " Κατερίνης	1.103
30. " Κερκύρας	2.075
31. " Κιάτου	1.736
32. " Κιλκίς	707
33. " Κοζάνης	2.220
34. " Κομοτινής	4.511
35. " Κορίνθου	2.107
36. " Κυκλάδων	1.214
37. " Β. Συγκ. Δ/νήσου	572
38. " Ν. Φθιώτιδας	3.615
39. " Ν. Λάρισας	6.720
40. " Λαυρίου	792
41. " Λειβαδιάς	2.250
42. " Λευκάδας	606
43. " Λουτρακίου Περ/ρας	549
44. " Μεγάρων	597
45. " Μεσολογγίου	676
46. Παλεσβιακό Εργατικό Κέντρο	950
47. Εργατ/λικά Κέν. Ναυπάκτου	504
48. " Ναυπλίου	627
49. " Ορεστιάδας	1.565
50. " Πάτρας	4.153
51. " Πειραιά	15.227
52. " Πρέβεζα	784
53. " Πτολεμαΐδας	4.122
54. " Ρεθύμνου	712
55. " Σαλαμίνας	716
56. " Σάμου	757
57. " Ν. Σερρών	2.694
58. " Τρικάλων	1.391
59. " Φαρσάλων	830
60. " Φλώρινας	753
61. " Φωκίδας	597
62. " Χαλκιδικής	1.381
63. " Χανίων	3.509
64. " Χίου	1.054
65. " Ν. Φιλα/λφείας	5.062

Η βία μόνος οργανωτής ενός πολυεθνικού κράτους

της Άννυς Βιτσέντζου



Στην Duras, αλλά και στους θεατές του «India song», η γεύση από την Ινδία ήταν υγρής, πηχτής ζέστης, ανάμικτης με ήχους τροπικών, βαριές ανάσες και βαρυεστημένα γέλια αποικιοκρατών, οι οποίοι έπλητταν αφόρητα μέσα στην πυκνή βλάστηση, επειδή ακριβώς αυτή έμοιαζε ν' αδιαφορεί τελείως για την παρουσία τους.

Ο θάνατος της Γκάντι, με τους στεγνούς ήχους των πυροβολισμών ανέδειξε απότομα στην επικαιρότητα ό,τι κρυβόταν πίσω από τα τροπικά φυλλώματα: Οι φίλοι της Duras στη «Λιμπερασιόν» έκοψαν έντρομοι την πλάκα, και καθόλου βαρυεστημένα, ανασκουμπώθηκαν, κι άρχισαν να εσχατολογούν. Ωστόσο, κι ενώ διαπίστωναν με καθυστέρηση ότι έδιναν ως τώρα στους τεχνοκράτες αναγνώστες τους, επιλεγμένες πληροφορίες που γοήτευαν τα υπολείμματα του Μάη μέσα τους, δηλαδή τα περί αδέσμευτης τριτοκοσμικής πρωτοβουλίας και περήφανης ανεξάρτητης πολιτικής, βρίσκονται σε αδυναμία αυτή τη στιγμή να εξηγήσουν στο αναγνωστικό κοινό, πώς με το θάνατο ενός ανθρώπου, μπορεί να συμπαραλιαστεί ένα ὅλοκληρο οικοδόμημα. Οι δημοσιογράφοι, λοιπόν, της «Λιμπερασιόν» (όπως άλλωστε και η μεγάλη πλειοψηφία των ανά τον κόσμο συναδέλφων τους) συνέχισαν στις σελίδες που αφιερώθηκαν στο γεγονός του θανάτου της, παρόλα αυτά την ίδια τακτική:

«Η χαρισματική Ίντιρα, που πιτσιρικά πέταξε στη φωτιά την κούκλα της «made in England», και στα 65 της διατηρούσε πάντα τη φυσική υγεία των υπερηλίκων της Ανατολής που κάνουν γιόγκα και δεν τρώνε κρέας»...

Να, όμως, που ο αρθρογράφος των «Νιου Γιρκ Τάιμς» μπουρμουρίζει ότι «δεν θα έπρεπε η δημοκρατία της Ινδίας να εξαρτάται έτσι άμεσα από μια και μόνη οικογένεια, όσο αξιόλογη κι αν είναι», ενώ άλλοι συνάδελφοί του ομολογούν ανακουφισμένοι ότι «ευτυχώς που ο ινδικός στρατός εκπαιδευμένος με αγγλικό πνεύμα, βρίσκει κακόγουστη την ενεργό ανάμειξη στο πολιτικό παιχνίδι, αλλιώς, έτσι όπως ήρθαν τα πράγματα, θα είχε κάθε λόγο ν' αναλάβει ρόλο ρυθμιστή».

Σπουδαία γυναίκα η Ίντιρα. Αναμφίβολα. Κι ωστόσο, κάτι μ' ενοχλούσε στην εικόνα της. «Γυναικεία διαίσθηση»; Μάλλον καχυποψία, ως προς την ανθρώπινη τελειότητα. Και βεβαιώθηκα, ψά-

χνοντας στον Ξένο Τύπο, για τις ανάγκες «ενός κομματιού στο «Αντί», περί Γκάντι». Δεν είχα, παρά αναζητώντας υλικό μέσα στα δυτικά φύλλα, να διακρίνω τις φωνές πίσω από τα τροπικά φυλλώματα:

1. Ένας Ινδός φοιτητής στο Παρίσι («Ματέν» 1.11.1984):

«Ο συγκεντρωτισμός και η προσωποποίηση της εξουσίας, η νοοτροπία της οικογενειοκρατίας, και ο πολιτικός αυταρχισμός της Γκάντι, άφησαν άλυτα μια σειρά προβλήματα που η χώρα είχε κληρονομήσει από τη βρετανική αποικιοκρατία: τη διαφθορά, σε όλα τα επίπεδα, την ανισότιμη κατανομή των αγαθών, και την ύπαρξη μιας υπέρμετρης γραφειοκρατίας που λειτουργούσε ανασταλτικά, αλλά και στοίχιζε υπερβολικά». Και ακόμα:

«Η Ίντιρα Γκάντι, στην προσπάθειά της να συγκολλήσει το μωσαϊκό των εθνοτήτων, χρησιμοποίησε πάντα τη βία: Αδιάψευστο δείγμα αδυναμίας της να επιβληθεί, αλλά και σφάλμα, που το πλήρωσε, —σε μια χώρα με παράδοση στη μη χρήση βίας—, με τη ζωή της. Ήταν όμως χαρακτηριστικό των ηγεμονικών της τάσεων, και εκφραζόταν τόσο στην πολιτική της προς τα γειτονικά κράτη, όσο και στην αντιμετώπιση της εσωτερικής αντιπολίτευσης».

2. Η Διεθνής Αμνηστία: Στο πόρισμά της του '84 καταγγέλλει σωρεία παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την κυβέρνηση Γκάντι, την ύπαρξη νομοθεσίας περί «προληπτικής προσωποκράτησης» που εφαρμόζεται προκειμένου να αποσύρονται από την κυκλοφορία οι αντιπολιτευόμενοι την κυβέρνηση, και το γεγονόςς απειράριθμων μαρτυριών, περί βασανιστηρίων και εκτελέσεων.

3. Ο Ταρίκ Αλί, μαρξιστής συγγραφέας και αρχισυντάκτης της «New Left Review»: «Ορισμένες από τις επαρχίες που έχουν ξεγερθεί, δεν θα είχαν μεταβληθεί σε θερμά σημεία, αν το κόμμα της κυρίας Γκάντι είχε τη δυνατότητα ανοχής κάποιων παρεκκλίσεων από την κεντρικά σχεδιαζόμενη πολιτική, που ήταν δύσκαμπτη στα επιμέρους προβλήματα της κάθε περιοχής. Και κάτι ακόμα: Ο Φαρούκ Αμπντούλάχ, ο πρωθυπουργός του Κασμίρ, που υποχρεώθηκε σε παραίτηση από την Γκάντι, διέθετε την πλειοψηφία της τοπικής Βουλής, κι ήταν εκλεγμένος δημοκρατικά»...

Το ίδιο επιχείρησε και με τον Ράμα Ράο στην επαρχία Άντρα Πραντές: Αν τον άφηνε στη θέση του, δεν θα γινόταν ποτέ τόσο δημοφιλής, όσο έγινε όταν τον καθαίρεσε».

4. Στη «Μοντ» (2.11.84): «Το κόμμα της κ. Γκάντι, δεν κατάφερε να υλοποιήσει την αγροτική μεταρρύθμιση, η οποία ωστόσο ήταν αναγκαία, προκειμένου να ανακατανεμηθεί η γη στα εκατομμύρια των εργατών της. Η δουλειά τους εξαρτάται μέχρι τώρα από τους Βραχμάνους, που όμως ελάχιστα ασχολούνται με την βελτίωση της παραγωγής».

Μοιάζουν παράτονοι οι «φωνές πίσω από τα φυλλώματα», μέσα στη γενικευμένη συγχορδία των θρήνων για το θάνατο μιας ηγετικής φυσιογνωμίας. Το ίδιο και η «Μοντ», μια από τις ελάχιστες εφημερίδες, που δεν αναλώθηκαν σε μάταιες περιγραφές «μετεξέλιξης της αίρεσης των Σιχ σε πολεμοχαρείς στρατιωτικούς», αλλά επισημαίνει:

«Ο ινδικός σοσιαλισμός βρέθηκε αναγκασμένος να φιλελευθεροποιηθεί ή να καταργηθεί, αντιμέτωπος με μια κοινωνία υπάνακατάταξη στην οποία άρχισαν ν' αποκτούν σιγά σιγά δύναμη οι οικονομικά παραγωγικές τάξεις. Όπως π.χ. οι Σιχ στον γεωργικό τομέα: Η επαρχία Πεντζάπ έγινε ο σιτοβολώνας της Ινδίας, συμμετέχοντας κατά 1/4 στη συνολική παραγωγή, πάνω στο 1% του εδάφους.

Η ρήξη ανάμεσα στους ινδουϊστές και τους Σιχ, προέκυψε όταν οι αγρότες Σιχ πλούτισαν, και άρχισαν να συγκρούονται με



ΓΙΕΡΖΥ ΠΟΠΙΕΛΟΥΣΖΚΟ: Καλύτερα ζωντανός παρά νεκρός

του Στέλιου Κούλογλου

Συναντήσαμε τον Γιέρζυ Ποπιελούσζκο, σχεδόν πριν από ένα χρόνο, στη Βαρσοβία. Τον περιμέναμε στο γραφείο του, στην ενορία του Saint Stanislas, κοιτώντας τα διάφορα αυτοκόλλητα της Αλληλεγγύης, που ήταν κολλημένα στον τοίχο, μαζί με κάποιες μικρές αφίσες για τη βοήθεια στους πολιτικούς κρατούμενους. Είχε πάει στη διπλανή αίθουσα, για να ρίξει μια ματιά σε μία συνέλευση νέων, απ' αυτές που γίνονταν τότε δύο φορές τη βδομάδα, μέσα στην ενορία.

Όταν γύρισε στο γραφείο του, η ώρα ήταν περίπου πέντε το απόγευμα. Μόλις έμαθε ότι ερχόμαστε από την Ελλάδα, μας πληροφόρησε για το δυσάρεστο νέο, που πριν από λίγο είχε μεταδώσει το πολωνικό ραδιόφωνο, και εμείς αγνοούσαμε: ήταν 16 του Νοέμβρη και ο Ντενκτάς είχε ανακηρύξει την ίδια μέρα το ψευδοκράτος του στην Κύπρο.

Το θέμα του ρεπορτάζ μας, ήταν οι σχέσεις της Εκκλησίας με την εξουσία και την Αλληλεγγύη, και ειδικότερα κάποιες επενδύσεις στη γεωργία από δυτικές Εκκλησίες, υπόθεση που συζητιόταν τότε σε απόλυτη μυστικότητα, μεταξύ εκπροσώπων της Εκκλησίας και του καθεστώτος Γιαρουζέλσκι. Παρότι πρέπει να «ήξερε», αρνήθηκε διπλωματικότητας να μιλήσει για το τελευταίο θέμα. «Όπως ξέρετε, είπε χαμογελώντας πλατιά, εγώ είμαι ένας κατώτερος κληρικός, και επιπλέον είμαι και στη μαύρη λίστα». Ήταν πράγματι η εποχή που η πολωνική κυβέρνηση είχε παραδώσει στον πριμάτο Γκλεμπ, έναν κα-

τάλογο με τους απαράδεκτους «μαχόμενους κληρικούς», που θα 'πρεπε να απομακρυνθούν από τα πόστα τους. Και φυσικά πρώτος στον κατάλογο, μαζί με τον ομόλογό του που λειτουργεί στα ναυπηγεία του Γκτανσκ, ήταν ο Ποπιελούσζκο. Ο κληρικός που με τις γνωστές παγκοσμίως λειτουργίες του «για την πατρίδα», την τελευταία Κυριακή κάθε μήνα, συγκέντρωνε περισσότερο κόσμο απ' αυτόν που θα συγκέντρωνε ο κάθε Γιαρουζέλσκι, αν επιχειρούσε να μιλήσει στους δικούς του πιστούς(;) με την ίδια συχνότητα. Τότε που ολόκληρο το τετράγωνο γέμιζε από κατοίκους της Βαρσοβίας, οι οποίοι άκουγαν από τα μεγάφωνα που ήταν στημένα στους γύρω δρόμους καθισμένοι στα πεζοδρόμια, ενώ τα ΖΟΜΟΣ, τα πολωνικά ΜΑΤ, κατελάμβαναν τους υπόλοιπους χώρους.

Τον ρωτήσαμε για την πληροφορία που ήδη κυκλοφορούσε και επιβεβαιώθηκε αργότερα: η ηγεσία της Εκκλησίας, του είχε προτείνει ένα είδος «υποτροφίας» για το Βατικανό. Αρνήθηκε να κάνει το οποιοδήποτε σχόλιο. Τον ρωτήσαμε αν θα πήγαινε τελικά στην Ασφάλεια, από την οποία είχε κληθεί δεκάδες φορές, να παρουσιαστεί για «υπόθεσή του». «Εγώ δεν λέω τίποτα άλλο παρά την αλήθεια, απαντούσε ήρεμα. Καταγγέλλω την καταπίεση, το ψέμα, τη διαφθορά. Δεν κάνω πολιτική, αν και αυτά που λέω έχουν φυσικά πολιτικό αντίκτυπο. Δεν έχω τίποτα παραπάνω να πω στην Ασφάλεια».

ΠΟΛΩΝΙΑ: ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΕΛΛΑΔΑ

Η συζήτηση θα ξαναγυρίσει στην Κύπρο και την Ελλάδα. Ενημερωμένος σε γενικές γραμμές για το πρόβλημα μας ρωτάει τι σκε-

πτόμαστε για τις αντιδράσεις της ελληνικής και της κυπριακής ηγεσίας, μετά την ανακήρυξη του ψευδοκράτους. «Η Ελλάδα είναι μια μικρή χώρα, όπως και η Πολωνία», θα πει σε κάποια στιγμή.

Όταν εδώ στην Ελλάδα, είχαμε τη δική μας στρατιωτική δικτατορία πολλοί ξένοι αναλυτές, ονόμαζαν την Ελλάδα «Πολωνία της Δύσης». Όπως εδώ μετά τον πόλεμο, η χώρα «τοποθετήθηκε» στο Δυτικό στρατόπεδο παρά τη θέληση της πλειοψηφίας των κατοίκων της, και η επιλογή αυτή επιβλήθηκε με τη βία των ξένων όπλων, έτσι και εκεί η χώρα πέρασε στο Σοβιετικό μπλοκ, μόνο και μόνο εξαιτίας του «Κόκκινου Στρατού». Εδώ το ΚΚ ήταν επικεφαλής ενός από τα μεγαλύτερα στην Ευρώπη κινήματος αντίστασης κι έχασε την εξουσία. Εκεί, το ΚΚ, αποδεκατισμένο από τη σφαγή μερικών χιλιάδων στελεχών του από τους ίδιους τους Σοβιετικούς, θα παίζει ένα πολύ μικρό ρόλο στην αντίσταση, και παρ' όλα αυτά θα βρεθεί επικεφαλής της χώρας.

Είναι, λοιπόν, και για τον παραπάνω λόγο —και ανεξάρτητα ποιος αποδεικνύεται ιστορικά ότι «κακόπεσε» περισσότερο απ' αυτόν τον καταναγκασμό των μεγάλων— που εμείς αισθανόμαστε μια ιδιαίτερη συμπάθεια και αλληλεγγύη με το λαό της Πολωνίας. Ο οποίος, και μετά τη συμφωνία της Γιάλτας, δεν έπαψε να αγωνίζεται όπως και εδώ άλλωστε για να επιβάλει τις δικές του επιλογές. Και είναι για τον ίδιο λόγο, που αισθανόμαστε μια βαθιά απέχθεια προς όλους αυτούς, που, είτε επειδή δεν έχουν ιδέα για την ιστορία αυτής της χώρας, είτε επειδή τυφλώνονται από τις κομματικές τους επιλογές, σπεύ-

την *ινδουϊστική μπουρζουαζία που έλεγχε το εμπόριο και τη διοίκηση».*

Η επίθεση εναντίων των Σιχ στο Χρυσό Ναό, του Αρμιτσάρ εμφανίστηκε σαν απάντηση στους εξτρεμιστές. Οι ως τότε διεκδικήσεις των μετριοπαθών Σιχ για συμμετοχή στη διοίκηση, αποσιωπήθηκαν. Όπως και ότι μέσα στο Ναό βρέθηκαν κινέζικα όπλα. Όπως και ότι στις φυλακές βρίσκονται μαοϊκοί. Όπως και ότι η επιλογή της ημερομηνίας της επίθεσης, έγινε με στόχο να κερδηθούν οι ψήφοι των Ινδουϊστών πριν τις εκλογές...

Η Γκάντι ήταν σπουδαία γυναίκα. Αναμφίβολα. Στα 19 χρόνια που βρέθηκε επικεφαλής της Ινδίας, δεν δίστασε ποτέ να καταφύγει και στις πιο βάνουσες μεθόδους, προκειμένου να επιβάλει την άποψή της. Μοιάζει με πυροβολισμό σε κοντσέρτο, η ρώσικη άποψη ότι φαγώθηκε από τη ΣΙΑ. Όμως, γιατί όχι; Οι αυταρχισμοί αυτού του κόσμου, έχουν ένα δικό τους τρόπο για να συνεννοούνται. Δεν είπε τίποτα η Ίντιρα για την Πολωνία ή το Αφγανιστάν. Ούτε η Μόσχα της είπε τίποτα όταν:

- εξαπέλυε στη δεκαετία του '70, το κύμα τρομοκρατίας στη δυτική Βεγγάλη ενάντια στους μαοϊκούς της περιοχής, που τους εμπιστεύονταν οι φτωχοί αγρότες της επαρχίας αυτής, ή όταν

- κατέστειλε βίαια τη μεγαλύτερη απεργία που γνώρισε ποτέ η Ινδία, το 1974, με πρωτοβουλία των σιδηροδρομικών υπαλλήλων. Αλλά τίποτα δεν είπε η Μόσχα, ούτε όταν:

- αποκαλύφθηκε την επόμενη χρονιά, η νοθεία των εκλογών του '71, και η Γκάντι αντί να παραιτηθεί κήρυξε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, στέλνοντας στη φυλακή όποιον είχε αντίρρηση.

Ρώσικη σιωπή επικράτησε κι όταν:

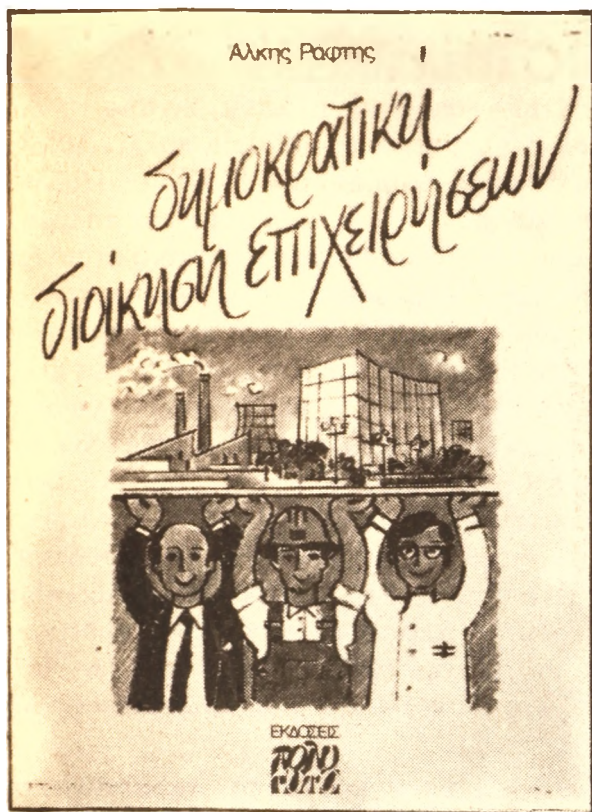
- Το 1980, και παρά τις έντονες διαμαρτυρίες της αριστεράς, η Γκάντι έβαλε χέρι στο Σύνταγμα, αυξάνοντας τις πρωθυπουργικές εξουσίες, και νομοθέτησε τις «National Securities Act» και «Essential Services Maintenance Act», που επέτρεπαν τη διάλυση οποιασδήποτε αντιπολίτευσης.

Ο Michel Zatu της **«Μοντ»** αναλαμβάνει να ανακεφαλαιώσει: *«Η βασική επιτυχία της πολιτικής Γκάντι, ήταν η ικανότητά της να διαμορφώσει και να διατηρήσει στη δυτική κοινή γνώμη, —κι αυτό, παρά, και ενάντια σε οποιαδήποτε στοιχεία—, την εικόνα, μιας μη βίαιης και ανεκτικής Ινδίας σε πείσμα των καθημερινών βίαιων θανάτων που συνέβαιναν εκεί, ή των εθνικιστικών, θρησκευτικών και κοινωνικών εξεγέρσεων που σημειώνονταν από το ένα άκρο στο άλλο, της ινδικής αυτοκρατορίας».*

Και τώρα; Η **«Λιμπερασιόν»** αναρωτιέται, μήπως οι σφαγές που ακολούθησαν γίνονται με τη διακριτική ανοχή της αστυνομίας, αφού το «λαϊκό ξεσάλωμα» θα μπορούσε ν' αποτελεί κι ένα είδος απόδειξης και επιβεβαίωσης —για μελλοντική χρήση από τον γιό της— του γοήτρου και του κύρους της Ίντιρα: «... Όσο υπήρχε, τα κατάφερνε τόσο καλά...». Όντως;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΠΟΛΥΤΥΠΟ



ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
 Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
 Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

δουν να χαρακτηρίσουν το κίνημα της Αλληλεγγύης «το μεγαλύτερο κίνημα μετά την Οκτωβριανή επανάσταση» (όπως έλεγε και ο κ. Παπανδρέου πριν τον μεταπείσει ο Γιαρουζέλσκι) σαν δημιούργημα του ιμπεριαλισμού, τους δε ηγέτες της ως πράκτορες.

Όταν για χρόνια, οι πιο αντιδραστικοί κύκλοι της ελληνικής κοινωνίας, κατηγορούσαν τους κομμουνιστές σαν «πράκτορες των ξένων», εμείς είχαμε να αντιπαραθέσουμε εκείνο το υπέροχο επιχείρημα του Νίκου Μελογιάννη: «Ξέρετε πολλούς πράκτορες που να δίνουν τη ζωή τους, να θυσιάζονται για τα αφεντικά τους;» Ξέρετε, λοιπόν, πολλούς «πράκτορες» σαν τον ηγέτη του ΚΟΡ Άνταμ Μίχνικ, που έχουν περάσει τη μισή ακριβώς ζωή τους, στη φυλακή, και την παρ' όλα αυτά παραμένουν ακλόνητοι στις ιδέες τους; Ξέρετε πολλούς πράκτορες σαν τον Γιάσεκ Κουρόν, που παρατώντας με το «ανοιχτό γράμμα του στην Κεντρική Επιτροπή», όλα τα προνόμια του κομματικού μέλους, βρίσκονται εδώ και 25 χρόνια μια βδομάδα έξω και ένα χρόνο μέσα στη φυλακή; Υπάρχουν άραγε πολλοί τέτοιοι πράκτορες, όπως οι προηγούμενοι ηγέτες του ΚΟΡ¹ και της Αλληλεγγύης που αρνήθηκαν πριν την αμνηστία, να μεταναστεύσουν στη Δύση με αντάλλαγμα την ελευθερία τους, προτιμώντας να μείνουν έστω και στις φυλακές της πατρίδας τους, παρά τις πιέσεις της εξουσίας, της Εκκλησίας αλλά και του ΟΗΕ; Πόσος ήταν άραγε ο «μισθός» του ιερέα Ποπιελούσζκο, ώστε να συνεχίσει απτόητος τις λειτουργίες του, αψηφώντας τις συλλήψεις, τις συνεχείς κλήσεις στην Ασφάλεια και τις απειλές εναντίον της ζωής του;

Ο Γ. ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΩΝΙΑΣ

Ο Γιέρζυ Ποπιελούσζκο, είναι ο Γρηγόρης Λαμπράκης της Πολωνίας. Όπως ο δικός μας αξέχαστος μάρτυρας αψηφούσε όλες τις προβοκάτσες για τις πορείες ειρήνης που διοργάνωνε, έτσι και ο Πολωνός κληρικός αψηφισε τον κίνδυνο, εμπνεόμενος από τα ίδια πανανθρώπινα ιδανικά και πρώτα απ' όλα την ελευθερία και την ανεξαρτησία της πατρίδας του. Το αστυνομικό κράτος και η καταπίεση, γεννούν το παρακράτος. Όπως ο Λαμπράκης δολοφονήθηκε από κάποιους Γκοτζαμάνηδες έτσι και ο Ποπιελούσζκο, δολοφονήθηκε από κάποιους παρόμοιους, μόνο που τους έλεγαν λοχαγό Πιοτρόφσκι και υπολοχαγούς Πεκάλα και Τσιελέφσκι.

Η δολοφονία του Ποπιελούσζκο, είναι προβοκάτσια κατά του Γιαρουζέλσκι, στον ίδιο βαθμό ακριβώς, που η δολοφονία του Γ. Λαμπράκη ήταν προβοκάτσια κατά του τότε καθεστώτος του Κ. Καραμανλή. Γιατί όπως εδώ οι γνωστές μετεμφυλιακές συνθήκες και οι διώξεις προσωπικά κατά του Λαμπράκη είχαν δημιουργήσει το πλαίσιο —αλλά και τους μηχανισμούς— για τη δολοφονία, έτσι και εκεί οι διώξεις κατά του ιερέα και η κήρυξη του στρατιωτικού νόμου, είχαν στρώσει το έδαφος για οτιδήποτε: μήπως δεν φταίει η κυβέρνηση Γιαρουζέλσκι για τις καθημερινές σχεδόν δημόσιες επιθέσεις της εναντίον του ιερέα; Μήπως δεν ευθύνεται για τη «μαύρη λίστα»; Μήπως δεν ευθύνεται για τη γνωστή

προβοκάτσια, κατά την οποία όταν ο Ποπιελούσζκο πάει τελικά το Δεκέμβριο του 1981 ύστερα από πιέσεις της εκκλησιαστικής ιεραρχίας, στην Ασφάλεια για να ανακριθεί συλλαμβάνεται και την ίδια στιγμή η έρευν που γίνεται σπίτι του, ανακαλύπτει... «παρινομα έντυπα και εκρηκτικά»; Μήπως δεν ευθύνεται για τη δίωξη του ιερέα, η οποία συνεχίζεται μέχρι την αμνηστία του τελευταίου καλοκαιριού, λόγω «κατοχής εκρηκτικών»; Η μήπως η κυβέρνηση δεν ήξερε —και δεν ευνοούσε— τη δράση των παρακρατικών ομάδων, οι οποίες εδώ και ενάμιση χρόνο, ιπανδρωμένες από κομματικά μέλη και αστυνομικούς ξυλοκοπούσαν και εξαφάνιζαν διάφορους —ανώνυμους μέχρι τώρα— αγωνιστές της Αλληλεγγύης κι αν δεν είναι έτσι πώς πιάστηκαν αμέσως οι δράστες;

ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΖΩΝΤΑΝΟΣ ΠΑΡΑ ΝΕΚΡΟΣ

Στις δύο δολοφονίες, υπάρχουν μόνο δύο διαφορές: Η πρώτη είναι ότι το καθεστώς Γιαρουζέλσκι έτρεξε αμέσως να διαχωρίσει τις ευθύνες του, διαγράφοντας από το κόμμα και καταδικάζοντας κατηγορηματικά τη δολοφονία. Γιατί αν εδώ το καθεστώς του 1961 απολάμβανε της σχετικής υποστήριξης μιας σημαντικής μερίδας του πληθυσμού, εκεί δεν απολαμβάνει παρά ενός ποσοστού 5-10% το πολύ. Και με δεδομένη την επικρατούσα στην Πολωνία αντίληψη ότι «Πολωνός δεν μπορεί να σκοτώσει Πολωνό», ανεξάρτητα από πολιτικές διαφορές, η συγκάλυψη ενός εγκλήματος, θα ισοδυναμούσε με πραγματική καταδίκη.

Η κυβέρνηση Γιαρουζέλσκι, δεν μπορεί, όμως, να κυβερνήσει όπως πριν. Όταν αποδεικνύεται ότι το κόμμα έχει διχασθεί σε φασιστοειδείς τραμπούκους από τη μία πλευρά, και σε θρησκευόμενους που σίγουρα παρακολουθούσαν τις ομιλίες του νεκρού ιερέα (ας μην ξεχνάμε ότι σύμφωνα με στατιστικές, το 64% των κομματικών μελών πιστεύουν στο θεό και το 19% εκκλησιάζεται), όταν αυτό αντανακλάται, φυσικά με πολύ διαφορετικό τρόπο στην ηγετική ομάδα, όταν το διεθνές κύρος του καθεστώτος, από το οποίο εξαρτώνται πολλά, φτάνει ξανά στο σημείο μηδέν, τότε τα πράγματα είναι φανερά, ακόμη και για μισοαόματους.

Η Αλληλεγγύη, βέβαια —αυτό το κίνημα που σύμφωνα με τον κ. Παπανδρέου το παρατράβηξε— κάλεσε σε μετριοπάθεια αποδεικνύοντας για πολλοστή φορά τη βαθιά πολιτική της ωρίμανση, αν και οι συνθήκες είναι τέτοιες, ώστε θα επέτρεπαν λαϊκή εξέγερση, με ένα απλό νόημα. Αλλά από το Σάββατο το απόγευμα, τη μέρα της κηδείας, ένα νέο σύμβολο πλανάται πάνω από την Πολωνία. Αυτή είναι και η δεύτερη διαφορά με την Ελλάδα: η πολωνική κοινωνία, λειτουργεί όσο ίσως καμία άλλη, με τα σύμβολα. Αν, λοιπόν, ένα τέτοιο σύμβολο έριξε εδώ μια κυβέρνηση, γιατί στην άλλη άκρη της Ευρώπης δεν μπορεί να κάνει το ίδιο ή και να αντιμετωπίσει κάποια τανκς;

(1) Για τη δίκη του ΚΟΡ έχουμε αναφερθεί αναλυτικά, σε παλιότερο τεύχος του ANTI (αρ. 249 —Δεκέμβριος 1983).

ΕΓΩ ΛΕΩ ΝΑ ΞΑΝΑΓΥΡΙΣΟΥΜΕ
ΣΤΙΣ ΓΝΩΣΤΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
...
ΔΕΝ ΒΛΕΠΩ ΝΑ ΒΓΑΙΝΕΙ
Ο ΜΟΝΤΑΙΝΑΣΑΣ.

ΔΟΥΛΕΥΕ ΡΕ
ΜΕΧΡΙ ΝΑ
ΒΕΒΑΙΩΘΟΥΝ
Τ'ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ !...



του Γιάννη Καλαϊτζή

Το Δόγμα «Ένα Κράτος - Δύο Συστήματα»

του Γιώργου Δημητρακόπουλου

Η συμφωνία μεταξύ της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας και της Μεγ. Βρετανίας που μονογραφήθηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 1984 και που ρυθμίζει το καθεστώς του Χονγκ-Κονγκ μετά το 1997, το χρόνο δηλαδή που λήγει το «συμβόλαιο» —σύμφωνα με το οποίο το Χονγκ-Κονγκ είχε χαρακτηριστεί βρετανική αποικία, είναι αναμφισβήτητη, ένα γεγονός μεγάλης σημασίας. Η προσεκτική εξέταση της ιστορίας του Χονγκ-Κονγκ, των θέσεων των δύο κρατών σχετικά με το μέλλον της αποικίας, όπως επίσης και των κοινωνικο-πολιτικών εξελίξεων που συνέβαλαν στη διαμόρφωση των θέσεων αυτών, οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η θετική, όπως τουλάχιστον χαρακτηρίστηκε και από τις δύο πλευρές, έκβαση των διαπραγματεύσεων και η σύναψη της σχετικής συμφωνίας, οφείλεται κυρίως στην πρόθεση εφαρμογής του χωρίς προηγούμενο, αξιώματος «ένα κράτος, δύο συστήματα».

Το ιστορικό

Το Χονγκ-Κονγκ περιήλθε στην κυριαρχία της Μεγ. Βρετανίας για πρώτη φορά στα 1839, όταν μετά από μια σειρά επεισοδίων μεταξύ των Κινέζων αξιωματούχων της εποχής και Βρετανών εμπόρων, οι εμπορικές σχέσεις της Μεγ. Βρετανίας και της Κίνας είχαν σχεδόν διακοπεί. Τη διευθέτηση των διαφορών που προέκυψαν όταν η Κίνα αποφάσισε να απαγορεύσει το εμπόριο του οπίου, είχαν τότε αναλάβει από μεν την πλευρά της Μεγ. Βρετανίας ο Τσαρλς Έλλιοτ από δε την πλευρά της Κίνας ο ειδικός απεσταλμένος της αυλής των Μαντσού, Τσι-Σαν. Οι διαπραγματεύσεις αυτές είχαν σαν αποτέλεσμα την υπογραφή μιας σύμβασης για την αποκατάσταση των εμπορικών σχέσεων των δύο χωρών ένα από τα άρθρα της οποίας όριζε ότι το Χονγκ-Κονγκ περιέρχεται στη Βρετανική κυριαρχία. Όμως, ούτε η Μεγ. Βρετανία ούτε η Κίνα τήρησαν τη σύμβαση αυτή. Τον Αύγουστο του 1841, η Μεγ. Βρετανία και η Κίνα, υπογράψαν τη συνθήκη του Νανκίν, η οποία έθετε τέρμα στη διένεξη των δύο χωρών σχετικά με το εμπόριο του οπίου. Ένα άρθρο της συνθήκης αυτής, όριζε ότι στο εξής το Χονγκ-Κονγκ θα ήταν βρετανική αποικία.

Οι πρώτες πιέσεις

Οι πρώτες πιέσεις για το μέλλον του Χονγκ-Κονγκ διατυπώθηκαν από τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας στη Μεγ. Βρετανία, στα 1968, στη διάρκεια της μορφωτικής επανάστασης. Παρά το γεγονός ότι στη διατύπωση των πιέσεων αυτών είχε τότε δοθεί αρκετή δημοσιότητα, δεν δόθηκε μεγάλη συνέχεια. Οι διαπραγματεύσεις, αποτέλεσμα των οποίων ήταν η συμφωνία που υπογράφηκε πριν ένα μήνα, άρχισαν, ουσιαστικά, το 1982 στη διάρκεια της επίσκεψης της πρωθυπουργού της Μεγ. Βρετανίας κ. Θάτσερ στο Πεκίνο. Η ηγεσία της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, είχε τότε παρουσιάσει 12 σημεία στα οποία

συνοψίζονταν οι απόψεις της για το καθεστώς του Χονγκ-Κονγκ όταν θα τελείωνε η Βρετανική κυριαρχία στην αποικία. Όλα σχεδόν τα σημεία αυτά περιλαμβάνονται στη σημερινή συμφωνία, οι διαπραγματεύσεις για τη σύναψη της οποίας, τελείωσαν στην ουσία, στις 31 Ιουλίου 1984.

Το νέο καθεστώς

Η συμφωνία που ρυθμίζει το καθεστώς του Χονγκ-Κονγκ αποτελείται από την κοινή δήλωση και τρία παραρτήματα από τα οποία το πρώτο ορίζει αναλυτικά τη μορφή του πολιτεύματος, την εκλογή ή τον διορισμό των μελών της διοίκησης, τη νομοθεσία και το οικονομικό σύστημα, το δεύτερο τη δημιουργία μιας μικτής Σινο-Βρετανικής επιτροπής μέσω της οποίας θα συνεχιστεί η Σινο-Βρετανική συνεργασία μέχρι το 2000 και το τρίτο αφορά στην προστασία ήδη υπάρχοντων δικαιωμάτων σε εκτάσεις όπως επίσης και στην αντιμετώπιση τέτοιων θεμάτων στο μέλλον. Υπάρχουν ακόμη δύο μνημόνια, ένα από την κάθε πλευρά, που αφορούν στην ιθαγένεια και που θα ανταλλάγουν την ημέρα της υπογραφής της συμφωνίας.

Σε γενικές γραμμές, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τη συμφωνία, μετά το 1997, και για διάστημα 50 χρόνων το Χονγκ-Κονγκ —θα είναι μια Ειδική Διοικητική Περιοχή η οποία ενώ θα υπάγεται στην εξουσία της Κεντρικής Λαϊκής Κυβέρνησης της Κίνας θα έχει μεγάλη αυτονομία, εκτός από τους τομείς της εξωτερικής πολιτικής και της άμυνας που θα ανήκουν αποκλειστικά στη δικαιοδοσία της Κεντρικής Κυβέρνησης της Κίνας.

● Θα έχει εκτελεστική, νομοθετική και ανεξάρτητη δικαστική εξουσία και θα διατηρήσει τη νομοθεσία που ισχύει σήμερα.

● Τα μέλη της τοπικής εξουσίας θα εκλέγονται ή θα διορίζονται από τον πληθυσμό του Χονγκ-Κονγκ, εκτός από ελάχιστες περιπτώσεις που αφορούν πολύ υψηλά αξιώματα, στις οποίες θα διορίζονται

από την Κεντρική κυβέρνηση της Κίνας.

● Παραμένει το διεθνές οικονομικό και επιχειρηματικό κέντρο που ήταν ως σήμερα και το κοινωνικό - οικονομικό του σύστημα δεν μεταβάλλεται.

● Τέλος, η ειδική αυτή διοικητική περιοχή μπορεί να συνάπτει οικονομικές και μορφωτικές σχέσεις με τη Μεγ. Βρετανία και με άλλες χώρες, περιοχές και διεθνείς οργανισμούς.

Το κινέζικο άνοιγμα

Όπως έχει ήδη αναφερθεί η σύναψη συμφωνίας για το καθεστώς του Χονγκ-Κονγκ θεωρείται γεγονός τεράστιας σημασίας, πράγμα που υπογραμμίστηκε στις σχετικές ανακοινώσεις όχι μόνο των δύο πλευρών, αλλά και άλλων χωρών όπως η Γαλλία, η Δυτ. Γερμανία και η Ολλανδία. Είναι, βέβαιο, ότι η συμφωνία θα έχει θετικότερα αποτελέσματα για τη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας παρά για τη Μεγ. Βρετανία και το ίδιο το Χονγκ-Κονγκ. Με τη σύναψη της συγκεκριμένης συμφωνίας η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας αποδεικνύει την πρόθεσή της να ακολουθήσει στο μέλλον μία περισσότερο πραγματιστική πολιτική. Η απόφασή της να δεχθεί τη διατήρηση του καπιταλιστικού συστήματος στο Χονγκ-Κονγκ πρέπει να συνδυαστεί και με τη νέα πολιτική της ηγεσίας της Κίνας. Το Πεκίνο δίνει έμφαση στη βιομηχανοποίηση και σ' έναν, οικονομικό προγραμματισμό, που αν δεν πλησιάζει, τουλάχιστον ανέχεται ορισμένα δυτικά πρότυπα. Η πολιτική αυτή επισφραγίστηκε και τελευταία με την απόφαση που πήρε στις 20/10/84 η ολομέλεια της Κεντρικής Επιτροπής του Κινέζικου Κομμουνιστικού Κόμματος. Με τη σύναψη της συμφωνίας για το μέλλον του Χονγκ-Κονγκ η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας μπαίνει πλέον στη διεθνή εμπορική και επιχειρηματική κοινότητα.

Για τη Μεγάλη Βρετανία η σύναψη της συμφωνίας αυτής είναι ίσως η καλύτερη δυνατή λύση που μπορούσε να βρεθεί, αν

ληφθεί υπόψη ότι η πρόθεση της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας ήταν να επανακτήσει την άσκηση της κυριαρχίας της στο Χονγκ-Κονγκ μετά το 1997 είτε με συμφωνία είτε όχι. Παρά το γεγονός ότι σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τη συμφωνία η Μεγ. Βρετανία δεν θα έχει κανένα δικαίωμα στη διοίκηση της περιοχής, θα μπορεί όμως να συνάψει οικονομικές σχέσεις με το Χονγκ-Κονγκ.

Για το ίδιο το Χονγκ-Κονγκ η σύναψη της συμφωνίας σημαίνει κυρίως διατήρηση του ισχύοντος σήμερα συστήματος για 50 ακόμη χρόνια από το 1997. Οι κάτοικοι της αποικίας, και κυρίως οι εκεί εκπρόσωποι των διαφόρων συμφερόντων διατυπώνουν ήδη τις ανησυχίες τους για το αν πράγματι η Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας θα τηρήσει πιστά τη συμφωνία. Είναι πολύ γωρίς για να προβεί κανείς σε οποιαδήποτε πρόβλεψη. Το διάστημα των 50 χρόνων στη διάρκεια των οποίων θα διατηρηθεί το σημερινό καθεστώς είναι αρκετά μεγάλο ώστε να είναι δυνατόν να σημειωθούν πολλές αλλαγές και εξελίξεις οι οποίες να επηρεάσουν κατά τον ένα ή τον άλλο τρόπο τη διάθεση που πάντως σήμερα υπάρχει από όλες τις πλευρές, για την πιστή τήρηση της συμφωνίας.

Οι περιπτώσεις της Ταϊβάν και του Γιβραλτάρ

Η σημασία της συμφωνίας Πεκίνου - Λονδίνου για το Χονγκ-Κονγκ δεν περιορίζεται μόνο στα αποτελέσματα που αυτή έχει για το καθένα από τα ενδιαφερόμενα μέρη. Πρέπει να θεωρείται βέβαιο, ότι, κυ-

ρίως λόγω του αξιώματος «ένα κράτος, δύο συστήματα» στο οποίο βασίζεται θα αποτελέσει ένα προηγούμενο για την αντιμετώπιση παρομοίων ζητημάτων που και η Κίνα και η Μεγ. Βρετανία αλλά και άλλες χώρες αντιμετωπίζουν. Μια πρώτη σχετική αναφορά έγινε ήδη από την πλευρά της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας σχετικά με την Ταϊβάν (Φορμόζα). Το Πεκίνο επιθυμεί την ενσωμάτωση της Ταϊβάν για την ύπαρξη της οποίας οι Κινέζοι είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι. Μετά την υπογραφή της συμφωνίας για το Χονγκ-Κονγκ ο αναπληρωτής διευθυντής του γραφείου του επίσημου κινέζικου πρακτορείου ειδήσεων ΧΙΝΗUA στην αποικία, Chen Bojian δήλωσε ότι «η ιδέα: ένα κράτος δύο συστήματα» δεν είναι μόνο κατάλληλη για το Χονγκ-Κονγκ αλλά είναι και για άλλες περιοχές. Είναι οπωσδήποτε κατάλληλη για την Ταϊβάν». Δυτικοί διπλωμάτες σχολιάζοντας τη σύναψη της πρόσφατης συμφωνίας ανέφεραν ότι ο κύριος στόχος της Κίνας δεν ήταν το Χονγκ-Κονγκ αλλά η Ταϊβάν. Υπάρχουν οπωσδήποτε διαφορετικά στοιχεία στην περίπτωση της Ταϊβάν όμως η αρχή είναι αρκετά γενική ώστε να μπορεί να προσαρμόζεται στις κατά περίπτωση ειδικές συνθήκες. Δεν θα πρέπει να αποκλείεται ότι η συμφωνία για το Χονγκ-Κονγκ θα αποτελέσει οδηγό για την επίλυση και του ζητήματος της Ταϊβάν αν και μέχρι τότε δεν θα πρέπει να αποκλείονται οι οποιεσδήποτε εξελίξεις στο θέμα αυτό.

Μια δεύτερη σχετική αναφορά έγινε πρόσφατα για το θέμα του Γιβραλτάρ, το μέλλον του οποίου αποτελεί πρόβλημα

στις σχέσεις Ισπανίας και Μεγάλης Βρετανίας. Σε ομιλία του στο πανεπιστήμιο της Οξφόρδης ο υπουργός εξωτερικών της Ισπανίας Φερνάντο Μοράν, χωρίς να αναφερθεί ονομαστικά στο Χονγκ-Κονγκ, δήλωσε μεταξύ άλλων ότι η διαφορά για το Γιβραλτάρ μπορεί να λυθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε και η Ισπανία να επανακτήσει την κυριαρχία της στην περιοχή και οι κάτοικοι εάν θέλουν, να μπορούν να διατηρήσουν τους δεσμούς τους με τη Μεγάλη Βρετανία.

Η βρετανική πλευρά, όμως, δεν φαίνεται να προσανατολίζεται ακόμα προς την κατεύθυνση αυτή. Σε μία συνέντευξη που έδωσε στις 26 Σεπτεμβρίου 1984, ο Βρετανός υπουργός εξωτερικών Τζέφρεϋ Χάου στον πολιτικό συντάκτη του BBC Τζαίμς Κοξ απάντησε ως εξής σε σχετική ερώτηση: «Νομίζω, ότι πρέπει να βγάλετε εντελώς από το μυαλό σας την ιδέα ότι υπάρχει παραλληλισμός μεταξύ του Χονγκ-Κονγκ και δύο άλλων περιοχών του Γιβραλτάρ και των νησιών Φάκλαντ. Το κλειδί εδώ είναι ότι στο Χονγκ-Κονγκ, είχαμε το 92% του εδάφους μετά από συμβόλαιο η ισχύς του οποίου τερματίζεται το 1997. Στα Φάκλαντ και στο Γιβραλτάρ δεν έχουμε καμιά αμφιβολία για τα κυριαρχικά μας δικαιώματα. Εκεί τα δικαιώματά μας δεν εξαρτώνται από συμβόλαιο...». Παρά την κατηγορηματική αυτή δήλωση του Βρετανού υπουργού των Εξωτερικών δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί και στην περίπτωση αυτή το ενδεχόμενο να αναζητηθεί και για το Γιβραλτάρ μία λύση βασισμένη σε μια παραλλαγή της αρχής «ένα κράτος δύο συστήματα».



ή λέξη

Διάρθρωση και ύλη λογοτεχνίας

ΚΛΕΙΤΟΣ ΚΥΡΟΥ: Άργα • Φαίλος κείλος
ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΩΣΤΑΒΑΡΑΣ: 'Η άλλη όψη του νομίσματος
ΑΛΕΞΗΣ ΜΙΝΩΤΗΣ: Σάμιουελ Μπέκετ, ένας τραγικός χωρίς κλάροση
ΑΝΑΚΡΕΩΝ (μετ. Έλσα Πατρινάου): Οχτώ άποσπάσματα
ΤΡΟΥΜΑΝ ΚΑΙΟΤΕ (μετ. Ραϊμπερτ Θεοφανοπούλου): Μία μέρα δουλειά
ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ: Domains publiques
ΑΝΡΙ ΜΙΣΩ (μετ. Ίωάννα Κωνσταντουλάκη-Χάντζου): Μά πότα θάρρεις •
Πάρτα με • Σαβίλεις γύρω από τό φαυτόμενο της ζωγραφικής
ΔΗΜΗΤΡΑ Χ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ: Σταθερά επί τά Ιχνη
ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΝΗΣ: Κυριακή από πόμο
ΜΑΝ ΡΑΪΤ (μετ. Βαγγέλης Βλαυράκης): Μαρτυρία
ΜΙΧΑΛΗΣ ΦΩΤΑΓΓΙΝΤΗΣ: Τό σπίτι ενός καλλιτέχνη
ΕΡΒΕ ΜΙΙΑΖΕΝ (μετ. Δημήτρης Δαλιανάς): Αύτη

ή κλασική

Χρήστος Ν. Βαλαβανίδης, Γιώργος Μαραντούλας, Κώστας Κωνσταντίνος, Μάνος Κωνσταντίνος
Στ' 6' πρόσωπο (μια συνομιλία με τον Κλείτο Κόρνο)
Στ' 7' πρόσωπο (ή 'Αθηνά Σχολή για τη ζωγραφική του Δημ. Κωνσταντίνου)
'Η κρίση του θεάτρου (επί του Γιώργου Βαλβέρη)
'Η κρίση του κινηματογράφου (επί του Νίκου Καζαντζή)
'Η κρίση του βιβλίου (επί του Γιώργου Παυλάκη)
'Εξ όλης: Αύτη η Σοφία, 'Αλλήλη Τραϊανός,
'Αναστάσης Βικονομίδης, Στρατής Παυλάκης, Γιώργος Σάββας

Σχέδια και ζωγραφική του Δημητρίου Κωνσταντίνου

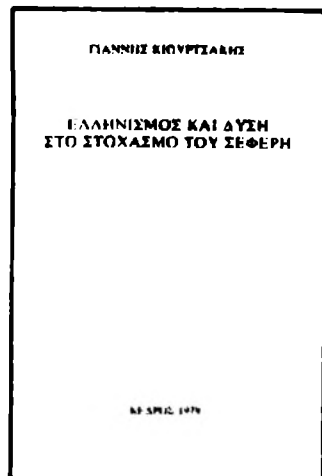


δικτύωσης '84

38

δρχ. 1980

Τα βιβλία του ΓΙΑΝΝΗ ΚΙΟΥΡΤΣΑΚΗ στις ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ



ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΥΣΗ ΣΤΟ ΣΤΟΧΑΣΜΟ ΤΟΥ ΣΕΦΕΡΗ

Η πρώτη συστηματική προσέγγιση του Σεφέρη ως στοχαστή: Ένας διάλογος της Ελληνικής παράδοσης με τον σύγχρονο κόσμο.



ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΚΑΙ ΟΜΑΔΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Η ανθρώπινη δημιουργικότητα στον λαϊκό πολιτισμό: Προβληματισμός με αφορμή τον Ελληνικό Καραγκιόζη

1954-1984 ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΕΔΡΟΣ
...δημιουργούμε αναγνώστες

Γεωργίου Γενναδίου 6 - Τηλ.: 36.15.783

Επιστήμη επί... αμερικανικών βάσεων

του Γιάννη Παπαμιχαήλ



Σε ένα παλιότερο τεύχος του «Αντί», θίγοντας το θέμα της λειτουργίας Πανεπιστημίων στις Αμερικανικές βάσεις, ο Βασίλης Κρίκης κατέληγε: «ένα πολύ σημαντικό ζήτημα είναι αυτό που αφορά τη σύνδεση της τύχης αυτών των ιδρυμάτων με την καριέρα των Ελλήνων πτυχιούχων τους. Φαντάζεστε τι γίνεται στην περίπτωση που αυτοί οι άνθρωποι, προκειμένου να κατοχυρωθούν οι ίδιοι επαγγελματικά, κατορθώνουν να κατοχυρώσουν ντε φάκτο και τη λειτουργία αυτών των ιδρυμάτων στη χώρα μας; Είναι ένας πολύ ωραίος τρόπος για να μετατραπεί ένα θέμα εθνικό (και αν θέλετε εθνικής ασφάλειας) σε πρόβλημα κοινωνικής αποκατάστασης κάποιων πτυχιούχων. Θα είναι ένα ακόμα μικρό λιθαράκι στη στήριξη αυτού του πλέγματος της εξάρτησης που οικοδομείται γύρω απ' τις βάσεις». Θα πρέπει μερικούς μήνες μετά τη δημοσίευση αυτού του άρθρου να τονίσουμε την ορθότητα της πρόβλεψης: αν η λειτουργία των Πανεπιστημίων στις αμερικανικές βάσεις δεν κατοχυρώθηκε ακόμα ντε φάκτο, η πίεση προς αυτή την κατεύθυνση δεν κάνει παρά να οξύνεται, απευθυνόμενη προς τα πολιτικά και διοικητικά κέντρα αποφάσεων (κυρίως βέβαια το ΔΙΚΑΤΣΑ) που αποτελούν ταυτόχρονα και κέντρα αντίστασης στην επιθυμητή κατοχύρωση. Ας σημειωθεί εδώ ότι το πρόβλημα γίνεται ιδιαίτερα οξύ όταν, σε μερικές περιπτώσεις, (αυτή λόγου χάρη των ψυχολόγων), οι πτυχιούχοι των αμερικανικών βάσεων εκπροσωπούνται από πρόσωπα που συνδέονται με στενή συγγενική σχέση με κραταιά στελέχη της κρατικής μηχανής και της κυβέρνησης ή με άλλες, γνωστές προσωπικότητες της κοινωνικής ζωής της χώρας. Είναι γνωστό ότι στην Ελλάδα, η συντομοτέρα οδός για την επαγγελματική αποκατάσταση δεν είναι η συνταγματικά και επιστημονικά τεκμηριωμένη ευθεία, αλλά η τεθλασμένη που διέρχεται από τις σωστές προσβάσεις. Ένα «καλό» τηλεφώνημα σου ανοίγει δρόμους που δεν είναι ποτέ δυνατόν να ανοιχτούν από οποιαδήποτε κανονική πανεπιστημιακή φοίτηση. Έτσι, έστω κι αν το σύνταγμα οριοθετεί ξεκάθαρα το όλο θέμα οι πολύμορφες πιέσεις (δημιουργία ντε φάκτο επαγγελματικών καταστάσεων, νομικά «παραθυράκια», προσβάσεις και «τηλεφωνήματα») είναι δυνατόν, αν όχι να καταστρατηγήσουν, τουλάχιστον να παρακάμψουν τις συνταγματικές διατάξεις εκείνες που ορίζουν ότι η παροχή της ανώτατης εκπαίδευσης πραγματοποιείται στην Ελλάδα μόνο από τον αρμόδιο κρατικό φορέα και που απαγορεύουν τη λειτουργία ξένων ή (και) ιδιωτικών πανεπιστημίων σ' όλο το χώρο της επικράτειας (άρθρο 16, παρ. 5 του συντάγματος και μέτρα που θεσμοθετήθηκαν με το νόμο 1268/82 για τα ΑΕΙ).

Πρέπει πιθανόν να υπενθυμίσουμε ότι τα πανεπιστημιακά παραρτήματα στις αμερικανικές βάσεις (Ελληνικό, Ν. Μάκρη), λειτουργούσαν αρχικά αποκλειστικά για τους αμερικανούς υπήκοους, δηλαδή τους στρατιωτικούς που υπηρετούσαν στις βάσεις και τις οικογένειές τους. Στο διάστημα της δικτατορίας και για αρκετό διάστημα μετά τη μεταπολίτευση έγιναν δεκτοί (λόγω ασυδοσίας) και αρκετοί Έλληνες πολίτες, μερικοί από τους οποίους μάλιστα πλήρωναν τις «σπουδές» τους στο Ελληνικό και τη Ν. Μάκρη με... συνάλλαγμα! Τα τελευταία χρόνια, επί κυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, η θήτευση Ελλήνων σ'

αυτά τα ιδρύματα —σταμάτησε— αφού όμως δημιούργησε μια σειρά πτυχιούχων που έχει παρακολουθήσει τα προγράμματα σπουδών των ιδρυμάτων αυτών και που απαιτεί σήμερα την αναγνώρισή τους. Ας υπογραμμιστεί εδώ ότι στα περισσότερα απ' αυτά τα πανεπιστήμια των βάσεων οι Έλληνες υπήκοοι γίνονταν δεκτοί χωρίς καμία ουσιαστική αξιολόγηση του προηγούμενου τίτλου σπουδών τους. Έτσι, μετά το πέρας της παρακολούθησης των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε διάφορα «εργαστήρια ελεύθερων σπουδών»¹, πολλοί συνέχιζαν τις «σπουδές τους» στα πανεπιστήμια των αμερικανικών βάσεων και σε ένα χρόνο αποκτούσαν το πτυχίο (masters) το οποίο και προσπαθούν σήμερα να κατοχυρώσουν. Σημειωτέον ακόμα ότι τα προγράμματα σπουδών των παραρτημάτων αμερικανικών πανεπιστημίων δεν είναι, ως γνωστό, συγκρίσιμα με τα αντίστοιχα προγράμματα των ίδιων πανεπιστημίων στην Αμερική: ειδικά σχεδιασμένα και καταρτισμένα για στρατιωτικούς που υπηρετούν εκτός ΗΠΑ, τα «υπερπόντια προγράμματα σπουδών» (overseas programme) είναι σαφώς υποδεέστερα των κανονικών προγραμμάτων, τόσο στο επίπεδο της έκτασης της διδασκτέας ύλης, όσο και στο επίπεδο της αυστηρότητας των κριτηρίων αξιολόγησης και επιλογής. Μ' ένα λόγο, τα «υπερπόντια προγράμματα σπουδών» συγγενεύουν περισσότερο μ' αυτά της διαρκούς επιμόρφωσης ενηλίκων και λιγότερο με τα κλασικά πανεπιστημιακά προγράμματα.

Τα παραρτήματα των ξένων πανεπιστημίων που λειτουργούν ή λειτούργησαν στην Ελλάδα είναι:

- BALL STATE UNIVERSITY της INDIANA των ΗΠΑ. Μέχρι το 1981 το πανεπιστήμιο αυτό, που λειτουργούσε στη βάση του Ελληνικού, είχε δεχτεί μεγάλο αριθμό Ελλήνων πολιτών, χορηγώντας τους πτυχία (master of Arts -M.A.-) σέ διάφορους τομείς.

- LAVERNE UNIVERSITY των ΗΠΑ. Λειτουργούσε στην Κηφισιά, σε σύνδεση με τη βάση της Ν. Μάκρης.

- UNIVERSITY of MARYLAND των ΗΠΑ. Λειτουργούσε στο Ελληνικό, προσφέροντας πτυχία σε καλές τέχνες, ψυχολογία, κοινωνιολογία κτλ.

- CITY COLLEGES of CHICAGO. Λειτουργεί όπως και το MARYLAND.

- TROY STATE UNIVERSITY-EUROPE. Λειτουργούσε στο Ελληνικό. Έδινε πτυχία στην οργάνωση επιχειρήσεων.

- FIELDING INSTITUTE της SANTA BARBARA της Καλιφόρνιας (ΗΠΑ). Λειτουργεί στο Ελληνικό. Δίνει πτυχία και διδακτορικά διπλώματα στην ψυχολογία και σε συναφείς τομείς.

- MICHIGAN UNIVERSITY των ΗΠΑ. Λειτουργεί στο Ελληνικό. Δίνει πτυχία (M.A.) στην Παιδαγωγική.

- SAYBROOK INSTITUTE του San Fransisco (ΗΠΑ). Λειτουργεί στο Ελληνικό. Δίνει πτυχία και διδακτορική στην Ψυχολογία. Και στις επιστήμες του ανθρώπου.

- UNIVERSITE PARIS I (Γαλλία). Παράρτημά του λειτουργεί στην Αθήνα.

Όπως φαίνεται από τα παραπάνω, τα αμερικανικά πανεπιστήμια, σαν ιδιωτικές επιχειρήσεις που είναι, έχουν κάθε συμ-

φέρουν να αυξήσουν τα εισοδήματά τους —γι' αυτό και τα παραρτήματά τους προσφέρουν πτυχία σε τομείς που δεν υπάρχουν ή δεν υπήρχαν ως σήμερα στην Ελλάδα (ψυχολογία, δημοσιογραφία, κοινωνιολογία, κινηματογράφο, αναλυτές ηλεκτρονικών συστημάτων κτλ.). Κατάφεραν να προσφέρουν σημαντικές διευκολύνσεις στους σπουδάζοντες σ' αυτά, έτσι ώστε να προσελκύσουν πελατεία (λόγου χάρη, οι θητεύοντες σ' αυτά τα ιδρύματα έπαιρναν αναβολή από το στρατό). Ακόμα, είναι φυσικό οι αποτυχίες σ' αυτά τα Πανεπιστήμια να είναι λιγότερες και τα κριτήρια αξιολόγησης των επιδόσεων ιδιαίτερα επιεική: εγκαταλείποντας τις σπουδές του, ο σπουδαστής στερούσε το ταμείο του πανεπιστημίου από τον οβολό των διδάκτρων του.

Οι κίνδυνοι από το άνοιγμα αυτών των πανεπιστημίων σε Έλληνες πολίτες είναι πολλαπλοί και δεν περιορίζονται στο πρόβλημα της διάβρωσης της ελληνικής πανεπιστημιακής παιδείας από τον πολιτιστικό ιμπεριαλισμό (στην παραγωγή δηλαδή, όπως σημειώνει ο Β. Κρίκης, ενός επιστημονικού δυναμικού προσανατολισμένου στη λογική, τις ανάγκες και το ήθος των αμερικανικών στρατιωτικών δυνάμεων). Η τυχόν αναγνώριση των πτυχίων που προέρχονται απ' αυτά τα ιδρύματα δημιουργεί ένα πρόβλημα σύνθετο, με εθνικές, κοινωνικές, επιστημονικές και συνδικαλιστικές προεκτάσεις.

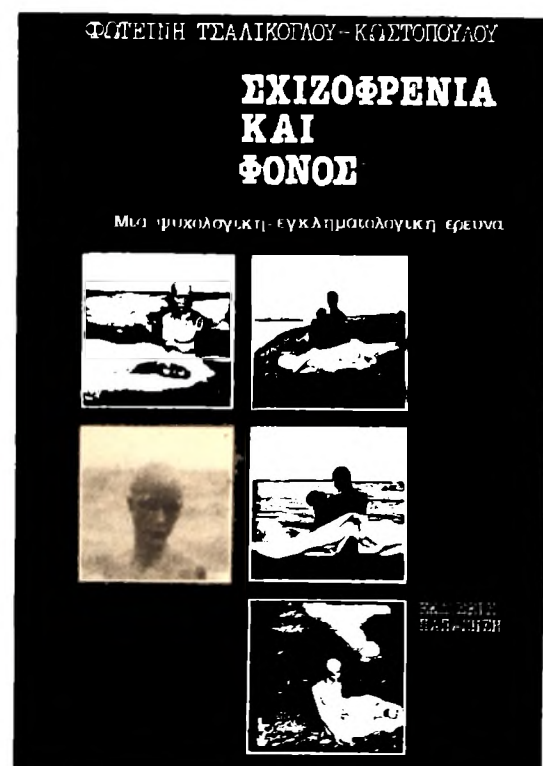
Εθνικές, όχι μόνο (και όχι ιδιαίτερα) γιατί τα παραρτήματα αυτά είναι δυνατόν να λειτουργούν σαν μόνιμος χώρος στρατολόγησης πρακτόρων, αλλά και γιατί η αναγνώριση αυτών των πτυχίων δίνει για πρώτη φορά στην Ελλάδα την δυνατότητα σε ξένα, ιδιωτικά πανεπιστημιακά ιδρύματα να συναγωνιστούν νόμιμα το ελληνικό πανεπιστήμιο και να αποσπάσουν ένα δυναμικό φοιτητών που δεν θα έχουν την υποχρέωση ούτε να δώσουν εισαγωγικές εξετάσεις, ούτε να παρακολουθούν συστηματικά εκπαιδευτικό πρόγραμμα που παρέχει τις απαραίτητες στο επάγγελμά τους γνώσεις. Έμμεσα, πρόκειται για ένα καιριο πλήγμα στο δημόσιο ανώτατο εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας και μια επιπλέον εξάρτηση από τα ανεξέλεγκτα ιδιωτικά αμερικάνικα πολιτιστικά πρότυπα.

Κοινωνικές και επιστημονικές, γιατί οι ομάδες αποφοίτων αυτών των Πανεπιστημίων έχουν πολύ λιγότερα προσόντα απ' αυτά που θα απαιτούσε η αντιστοιχη σχολή ελληνικού πανεπιστημίου. Κατά συνέπεια, το πρώτιστο κοινωνικό πρόβλημα που τίθεται είναι αυτό που άπτεται της πλημμελούς επιστημονικής κατάρτισης αυτών των πτυχιούχων. Στο χώρο των ψυχολόγων λόγου χάρη, η προστασία της ψυχικής υγείας του ελληνικού λαού προηγείται οποιουδήποτε κοινωνικού προβλήματος που θα μπορούσε να επικαλεσθεί κανείς σχετικά με την επαγγελματική αποκατάσταση των πτυχιούχων αυτών στην περίπτωση κατά την οποία δεν αναγνωριστούν τα πτυχία τους.

Συνδικαλιστικές, γιατί αν διαβρωθούν οι επαγγελματικοί και επιστημονικοί σύλλογοι με πτυχιούχους των παραρτημάτων ξένων πανεπιστημίων που λειτουργούν στην Ελλάδα δεν θα μπορέσουν εύκολα να αγωνιστούν, όπως οφείλουν, για την προάσπιση των αρχών που θεσπίζει το Σύνταγμα, οι οποίες αρχές θα μείνουν ανυπεράσπιστες από το συνδικαλιστικό κίνημα.

Στο σύνολό τους, οι κίνδυνοι αυτοί, εθνικού, κοινωνικού, επιστημονικού και συνδικαλιστικού χαρακτήρα είναι νομίζουμε υπέρ αρκετοί για να επισημάνουν το μέγεθος του προβλήματος που θα δημιουργηθεί αν υπάρξει περίπτωση αναγνώρισης των πτυχίων αυτών μέσα από δικαστικές διαδικασίες.

*Τα «εργαστήρια ελευθέρων σπουδών» (Δολιανίτης, Πηρς Κόλετζ κτλ.) δεν δικαιούνται να χορηγούν οποιονδήποτε τίτλο σπουδών πλην απλών βεβαιώσεων περί του χρόνου παρακολούθησης του μαθητευόμενου και των επιδόσεων του (άρθρο 5, παρ. 6 του από 9-10-35 νομοθετικού διατάγματος, Φ.Ε.Κ 451/35 τόμος Α').



Φωτεινή

Τσαλίκουγλου Κωστοπούλου

ΣΧΙΖΟΦΡΕΝΙΑ ΚΑΙ ΦΟΝΟΣ

Πόσο παράλογος είναι ο σχιζοφρενικός φόνος; Αποτελεί πράγματι, όπως υποστηρίζεται ένα καθαρό προϊόν «τρέλας»; μιάαναίτια πράξη που κατευθύνεται από μιά πρωτόγονη ενόρμηση απροσπέλαστη στην κατανόηση;

Πόσο η εγκληματικότητα του ψυχικά ασθενή διαφέρει στην ουσία της από εκείνη του λεγόμενου υγιή;

Ποιά ιδεολογία συγκαλύπτει ο μύθος της επικινδυνότητας του ψυχικά ασθενή;

Η ψυχοδυναμική έρευνα μιάς ομάδας χαρακτηρισμένων σχιζοφρενών που οι περισσότεροι σκότωσαν τη μητέρα ή τον πατέρα τους, επιχειρεί να απαντήσει στά σημαντικά αυτά ερωτήματα.

Μιά έρευνα της ψυχολόγου και λέκτορα της Παντείου Φωτεινής Τσαλίκουγλου Κωστοπούλου, που αναθεωρεί ριζικά παραδοσιακές αντιλήψεις γύρω από την ψυχική ασθένεια και την εγκληματικότητα, συμβάλλοντας σε μιά νέα, απαλλαγμένη από μυθολογίες προβληματική, σ' έναν κατ' εξοχή ιδεολογικά φορτισμένο χώρο.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Η πόρτα του Πολυτεχνείου —και το τανκ που γκρέμισε την πόρτα. Μέταλλα ψυχρά και έχουν ανακηρυχθεί σε σύμβολα της υπέρτατης θυσίας και της τυφλής βίας.

Περίτεχνη, με σοφά ρυθμισμένες τις διατομές των δικτυωμάτων της και άψογα εκτελεσμένα τα νεοκλασικά κοσμήματά της, ως χτες η πόρτα απασχολούσε σοβαρά μόνο τους πρωτοετείς της Αρχιτεκτονικής. Τη μελετούσαν και τη σχεδίαζαν στο μάθημα των ειδικών ασκήσεων.

Το τανκ, τύπου AMX-30, ανήκε, μαζί με άλλα, σε ουλαμό τεθωρακισμένων και ήταν πονοκέφαλος στους μαυροσκούφηδες για τη συντήρησή του σε καλή κατάσταση.

Όσπου, τα άψυχα μέταλλα μετατράπηκαν σε σύμβολα.

Σε λίγες μέρες θα δούμε σε ειδικό, για το Πολυτεχνείο, τηλεοπτικό πρόγραμμα ένα ντοκιμαντέρ για το «τανκ του Πολυτεχνείου», που με άκρα ευσυνειδησία και σε συνεργασία με τις στρατιωτικές αρχές ετοίμασε για σας συνεργείο της EPT-2. Πυρετός προετοιμασίας από μέρες, όπως μας πληροφορούν στο στρατόπεδο της Αλεξανδρούπολης. Αφοπλισμός του τανκ —ώστε να δίνει την εικόνα ενός άκακου μηχανήματος— λάδωμα και γρασάρισμά του. Και όλα αυτά με άκρα μυστικότητα. Το «μυστικό» της κινηματογράφησης ε γνώριζαν οι ελάχιστοι απαραίτητοι. Και το «μυστικό» της παρουσίας του «στοιχειωμένου» τανκ είχε διαρρεύσει, πριν λίγες μέρες στον τοπικό Τύπο. Η «Γνώμη» της Αλεξανδρούπολης, έγραψε (22.10.84) σχετικώς:



Η πόρτα, το τανκ και η

«Εκπληκτικό. Το τανκ που μπήκε στο Πολυτεχνείο ανεκαλύφθη στην Αλεξανδρούπολη. Έχει τον αριθμό 84337 και βρίσκεται στο στρατόπεδο «ΙΩΑΝΝΟΥ». Πάντως σύντομα θα σας πληροφορήσουμε για μερικά πράγματα που έχουν σχέση μ' αυτό το τανκ».

Άρχισε το σούσουρο στην πόλη. Οι γνώμες δίνουν και παίρνουν: το τανκ του Πολυτεχνείου πρέπει να παροπλιστεί.

Να παροπλιστεί, λοιπόν, το «στοιχειωμένο» τανκ· αυτό, ειδικά. Για μια στιγμή ξεχνούμε τα μεγάλα συνθήματα και τα παλιά, ηρωικά τραγούδια της εργατιάς «να τα κάνουμε αλέτρια, να οργανί η αγροτιά...». Ξεχνούμε τους καταπιεστικούς μηχανισμούς. Που διατάσσουν τους χειριστές. Ξεχνάμε κι αυτούς, που, οδηγούν, πειθήνια, τα λογής όπλα καταστολής.

Στις μέρες άλλης επετείου είχε δημοσιεύσει ο δημοσιογράφος Άρης Σκιαδόπουλος ένα «ρεπορτάζ - σοκ» με τους μαυροσκούφηδες, που οδήγησαν τα τανκς τη νύχτα της σφαγής. Άγνοια για όσα συνέβαιναν, σκοτισμένες συνειδήσεις, ανυποψίαστοι και άβουλοι. Αυτοί είναι οι χειριστές.

Το τανκ εικονίζεται στις σελίδες αυτές, στις «αποκλειστικές» μας φωτογραφίες. Σε πιο δραματική απεικόνιση θα το απολαύσετε σε λίγες μέρες, στις οθόνες σας. Θα είναι το «νέο» στοιχείο στο αέναο ρεπορτάζ για το Πολυτεχνείο.

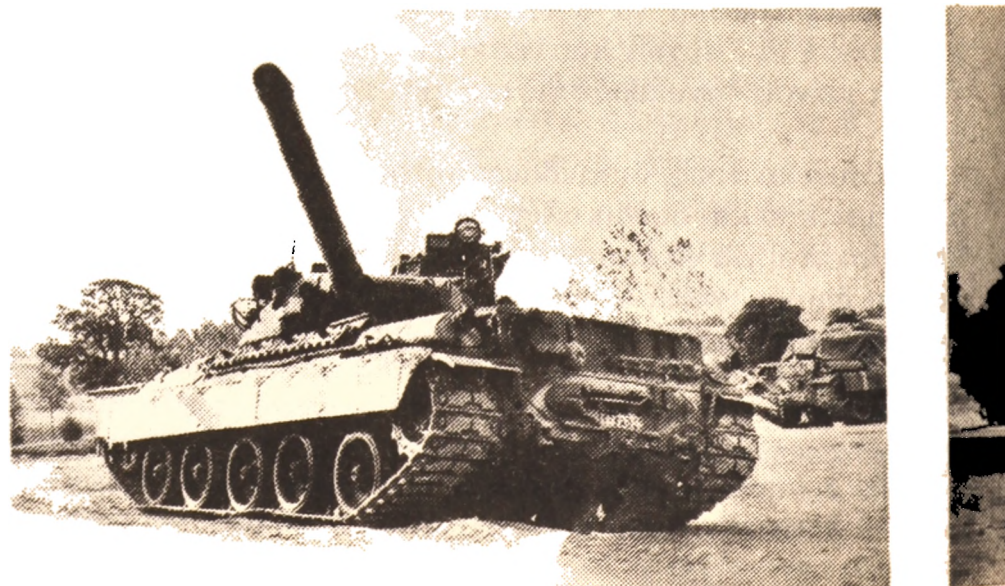
Το άλλο πρόσωπο της τραγωδίας είχε, από χρόνια τώρα, βγει στο προσκήνιο. Το «ΑΝΤΙ» είχε την τύχη, μέσω δύο φίλων του, να βρει την πόρτα, να τη φω-

τογραφίσει και να την παραδώσει στους φοιτητές του Πολυτεχνείου. Ήταν ένα κειμήλιο των λαϊκών αγώνων.

Έτσι έγιναν τα πράγματα: ο αρχιτέκτονας Γιώργος Θεοδοσόπουλος έμαθε από ένα σιδερά ότι αυτός είχε κατασκευάσει την πόρτα, που αντικατέστησε την τσακισμένη από το τανκ. Και πως, την παλιά πόρτα πήρε εντολή και την έθαψε σε μια αλάνα του Ζωγράφου, πάνω από την Πανεπιστημιούπολη. Αργότερα, Νοέμβρης '74, λίγο μετά τη μεταπολίτευση, ο τεχνίτης, ο αρχιτέκτονας, και ο φωτογράφος Νίκος Τσούχλος πήγαν στο χωράφι με μια νοικιασμένη μπουλντόζα και άρχισαν την ανασκαφή για να ξεθάψουν τη γκρεμισμένη πόρτα. Την άλλη μέρα, με την πληροφορία και τις φωτογραφίες, έφτασαν στα γραφεία του περιοδικού. Ο Γιώργος ειδοποίησε τους σπουδαστές της Αρχιτεκτονικής και σε λίγο η πόρτα μεταφέρθηκε στο Πολυτεχνείο. Η παραλαβή της, η περιπέτειά της στις αίθουσες του Πολυτεχνείου, οι διαμάχες των σπουδαστών με την Πρυτανεία είναι μια άλλη ιστορία που άλλοι την ξέρουν καλύτερα από μας. Εμείς, δουλεύαμε τότε πυρετικά το αφιέρωμα για το Πολυτεχνείο.

Μια συνεργάτιδα, η Νινέτα Μακρυνικόλα, πήρε μαζί της τις φωτογραφίες του Νίκου Τσούχλου και έτρεξε στο Γιάννη Ρίτσο. Παρακαλέσαμε τον ποιητή: «μήπως κάποιο από τα ανέκδοτα ποιήματά του ταίριαζε με την εικόνα της τσακισμένης πόρτας;». Ο Γιάννης Ρίτσος, την άλλη μέρα και σε μια απ' τις ευτυχισμένες του στιγμές, μας υπαγόρευσε τους ωραίους στίχους που δημοσιεύτηκαν στο εξώφυλλο του περιοδικού μας μαζί με τη φωτογραφία της πόρτας:

● Το τανκ-διοικητής στον Έβρο



Περικνημίδα

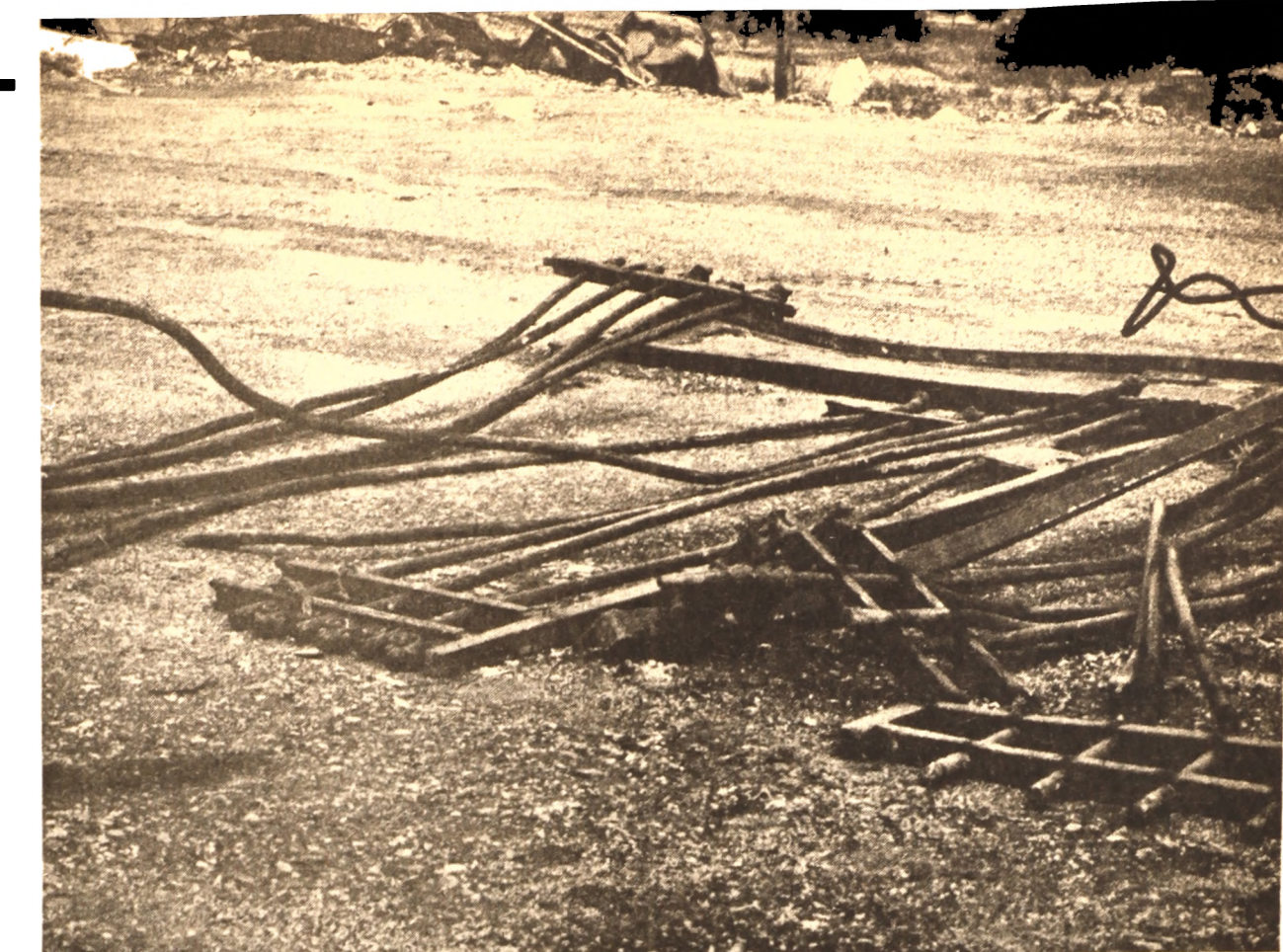
Πάνω σε τούτη την πεσμένη πόρτα
δώσαμε ξανά τον όρκο /όρκο της νιότης,
της ζωής, της λευτεριάς, /όρκο του ονεί-
ρου και της πράξης.

Αυτή ήταν η δική μας η συμβολή στην
ιστορία της πόρτας του Πολυτεχνείου.
Στον πυρετό των νωπών αναμνήσεων
—πρώτος καιρός από τη μεταπολίτευση
—συμβάλλαμε και μεις στο μετασχημα-
τισμό ενός κειμηλίου σε σύμβολο.

Όλοι βοηθήσαμε στην αγκύλωση των
συμβολισμών.

Οι παλιοί σύντροφοι άρχισαν να α-
ραιώνουν. Τα «καθήκοντα της ζωής»
μάς βούλιαξαν σιγά σιγά στην απάθεια.
Αρκεστήκαμε στην τοτινή παρουσία
μας στο χώρο του Πολυτεχνείου· όχι
σαν παρακαταθήκη στον καθημερινό,
αδυσώπητο αγώνα με τα τόσα σημεία
τριβής. Μας φτάνει που εξασφαλίσαμε
το άλλοθι των απόμαχων.

Εμείς, έχουμε τόσα και τόσα να αφη-
γηθούμε για τις ημέρες εκείνες. Άλλοι,
από μας, τράβηξαν πιο μακριά: αξιοποιή-
σαν το αγωνιστικό —το γνήσια αγωνι-
στικό παρόν— στις σημερινές συγκυ-
ρίες. Βέβαια, οι παλιοί πολιτικοί, σαν
εμπειρότεροι και πιο διορατικοί επένδυ-
σαν στο Πολυτεχνείο, ενεργώντας άμε-
σα και δραστικά. Ο κ. Μητσοτάκης
λ.χ. έτρεξε κι αυτός εκείνη την Πέμπτη
βράδυ. Για να τον δούμε ή για να πει ότι
είναι κι αυτός παρών; Τι σημασία έχει.
Ούτε και έχει σημασία ότι το «παρευρι-
σκόμενο πλήθος» τον απεδοκίμασε κι
αυτός έτρεξε να καταφύγει στο ξενοδο-
χείο «Ακροπόλ». Ποιος τα θυμάται τώ-
ρα πια όλα αυτά... Η ανακοίνωση της
ΝΔ θα υπογράφεται φέτος από τον «Κω-
στή». Όπως πέρσι, από τον κ. Αβέρωφ.
Αυτοί «τιμούν την αυτοθυσία της ελληνι-
κής νεολαίας». Ο ιδρυτής του κόμμα-



τος, υψηλός θεωρός των τότε τεκταινο-
μένων από το Παρίσι, δεν είχε βγάλει
διάγγελμα όπως αρμόζει σε εθνικό ηγέτη
—και, είναι αλήθεια, όλοι μας το περιμέ-
ναμε τότε. Ο κ. Μαύρος πάλι, μια βδο-
μάδα μετά το Πολυτεχνείο, όταν ήρθε ο
Ιωαννίδης στα πράγματα, δήλωνε στο
BBC ότι κάτι καλό θα συμβεί, γιατί πρό-
κειται μάλλον για έντιμους διαδόχους
του παπαδοπουλικού καθεστώτος. Την
εντιμότητά τους γεύτηκε ο κ. Μαύρος
τις ημέρες του «Αττίλα». Σύγχυση των
πολιτικών. Προσωρινή. Τώρα όλοι πια,
το ομολογούν ανοιχτά:

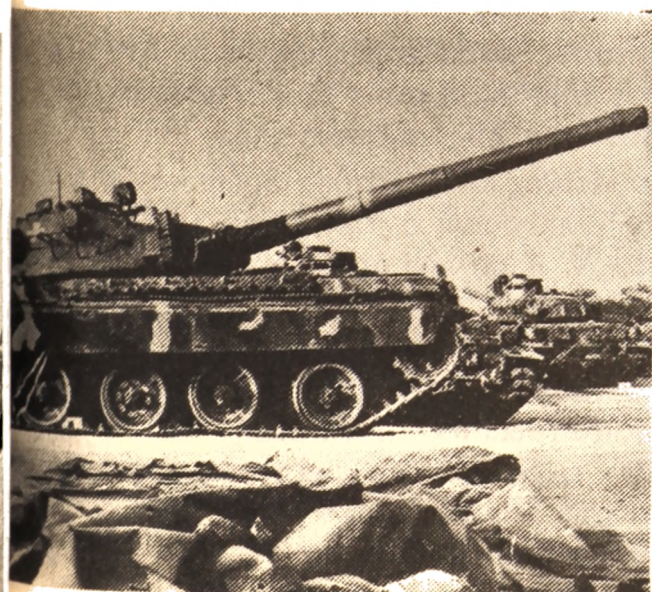
«Το Πολυτεχνείο ζει».

Τα σύμβολα στέκουν εδώ. Η γενιά
που λάτρεψε τα κειμήλια είναι εδώ. Ό-
μως, όλα μοιάζουν μακρινά και ξεχα-
σμένα. Η σχέση μαζί τους είναι απόμα-
κρη. Τα φτιάξαμε όλα ιστορία και μύθο
νεκρό. Ανακηρύσσοντας σύμβολα το
τανκ και την πόρτα, τα κειμήλια του λα-
ού μας περιπίπτουν στην κατάσταση
βουβών αντικειμένων. Η σχέση μας με
αυτά είναι ανάλογη με τα ευρήματα των

μακεδονικών τάφων που ανέσκαψε ο κ.
Ανδρόνικος. Όλοι μιλάμε για την περι-
κνημίδα του χωλού Φιλίππου Β'. Όλη η
ιστορία της Μακεδονίας μένει για μας
στην περικνημίδα του Φιλίππου Β'.
Ποιος μιλά τώρα για τους ξωμάχους του
κάμπου, τους τεχνίτες και τους πολίτες
της Πέλλας και της Βεργίνας; Ο πολιτι-
σμός της καθημερινής ζωής τους δεν α-
πασχολεί τους αρχαιολόγους και τους ι-
στορικούς. Το πρόβλημα της ιστορίας,
το δίδαγμα της ιστορίας, είναι η περι-
κνημίδα του Φιλίππου Β'.

Και μεις, μάρτυρες ολονύχτιοι του
Πολυτεχνείου και κείνων των παγερών
και ηλιοφώτιστων πρωινών του Νοέμ-
βρη, κυβερνάμε μια ζωή, που το τανκ
και η πόρτα είναι, κάθε χρόνο, αφορμή
να ξαναπούμε τους μύθους μας. Που
«χάνονται στην αχλύ της Ιστορίας».
Αλλάξαμε το δέρμα μας· οι πληγές κλεί-
σανε και όποιος τις σκαλίζει του αξίζει
να μείνει στο περιθώριο. Η ιστορία γρά-
φηκε άπαξ· και μεις τώρα πια ξοφλήσα-
με εφάπαξ με τους λογαριασμούς της.

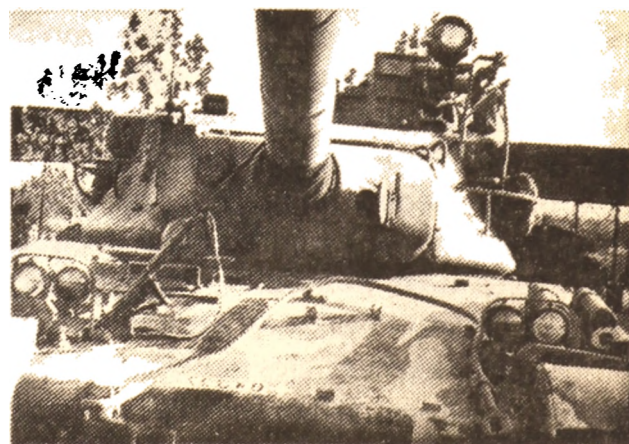
Χρήστος Νησιώτης



Αλεξανδρούπολη. Στρατόπεδο «Ιωάννου».
Το άρμα 84337 ή, σε σύντομη εκφώνηση, το
«37» τύπου AMX-30. Μερικοί από τους στρα-
τιωτικούς το αποκαλούν «το μόνο μάχιμο άρ-
μα μας» και είναι το άρμα του Διοικητή της
δεύτερης Ίλης. Όταν το συνεργείο της ΕΡΤ-2
πήγε για γύρισμα, έγινε η «γρουσουζιά»: κατά
την επίδειξη, κόλλησε η ντίζα του γκαζιού και
το «37» προχωρούσε ακάθεκτο και κακομαθη-
μένο: γκρέμισε άλλη μια φορά έναν τοίχο, και
τσάκισε μια -δυο λεύκες. Ο επικεφαλής αξιω-
ματικός άρχισε να φωνάζει στο συνεργείο:
«Μην τραβάτε. Δεν πιστεύω να τραβάτε ...».

Καμουφλαρισμένο, περιποιημένο, γυαλι-
στερό, το «37», άρμα - διοικητής, και εμπειρο-
πόλεμο είναι σταλαγμένο στον θρακιώτικο

κάμπο. Περιμένει από ώρα να ποζάρει στο
συνεργείο της τηλεόρασης που ήρθε, ειδικά
γι' αυτό από την Αθήνα.



Εναλλακτικές εργατικές κολλεκτίβες

«... Έχουμε καταλήξει στο συμπέρασμα, ότι οι αλλαγές πρέπει να αρχίσουν με το άτομο, χωρίς ωστόσο να απορρίπτεται μία κριτική στράτευση στο πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και φυσικό περιβάλλον (...). Στα πλαίσια των αρχών του αυτοπροσδιορισμού, της συνεργασίας και της ανυπαρξίας χωρίς ιδιωτικού κέρδους αλλάζουμε τη διαχείριση (...) Διαμορφώνουμε τον δικό μας πολιτιστικό, πολιτικό και κοινωνικό ιστό (...) που εξαπλώνεται σ' ολόκληρη την πόλη. Δεν είναι γκέτο ούτε «ελεύθερο - κράτος», αλλά το σύνολο των προσπαθειών για να αναπτυχθεί στους κόλπους αυτής εδώ της κοινωνίας ο σπόρος μιας νέας (...) Μέσα σ' αυτό τον ιστό (...) έχει θέση ο καθένας που θέλει να αγωνιστεί για μια οικολογική και σοσιαλιστική μορφή ζωής».



Το κείμενο αυτό είναι η εισαγωγή στο STATTBUCH, τον κατάλογο των εναλλακτικών σχεδίων για το Δυτικό Βερολίνο, στον οποίο περιλαμβάνονται 1.800 τέτοια σχέδια περιγραφόμενα από τα ίδια τα υποκείμενα - φορείς τους. Η εισαγωγή του μπορεί να θεωρηθεί σαν το ελάχιστο όριο συναίνεσης, με βάση το οποίο αυτά τα σχέδια αλληλοσυναρτώνται. Ο κατάλογος δίνει μία ιδέα για το ο,τιδήποτε μπορεί να εννοείται με τον όρο «εναλλακτικό»: τα παρουσιαζόμενα σχέδια αφορούν, από ερευνητικές ομάδες που ενασχολούνται με τις νέες τεχνολογίες, μέχρι ομάδες πληροφόρησης για τα δικαιώματα των ενοικιαστών, από «παμπ» για ομοφυλόφιλους μέχρι ομάδες αλληλεγγύης για τον Τρίτο Κόσμο, από ομάδες πληροφόρησης για την εναλλακτική ιατρική μέχρι μικρές εργατικές κολλεκτίβες. Ορισμένα από τα σχέδια έχουν σαν υλική υποδομή λειτουργίας τους τις συνδρομές των ενδιαφερόμενων, όπως η Γερμανο-τουρκική αντιφασιστική πρωτοβουλία, το κέντρο παροχής συμβουλών εναλλακτικής ιατρικής, ή τα κέντρα γυναικών. Άλλα σχέδια επιχορηγούνται από το Κράτος, όπως το κέντρο θεραπείας ναρκομανών DAYTOP, ή το κέντρο ψυχοθεραπείας για παιδιά. Τα περισσότερα από τα εναλλακτικά καφενεία, θέατρα, κινηματογράφους, εμπορικά καταστήματα, καταστήματα επισκευών, κτλ., που καταχωρούνται στον κατάλογο, είναι αυτοσυντηρούμενα και τα μέλη τους ζουν από το προϊόν της εργασίας τους.

Ένα άτομο που προσελκύεται από κάποιες «εναλλακτικές» ιδέες, ή απλώς νιώθει μόνο του ή χαμένο, μπορεί να βρει υποστήριξη και να του δοθούν συμβουλές μέσα από το σύνθετο αυτό εναλλακτικό δίκτυο. Η σαφής αντίληψη που διέπει τα περισσότερα από τα εναλλακτικά σχέδια είναι όχι μόνο να προσεγγίσουν και να εντάξουν ανθρώπους που έχουν ήδη παρόμοιες ιδέες και κοσμοαντιλήψεις, αλλά, αποκτώντας βάση σε ένα τμήμα της πόλης, να απευθυνθούν στους καθημερινούς και κοινούς κατοίκους της γειτονιάς, να τους ευαισθητοποιήσουν σε πολύ συγκεκριμένα και απλά προβλήματα και να τους ενημερώσουν για τις δυνατότητες που διαθέτουν για την αντιμετώπισή τους. Όσοι υποστηρίζουν την ιδέα ενός τέτοιου τύπου εναλλακτικού δικτύου μπορούν να καταθέτουν μηνιαία ένα ακαθόριστο ποσό χρημάτων, σε ένα εναλλακτικό ταμείο, το Netzwerk, τα οποία μετά αναδιανέμονται σε διάφορα σχέδια. Πάντως, αυτοί που παρέχουν οικονομική υποστήριξη, σπάνια στρατεύονται ενεργά σε κάποιο από τα εναλλακτικά σχέδια.

Οι εναλλακτικές εργατικές κολλεκτίβες, στις οποίες αναφέρεται το παρόν άρθρο, πρέπει να θεωρηθούν και κατανοηθούν στα ιδεολογικά και πρακτικά πλαίσια αυτού του ευρύτερου ε-

ναλλακτικού δικτύου. Πολλές ελπίδες και προσδοκίες ανθρώπων που είναι συμπαθούντες ή έχουν ενεργή ανάμιξη στο κίνημα έχουν σαν αναφορά τους αυτές τις κολλεκτίβες. Η επιτυχία ή αποτυχία τους θεωρείται, ως ένα βαθμό, σαν κριτήριο για την επιτυχία ή την αποτυχία του συνολικού εναλλακτικού κινήματος. Υπάρχει η πεποίθηση ότι η καπιταλιστική και βιομηχανική κοινωνία μπορεί πράγματι να αλλάξει μόνον αν νέες μορφές παραγωγής και διαφορετική ποιότητα προϊόντων αναπτυχθούν με επιτυχία. Τα περισσότερα από τα μέλη αυτών των κολλεκτίβων δέχονται να παίξουν αυτόν τον ιδιόμορφο ρόλο και αυτοαποκαλούνται «ζωντανή ουτοπία» ή «κοινωνικό πείραμα», και συγκρίνουν τις κολλεκτίβες τους με το καπέλο ενός θαυματοποιού, όπου γεννιούνται ιδέες για την αλλαγή του κόσμου. Συνέπεια αυτού είναι ότι πολλά μέλη ξεκινάνε στην εφαρμογή του σχεδίου τους με έντονα ιδεαλιστικές ιδέες. Αρνούνται τις τυπικές δομές και πιστεύουν στη δύναμη της αλληλεγγύης των άλλων μελών της κολλεκτίβας περισσότερο παρά σε ένα νομότυπα διατυπωμένο χάρτη που να καθορίζει τις σχέσεις κυριότητας στην κολλεκτίβα. Είναι τόσο πεισμένοι ότι θα δημιουργηθούν εξισωτικές δομές μέσα από μία φυσική πορεία των πραγμάτων, που συχνά καθυστερούν αρκετά στο να υλοποιήσουν αυτούς τους άτυπους ηγετικούς ρόλους και αναπτύσσουν έναν απροκαθόριστο καταμερισμό εργασίας. Προϋποθέτοντας έναν εξίσου έντονο ιδεαλισμό και καλή θέληση μεταξύ όλων των μελών της κολλεκτίβας, προσπαθούν να αγνοούν τις διαφορές στην αποδοτικότητα και στην επαγγελματική δεξιότητα και έχουν την τάση να συγκαλύπτουν τα προβλήματα μέχρις ότου εκδηλωθούν πια δημόσια με την έκρηξη κάποιας σύγκρουσης.

Ένα ενδιαφέρον ερώτημα είναι το κατά πόσο οι έντονα ιδεαλιστικές (ιδεολογικές) αυτές προσδοκίες απέναντι στα μέλη της κολλεκτίβας είναι η κυριότερη αιτία των προσωπικών εντάσεων που αναπτύσσονται στους κόλπους της.

Ορισμένες από τις εργατικές κολλεκτίβες ιδρύθηκαν πριν το «εναλλακτικό κίνημα» γίνει κοινή αντίληψη το 1978. Οι πιο παλιές κολλεκτίβες στο Δ. Βερολίνο ασχολούνταν με την τυπογραφία. Πολλές απ' αυτές ξεκίνησαν σαν μικρές ομάδες που τυπώνουν φυλλάδια και φοιτητικές εφημερίδες κατά τη διάρκεια των κινητοποιήσεων του '68 και μετά. Μερικές φορές, έχοντας έντονα επηρεασθεί από αντιαυταρχικές και τροτσκιστικές ιδέες, έδιναν έμφαση στην ανάπτυξη εξισωτικών δομών παραγωγής και στο διαφορετικό προϊόν —στην περίπτωση τους, το προϊόν ήταν εφημερίδες και βιβλία της άκρας αριστεράς. Το επόμενο ρεύμα στην ανάπτυξη των κολλεκτι-

βων ήρθε το 1975/76 με μία νέα οικολογική, κάποιες φορές μυστικιστική, αντίληψη για το φυσικό περιβάλλον. Εκφράστηκαν κυρίως με τη δημιουργία καταστημάτων χονδρικής πώλησής τροφίμων και αρτοποιειών, που ορισμένα δημιουργήθηκαν από θρησκευτικές σχέτες, και αρκετές φορές ήταν οργανωμένα στη βάση αυταρχικών αρχών. Το τρίτο ρεύμα ανάπτυξης εναλλακτικών εργατικών κολλεκτίβων άρχισε μετά την ίδρυση του Mehrlinghof, που έγινε κέντρο για πολλές νέες κολλεκτίβες και σημείο συνάντησης για τις παλαιότερες. Ακολουθώντας το βασικό συμπέρασμα του συνεδρίου του Tunix, το 1977 —όπου διατυπώθηκαν απόψεις ολοκληρωτικής άρνησης οποιασδήποτε συμμετοχής στο κράτος και την κοινωνία μέχρι και άλλες, θετικές και τελείως αντίθετες (κάνε κάτι, όποτε μπορείς και ό,τι μπορείς) —οι νέες κολλεκτίβες αναμίχθηκαν ενεργά σε όλα τα είδη των δραστηριοτήτων, όπως ανακαινίσεις σπιτιών, καθάρισμα των δρόμων από τα χιόνια, επιδιορθώσεις αυτοκινήτων και πόδηλάτων, κτλ. Έχοντας απ' την αρχή αρνηθεί κάθε είδος τυπικής οργάνωσης, άρχισαν να συνεργάζονται με έναν «φυσικό τρόπο», με βάση την αρχή της απόλαυσης στην εργασία.

Οι περισσότερες από τις κολλεκτίβες έχουν από πέντε έως δεκαέξι μέλη, που ζουν από το μισθό που κερδίζουν (1.000 μάρκα το μήνα, περίπου). Το επίπεδο κεφαλοποίησης των κολλεκτίβων είναι συνήθως πολύ χαμηλό —το αρχικό τους δανειακό κεφάλαιο μόλις ξεπερνά τα 50.000 μάρκα, που είναι και το ελάχιστο ποσό το οποίο απαιτείται από το νόμο για να ιδρυθεί μια Ε.Π.Ε. Στην αρχή οι συνθήκες είναι συχνά πολύ σκληρές, και ορισμένα από τα μέλη της κολλεκτίβας ήταν υποχρεωμένα να αντιμετωπίσουν τις ανάγκες τους χωρίς κανονικό μισθό, συντηρούμενα από κρατικές υποτροφίες ή επιδόματα ανεργίας. Τα μέλη πολλών κολλεκτίβων άλλοτε μάλιστα δεν έχουν καθόλου εκπαιδευτεί για το επάγγελμα που ασκούν —άλλα αρκετά συχνά έχουν πλήρη πανεπιστημιακή παιδεία— άλλοτε έχουν υπερεξειδικευτεί στο επάγγελμά τους —όπως ένας μηχανικός τυπογραφείου που ασκεί το επάγγελμα του τυπογράφου— άλλοτε πάλι είναι καλά εκπαιδευμένοι εργάτες που μπορούσαν πολύ εύκολα να επιστρέψουν στη βιομηχανία και να αμοιβόνται με τριπλάσιο μισθό. Όλα σχεδόν τα μέλη μιας κολλεκτίβας δεν οδηγούνται στο να την οργανώσουν επειδή είναι άνεργα αλλά επειδή απορρίπτουν τις συνθήκες εργασίας στον καπιταλιστικό και στον κρατικό τομέα της οικονομίας και θέλουν να δημιουργήσουν τους δικούς τους.

Τα ιδανικά της οργάνωσης της εργασίας στα οποία συμφωνούν σήμερα τα περισσότερα μέλη των κολλεκτίβων είναι ο αυτοπροσδιορισμός, η ευθύνη του καθένα για τη δουλειά του, η αλληλεγγύη, η κατανόηση του σύνθετου χαρακτήρα της παραγωγής, το αδιαίρετο της χειρωνακτικής και πνευματικής εργασίας, ελεύθερη και ίση συμμετοχή στην εργασία χωρίς πίεση. Αλλά οι περισσότεροι συνειδητοποίησαν και τα προβλήματα που συνεπάγεται η υλοποίηση αυτών των ιδανικών. Ο αυτοπροσδιορισμός διαπλέκεται στην καθημερινή ρουτίνα της παραγωγής με τη σταθερή ανάγκη της αναφοράς και στους άλλους ανθρώπους και της προσαρμογής των αποφάσεων ενός στις ανάγκες των άλλων. Η αλληλεγγύη συχνά εξασθενίζει, αν οι ανικανότητες κάποιων απαιτούν συμπληρωματική προσπάθεια από άλλους. Η ισότητα και οι ισότιμες ευθύνες για την επιχείρηση είναι δύσκολο να διατηρηθούν αν η διακύμανση των μελών είναι υψηλή και αν οι νέοι θα πρέπει να εκπαιδευτούν και να ενσωματωθούν. Οι ιεραρχίες και οι δομές αυθεντίας βρίσκονται στα πρόθυρα της επανεμφάνισής τους, αν υπάρχουν διαφορές στην επαγγελματική ικανότητα.

Στο *Lundarbeits Kreis*— την άτυπη συνάντηση μελών από κολλεκτίβες που είχαν μετάσχει σε μια διεθνή συνάντηση με θέματα εναλλακτικά σχέδια, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Λουντ της Σουηδίας —ένα από τα κεντρικότερα θέματα ήταν η

σχέση των κολλεκτιβιστών προς τους άτυπους ηγέτες. Στη συζήτηση που έγινε τέθηκε το πρόβλημα των αιτιών που κάποιοι άνθρωποι, σε ένα πλαίσιο ισότητας, είναι πάντα εκείνοι που αποφασίζουν και κάποιοι άλλοι πάντα αυτοί που υπόκεινται σε αυτές τις αποφάσεις. Όλοι συμφώνησαν ότι δεν είναι εύκολο να βρεθεί κάποια οριστική λύση και ότι για να διατηρηθούν οι δομές ισότητας απαιτείται μια συνεχής διαδικασία αμφισβήτησης των δομών αυθεντίας χωρίς όμως να καταστραφούν ολοκληρωτικά, αφού τότε θα μπορούσε να τεθεί σε κίνδυνο η ίδια η οργάνωση της παραγωγής.

Σε άλλες συζητήσεις που έγιναν σ' αυτή την εβδομάδα συνάντησης των κολλεκτιβιστών, άρχισε να τίθεται υπό αμφισβήτηση η «αυθόρμητη, φυσική» οργάνωση της εργασίας. Ορισμένοι εισήγαγαν στις κολλεκτίβες συστήματα εργασίας κατά βάρδιες, ιδιαίτερα στο επάγγελμα του βιβλιοθηκάρου. Άλλοι, αποδέχονται την επανεγκαθίδρυση ενός καταμερισμού εργασίας, αλλά απαιτούν από τον καθένα να μετρά την αξία της παραγωγής του. Άτυποι ηγέτες που επιχειρούν να παίρνουν αποφάσεις χωρίς να συμβουλευονται τα άλλα μέλη της κολλεκτίβας, υπόκεινται μερικές φορές σε αυστηρή κριτική και, ακόμα τους στέλνουν για διακοπές για μερικούς μήνες. Για να αποφύγουν τα προβλήματα που μπορούν να δημιουργηθούν από διαφορές στην επαγγελματική ικανότητα, στις περισσότερες από τις παλιές κολλεκτίβες εκφράζεται απροθυμία να δεχτούν ανειδίκευτα νέα μέλη και μάλλον υπάρχει δισταγμός στο να γίνει δεκτή η πρακτική εξάσκηση. Θα ήταν ενδιαφέρον να διερευνηθεί κατά πόσο η οργάνωση των κολλεκτίβων προσαρμόζεται ολοένα και περισσότερο στους μηχανισμούς της αγοράς και κατά πόσο αρχίζει τότε να προσομοιάζει με την οργάνωση μιας κλασικής καπιταλιστικής επιχείρησης, ή κατά πόσο, αλήθεια, αναπτύσσεται και εδραιώνεται μία επεξεργασμένη δομή κολλεκτίβας.

Σε αυτά τα πλαίσια, είναι ενδιαφέρον να αναφέρουμε το ρόλο του *STATTwerke*· είναι ένας μικρός κύκλος σπουδαστών οικονομίας και κοινωνιολογίας στο Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου που οργάνωσαν ένα γραφείο παροχής πληροφοριών και συμβουλών για τις εργατικές κολλεκτίβες. Παραδίδουν μαθήματα βιβλιοοικονομίας και προσπαθούν να διοργανώσουν εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης των κολλεκτίβων που δεν πληρούν τους όρους ασφαλείας για να τους χορηγηθεί τραπεζικό δάνειο. Η πολιτική τους απέναντι στις κολλεκτίβες είναι το να οργανώνουν τη χρηματοδότησή τους με βάση τη χορήγηση πιστώσεων από ιδιώτες και όχι με βάση τις δωρεές, γιατί υποστηρίζουν ότι οι τελευταίες θα υποβαθμίσουν το κίνητρο της αποδοτικότητας στην εργασία των κολλεκτίβων.

Το ερώτημα είναι, κατά πόσον ο πολύ πραγματιστικός αυτός ρόλος του *STATTwerke*, που έγκειται στο να προσαρμόσουν οι κολλεκτίβες στις συνθήκες της αγοράς, θα επηρεάσει την εσωτερική τους οργάνωση.

Ένα άλλο ενδιαφέρον ζήτημα είναι να συγκρίνει κανείς τις εμπειρίες των δυτικοβερολινέζικων κολλεκτίβων με τις αντίστοιχες των βρετανικών.

Στις τελευταίες, μολονότι μοιάζουν αρκετά οι δομές τους από τυπική άποψη με εκείνες των κολλεκτίβων του Δ. Βερολίνου, το κίνητρο συμμετοχής των μελών μοιάζει πολύ λιγότερο ιδεαλιστικό και περισσότερο επηρεασμένο από τον κίνδυνο της ανεργίας. Η διακύμανση στον αριθμό των μελών είναι πολύ μικρότερη και δίνεται έμφαση περισσότερο στη συνέχιση της λειτουργίας της κολλεκτίβας παρά σε ευρύτερους πολιτικούς στόχους.

Longo Mai: νησίδα αυτοδιαχείρισης στο καπιταλιστικό πέλαγος

Το «ANTI» φιλοξενεί σήμερα μια συνέντευξη δύο μελών της αυτοδιαχειριστικής κολλεκτίβας «LONGO MAI», που ιδρύθηκε πριν από δέκα χρόνια στη Νότια Γαλλία. Είναι ο Φρανσουά Μπουσάρντο και ο Πωλ Μπράουν, που αναφέρονται στη συζήτηση που κάναμε μαζί τους τόσο στην ιστορική διαδικασία που γέννησε παρόμοια πειράματα στην Δυτική Ευρώπη, τα τελευταία χρόνια, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στη λειτουργία τους και την καθημερινή κοινοβιακή ζωή τους και στις προοπτικές που έχουν για το μέλλον, όσο και στις σχέσεις τους με τον κοινωνικό περίγυρο και τη διοίκηση, την αριστερά και τη νεολαία καθώς και τη γενικότερη πολιτική κατάσταση που διαμορφώνεται σήμερα στις δυτικοευρωπαϊκές χώρες. Οι δύο εκπρόσωποι της LONGO MAI βρέθηκαν στην Ελλάδα για να συμμετάσχουν στις εκδηλώσεις της Ρόδου -Χάλκης που οργάνωσε το Υφυπουργείο Νέας Γενιάς.

Η συνέντευξη, που πήρε ο συνεργάτης του ANTI Νίκος Λακόπουλος, διαφωτίζει ζητήματα που σχετίζονται με το πώς δημιουργείται μια κολλεκτίβα και πως αρθρώνεται ο πολιτικός λόγος της και συγκρούεται με την υφιστάμενη κοινωνική δομή. Η συζήτηση για μια τέτοια προσπάθεια που θεωρεί πως η πολιτική παρέμβαση αφορά πρωταρχικά την παραγωγική διαδικασία και όχι την κατάχτηση της πολιτικής εξουσίας, αφορά βέβαια ένα παλιό προβληματισμό, αλλά δεν παύει να έχει ενδιαφέρον η επαναφορά του στην πράξη, από ένα τμήμα της ευρωπαϊκής αριστεράς.

ΕΡ.: Πότε κι από ποιους ιδρύθηκε η κοπερατίβα σας;

ΑΠ.: Ξεκινήσαμε αυτή την προσπάθεια εδώ και δέκα χρόνια. Στην αρχή υπήρχαν δυο ομάδες νέων συνδικαλιστών που έρχονταν από την Αυστρία και την Ελβετία. Αυτές οι ομάδες νέων αποφάσισαν να αλλάξουν τον τύπο δράσης τους και να ξεκινήσουν μια πιο «στρατηγική» προσπάθεια πάντα με σκοπό να αλλάξουν την κοινωνία.

Για να μπορέσουμε όμως να έχουμε μια πολιτική φωνή και να ακουστούμε ελεύθερα θα 'πρεπε να έχουμε τα μέσα για να μπορέσουμε να επιβιώσουμε αυτοδύναμα. Εκείνη την εποχή αυτές οι ομάδες ήταν αρκετά γνωστές. Οι περισσότεροι νέοι δεν έβρισκαν δουλειές στη βιομηχανία.

Έτσι, λοιπόν, αποφασίσαμε να βάλουμε τις δικές μας βάσεις για να επιβιώσουμε και να είμαστε αυτόνομοι. Να δημιουργήσουμε μια κοινωνία εναλλακτική. Επιλέξαμε γι' αυτό το λόγο τις περιοχές που είναι ορεινές σε όλη την Ευρώπη δεδομένου ότι είχαν εγκαταλειφθεί λόγω της οικονομικής ανάπτυξης. Σ' αυτές υπήρχε θέση για μας γιατί δεν υπήρχε ανταγωνισμός που να εμποδίζει το σχέδιό μας.

ΕΡ.: Πώς ξεκινήσατε και με τι ασχολιόσαστε;

ΑΠ.: Ξεκινήσαμε με βασικές εργασίες: γεωργία, κτηνοτροφία, δασοκομία καθώς και τη μεταποίηση των προϊόντων που προέρχονταν από πρώτες ύλες. Τον πρώτο καιρό δούλεψαμε για να μπορέσουμε να βάλουμε μια στέγη στα σπίτια μας να φέρουμε νερό από τις πηγές καθώς και να καλλιεργήσουμε τα χωράφια. Στη συνέχεια η δουλειά μας επεκτάθηκε και σε άλλους τομείς. Προσπαθήσαμε ιδιαίτερα να ακολουθήσουμε τον τρόπο με τον οποίο διοχετεύουμε τα προϊόντα μας

στην αγορά μετατρέποντάς τα μέχρι το τελικό στάδιο, δημιουργώντας έτσι το δικό μας δίκτυο διάθεσης των προϊόντων στο εμπόριο. Αναπτύξαμε ιδιαίτερα δουλειές που έχουν σχέση με το ξύλο και το μαλλί. Φτιάχνουμε κουβέρτες, υφάσματα από μαλλί και προσπαθούμε να κάνουμε ότι δουλειές έχουν να κάνουν με το ξύλο.

Στη Γαλλία, σήμερα, έχουμε τρεις τέτοιου είδους κολλεκτίβες, μια στην Ελβετία και μια στην Αυστρία. Είμαστε εκατόν είκοσι άτομα ενήλικες ή σχεδόν ενήλικες και έχουμε σαράντα παιδιά. Γύρω από όλους αυτούς τους σταθερούς, που μένουμε μόνιμα εκεί, υπάρχουν και πολλοί άλλοι φίλοι σ' όλη την Ευρώπη που βοηθάνε την προσπάθειά μας. Αυτοί είναι συνδικαλιστές και συμπαθούντες το κίνημά μας και είναι πιστοί μας σύμμαχοι.

ΕΡ.: Πώς εξοικονομήσατε τα απαραίτητα χρήματα;

ΑΠ.: Βρήκαμε εντελώς μόνοι μας τα λεφτά για να αρχίσουμε. Ιδιαίτερα στην Ελβετία που είναι μια χώρα με ψηλό επίπεδο ζωής. Πάρα πολλοί κάτοικοι είδαν ευνοϊκά την πρωτοβουλία μας να φτιάξουμε ένα παραγωγικό συνεταιρισμό στο βουνό. Σιγά σιγά μεγάλωσαμε τον κύκλο των γνωριμιών μας. Πρέπει να πω ότι δεν χάσαμε ούτε μια στιγμή από τα μάτια μας τον πολιτικό σκοπό που βάλαμε όταν ξεκινήσαμε.

ΕΡ.: Ποιος είναι αυτός;

ΑΠ.: Δεν θέλουμε να χτίσουμε τον αυτοδιαχειριστικό σοσιαλισμό μόνοι μας. Από την αρχή αναπτύξαμε ένα είδος αλληλεγγύης με παγκόσμιο χαρακτήρα που να μας συνδέει με όλες τις χώρες του κόσμου. Έτσι το 1973 έγινε μια προσπάθεια να στεγάσουμε στην Ευρώπη τους πρόσφυγες της Χιλής. Το 1978 κάναμε μια ολόκληρη προσπάθεια για να βοηθήσουμε τους πρόσφυγες από τη Νικαρά-

γουα, που είχαν φύγει σε γειτονικές χώρες όπως η Κостаρίκα. Κάναμε εκεί έναν άλλο συνεταιρισμό που λειτουργεί σαν κέντρο υποδοχής των προσφύγων της Λατινικής Αμερικής. Εκεί υπάρχουν σήμερα πρόσφυγες από το Σαλβαντόρ. Μια ακόμα προσπάθεια κάναμε για να βοηθήσουμε τους Τούρκους και τους Κούρδους πρόσφυγες που κατέφυγαν στην Ευρώπη.

ΕΡ.: Πώς καταφέρνετε να έχετε μια τόσο πλατειά διεθνιστική δράση;

ΑΠ.: Έχουμε οργανώσει την υποδοχή αυτών των προσφύγων στους δικούς μας συνεταιρισμούς. Έπειτα έχουμε βρει ένα ολόκληρο δίκτυο που μας υποστηρίζει. Στέλνουμε αντιπροσωπείες στην Τουρκία, όπου γίνονται μαζικές δίκες όπως ξέρετε. Για να υποστηρίξουν αυτήν την προσπάθεια συνεργαζόμαστε με περισσότερους από τρακόσιους πενήντα δήμους και κοινότητες σε περισσότερες από δέκα χώρες της Ευρώπης.

ΕΡ.: Θα 'θελα να μου πείτε περισσότερα πράγματα για τους πολιτικούς στόχους του πειράματός σας. Πιστεύετε ότι με τον συνεταιρισμό μπορείτε να μετασχηματίσετε την κοινωνία; Σε ποιο βαθμό οι συνεταιρισμοί σας λειτουργούν αυτόνομα σε σχέση με την οικονομία των χωρών που βρίσκονται. Πιστεύετε ότι αυτές οι προσπάθειες έχουν κάποιες προοπτικές στο μέλλον να πολλαπλασιαστούν και να αποτελέσουν έναν τρόπο να περάσουμε σε μια νέα κοινωνία;

ΑΠ.: Όσον αφορά την αυτονομία των συνεταιρισμών με τη σχέση με το οικονομικό σύστημα που επικρατεί μπορώ να πω ότι οι συνεταιρισμοί μας είναι τόσο αυτόνομοι, όσο η Χάλκη είναι αυτόνομη από το Αιγαίο. Δηλαδή, δεν έχουμε την αυταπάτη πως είμαστε «εκτός συστήματος». Πρόκειται για μια προσπάθεια που κάνουμε να βρούμε έναν τρόπο να δημιουργήσουμε κάτι που να είναι διαφορετικό από το κοινωνικό σύστημα και να μη τσαλαπατηθεί από το κυρίαρχο σύστημα. Αυτό βέβαια είναι πολύ δύσκολο να γίνει. Από πολιτική άποψη κάνουμε μια προσπάθεια που είναι αντιφασιστική.

ΕΡ.: Αντιφασιστική με ποια έννοια;

ΑΠ.: Με την έννοια του ότι η Ευρώπη βλέπει σήμερα να αναπτύσσεται μια νέα μορφή φασισμού, που δεν φοράει το φολκλορικό μανδύα που φορούσε πριν από σαράντα χρόνια. Σήμερα, ο φασισμός φοράει γραβάτες, κρατάει στα χέρια του τσάντες πολυτελείας και έχει στα χέρια του ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Η καταπίεση σήμερα είναι πολύ εξεζητημένη και γι' αυτό μπορούμε να πούμε πως είναι τέλεια καταπίεση. Παράδειγμα αντιπροσωπευτικό είναι η Αγγλία, που ανέπτυξε μια ολόκληρη στρατηγική για την καταπίεση στις αποικίες της και ιδιαίτερα την Ιρλανδία. Σχεδίασε την εξαφάνιση αυτών των λαών που εξουσίαζε. Τώρα προσπαθεί να εισάγει

αυτό το μοντέλο και στην ίδια την Αγγλία. Αυτό το κάνει ιδιαίτερα εναντίον των νέων.
ΕΡ.: *Εκεί βέβαια υπάρχουν και ανθρακωρύχοι...*

ΑΠ.: Αυτό είναι ένα από τα παραδείγματα του νέου ευρωπαϊκού συστήματος που καθώς γεννιέται προσπαθεί να καταστρέψει τα παλιά προτύπων των εργατών, που είχαν τη δυνατότητα να αντιστέκονται καθώς ήταν πολιτικοποιημένοι πάρα πολλοί και συνδικαλισμένοι. Βέβαια, αυτό δεν είναι το μόνο παράδειγμα. Θα μπορούσαμε να βρούμε και άλλα όπως το αντιτρομοκρατικό πρόβλημα, το θέμα του συντονισμού μεταξύ των διαφόρων αστυνομικών στην Ευρώπη για την καταπολέμηση τάχα της τρομοκρατίας καθώς και η συγκέντρωση των πληροφοριών και η διόγκωση του κράτους.

Τα παραδείγματα είναι πάρα πολλά. Εμείς, όπως καταλαβαίνετε πολεμάμε εναντίον αυτής της κοινωνίας και δεν πιστεύουμε ότι θα κερδίσουμε κάτι μόνοι μας. Αυτός είναι ο λόγος, που χαιρόμαστε για την πρωτοβουλία που ανέλαβε το υφυπουργείο εδώ να κάνει μια συνάντηση νέων. Η βασική μας δουλειά είναι ο συντονισμός των προσπαθειών μεταξύ εκείνων που μάχονται αυτό το κοινωνικό σύστημα. Δεν πιστεύουμε ότι είμαστε ο μόνος συνεταιρισμός που μάχεται. Αλλά πιστεύουμε ότι είναι μια μορφή πάλης, κατάλληλη για μια τέτοιου είδους μάχη.
ΕΡ.: *Θα 'θελα να σας ρωτήσω κάτι πολύ συγκεκριμένο. Σε ποιο βαθμό η κοπερατίβα σας δεν είναι εξαρτημένη από την καπιταλιστική οικονομία των χωρών που αναφέρατε.*

ΑΠ.: Είμαστε αυτόνομοι και αυτό αρκεί όσον αφορά τα τρόφιμά μας: Όπως καταλαβαίνεις το φαγητό είναι πρώτο θέμα. Καλλιεργούμε δημητριακά, φρούτα, λαχανικά και άλλα, έχουμε πρόβατα, έχουμε βοοειδή, έχουμε γουρούνια και λοιπά. Σε άλλα πράγματα εξαρτιόμαστε βέβαια περισσότερο γιατί δεν μπορούμε μόνοι μας να κάνουμε όλα όσα μας χρειάζονται. Έχουμε αναπτύξει όμως δραστηριότητες όπως η μετατροπή του μαλλιού, η κατασκευή κουβερτών και άλλες, φτιάχνουμε πράγματα όπως αυτό εδώ το μπουφάν και άλλα (δείχνει το μπουφάν που φοράει).

ΕΡ.: *Ποιες είναι οι σχέσεις σας με τον κοινωνικό περίγυρο της κοινότητας, τους κατοίκους της περιοχής, τη γαλλική κυβέρνηση, το εργατικό κίνημα και τους νέους;*

ΑΠ.: Έχουμε πολύ καλές σχέσεις με όλο τον κόσμο της περιοχής. Στην κοινότητα που ζούμε, (αυτή που φτιάξαμε πριν από δέκα χρόνια) έχουμε βγάλει δυο μέλη στο δημοτικό συμβούλιο, που βέβαια πήραν την ψήφο του κόσμου για να εκλέγουν. Αυτό πιστεύω οφείλεται στο γεγονός ότι ο κόσμος της περιοχής είδε με καθαρά μάτια από κοντά αυτό που κάνουμε εμείς και σχημάτισε μόνος του μια γνώμη γι' αυτό που γίνεται στο συνεταιρισμό μας.

Αντίθετα σε ένα γενικότερο επίπεδο στη Γαλλία υπάρχει κάποιο πρόβλημα που έχει σχέση με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Ο

τύπος για παράδειγμα ήταν πάντα εναντίον μας στη Γαλλία, γιατί ελέγχεται πολύ από τη δεξιά και το κεφάλαιο. Με τη «διοίκηση» οι σχέσεις μας είναι πολύ δύσκολες (γελάει). Όπως ξέρετε για πολύ καιρό είχαμε στην κυβέρνηση τη δεξιά, τον Ζισκάρ Ντ' Εσταίν. Τώρα έχουμε την αριστερά που είναι στην κυβέρνηση αλλά βέβαια η διοίκηση είναι πάντα η ίδια.

Με τα πολιτικά κόμματα που έχουν κι αυτά μια ιεραρχική δομή που θα μπορούσαν να δώσουν μια ενημέρωση οι σχέσεις μας είναι λίγο περίπλοκες επίσης γιατί είμαστε μια ομάδα εντελώς ανεξάρτητη και αυτόνομη. Η δομή του κάθε κόμματος φοβάται αυτήν την αυτονομία μας γιατί δεν μπορεί να μας ελέγξει. Ωστόσο, έχουμε καλές σχέσεις με πολλούς στρατευμένους που προέρχονται από διάφορους οργανισμούς, με συνδικαλιστές και κόμματα της αριστεράς. Σχέσεις πολύ κοντινές έχουμε με το Ενιαίο Σοσιαλιστικό Κόμμα που είναι μικρό αλλά αυτοδιαχειριστικό και συμμετέχει με έναν υπουργό στην κυβέρνηση.

Με το εργατικό κίνημα έχουμε σχέσεις μέχρι εκείνο το σημείο που... υπάρχει αυτό το κίνημα! Πιστεύω ότι δεν πρέπει να κάνουμε «θεωρητικά κόλπα» και να μιλάμε γι' αυτό το κίνημα σαν να υπήρχε στη Γαλλία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Πιστεύω ότι το μόνο κίνημα που είναι σημαντικό αυτή τη στιγμή είναι το κίνημα των ανθρακωρύχων στην Αγγλία.

Βέβαια, έχουμε σχέσεις με τα εργατικά συνδικάτα. Αυτό είναι λίγο περίπλοκο γιατί υπάρχει μια παρεξήγηση μεταξύ συνδικαλιστών και συνεταιριστών. Έτσι, ενώ στην αρχή ξεκινήσαμε μαζί στον 19ο αιώνα αν θυμάστε τα συνδικάτα ξεκίνησαν μια κοινή προσπάθεια για να υπερασπιστούν τα δικαιώματα των εργαζομένων αλλά μετά χωρίστηκαν στα δυο. Οι συνδικαλιστές από τη μια κι οι συνεταιρισμοί από την άλλη. Χοντρικά οι συνδικαλιστές που λέγανε ότι δεν μπορούμε να κάνουμε μια σοσιαλιστική κοινωνία αμέσως εφόσον υπάρχει ένα καπιταλιστικό σύστημα που κυριαρχεί και οι συνεταιρισμοί που από τη μεριά τους λέγανε ότι δεν μπορούμε να πολεμήσουμε το σύστημα δίχως εμείς να δείξουμε ότι μπορούμε να αντιτάξουμε κάτι άλλο συγκεκριμένο. Αλλά, αυτές οι δυο θέσεις έμειναν έτσι χωρίς να εξελιχτούν ούτε η μια ούτε η άλλη και δεν υπήρξε ανταλλαγή εμπειριών και πληροφοριών από τη μια στην άλλη.

Με τη γαλλική κυβέρνηση, τέλος, έχουμε σχέσεις φυσιολογικές. Εμείς καλέσαμε τους φίλους μας να ψηφίσουν Αριστερά. Πιστεύουμε ότι δεν υπάρχει μεταξύ Δεξιάς και Αριστεράς τρίτος δρόμος. Εκείνο που επιλέγουμε είναι η Αριστερά αν και αυτό που υπάρχει στην Αριστερά δεν είναι ακριβώς αυτό που θα θέλαμε εμείς οι ίδιοι.

ΕΡ.: *Ποια είναι η σχέση του κινήματός σας με τον Μάη του '68 και σε ποιο βαθμό έλκει την καταγωγή του από την παράδοσή του;*

ΑΠ.: Οι δύο ομάδες που ξεκίνησαν αυτήν την προσπάθεια και ήταν περισσότερο γερμανόφωνοι, βέβαια ξεκίνησαν από τις ιδέες του Μάη του '68. Ήταν Ελβετοί, Γερμανοί, Αυστριακοί που είχαν επηρεαστεί. Στη δη-

μιουργία των δυο ομάδων στην Αυστρία πρωτοστάτησε ένας Γάλλος που έφυγε από τη Γαλλία μετά το Μάη του '68. Γιατί τον καταδίωκε η τότε γαλλική κυβέρνηση. Υπάρχει μια άμεση επίδραση λοιπόν από το Μάη του '68. Εκείνο που κρατάμε από τον Μάη σαν μάθημα είναι μια γενικότερη αμφισβήτηση της αρχής της αυθύπαρκτης εξουσίας και της αξιοπρέπειας αν θέλεις. Δεν πιστεύουμε πολύ στους μεγάλους οργανισμούς τις μεγάλες δομές που είναι ιεραρχημένες και που έχουν οικοδομηθεί πολλές φορές στο κενό.

ΕΡ.: *Ποιες είναι οι σχέσεις σας μέσα στην κοπερατίβα; Ποια είναι η καθημερινή σας ζωή και οι ασχολίες σας, ποια προβλήματα αντιμετωπίζετε και πως έχετε αντιμετωπίσει προβλήματα που αφορούν την κατανομή εργασιών;*

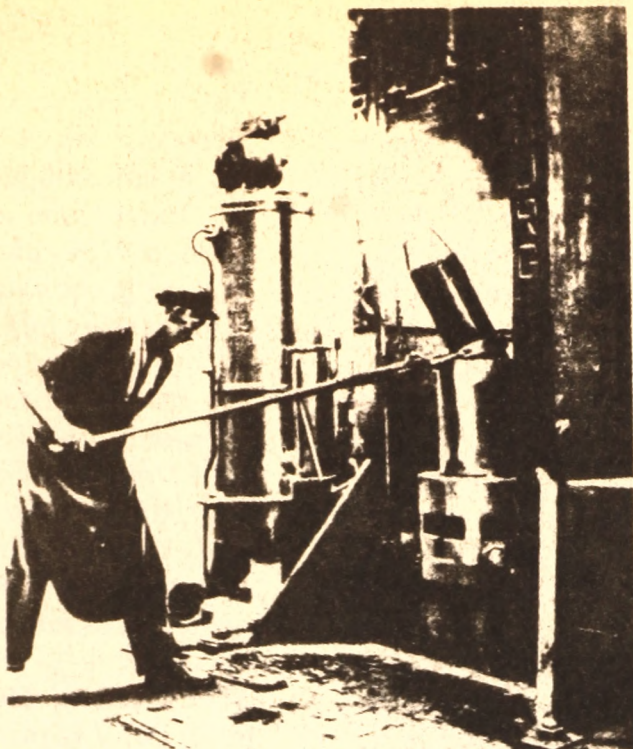
ΑΠ.: (Γελάει). Πολύ δύσκολο το ερώτημά σου! Όταν έρχεται ο κόσμος και μας βάζει αυτό το ερώτημα του λέμε: «Μείνετε ένα δυο μήνες εδώ και αν βρείτε τη σωστή απάντηση, ελάτε να μας την πείτε. Γιατί ακόμα δεν το καταλάβαμε και μεις». Αλλά, αυτό είναι βέβαια ένα αστείο που λέμε για να δείξουμε ότι η αυτοδιαχείριση είναι κάτι πολύ δύσκολο στην καθημερινή ζωή γιατί πρέπει να συντονιστούν οι προσπάθειες όλων και να κατανεμηθούν σύμφωνα με τις προτεραιότητες που έχουν αποφασιστεί σε μια γενική συνέλευση που έχουμε μια φορά το χρόνο.

Αυτό είναι ένα «συμπόσιο» που κάνουν όλοι οι συνεταιρισμοί, σε απαρτία. Σ' αυτό βάζουμε τις βασικές γραμμές. Από κει και πέρα η κάθε κοπερατίβα οπωσδήποτε είναι αυτόνομη στη διαχείρισή της και μέσα σε κάθε μια υπάρχει μια κατανομή εργασιών.

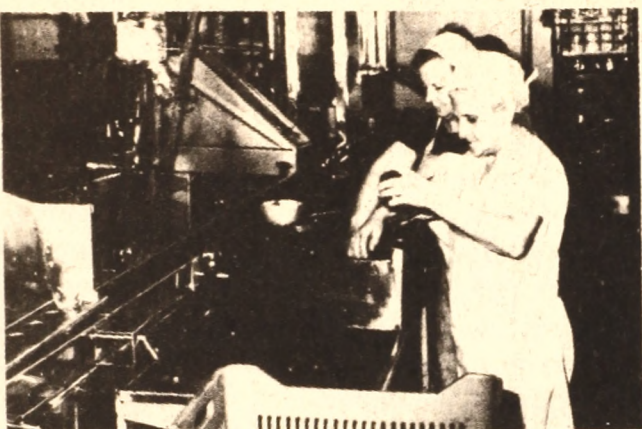
Όλα αυτά θα πρέπει να συντονιστούν για να μην υπάρχει ένας τομέας που είναι καλύτερος κι άλλος χειρότερος, ένας που δουλεύει σωστά κι άλλος όχι, ένας που έχει πολύ κόσμο κι άλλος καθόλου. Ένα παράδειγμα: Σε έναν τομέα π.χ. εκεί που καλλιεργούμε χωράφια έρχεται ένας και φυτεύει δέντρα. Ή ας πούμε τα πρόβατα δεν πρέπει να περνάνε από τα χωράφια. Αυτά είναι μερικά προβλήματα της καθημερινής ζωής, που είναι όμως για μας πολύ σημαντικά. Ένα άλλο πρόβλημα που είχαμε είναι το θέμα της εκπαίδευσης των νέων που έρχονται σε μας και έχουν υποστεί όλοι μια «παραμόρφωση», θα λέγαμε, από το σχολείο, τα μέσα ενημέρωσης και την κοινωνική ζωή που επικρατεί. Αυτό είναι μια αλλοτρίωση του ατόμου και δεν είναι καθόλου εύκολο να διορθωθεί αυτή η κατάσταση για να φτάσουμε να ζήσουμε σε μια κολλεκτίβα σε μια συλλογική ζωή.

Είχαμε ακόμα στην ιστορία της κοπερατίβας μερικά προβλήματα που θα τα λέγαμε «συζυγικά». Γιατί πρέπει να καταλάβεις ότι οι περισσότεροι ήταν δεκαοχτώ - δεκαεννέα χρονών, σε μια ηλικία δηλαδή που ο καθένας ψάχνει να βρει τον έρωτα. Βεβαίως όπως καταλαβαίνεις αυτά τα θέματα είναι λιγάκι «ακανθώδη» και ναρκωθετημένα. Αλλά νομίζω ότι τώρα ξεπεράσαμε αυτή τη φάση, κι όταν τα θέματα ξαναπαίνουν με τους νέους ξέρουμε τι να κάνουμε και τι να μην κάνουμε. Δεν μπορούμε να πούμε ωστόσο ότι σε μια επιχείρηση τέτοιου είδους συλλογική πάντα υπάρχουν προβλήματα... □

1940.
Ενισχύει
τα εργοστάσια
πυρομαχικών
και ιματισμού
για τον
πόλεμο



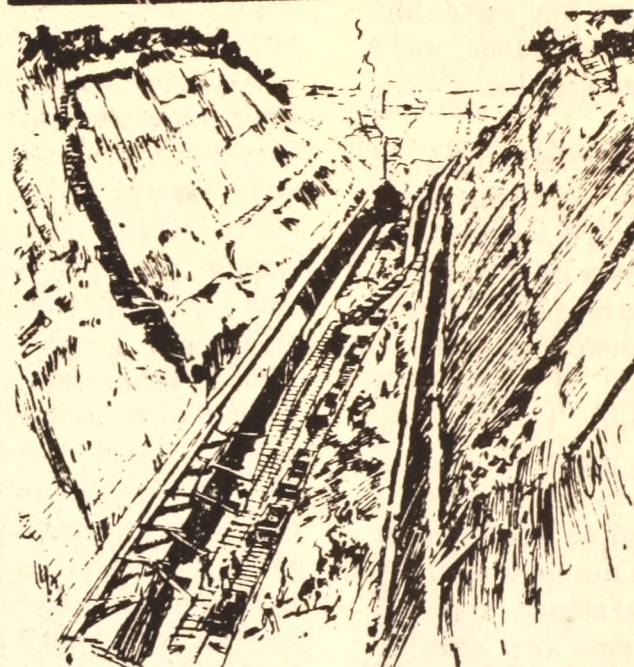
1983.
Χρηματοδοτεί
τις
Μικρομεσαίες
Επιχειρήσεις



1895.
Βοηθά
στην επέκταση
του Σιδηροδρομικού
δικτύου



1907.
Συμβάλλει
στην διάνοιξη
της Διώρυγας
Κορίνθου



πορεία στην ιστορία

Ύπό το 1841 ή Ήθνική Τράπεζα τής Έλλάδος πρωταγωνιστεί
σέ μιά δημιουργική πορεία στήν Ίστορία.
Ή ιστορία τής χώρας μας είναι καί ιστορία τής Ήθνικής Τράπεζας.
Σέ κάθε μεγάλη στιγμή, σέ κάθε ανάγκη, σέ κάθε έργο, σέ κάθε κάλεσμα
ή Ήθνική Τράπεζα τής Έλλάδος δίνει τή γενναιόδωρη παρουσία της.
Καί στό σύνολο. Καί στό άτομο.
Γι' αυτό δέν είναι τυχαίο, πού ή Ήθνική Τράπεζα είναι μιά από τίς
μεγαλύτερες τράπεζες στόν κόσμο.
Καί είναι λογικό νά τήν έμπιστεύονται όλοι οί Έλληνες.
Καμμιά έπιλογή δέν είναι σύμπτωση.



**ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

Η αναζήτηση του γυναικείου λόγου

Μετά από πρόταση του ΑΝΤΙ, αποφασίσαμε να γράψουμε ένα κείμενο (απόπειρα καταγραφής / εκτίμησης) για τη Συνάντηση Αυτόνομων Γυναικείων Ομάδων που έγινε στη Θεσσαλονίκη. Γράφοντας αυτό το κείμενο, αναγνωρίζουμε τον κίνδυνο να αναφερθούμε σε κάποιο προβληματισμό, ξεκομμένο όμως από το κλίμα μέσα στο οποίο αναπτύχθηκε. Ένα κλίμα που κατά τη γνώμη μας δεν μεταφέρεται αλλά βιώνεται.

Έτσι η προσπάθεια καταγραφής αυτού του προβληματισμού δεν μπορεί παρά να είναι ελλιπής και στερημένη αρκετά από την ουσία του.

Για την ιστορία, η ιδέα —και η ανάγκη— της συνάντησης αυτής είχε ξεκινήσει εδώ και δύο χρόνια με μεγαλύτερες απαιτήσεις. Χρειάστηκε όμως από τη μια να ωριμάσει η ίδια η πρόταση και από την άλλη να εγκαταλειφθούν τα μεγαλεπήβολα πλαίσια που είχαν αρχικά τεθεί: δηλαδή εισηγήσεις που θα προέκυπταν από δουλειά στις ομάδες, ανταλλαγή των εισηγήσεων μεταξύ των ομάδων, συζητήσεις πάνω τις εισηγήσεις και γενικά μια ζωντανή διαδικασία που θα οδηγούσε στη Συνάντηση.

Το γεγονός ότι δεν υπήρξε ουσιαστική ανταπόκριση σ' αυτή την πρόταση και οι ομάδες δεν φάνηκαν να κινητοποιούνται προς την κατεύθυνση καταγραφής των εμπειριών και του προβληματισμού τους σε γραπτά κείμενα, δεν δηλώνει κατ' ανάγκη έλλειψη ενδιαφέροντος για τα συγκεκριμένα προβλήματα αυτού του χώρου. Αυτό επαληθεύτηκε στη Συνάντηση της Θεσσαλονίκης όπου υπήρξαν μόνο 5-6 γραπτές «εισηγήσεις», αλλά η παρουσία και μόνο 300 γυναικών καθώς και οι προφορικές τοποθετήσεις που ακολούθησαν, καταδείχνουν ότι αυτός ο χώρος έχει ακόμη την αγωνία και τη διάθεση να ανιχνεύσει τις αντιφάσεις που αντιμετωπίζει και πιθανά να διαγράψει κάποιες προοπτικές.

Οι ομάδες που συμμετείχαν στη Συνάντηση ήταν:

Σπίτι Γυναικών Αθήνας, Σπίτι Γυναικών Θεσσαλονίκης, Σπίτι Γυναικών Ιωαννίνων, Δύο Ομάδες Φιλοσοφικής Αθήνας, Ομάδα Φιλοσοφικής Θεσσαλονίκης, Αυτόνομη Κίνηση Γυναικών Αθήνας, Ομάδα Καισαριανής, Ομάδα Κυψέλης, Ομάδα Αμπελοκήπων, Ομάδα Νέας Σμύρνης, Ομάδα Αγίας Παρασκευής, Ομάδα Γυναικείων Σπουδών Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ομάδα 5 γυναικών από τη Θεσσαλονίκη (χωρίς τίτλο), Ομάδα Γυναικών Ξάνθης, Ομάδα Γυναικών από Γερμανία, Γυναικεία ομάδα Συλ-

λόγου Κεφαλονιτών Αθήνας, Ομάδα περιοδικού «Πόλη των Γυναικών», Ομάδα γυναικών από την Κίνηση για την ενότητα, Μαρξιστών - Σοσιαλιστών, Διαγραφείσες από την ΕΓΕ, Ομάδα Γυναικών ενάντια στα πυρηνικά όπλα.

Από την πρώτη μέρα βρεθήκαμε στο χώρο της Νομικής, χωρίς να υπάρχει προκαθορισμένη διαδικασία και μ' ένα άτυπο προεδρείο (μία δύο γυναίκες εναλλάξ, που έδιναν τον λόγο σ' όποια το ζητούσε).

Αυτό ήταν συνειδητή επιλογή που από τη μια επέτρεψε να βγει μιας άλλης ποιότητας λόγος και από την άλλη, όπως ήταν φυσικό, δημιούργησε —κατά στιγμές— δυσκολίες, κούραση, αποσπασματικότητα και πότε πότε εκνευρισμό.

Ωστόσο, πρέπει να τονιστεί η σημασία του ότι *συνειδητά* αποφασίστηκε, επί τρεις μέρες τριακόσιες γυναίκες να συζητήσουν και να *λειτουργήσουν* μαζί, χωρίς «εκ των άνω» εκπορευόμενη διαδικασία, ούτε καν σε επίπεδο προσχεδιασμού: υπήρχε ρευστότητα στο τι θα ακολουθούσε κάθε φορά, δεν υπήρχαν οι τυπικές «πρωτολογίες - δευτερολογίες» ούτε περιορισμός χρόνου.

Από τη μια δεν υπήρχε το «στημένο» ενός κομματικού λόγου (η αποστασιοποίηση ανάμεσα στο προσωπικό και στο πολιτικό), και από την άλλη ο λόγος που εκφράστηκε δεν περιορίστηκε στο περιγραφικό - εμπειρικό επίπεδο: για ορισμένες ομάδες η εμπειρία έχει συζητηθεί και συνειδητοποιηθεί αρκετά, ώστε να μπορεί να διατυπωθεί και θεωρητικά —ξεπερνώντας τη μερικότητα μιας πρωτογενούς έκφρασης.

Βέβαια, η κύρια αδυναμία της Συνάντησης ήταν ότι θεωρητικές διαπιστώσεις / ερωτήματα που τέθηκαν από κάποιες ομάδες και που φάνηκε να αναδεικνύονται και μέσα από τον εμπειρικό λόγο άλλων, δεν μπόρεσαν να προχωρήσουν μ' ένα διάλογο σε βάθος. Αυτό σε κάποιο βαθμό, ίσως ήταν συνέπεια των διαφορετικών φάσεων που φάνηκε ότι βρίσκονται οι ομάδες αλλά και των διαφορετικών αναγκών που εκδήλωναν και μέσα στη Συνάντηση.

Συγκεκριμένα, το ζήτημα της «κρίσης» του φεμινιστικού κινήματος (κατά πόσο δηλαδή υπάρχει κρίση, με ποια κριτήρια και όρους την ορίζουμε κτλ.) που τέθηκε σχεδόν από την πρώτη μέρα, αφέθηκε σαν θέμα συζήτησης για να προχωρήσουν οι τοποθετήσεις - εμπειρίες των ομάδων.

Στις «αυτοπαρουσιάσεις» αυτές, το θέμα «κρίση» υπόβοσκε αλλά εμφανιζόταν με άλλες διατυπώσεις, και έτσι δεν ξεκαθαρί-

στηκε περισσότερο ένα πιθανό θεωρητικό πλαίσιο ή διαφωνίες πάνω σ' αυτό. Ωστόσο, φάνηκε να γίνεται αποδεκτό ότι οποιαδήποτε συζήτηση για το αν υπάρχει ή όχι κρίση του φεμινιστικού κινήματος δεν μπορεί να γίνει σε όρους μαζικότητας, αποτελεσματικότητας έτσι όπως η κλασική αντίληψη περί κινήματων τους εννοεί.

Ένα άλλο «κεντρικό» κατά κάποιον τρόπο θέμα που διέτρεχε όλες τις επιμέρους διατυπώσεις ήταν:

Η αντίφαση και ο προβληματισμός για την ανάγκη από τη μια να δουλεύουν τα θέματα που μας απασχολούν (πράγμα που συνεπάγεται διαδικασίες μάλλον κλειστής ομάδας) και από την άλλη, την εξίσου σημαντική ανάγκη «παρέμβασης προς τα έξω», (πράγμα που συνεπάγεται άνοιγμα). Οι αντιφάσεις αυτών των δύο τάσεων, τα προβλήματα στα οποία οδηγούνται οι ομάδες όταν επιλέγουν περισσότερο την πρώτη ή τη δεύτερη, ήταν θέματα που έβγαιναν από όλες σχεδόν τις ομάδες που μίλησαν. Εκείνο πάλι που δεν έγινε αρκετά, ήταν η συζήτηση μετά την πρώτη αυτή διατύπωση και διαπίστωση των προβλημάτων και των τάσεων. Πάντως ειπώθηκε σε μεγάλη έκταση πως το δίλημμα των «2 δρόμων» αποτελεί στην ουσία ψευτοπρόβλημα στο βαθμό που όλες αναγνωρίζουμε το αδιέξοδο που οδηγεί είτε ο ένας είτε ο άλλος. Η αγωνία που εκφράστηκε στη Συνάντηση βρίσκεται στη δυσκολία σύνδεσης αυτών των —σχηματικά— «2 δρόμων», με τέτοιο τρόπο ώστε η προς τα έξω παρέμβαση ή δημοσιοποίηση να μην έχει «καθοδηγητικό» χαρακτήρα και παράλληλα να εκφράζει τις εσωτερικές ανάγκες της κάθε ομάδας.

Τρίτο θέμα, εξίσου σημαντικό, που ίσως μάλιστα συζητήθηκε περισσότερο από τα δύο προηγούμενα είναι το θέμα των σχέσεων των γυναικών μέσα στις ομάδες:

Σχέσεις μέσα στην ομάδα, σχέση της κάθε μιας με την ομάδα, τα θετικά σημεία που παράγονται από τη λειτουργία της μικρής ομάδας αλλά και η ηθική πίεση οι συγκεκριμένοι κώδικες συμπεριφοράς, που πολλές φορές αναστέλλουν ένα θετικό κλίμα δουλειάς.

Είναι σημαντικό ότι για πρώτη φορά διατυπώθηκε (από την ομάδα Αμπελοκήπων) η έννοια της «αυτονομίας από την ίδια την ομάδα»: οι εμπειρίες των γυναικών έχουν δείξει ότι πολλές φορές οι ομάδες μέσα στις οποίες λειτουργούν έχουν την τάση να εξελίσσονται σε υποκατάστατο κλειστών σχημάτων όπως η οικογένεια

που κατά κανόνα πνίγει τις προσωπικές ανάγκες και επιθυμίες των μελών. Επομένως, αν κάθε γυναίκα που συμμετέχει σε ομάδα δεν ξεκαθαρίζει (και πιθανά επαναπροσδιορίζει) τις δικές της ανάγκες αλλά και ευθύνες, δηλαδή, να κρατάει κάποια αυτονομία και από την ίδια την ομάδα, τότε πέφτουμε στο λάθος να βρισκόμαστε στο κίνημα για την ομάδα αντί να βρισκόμαστε στην ομάδα για το κίνημα.

Μπορεί για κάποιες γυναίκες ή ομάδες «το ζητούμενο» από τη Συνάντηση να ήταν μια μεγαλύτερη επεξεργασία και κάποια θεωρητική στοιχειοθέτηση των όσων ειπώθηκαν. Μήπως όμως αυτό είναι τεράστια απαίτηση από μια Συνάντηση που γίνεται για πρώτη φορά στα δέκα χρόνια ύπαρξης του αυτόνομου γυναικείου κινήματος στην Ελλάδα, και δεν μπορεί παρά να λειτουργήσει κυρίως σαν αλληλογνωριμία και αλληλοπληροφόρηση μεταξύ των ομάδων; Ήδη αυτό αποτελεί θετικό στοιχείο και σημαντική κατάκτηση, αν λάβουμε υπόψη μας ότι η επιλογή του Αυτόνομου Γυναικείου Χώρου να λειτουργεί χωρίς «κεντρικά όργανα» και «υπεύθυνες» αλλά με μικρές κατά τύπους ομάδες έχει οδηγήσει σε έλλειψη πληροφόρησης και γνωριμίας μεταξύ μας.

Η απαίτηση από τη Συνάντηση να πραγματοποιήσει ένα βαθύτερο προχώρημα των θεμάτων και του προβληματισμού, είναι σαν να μην αποδεχόμαστε την πραγματικότητα, σαν να περιμέναμε 300 γυναίκες λειτουργώντας με μια πειθαρχημένη λογική, να ξεχάσουν το γεγονός ότι μέχρι πριν λίγο η μία δεν ήξερε την ύπαρξη της άλλης και με απόλυτη ψυχραιμία να «απομονώσουμε τα κυρίαρχα ερωτήματα και θέματα», με σκοπό να ψάξουμε πιο διεξοδικά.

Μια τέτοιου είδους επεξεργασία ίσως έχει τη δυνατότητα να πραγματοποιηθεί σε μια επόμενη Συνάντηση που προτάθηκε να γίνει σε 4 μήνες. Αν μάλιστα κατορθώσουμε να υλοποιήσουμε μια άλλη σημαντική πρόταση δηλαδή —όλες οι ομάδες που συμμετείχαν να καταγράψουν τις εκτιμήσεις τους για τη Συνάντηση της Θεσσαλονίκης και να επεξεργαστούν βαθύτερα τον προβληματισμό που προέκυψε, ώστε όλο αυτό το υλικό να κυκλοφορήσει με τη μορφή ενός φυλλαδίου— τότε θα έχει γίνει ένα πολύ ουσιαστικό βήμα αφ' ενός για μια άλλη ποιότητα συμμετοχής σ' ένα «Συνέδριο», και αφ' ετέρου για την κατεύθυνση θεωρητικής επεξεργασίας, που θα παράγεται αργά, επίπονα αλλά συλλογικά.

Σπίτι των Γυναικών Αθήνας

Κυκλοφορεί το 11ο τεύχος



ΦΥΛΛΑΔΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

- ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ
- ΣΕ ΠΟΛΛΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΣ
- ΣΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ ΑΘΗΝΑΪΚΟΥ ΤΥΠΟΥ

Απ' τα περιεχόμενα

- Η δεξιά αντεπιθεση και η αριστερή απάντηση
- Οικογενεια, γυναίκα, αριστερά
- Η Γερμανική αριστερά
- Η ανεργία και οι θεραπείες της
- Νεολαία και πολιτισμός
- Εξελίξεις στο συνδικαλισμό
- Τι γίνεται στη Λ. Αμερική;
- Μικρο οικονομικό γλωσσάρι
- Μ' αφορμή τη συνδιάσκεψη ECCO
- Για το φεστιβάλ κινηματογράφου

ΚΕΙΜΕΝΑ: Δ. Αντωνίου - Κ. Βουλγαρης

Γ. Καπαρος - Κ. Κατερινόπουλος - Α. Κυριαζης

Α. Παπαηλιου - Αλ. Παπαηλιου - Ν. Παπασταθοπουλος

Δ. Τζουβανος κ.α.

ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΘΕΜΑΤΑ

περιεχόμενα



ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Μ. Πετμεζίδου-Τσουλουβή: Προσεγγίσεις στο θέμα της υπανάπτυξης του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού: μια κριτική θεώρηση.

Αρίστου Δοξιάδη: Υπάρχει μονοπωλιακό κεφάλαιο στην ελληνική βιομηχανία;

Κ. Σηφάκη-Καπετανάκη: Εφοπλιστικό κεφάλαιο και πολυεθνικές εταιρείες πετρελαίου: η εξέλιξη των όρων εκμετάλλευσης των ελληνικών διύλιστηριών.

Γ. Μαυνάρδου: Η κρατική συμμετοχή στην ελληνική βιομηχανία.

Σωτήρη Βαλντέν: Το εξαγωγικό εμπόριο αγροτικών προϊόντων - μια περιγραφή.

Θ. Σκούρα-Σπ. Καβουνίδη: Οικονομία και τεχνική υποδομή.

★

• **Τζένης Καβουνίδη:** Μερικά προβλήματα στη μελέτη της ιστορίας της ελληνικής οικογένειας.

• **Σταύρου Τσακυράκη:** Ο Μαρξισμός και η αντίθεση ιδεαλισμού-υλισμού.

Κυκλοφορεί το 22ο τεύχος

Ασφαλεια Ζωης με ΕΘΝΙΚΗ εγγυηση

Η ΕΘΝΙΚΗ Ασφαλιστική, δεν είναι οποιαδήποτε Ασφαλιστική Εταιρεία. Είναι η ΕΘΝΙΚΗ. Η πρώτη και η μεγαλύτερη της χώρας μας. Είναι ταυτισμένη με την ίδια την ελληνική οικονομία. Το Κράτος. Γι' αυτό, μόνο η ΕΘΝΙΚΗ μπορεί να σας προσφέρει:

ΕΘΝΙΚΗ ασφαλεια

Την πιο «ασφαλή» Ασφάλεια Ζωής που σας καλύπτει με επάρκεια και απόλυτη σιγουριά σ' όλες τις περιπτώσεις:

- Ασφάλεια Ζωής με συνταξιοδότηση.
- Ασφάλεια Ζωής με μεγάλο «εφάπαξ» ή σύνταξη και

τη μεγαλύτερη συμμετοχή στα κέρδη.

- Ασφάλεια Ζωής με αποταμίευση για το μέλλον των παιδιών σας.
- Ασφάλεια Ατυχημάτων με αποταμίευση για την περίπτωση ανικανότητας για δουλειά.
- Ασφάλεια Ζωής με κάλυψη της Ασθένειας και καταβολή μισθού.

ΕΘΝΙΚΗ εξυπηρετηση

Εξυπηρέτηση, σε όλα τα επίπεδα. Η ΕΘΝΙΚΗ πληρώνει ταχύτερα οποιαδήποτε αποζημίωση. Πληρώνει καθημερινά, το απίστευτο ποσό των 12.000.000 δρχ. σε

αποζημιώσεις. Κι έχει στη διάθεσή σας, ένα τεράστιο δίκτυο από 674 Υποκαταστήματα και Πρακτορεία σε όλη τη χώρα, με 3.000 συνεργάτες, έτοιμους να σας συμπαρασταθούν σε κάθε ασφαλιστικό σας πρόβλημα.

ΕΘΝΙΚΗ εγγυηση

Η ΕΘΝΙΚΗ από το 1891 που ιδρύθηκε, ως σήμερα, έχει εξυπηρετήσει 4 γενιές Ελλήνων. Τα σημερινά της κεφάλαια και αποθεματικά ξεπερνάνε τα 3.500.000.000 δρχ. Που σημαίνει μια γιγάντια και υγιή επιχείρηση

ικανή να εγγυηθεί για οποιονδήποτε κίνδυνο.

Κι αν μην ξεχνάμε, ότι ο κυριότερος μέτοχος της είναι η Εθνική Τράπεζα Ελλάδας. Μια επιπλέον εγγύηση.

Γι' αυτό οι περισσότεροι Έλληνες ασφαλισμένοι εμπιστεύονται την ΕΘΝΙΚΗ. Είναι η Ασφαλιστική Εταιρεία που τους εμπνέει «Ασφάλεια» για οτιδήποτε τους συμβεί. Και είναι η Εταιρεία που προστατεύει τα συμφέροντά τους, χωρίς κερδοσκοπικές ακροβασίες και ελγμούς. Γιατί η ΕΘΝΙΚΗ είναι 100% Ελληνική. Ανήκει σ' όλους τους Έλληνες.

Κ' η ΕΘΝΙΚΗ θα είναι εδώ τώρα και πάντα για εσάς!

ΕΘΝΙΚΗ

Η ΠΡΩΤΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ

Ασφαλεια
στην ασφαλεια σας

Η ΕΘΝΙΚΗ
ΕΞΕΙΛΑΜΕΝΗ
ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΑ ΚΑΙ ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΑ
ΠΑΝΩ ΑΠΟ 3.500.000.000 ΔΡΧ.



ΠΕΡΑΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΑΒΗΤΕΣ

Λόγος και πάλι για τα Πανεπιστήμια

της Άννας Καστριώτου

Δυστυχώς κανείς δεν μπορεί να διεκδικήσει τον τίτλο του προφήτη για όσα συμβαίνουν ήδη στα ΑΕΙ. Η κυβέρνηση, τα κόμματα, οι καθηγητές, οι φοιτητές, όλοι με τον τρόπο τους συμφωνούν σε όλα — αλλά στο τέλος τίποτα δεν γίνεται επί της συμφωνίας. Ήδη το αδιέξοδο των ΑΕΙ φτάνει στο σημείο όπου κανένας χειρισμός και καμιά λύση της στιγμής δεν μπορεί να αποτρέψει τη χιονοστιβάδα της έκρηξης.

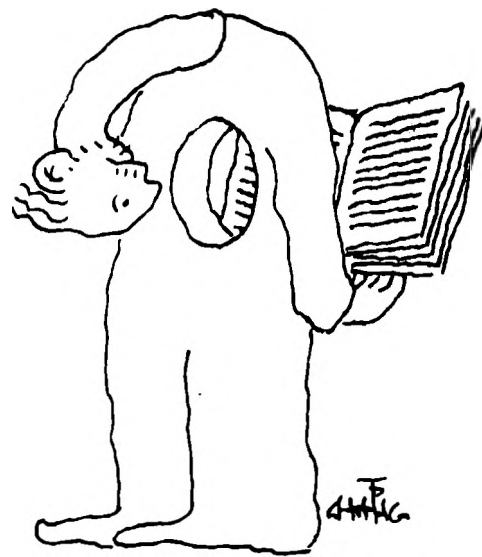
Γιατί όμως η κυβέρνηση πράττει όσα πράττει με τέτοιο κόστος μπροστά της; Διότι η κυβέρνηση πολιτεύεται στα θέματα Παιδείας δέσμια του λαϊκισμού που την οδήγησε στην εξουσία. Όταν είχες υποσχεθεί κατάργηση των εξετάσεων δεν μπορείς παρά να «βάξεις» στις σχολές περισσότερους απ' όσους αντέχουν. Όταν υποσχέθηκες πανεπιστήμια σε όλη την Ελλάδα θα φτιάσεις και σχολές χωρίς φοιτητές κ.ο.κ.

Μια εκσυγχρονιστική ή αριστερή πολιτική μας σώζει. Αλλά ποιος θα στηρίξει τη μια ή άλλη πρόταση;

Ως δείγμα του πανεπιστημιακού «αλλαλούμ» δημοσιεύουμε το κείμενο της Άννας Καστριώτου όπου «εξ όνυχος» καταλαβαίνεις τον λέοντα, ή απ' το σπυράκι τον καρκίνο!



του Δημήτρη Χαντζόπουλου



4444

Μέσα στην αναταραχή που υπάρχει αυτόν τον καιρό στα Πανεπιστήμια, (μισθολογικά αιτήματα, απεργίες, αποχές, αναμνη της απόφασης του Ανώτατου Δικαστηρίου για το θέμα της ένταξης των λεκτόρων, πανεπιστημιακά συγγράμματα, κ.ά.), άλλα θέματα που δείχνουν το πραγματικό χάος που επικρατεί στα Πανεπιστήμια της χώρας μας είτε αποσιωπούνται εντελώς, είτε περνούν στα ψιλά τοπικών εφημερίδων. Θα ήταν ενδιαφέρον να εξετάσει κανείς το γιατί, επειδή όμως αυτό ανήκει στο χώρο της φαντασίας και μπορεί να οδηγήσει στις πιο απίθανες ερμηνείες, ίσως είναι πιο πρόσφορο να ενημερωθεί το κοινό και να κρίνει την κατάσταση.

Το Μάρτιο του 1984 κυκλοφόρησαν στα λύκεια, στα φροντιστήρια και στα εξεταστικά κέντρα της χώρας μηχανογραφημένα χαρτιά που ανήγγειλαν ποια τμήματα θα λειτουργήσουν στα ΑΕΙ την ακαδημαϊκή χρονιά 1984-85. Απ' αυτόν τον κατάλογο, το Υπουργείο Παιδείας, είχε παραλείψει, ή «ξεχάσει» το Τμήμα Φιλοσοφίας και Κοινωνικών Σπουδών (ΦΚΣ), που λειτουργεί ήδη νόμιμα από την ακαδημαϊκή χρονιά 1983-84 στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Κρήτης. Έτσι, οι εξεταζόμενοι στις Γενικές Εξετάσεις για την τριτοβάθμια εκπαίδευση, δεν είχαν την ευκαιρία και το δικαίωμα να δηλώσουν σ' αυτό το τμήμα.

Μπορούσαν όμως να δηλώσουν στα αντίστοιχα Τμήματα

(Φιλοσοφίας, Ψυχολογίας και Παιδαγωγικών) των άλλων ΑΕΙ — Αθήνα, Γιάννενα, Θεσσαλονίκη — χωρίς αυτά να έχουν ακόμα θεσμοθετηθεί.

Έτσι συνέβη το εξής χιουμορστικό. Στην αρχή της φετινής ακαδημαϊκής χρονιάς βρέθηκαν οι Φιλοσοφικές Σχολές Αθηνών, Ιωαννίνων και Θεσσαλονίκης με φοιτητές που είχαν δηλώσει σε τρία διαφορετικά τμήματα, χωρίς όμως αυτά να λειτουργούν ως τρία τμήματα, αλλά ως ένα. Γι' αυτό το λόγο στη Θεσσαλονίκη αποφασίστηκε να καθυστερήσει η έναρξη των μαθημάτων ώσπου να υπογραφεί το Π.Δ. που νομιμοποιούσε την τριχοτόμηση της Φιλοσοφικής Σχολής. Στην Κρήτη υπάρχουν φοιτητές στα δύο τμήματα της Φιλοσοφικής (φιλολογικό και αρχαιολογικό - ιστορικό) και λειτουργεί και το τρίτο Τμήμα ΦΚΣ με 17 μέλη ΔΕΠ και κανένα καινούργιο φοιτητή, για δεύτερη χρονιά!

Τον Μάρτιο του 1984, ο υπουργός Παιδείας υποσχέθηκε στους διδάσκοντες και στους φοιτητές του Τμήματος ΦΚΣ και στους τοπικούς παράγοντες του Ρεθύμνου που τον επισκέφτηκαν, πως θα βρισκόταν κάποια λύση ώστε να πάρει φοιτητές το Τμήμα και να διορθωθεί το λάθος.

Τον Οκτώβριο του 1984 έγιναν και κατατακτήριες εξετάσεις για πτυχιούχους άλλων Σχολών που ήθελαν να εγγραφούν στο Τμήμα ΦΚΣ του Πανεπιστημίου Κρήτης. Σ' αυτές πέτυχε ένας μικρός αριθμός υποψηφίων και υπάρχουν

επίσης και μερικές αιτήσεις για εγγραφή στο πρώτο έτος από πτυχιούχους άλλων Σχολών.

Θα νόμιζε κανείς πως το πρόβλημα θα έβρισκε επιτέλους τη λύση του. Δεν είναι όμως τόσο απλό. Ακουσθηκε, μεταξύ άλλων, και το παρακάτω επιχείρημα για τη δυσκολία μιας τέτοιας λύσης. Ο νόμος προβλέπει πως ένα Τμήμα μπορεί να πάρει φοιτητές από κατατακτήριες εξετάσεις και μεταγραφές μόνο ως 15% του αριθμού των εισακτέων, αλλά, όπως είναι γνωστό, το 15% του Ο, κάνει Ο!

Μπροστά στο μέγεθος του παραλόγου αυτού του επιχειρήματος, το Υπουργείο Παιδείας φάνηκε πρόθυμο να βρει ένα νόμιμο τρόπο (ίσως με Π.Δ.), ώστε να εγγραφούν στο Τμήμα οι 40 περίπου πτυχιούχοι που δήλωσαν ενδιαφέρον, με το δεσμευτικό όμως όρο να πάρει τη διαβεβαίωση από το Τμήμα ότι δεν υπάρχει στεγαστικό πρόβλημα στο Ρέθυμνο, ούτε έλλειψη χώρου στο Πανεπιστήμιο.

Αλλά, όπως κι αυτο είναι γνωστό, υπάρχει τεράστιο στεγαστικό πρόβλημα στο Ρέθυμνο, καθώς και άλλες ελλείψεις, που δημιουργήθηκαν από την αλόγιστη αύξηση φοιτητών που επέβαλλε φέτος το Υπουργείο Παιδείας. Το Πανεπιστήμιο Κρήτης είχε αποφασίσει την εισαγωγή 80 φοιτητών στο Φιλολογικό Τμήμα, 80 στο Αρχαιολογικό. Ιστορικό και 50 στο Τμήμα ΦΚΣ, σύνολο 210.

Το Υπουργείο επέβαλλε 200 στο Φιλολογικό, 200 στο Αρχαιολογικό, 200 στο Παι-

δαγωγικό Τμήμα των Δασκάλων και κανένα στο τμήμα ΦΚΣ, σύνολο 600 φοιτητές στο πρώτο έτος. Για τα προβλήματα που επρόκειτο να δημιουργηθούν και ως ένδειξη διαμαρτυρίας για τον αριθμό εισακτέων χωρίς να εξασφαλιστούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις, έγινε και η κατάληψη του Πανεπιστημίου τον Ιούνιο 1984 από τους φοιτητές. Τους δόθηκε από τον Υπουργό Παιδείας και η δεύτερη υπόσχεση πως θα λυθούν όλα τα προβλήματα.

Τελικά η Διοικούσα Επιτροπή του Πανεπιστημίου αποφάσισε να μη δεχτεί να πάρει φοιτητές το Τμήμα ΦΚΣ για να μην υποκύψει στον εκβιασμό του Υπουργείου, δηλώνοντας ότι δήθεν δεν υπάρχει στεγαστικό πρόβλημα και πρόβλημα χώρου στο Ρέθυμνο. Για τα άλλα δύο Τμήματα της Φιλοσοφικής, η ίδια Διοικούσα αποφάσισε να γίνουν δεκτοί 68 πτυχιούχοι άλλων Σχολών, πέρα από τους 400 πρωτοετείς φοιτητές που έχουν ήδη εγγραφεί.

Ο χώρος, κατά το Υπουργείο και τη Διοικούσα, φαίνεται να στενεύει μόνον όταν πρόκειται για φοιτητές του Τμήματος ΦΚΣ. Το σχήμα είναι τόσο απίστευτο που οποιαδήποτε ερμηνεία μπορεί να του ταιριάζει. Η κατάσταση όμως είναι ανησυχητική γιατί ο χρόνος δεν φαίνεται να στενεύει για κανέναν απ' όσους μιλούν για αναβάθμιση σπουδών και άλλα ευτράπελα.

Γραφτείτε συνδρομητές στο ΑΝΤΙ

θα έρχεται σπίτι σας και θα ενισχύετε έτσι το περιοδικό

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΣΕΙΡΑ: «ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ»
Επιμέλεια: Νίκος Γιανναδάκης

**ΑΝΑΞΙΜΑΝΔΡΟΣ
ΚΑΙ ΟΙ ΑΠΑΡΧΕΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΚΟΣΜΟΛΟΓΙΑΣ**
CHARLES
KAHN



ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ, 1982

**ΠΡΟΚΛΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΣΙΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΙΣΑΓΩΓΗ**
E.R.DODDS



ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ, 1982

**ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ
ΑΡΕΟΠΑΓΙΤΟΥ
ΠΕΡΙ ΜΥΣΤΙΚΗΣ
ΘΕΟΛΟΓΙΑΣ**
ΕΙΣΑΓΩΓΗ
VLADIMIR
LOSSKY



ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΠΟΛΥΤΥΠΟ, 1983

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,
Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

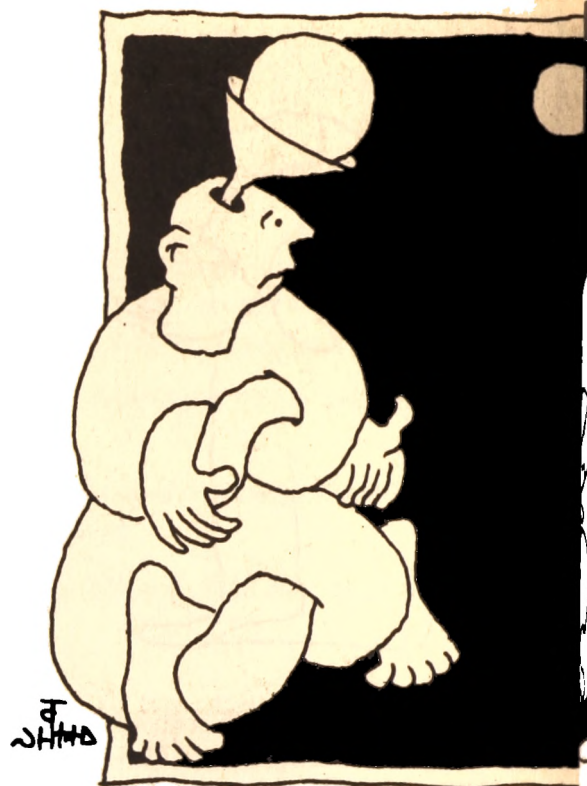
Τρέξατε! Η θεοσοφία της Ανατολής

του Ρεπόρτερ

Για να γίνεις «πρέμης», θα πρέπει να έχεις πάρει τη «γνώση». Και για να πάρεις τη «γνώση», θα πρέπει να περάσεις μία ολοήμερη δοκιμασία, υποβαλλόμενος στο τεστ του 'Αγιου ήχου, του 'Αγιου φωτός και στο τέλος να ορκιστείς αιώνια πίστη στο Μεγάλο Δάσκαλο, τον οποίο δεν πρόκειται να προδώσεις ποτέ, ούτε και να φανερώσεις τα «μυστικά» που γνωρίζεις στους... αγνοούντες. Αν όμως έχοντας πάρει τη «γνώση», είσαι «πρέμης», έχεις το δικαίωμα να ακούσεις τον Μαχαράτζι Πρεμ Παλ Σινκ, που ήρθε στην Ελλάδα, για να μιλήσει κλεισμένων των θυρών, στους πιστούς. Έτσι, παρ' ότι χωρίς γνώση, βρεθήκαμε να κάνουμε ρεπορτάζ εντός των θυρών, τη «μεγάλη μέρα». Κι ο μεγάλος δάσκαλος ας μας συγχωρέσει...

Οι κάρτες εισόδου τη μεγάλη μέρα που όλοι εμείς οι πιστοί περιμέναμε, μοιράζονται στους «πρέμηδες» της Αθήνας, από τα γραφεία της «Ελληνικής Φιλοσοφικής Εταιρείας». Στον πρώτο όροφο μίας μικρής πολυκατοικίας, πίσω από τις στήλες του Ολυμπίου Διός, υπάρχει η επιγραφή «απαγορεύεται η είσοδος ανηλίκων, χωρίς τη συγκατάθεση των γονέων τους». Έχοντας ενηλικιωθεί εδώ και μερικά... τέρμινα, δραςκελίζουμε άνετα την είσοδο. Στον προθάλαμο επενδυμένο με ταπετσαρία που οπωσδήποτε θα ζήλευαν οι ασχολούμενοι στο ANTI με το KITS, καμιά δεκαπενταριά «σύντροφοι» περιμένουν υπομονετικά τη σειρά τους, κρατώντας στο χέρι τον αριθμό προτεραιότητας. Με απαχαινωμένο βλέμμα και χαζοχαρούμενο χαμόγελο (οι πρέμηδες όντας ευτυχισμένοι, συνήθως χαμογελούν) παίρνουμε τον αριθμό μας προχωράμε προς τη διπλανή αίθουσα των διαλέξεων, όπου συνήθως διδάσκουν οι «μύστες», δηλαδή οι ανώτεροι από τους πρέμηδες, που ζουν κοινοβιακά και όπως λέγεται μεταξύ των πιστών, έχουν κόψει πολλές από τις επίγειες απολαύσεις, όπως το κρέας και το... σεξ.

Επιστροφή στη μεγάλη αίθουσα, και αναμονή. Το πρόβλημα είναι ότι τα ονόματα των «πρέμηδων», υπάρχουν στους καταλόγους, και επομένως πρέπει να δηλώσουμε ότι πήραμε τη γνώση σε μια άλλη χώρα, ότι δηλαδή είμαστε πρέμηδες... του εξωτερικού. Μπαίνουμε στο μικρό γραφείο, όπου τρεις υπεύθυνοι μοιράζουν τις κάρτες εισόδου και δηλώνουμε ότι την πήραμε (τη γνώση) στο Δ. Βερολίνο. Καμιά αντίρρηση, αλλά η αναγγελία του επιθέτου μας «θυμίζει κάτι», σε μία εκ των υπευθύνων. Τι συμβαίνει διάολε; Οι αριστεροί α-



ναγνώστες του ANTI μετέχουν σε μυστικιστικές οργανώσεις; «Θα πρόκειται μάλλον για μερικούς δεξιούς που διαβάζουν το περιοδικό». Ανακουφισμένοι με τη σκέψη, αλλάζουμε την τελευταία στιγμή το μικρό μας όνομα και δηλώνουμε ότι ξεχάσαμε την αστυνομική μας ταυτότητα. Σε λίγο φεύγουμε με την πολύτιμη κάρτα στο χέρι.

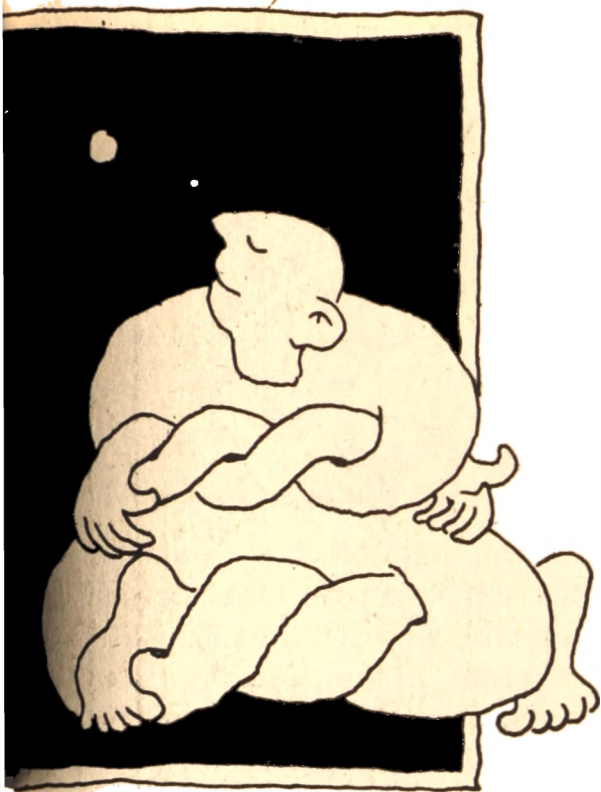
ΤΟ ΘΕΜΑ ΕΙΝΑΙ ΝΑ ΤΗΝ ΒΡΕΙΣ

Οι δύο μέρες που μας χωρίζουν, περνούν γεμάτες αγωνία. Την Παρασκευή, στις 7 μ.μ. με την κάρτα στο χέρι, περνάμε τον έλεγχο και μπαίνουμε στην αίθουσα «Τερψιχόρη» του «Χίλτον». Είναι η μεγάλη έκπληξη: περίπου 1.500-2.000 πρέμηδες περιμένουν τον Μαχαράτζι να κάνει την εμφάνισή του. Δεύτερη ανησυχία, τα γνωστά πρόσωπα. Αντί για κανένα υπουργό, βουλευτή κτλ. που θα έβγαζε και είδηση, πέφτουμε πάνω σε μία «φίλη, απ' τα παλιά», συμφοιτήτρια στο Πανεπιστήμιο και συναγωνίστρια στο αντιδικτατορικό φοιτητικό κίνημα. Από την ταρατσα της Νομικής, στον Μαχαράτζι. Αντιμετωπίζει την παρουσία μου χωρίς μεγάλη έκπληξη, γεγονός που με βάζει σε μαύρες σκέψεις.

Ευτυχώς που ο δάσκαλος φτάνει στην ώρα του. Όρθιοι, τον χειροκροτάμε με ενθουσιασμό. Ο μεγάλος μπαίνει κατευθείαν στο μεγάλο θέμα της αμπελοφιλοσοφίας: «Από τότε που κτίστηκε ο Παρθενώνας, αρχίζει, οι άνθρωποι ανεβαίνουν επάνω για να τον δουν. Εντελώς διαφορετικές εποχές, αλλά αυτό που όλοι ζητούν, αυτό στο οποίο χρειάζεται να στρέψουμε την προσοχή μας, είναι τα πράγματα που δεν αλλάζουν με τον χρόνο: η αναζήτηση της ησυχίας, της εσωτερικής ειρήνης και της αρμονίας».

Αυτό είναι και το επιμύθιο όλης της διάλεξης: «Αυτό που είναι γύρω σας, δεν εί-

θα μας σώσει Μόλις έφτασε με τζετ



στε εσείς. Το μεγάλο πρόβλημα είναι να γνωρίζετε τον εαυτό σας, να αισθανθήτε ευτυχισμένοι». Ο Μαχαράτζι, δεν είναι καθόλου δογματικός: «Δεν έχουμε να αποδείξουμε τίποτα, και σε κανένα. Δεν είμαστε θρησκειά. Μπορεί ο καθένας να ακολουθεί όποια θρησκεία θέλει. Αυτό που χρειάζεται, είναι να βρούμε τον εαυτό μας». Με δύο λόγια: «το θέμα είναι να την βρεις μόνος σου».

Ακολουθούν διάφορα παραδείγματα, βγαλμένα από την ίδια τη ζωή, που πάντα καταλήγουν στην ανάγκη της αυτοσυγκέντρωσης και της αυτογνωσίας. Ο Μαχαράτζι, δεν είναι —ευτυχώς— κουραστικός. Θέλει να τελειώσει γρήγορα, γιατί όπως εξηγεί, έχει να δώσει 15 διαλέξεις μέσα σε δύο βδομάδες, γυρνώντας με το ιδιωτικό του JET ανά τον κόσμο: 8 διαλέξεις στη Νότια Αμερική, μερικές στην Ινδία, και από Καναδά στην Ταϊβάν, το Τόκιο και την Αυστραλία. Η επιθυμία μας να γίνουμε Μαχαράτζι στη θέση του Μαχαράτζι δεν περιγράφεται.

ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΔΩ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ;

Μας έχουν ήδη συμβουλευσει, κατά τη διάρκεια των προπαρασκευαστικών συγκεντρώσεων των πρέμηδων, ότι θα ήταν καλό να αποφύγουμε τις ερωτήσεις, αν και έχουν προβλεφθεί τέσσερα κινητά μικρόφωνα, για όλη την αίθουσα. Ο Μαχαράτζι το επαναλαμβάνει: «νομίζω ότι δεν χρειάζεται να γίνουν ερωτήσεις, εκτός κι αν κάποιος θέλει να ρωτήσει κάτι ιδιαίτερο. Υπάρχει κανείς;» Ένα δάσος από χέρια απορούντων γεμίζει την αίθουσα.

«Μεγάλε δάσκαλε, ρωτάει ο πρώτος, όταν κατά τη διάρκεια της αυτοσυγκέντρωσης ζητώ τη βοήθειά σου ακούς;» «Επικοινωνούμε μέσω της γνώσης», απαντάει ο μεγάλος, για να προσθέσει με το χιούμορ που δεν έχει λείψει από την ομιλία

του: «Φυσικά αυτό δεν σημαίνει ότι όταν εσύ αυτοσυγκεντρώνεσαι, κι εγώ κοιμάμαι με τη γυναίκα μου, ακούω τη φωνή σου και ξυπνάω». «Μαχαράτζι λέει κάποιος άλλος, άλλοτε είμαι πολύ καλά, αλλά άλλοτε πολύ άσχημα. Τι πρέπει να κάνω;» «Είσαι ένα τέλειο ανθρώπινο πλάσμα», απαντά με ψυχραιμία ο Μαχαράτζι. «Γιατί έτσι αντιδρούν όλοι οι άνθρωποι».

Οι απαντήσεις, ενθουσιάζουν το κοινό, και τα χέρια πολλαπλασιάζονται. Ορισμένοι καμώνονται ότι θα κάνουν ερωτήσεις για να πάρουν το μικρόφωνο και να εκδηλώσουν τη λατρεία τους: «Δάσκαλε σ' αγαπώ πάρα πολύ», λέει μία κοπελιά 18-20 χρονών. «Μπορώ να έρθω κοντά να κοιτάξω τα μάτια σου;» ρωτάει δεσποινίς που παρακολουθεί τις κινήσεις του Μαχαράτζι με τα κυάλια, καθισμένη στις τελευταίες θέσεις. «Γιατί τα μάτια μου;» ρωτάει ο δάσκαλος. «Επειδή σε λατρεύω», λέει γλυκά η μικρή.

Μια άλλη το πάει... πιο μακριά: «Πώς μπορεί να σε βάλει κανείς πρακτικά στη ζωή του;». Στο ύψος του, ο Μαχαράτζι απαντά: «Όσο περισσότερο κατακτάς τη γνώση, τόσο περισσότερο έρχεσαι σε επαφή μαζί μου». «Μπορείς να με ευλογήσεις;» ρωτάει ένας νεαρός. «Ευλογημένος», λέει ο μεγάλος.

ΑΛΛΑΓΗ ΔΕΝ ΓΙΝΕΤΑΙ ΧΩΡΙΣ ΤΟΝ... ΜΑΧΑΡΑΤΖΙ

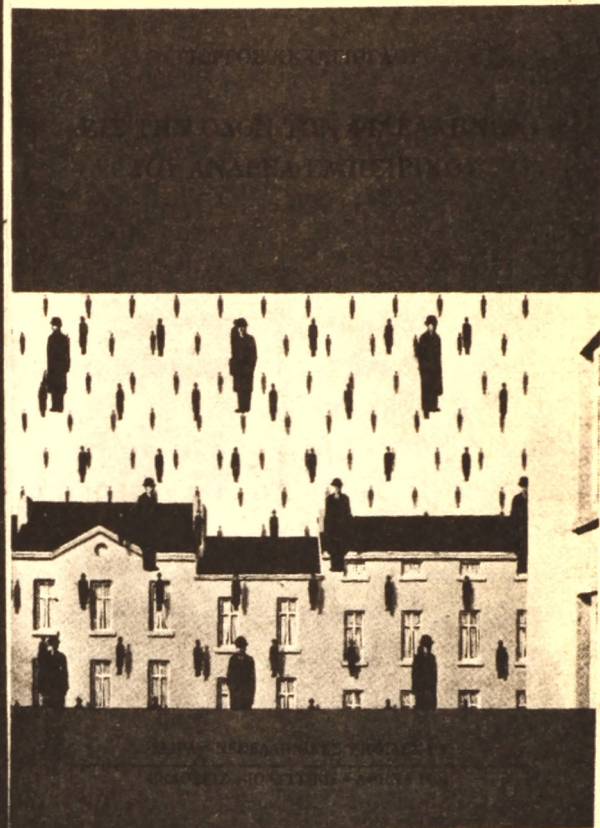
Ξαφνικά, η συζήτηση πολιτικοποιείται. «Κάποτε ήμουν πολιτικοποιημένος, λέει ένας τριαντάρης, έψαχνα για μία αλλαγή της κοινωνίας. Το ίδιο έψαχνα και τον πρώτο καιρό που ήρθα κοντά σου, απογοητευμένος από τις πολιτικές οργανώσεις. Τώρα αισθάνομαι πολύ καλύτερα, έγινε μία ριζική αλλαγή στη ζωή μου. Αλλά θέλω να σε ρωτήσω, μιας και εσύ θα ξέρεις: θα τελειώσει η καταπίεση σ' αυτό τον κόσμο;».

«Υποφέρεις γιατί υποφέρουν, απαντά ο Μαχαράτζι, αλλά αυτοί δεν υποφέρουν επειδή εσύ υποφέρεις». Συμπέρασμα: «Το καλύτερο είναι να κοιτάξεις τον εαυτό σου. Πείστε τον κόσμο να συμμετέχει σ' αυτό που εσείς κάνετε, ώστε να γίνει κι αυτός ευτυχισμένος».

Όλο και περισσότερα χέρια, ψάχνουν για το μικρόφωνο. Αλλά ο δάσκαλος βάζει τέλος στην εκδήλωση, υποσχόμενος ότι θα ξαναέρθει στην Ελλάδα, το συντομότερο δυνατό. Δύο χιλιάδες περίπου «πρέμηδες», με πρόσωπα που λάμπουν, αρχίζουν να αποχωρούν από την αίθουσα. Τραπεζοϋπάλληλοι, ιδιωτικοί υπάλληλοι και μερικοί φοιτητές. Η διάνοηση πάει στο Άγιο Όρος, οι μικρομεσαίοι στον Μαχαράτζι. Πριν λίγες μέρες, έπιασα συντάκτη στα γραφεία, να παρατάει τη γραφομηχανή και να κάνει τον σταυρό του. Τι άλλο θα δουν τα μάτια μας, θεέ μου; (Συγγνώμη... Μαχαράτζι μου ήθελα να πω).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΣΕΙΡΑ:
«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»



ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,

Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**

ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΙΟΡΗ
Ο ΓΑΡΣΣΙΚΟΣ ΑΦΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ
ΠΕΡΑΝ ΤΟΥ ΜΙΣΘΕΣΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΞΙΑΣ



ΕΚΔΟΣΕΙΣ **ΠΟΛΥΤΥΠΟ**
ΑΘΗΝΑ 1984

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

ΑΘΗΝΑ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»,

Δεινοκράτους 131, τηλ. 72.29.237

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: «Μ. ΚΟΤΖΙΑ ΚΑΙ ΣΙΑ»,

Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720

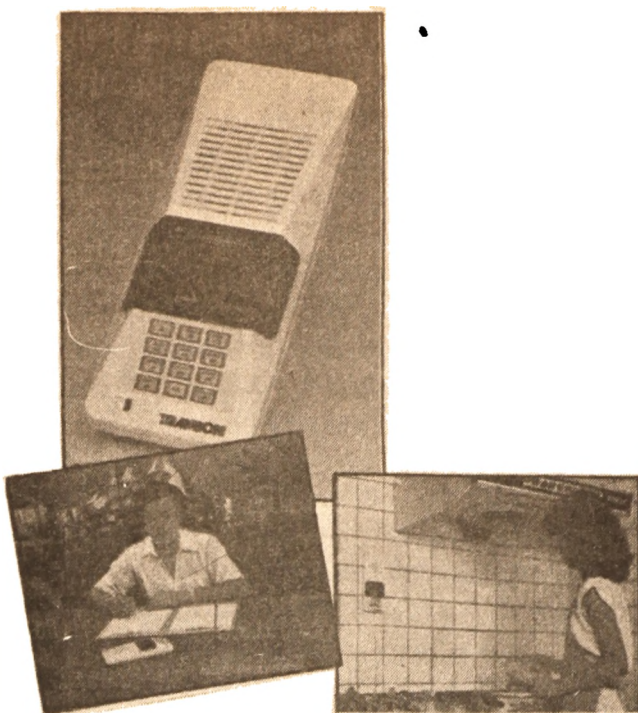
Ποιος μπορεί και ζει σήμερα χωρίς τηλέφωνο; Όλο και πιο πιεσμένοι μέσα στα στενά περιθώρια που αφήνει η καθημερινότητα, συμπιεσμένοι μέσα σε δραστηριότητες, εξαναγκασμούς και υποχρεώσεις, ευγνωμονούμε την τεχνολογία, που μας έδωσε το αεροπλάνο για να ταξιδεύουμε γρήγορα και το τηλέφωνο για να «επικοινωνούμε» αμέσως και παντού. Ο «χαμένος χρόνος» που θα μπορούσε να είναι η απόλαυση μιας διαδρομής με το αυτοκίνητο ή το τρένο και η χαρά μιας συνάντησης πρόσωπο με πρόσωπο, «κερδίζεται» με το γύρισμα του καντράν και μια φωνή που ακούμε μέσα από σύρματα, αιθέρες, και πάλι σύρματα και μικρά κουτάκια, ηλεκτρονικά.

Ας είναι, λέμε, και αναστενάζουμε. Και συνηθίσαμε, σχεδόν, να ζούμε χωρίς να παίρνουμε ή να στέλνουμε επιστολές. Αυτή η παλιά καλή τέχνη της αλληλογραφίας, που συγκέντρωνε με τον τρόπο της τη συγγραφική εκδοχή όλων των ανθρώπων, σχεδόν καταργήθηκε.

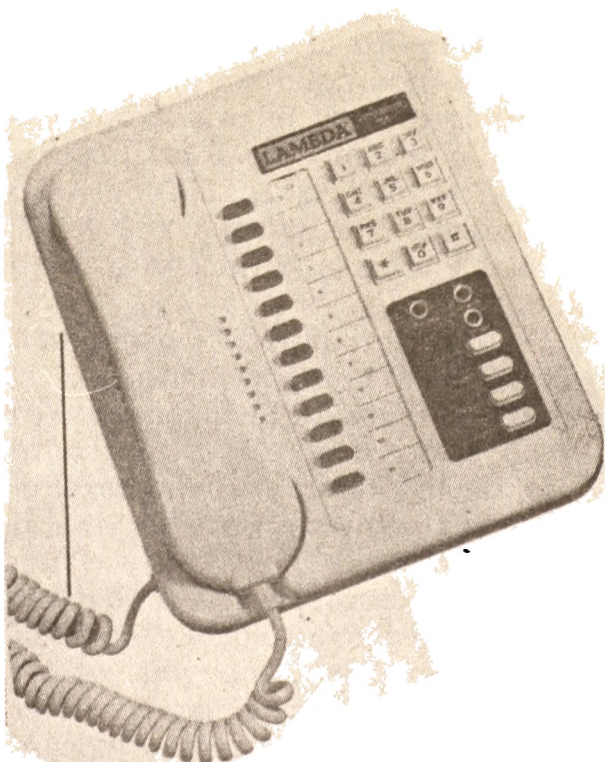
Η προφορική, και επομένως ρευστή και χωρίς συνέπειες, συμπεριφορά, επικράτησε, σχεδόν, εξ ολοκλήρου. Ας είναι. Καλό είναι και το τηλέφωνο. Έτσι, μέσα απ' αυτή την καταρχήν λογικοφανή παραδοχή, χάσαμε σιγά σιγά «το πρόσωπο» της επικοινωνίας και υποκαταστήσαμε τη χαρά της προσωπικής επαφής με την τεχνητή και γεμάτη παρεξηγήσεις απρόσωπη «φωνή», που δεν χρωματίζεται ούτε απ' την έκφραση των ματιών, ούτε από την ανεπαίσθητη κίνηση του προσώπου, ούτε απ' τη χειρονομία. Φαντασιωνόμαστε, διαρκώς, την επικοινωνία και δεν την πραγματοποιούμε. Στο τέλος, χάνουμε την ικανότητα για κάθε μορφή επικοινωνίας, μέσα απ' τη συστηματική εκποίηση της. Μας μένει μόνο ο «κερδισμένος χρόνος», που τον απαλλοτριώνουμε σε «χρήσιμα», όσο και εγωκεντρικά έργα.

Οι έμποροι «της σύγχρονης ευτυχίας μας» σκαρφίζονται όλο και περισσότερες ευκολίες —όπως λέμε εκπτώσεις: καινούριο, ολοκαινούριο τηλέφωνο. Το φетиχ της επικοινωνίας δεν είναι πια μόνο διακοσμητικό αντικείμενο, γίνεται όλο και πιο «σύγχρονο», γεμάτο τελειοποιήσεις, αυτοματισμούς, ευρεσιτεχνίες.

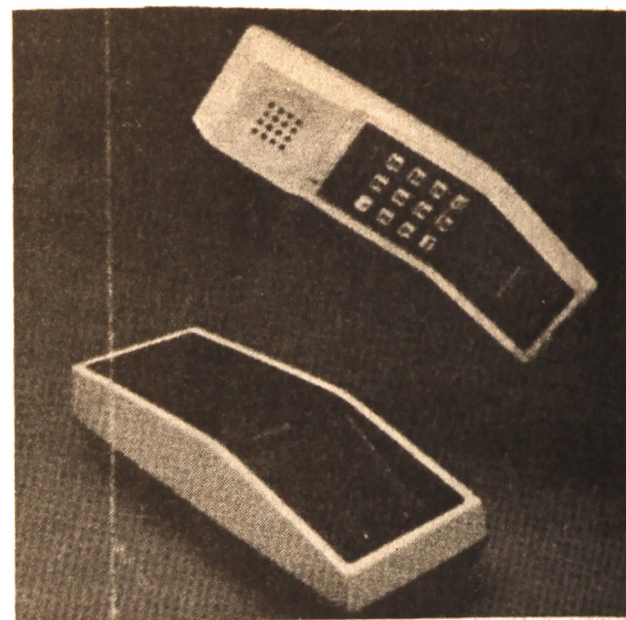
Πάρτε με στο τηλέφωνο (;)



● Έτσι, τώρα, μπορούμε να τηλεφωνούμε «με τα χέρια ελεύθερα». Με τη συσκευή «ανοιχτής ακρόασης - στην κουζίνα, την ώρα που μαγειρεύετε, ή στο γραφείο, όταν θέλετε να κρατήσετε σημειώσεις, το τηλέφωνο αυτό είναι πολύ πρακτικό». Και κοστίζει μόνο 7.500 δρχ., ενώ έχει τη δυνατότητα «να ανοίξει μόνο του, μετά από τρία κουδουνίσματα, για να μιλήσετε, ακόμα και από απόσταση». Το κρεμάτε στον τοίχο ή... στο λαιμό σας!



● Υπάρχει, όμως, ένα τηλέφωνο αληθινά ασυναγώνιστο —«με 50 ή 100 μνήμες, με μεγάφωνο που ειδοποιεί, καλεί και χωρίς (sic) να κρατάτε το ακουστικό, αυτόματη επανάληψη κλήσεως 10 φορές, ενώ ταυτόχρονα δέχεται και τηλεφωνήματα»— στο τέλος, θα απαντά και για λογαριασμό σας!



● Και μη νομίζετε πως δε μπορείτε να φύγετε απ' το σπίτι. Όταν υπάρχει ασύρματος τηλεφωνητής «με εμβέλεια 1.000 πόδια, με συχνότητες και μικρό ακουστικό τσέπης» που κοστίζει μόνο 34.000 δρχ. (!), μπορείτε να τηλεφωνάτε απ' το δρόμο, τον μπακάλη, το φούρνο ή καθώς οδηγείτε και, γενικά, να «αξιοποιείτε» τον «νεκρό», ονομαζόμενο, χρόνο, ώπου να νεκρωθείτε!



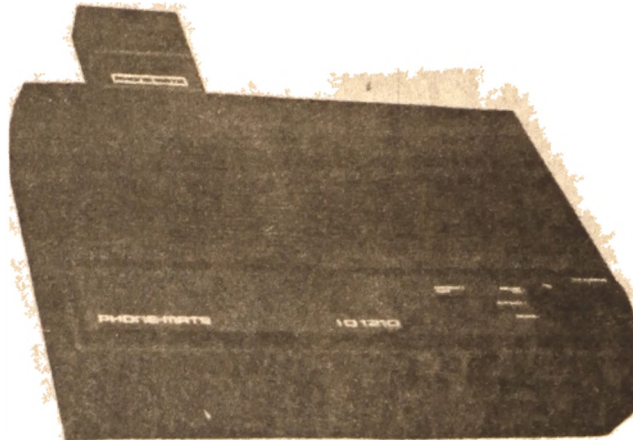
● Κι αν απομακρυνθείτε λίγο παραπάνω, πάλι υπάρχει «λύση». «Η συσκευή, που μπορεί να στέλνει τα τηλεφωνήματα που δέχεστε στο σπίτι ή στο γραφείο σας, σε κάποιο άλλο τηλέφωνο που θα διαλέξετε εσείς». Και προσέξτε (!) κανείς δεν καταλαβαίνει ότι είστε αλλού, ούτε ο κλέφτης, αλλά ούτε και ο νοικοκύρης. Τιμάται 14.700 δρχ.

● Αλλά, τηλέφωνο με μνήμη, που να χωράει στην τσέπη σας, ξέρατε ότι υπάρχει; Από την Αμερική έρχεται και... καλεί αυτόματα τον αριθμό που θέλετε. Φτάνει να «το κρατάτε μπροστά από το ακουστικό της συσκευής». Από και πέρα αφήστε το ελεύθερο, γιατί όλα τ' άλλα τα κάνει μόνο του...



● Όσο για τους αυτόματους τηλεφωνητές —πολύ διαδεδομένοι και πάντα ψυχροί— έχουν κι αυτοί με τη σειρά τους εξελιχτεί.

Τηλεχειριζόμενοι, με όλες τις δυνατότητες να παίρνετε τα «αδιάφορα» μηνύματα, που είναι όλα όσα κατατίθενται σε μια μηχανή, από απόσταση. Θαυμάσια, «σας ομιλεί ο αυτόματος τηλεφωνητής»...

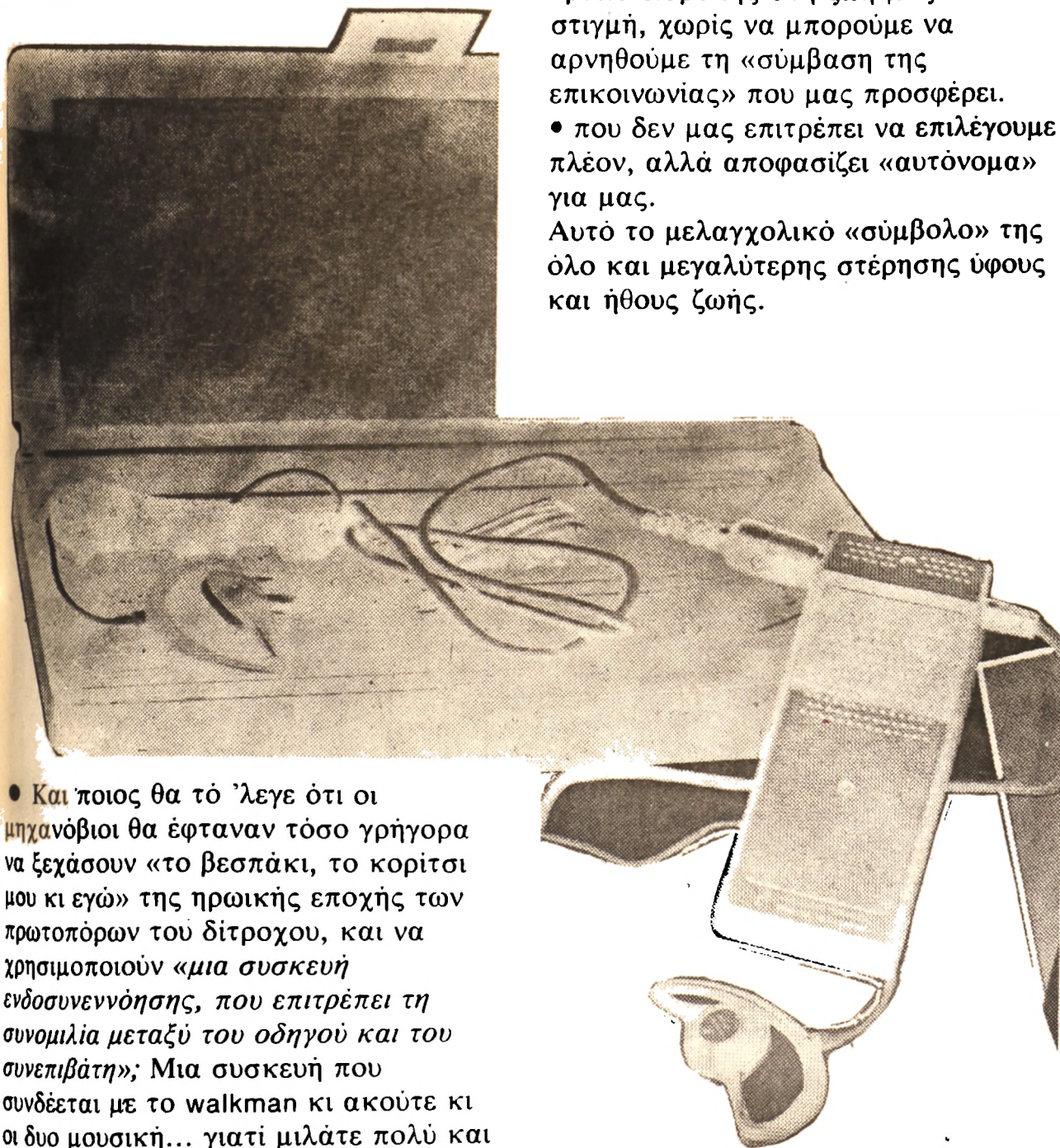


Για να μη μιλάμε, να μη βλέπομαστε, να μην έχουμε πια χειρονομίες ν' ανταλλάξουμε.

Αυτός ο μελαγχολικός κόσμος της τηλεφωνικής επικοινωνίας

- που κάνει την απόσταση μεταξύ μας, τελικά, να μεγαλώνει και να βαθαίνει
- που μας διαπερνά με τον αδιάκριτο τρόπο εισβολής στη ζωή μας κάθε στιγμή, χωρίς να μπορούμε να αρνηθούμε τη «σύμβαση της επικοινωνίας» που μας προσφέρει.
- που δεν μας επιτρέπει να επιλέγουμε πλέον, αλλά αποφασίζει «αυτόνομα» για μας.

Αυτό το μελαγχολικό «σύμβολο» της όλο και μεγαλύτερης στέρησης ύφους και ήθους ζωής.



● Και ποιος θα τό 'λεγε ότι οι μηχανόβιοι θα έφταναν τόσο γρήγορα να ξεχάσουν «το βεσπάκι, το κορίτσι μου κι εγώ» της ηρωικής εποχής των πρωτοπόρων του δίτροχου, και να χρησιμοποιούν «μια συσκευή ενδοσυνεννόησης, που επιτρέπει τη συνομιλία μεταξύ του οδηγού και του συνεπιβάτη»; Μια συσκευή που συνδέεται με το walkman κι ακούτε κι οι δυο μουσική... γιατί μιλάτε πολύ και κάνει κακό!

Παραλείπόμενα μια ανοιχτής κιτς(ο)συζήτησης

● Από την αναγνώστριά μας Αθανασία Φαρμάκη πήραμε την ακόλουθη επιστολή, την οποία συνόδευαν και διαφημιστικές καταχωρήσεις, παρμένες από το «Χρυσό Οδηγό».

ΝΥΦΙΚΑ - ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΑ

ΟΛΑ ΤΑ
ΕΙΔΗ
ΓΑΜΟΥ

ΝΥΦΙΚΑ
ΠΡΟΤΥΠΕΣ ΛΑΜΠΑΔΕΣ
& ΣΤΕΦΑΝΑ ΓΑΜΟΥ
ΜΠΟΜΠΟΜΕΡΕΣ & ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΑ
ΕΙΣ ΠΛΟΥΣΙΑΝ ΣΥΛΛΟΓΗΝ
—ΚΗΡΟΠΛΑΣΤΕΙΟΝ—

Αγαπητό Αντί,

σε περασμένο τεύχος σας, σε άρθρο με τίτλο «Όταν βοη προφέρεται μπον και σημαίνει βό(τανο)ν» είδα δημοσιευμένη καταχώρηση από τον «Χρυσό Οδηγό», με φωτογραφία του «Διεθνώς αναγνωρισμένου βοτανολόγου» εκ Καρδαμύλης Μεσσηνίας. Η ίδια καταχώρηση σχολιάστηκε σε γράμμα επομένου τεύχους.

Είχα προσέξει τις ακαλαισθητες κατάχωρήσεις του «Χρυσού Οδηγού» και σας στέλνω μερικές αυτούσιες, αλλά και σε κολάζ, που συνδυάζουν την κακογουστιά με τη διαφήμιση. Τι να πρωτοσχολιάσει

ΝΤΕΤΕΚΤΙΒΣ «ΚΟΜΠΙΟΥΤΕΡΣ»

ΝΤΕΤΕΚΤΙΒΣ
ΗΝΩΜΕΝΟΙ
ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΜΥΣΤΙΚΗ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΑΙ ΑΝΔΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝ
ΠΑΣΗΣ ΦΥΣΕΩΣ ΥΠΟΘΕΣΕΙΣ
ΕΡΕΥΝΕΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΕΙΣ
ΔΙΑΖΥΓΙΑ ΜΑΓΝΗΤΟΦΩΝΗΣΕΙΣ

κάνεις! Τη μάστιγα των ντέτεκτιβς, οι οποίοι τώρα πλέον έχουν εκσυγχρονιστεί; ή τις εκκενώσεις βόθρων; Θυμάμαι μια ανάλογη εταιρεία, που περιέφερε το βυτιοφόρο της, με την επωνυμία «Ο αχόρταγος». Θ 'άξιζε να βρεθεί μια φωτογραφία του!

Σταθερά παραμένουν τα μοτίβα του γάμου. Εικονογραφήσεις που προέρχονται «από τον παλιό καλό καιρό». Ο ψευτορομαντισμός, ως φαίνεται, εξακολουθεί να έχει τους οπαδούς του και το κιτς αρχίζει σιγά σιγά —ευτυχώς— να αποκτά τους εχθρούς του.

Φιλικά
Αθανασία Φαρμάκη

ΕΚΚΕΝΩΣΕΙΣ ΒΟΘΡΩΝ

η αληθεια.

ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΓΡΑΦΕΙΑ
ΚΕΝΤΡΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΑΝΑΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝ ΠΑΣΗΣ
ΦΥΣΕΩΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΒΟΘΡΩΝ
ΜΕ ΚΑΙΝΟΥΡΓΗ
ΑΠΟΡΡΟΦΗΤΙΚΑ ΜΗΧ/ΤΑ
ΕΙΔΙΚΑ ΔΙΑ ΣΤΕΓΑΝΑ & ΣΤΕΡΕΑ
ΑΠΟΦΡΑΞΕΙΣ ΠΑΝΤΟΣ ΕΙΔΟΥΣ

ΤΑΧΕΙΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΠΕΡΙΟΧΑΣ
ΤΙΜΑΙ ΕΚΤΟΣ ΕΥΝΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΟΛΩΝ ΤΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ

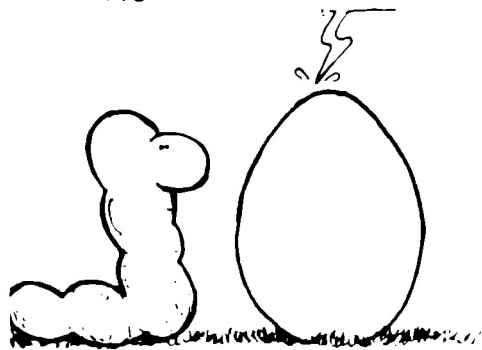
ΤΟ ΝΕΟ ΑΛΜΠΟΥΜ ΤΟΥ ΑΡΚΑ



ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ 15/11.

ΠΑΡΑ ΠΕΝΤΕ ΒΙΒΛΙΑ ΔΙΣΚΟΙ

ΚΑΘΥΣΤΕΡΟΥΜΕ,
ΠΟΛΥ ΚΑΘΥΣΤΕΡΟΥΜΕ.

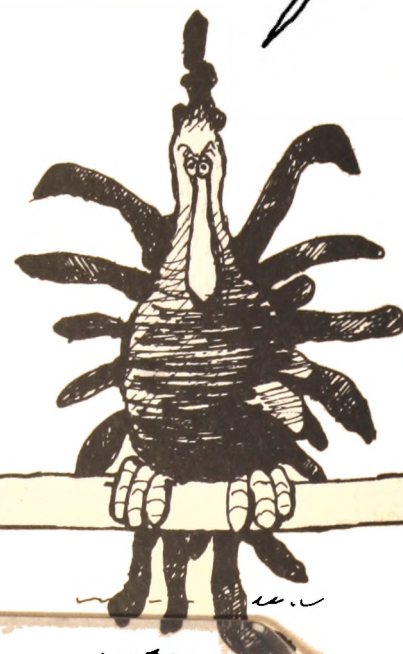


απο την ΤΡΙΤΗ 13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, ελάτε
ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 52 να γνωρίσετε το πιο κομικς
βιβλιοπωλειο, δηλαδή ένα φιλικό μεγάλο
βιβλιοπωλειο με πλήρη βιβλιοενημερωση,
τα πάντα (ή σχεδόν) απο κομικς αλμπουμ και
περιοδικα, επιστημονικη φαντασία (πλήρης
ελληνικη συλλογη και εκλεκτικη αγγλικη),
μεγαλο στοκ απο αφισες και καρτες και
μια φοβερα ενδιαφερουσα συλλογη απο κασέτες
και δισκους, ελληνικους και εισαγωγης.
Μαζι μ'αυτα προσφερουμε δωρεαν φιλικότητα,
συγκινητικες τιμες και ωραιες σακουλες.

Εγκαινιαζομαστε ΤΡΙΤΗ 13 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ.
Απο το απογευμα, μετα τις 5.30 ειστε
καλοδεχτοι. Κερναμε καρτες, αυτοκόλλητα
και μια αποκλειστικη γι'αυτη τη μερα
αφισα του Αρκά.

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 52

ΑΥΤΟ ΜΑΣ ΕΛΕΙΠΕ!



Οι δύο κόσμοι

Με πολλές εκδηλώσεις, διαβάζουμε, γιορτάστηκε η παγκόσμια ημέρα του παιδιού.

Οι «μεγάλοι» έχουν από καιρό αποφασίσει ότι οι «μικροί» ανήκουν σε μια «ειδική κατηγορία» πληθυσμού, που χρήζει «ειδικής μεταχείρισης». Αυτό, βέβαια, χωρίς να είναι τελειώς ανακριβές, εμπεριέχει τη σχέση εξουσίας των μεγάλων προς τους μικρούς. Οι δύο κόσμοι —έτσι όπως παρουσιάζονται— είναι κόσμοι εξαρτημένοι και μάλιστα με τρόπο κυριαρχικό. Η «παγκόσμια κοινωνία» χρησιμοποιεί συστηματικά το υποκριτικό άλλοθι των εορτασμών (το ίδιο κάνει για τη γιορτή της γυναίκας, της μητέρας, κτλ.), ενώ είναι η ίδια, που προσδιορίζει τις δυσχέρειες μιας τόσο εξαρτημένης ομάδας πληθυσμού, όσο τα παιδιά.

Η θνησιμότητα, η πείνα, αλλά και η βαναυσότητα ή η απουσία αγάπης και μέριμνας καταλογίζονται στις επιμέρους ευθύνες των γονέων —που φυσικά και αυτές υπάρχουν— έτσι ώστε η παγκόσμια «κοινωνία» να παρουσιάζεται αλώβητη, και σχεδόν ενισχυμένη, μέσα από το «γενικό και αφηρημένο» ενδιαφέρον, που δείχνει για τα παιδιά.

Η κοινωνική μέριμνα για τη ζωή και τη μόρφωση των παιδιών, για την ευτυχία τους, συμποσούνται σε φιλόδοξες χειρονομίες, οι οποίες περιέχουν όλη την υπεροψία της εξουσίας.

Ας σκεφτούμε τα παιδιά και τα μικρά ή τα μεγάλα τραύματα, που τους προκαλούν, συχνά, οι πράξεις των ενηλίκων κι ας σταθούμε κριτικά και αυστηρά απέναντί σ' αυτές μαχητικά και λιγότερο εορταστικά.

Η παιδική ηλικία απαιτεί περισσότερο σεβασμό και λιγότερες παράτες.

ΕΙΔΗΜΕΚ

● Αθήνα και πάλι Αθήνα! Πας να της ξεφύγεις —δύσκολο.

Παρά τις όποιες αποκεντρωτικές διαθέσεις, η συγκεντρωτική τάση αυτής της πόλης κάνει τούτες τις ειδήσεις γεμάτες από νέα αθηναϊκά

● Κι όμως, οι περισσότεροι είμαστε μαζεμένα από αλλού, ας μην το ξεχνάμε! ● Ο Νίκος Χουλιαράς, για παράδειγμα, είναι Γιαννιώτης - πολυτάλαντος. Ζωγράφος, συγγραφέας, μουσικός. Στις 22 Νοεμβρίου, ανοίγει η έκθεσή του στις «Νέες Μορφές» με τίτλο



«Οι ζωγραφίες του κατοικίδιου φόβου». Ο Ν. Χουλιαράς κατοικοεδρεύει στην Αθήνα

● Άλλοι, νεότεροι, εκδίδουν το «φυλλάδιο ποίησης» στα Γιάννενα, όπου υπάρχει και το περιοδικό «ο τυφλοπόντικας», που παρά το γεγονός ότι δηλώνει τυφλός, μπορεί να διακρίνει την ήρα από το στάρι:

«Τα πιο ευαίσθητα φωτογραφικά φιλμ ή αποτυπώνουν τη φωτογραφία τέλεια ή καίγονται», γράφει ο Γιάννης Π. Γκούμας που, μαζί με τον Σπύρο Βλέτσα και τον Νίκο Μάνθο, περιλαμβάνεται σ' αυτή τη μικρή ποιητική συναγωγή: έχει ύφος δικό της και ποιότητα

● Έχουμε φίλους καλούς κι αγαπημένους στα Γιάννενα. Από παλιά, τότε που το ΑΝΤΙ έκανε τεύχος ειδικά αφιερωμένο στην πόλη, αλλά και μεταγενέστερους. Φίλους, Ηπειρώτες, αλλά και Αθηναίους, που βρέθηκαν και ζουν εκεί —έστω και προσωρινά

● Έχουμε, όμως, φίλους και στην Καβάλα— από την εποχή που έγινε και εκεί ειδικό αφιέρωμα του ΑΝΤΙ για την πόλη. Ξεφυλλίζοντας την ανθολογία μεταπολεμικής ποίησης «καβαλιώτες ποιητές», έκδοση της Δημοτικής Βιβλιοθήκης Καβάλας, ανακαλύψαμε πολλούς ποιητές, που τους νομίζαμε για Θεσσαλονικιούς ή Αθηναίους. Ο Δ. Λεντζής,

όμως, ζει στην Καβάλα: «Θέλω να σου πω μερικά πράγματα, μερικά λόγια / Παναγία μου, βγες από 'κει μέσα / Τόσες φορές σ' έχω παρακαλέσει / από τη φωτογραφία αυτή να βγεις / να σταματήσεις να χαμογελάς /

στη φωτογραφική μηχανή / να ανατινάξεις αυτοκίνητα», γράφει σ' ένα ποίημά του ο Δ. Λεντζής κι αποτυπώνει με ευαισθησία πάνω στο φωτογραφικό φιλμ του ποιήματος —πάντα στα πρόθυρα μιας έκρηξης ● Ο εκρηκτικός, όμως, εικαστικός πειραματισμός της Ρηνιώς Κυριαζίδη - Μουρέλου μας φέρνει στη μεγαλούπολή μας, με τα νέον, τις λάμπες φθορισμού και τη ζελατίνα, που χρησιμοποιεί. Κι αυτή, όμως, αναζητά μέσα από τα σύγχρονα υλικά το «αλλού», μέσα από τη ζωγραφική των σκιών, μέσα απ' την παραδοσιακή μορφή τέχνης του Καραγκιόζη. Το κουτί - μπερντές και το κουτί - τηλεόραση εικονίζουν την ενιαία αντίληψη του λαϊκού θεάματος. Κι όλα αυτά στη Γκαλερί 3

● Ενώ, στην γκαλερί Αργώ, εκτίθενται ως τις 20 Νοεμβρίου, 9 μεταξοτυπίες —Αφιέρωμα και Μνήμη στην Κύπρο, ● Εμείς, όμως, που μένουμε, στην Αθήνα, μπορούμε να δούμε —μετά το φεστιβάλ Θεσσαλονίκης— την ταινία μικρού μήκους της Βουβούλας Σκούρα, «Εσωτερική μετανάστευση». Μια μετανάστευση «εντός των τειχών», πολύ ισχυρή και δραματική —καλύτερα συγκλονιστική— που προβάλλεται στο Ινστιτούτο Γκαίτε Αθηνών, στις 12 Νοεμβρίου ● Στο Ινστιτούτο Γκαίτε θα δούμε και παλιές γερμανικές ταινίες την εβδομάδα από 26 έως 30 Νοεμβρίου. Αλλά, και θα παρακολουθήσουμε μια σειρά εκδηλώσεων, σεμιναρίων και εκθέσεων —αν θέλουμε ● Η Θεσσαλονίκη, βέβαια, προσπαθεί να συναγωνιστεί την πολιτιστική δραστηριότητα της Αθήνας με εκδηλώσεις όπως η 26η Ολυμπιάδα σκακιού, όπου από τις 18 Νοεμβρίου ως το τέλος του μήνα θα γεμίσει με... μουσικές, θέατρο και ματ!

● Να αποκεντρωθούμε, βέβαια, όσο γίνεται, αλλά το ατύχημα είναι πως έχουν ήδη πολλοί μεταναστεύσει. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, η Ελληνική Κοινότητα του Χέρτεν προσπαθεί να στήσει μια δανειστική βιβλιοθήκη και ζητά από όλους μας να συμβάλουμε, στέλνοντας βιβλία στη διεύθυνση: Griechische Gemeinde / Ewald Strasse 18 / 4352 Herten / B.R.D. ● Ενώ ο Paul Soulikias, συμπατριώτης μας, που ζει στον Καναδά, μεταφέρει τα τοπία των ελληνικών του αναμνήσεων στον καμβά ● Κι η ζωή συνεχίζεται! μέσα-έξω ● Η Marisa Merj εκθέτει από χτες ζωγραφική και τρία γλυπτά της στην γκαλερί Μπερνιέ.

Είναι η δεύτερη έκθεσή της στην Αθήνα. Η Merj δουλεύει με γυαλιστερά αλουμινόχαρτα,



σύρμα, κερύ —και πάει λέγοντας— πάνω στη ζωγραφισμένη επιφάνεια του πίνακα. Της γενιάς του '60, εξέθεσε για πρώτη φορά το '67 στο Τορίνο και εντάσσεται στο κίνημα της arte povera. ● Ο Βασίλης Χαραλαμπίδης πάλι, με τα φωτογραφικά του κολάζ παραπέμπει στα «ευαίσθητα φωτογραφικά φιλμ», αυτή τη φορά κυριολεκτώντας. Ως τις 17 Νοεμβρίου στην γκαλερί Φωκυλίδου 12 ● Πώς να φύγει κανείς, λοιπόν, απ' την Αθήνα; Πώς να αποκεντρωθεί; ●

● Ως την Κηφισιά, ναι. Στην έκθεση του Χέρμαν Μπλάουτ, του Γερμανού ζωγράφου, που είναι πιο πολύ Έλληνας από πολλούς Έλληνες, για ν' απολαύσουμε τις ευαίσθητες και σχεδόν διάφανες ακουαρέλες του, στην γκαλερί «Άνεμος», Κυριακή 36, από τις 7



Νοεμβρίου ● Και ως την Πετρούπολη, όπου ο Πολιτιστικός Σύλλογος «Άγγελος Σικελιανός» παρουσιάζει το χρονικό της «πέτρινης πολιτείας», μέσα από 150 φωτογραφίες και ένα πλήθος ντοκουμέντα (Προκοπίου 7, στάση Φαρμακείου) ως τις 18 Νοεμβρίου ● Πόσο πιο μακριά να πας απ' την Αθήνα; Όση προσπάθεια κι αν έκανα, ό,τι κι αν είπα, η πόλη αυτή των «τυχαίων συναντήσεων», όσο και της απομόνωσης, η Αθήνα, η Ευτυχούπολις του Νικήτα Ράντου, όπου όλοι «Πάνε στο Σάπιο ν' απολαύσουνε / την αίγλη της αποτυχίας των», παραμένει ισχυρή και γεμάτη νεύρο ● Κι όλα τ' άλλα μοιάζουν σχεδόν με άλλοθι αποκεντρωτικό...

Το σκοτεινό δωμάτιο

Ο Φρανσουά Τρυφώ και ο κινηματογράφος

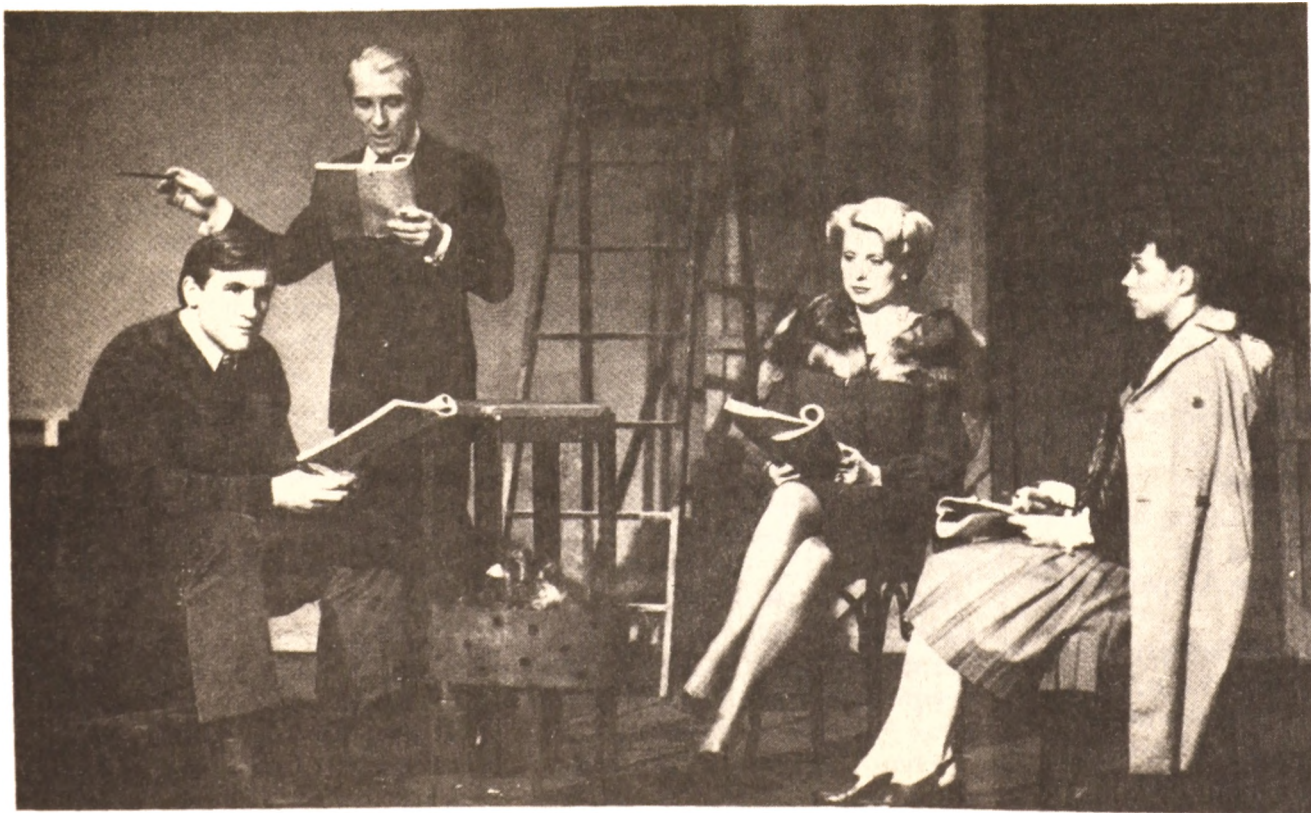
Ο Φρανσουά Τρυφώ είχε γυρίσει σε εικόνες και ήχους και σε ανύποπτο χρόνο τον επικήδειό του: το 1978, η ταινία του *Το πράσινο δωμάτιο* έθετε επί τάπητος τη μεγάλη μυθοπλασία της σχέσης των ανθρώπων με τους νεκρούς, τους δικούς τους και τους άλλους, αυτούς που διαλέγουν κι αυτούς που τους ξεφεύγουν. Στην εμπορικά αποτυχημένη αυτή ταινία ο ίδιος ο Τρυφώ υποδυόταν έναν δημοσιογράφο μιας επαρχιακής εφημερίδας του μεσοπολέμου που μόλις είχε αρχίσει να συνέρχεται από το σοκ της συμμετοχής του στον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο. Ή μάλλον, που διάλεγε έναν παράξενο τρόπο για να συνέλθει: αδιαφορώντας όλο και περισσότερο για τους ζωντανούς που τον περιτριγύριζαν κατασκεύαζε ένα πράσινο δωμάτιο πνιγμένο στα κεριά όπου οι φωτογραφίες εκατοντάδων νεκρών κυριαρχούσαν απόλυτα.

Ο φωτεινός και τρυφερός Τρυφώ (όπως τον έβλεπε πάντα η κριτική και τα γραφεία διανομής) συνέλαβε λοιπόν σωστά μια πρωταρχική διάσταση της χειρονομίας του κινηματογραφιστή: ο άνθρωπος που κάνει μια ταινία, στην πραγματικότητα αποδύεται σε μια απελπισμένη επιχείρηση *βαλσαμώματος* της πραγματικότητας. Ο δάσκαλος του Τρυφώ άλλωστε, ο κριτικός Αντρέ Μπαζέν, είχε μιλήσει από πολύ νωρίς για το περίφημο «*σύμπλεγμα της μούμιας*» που βρίσκεται πίσω από κάθε ταινία και πιθανόν, πίσω από κάθε πολιτισμό που φροντίζει για τον εαυτό του. Ο Τρυφώ και μαζί του ολόκληρη η νουβέλ βάγκ, αφού τελείωσαν τον αναπόφευκτο και συχνά απωθημένο (βλέπε το θεατή του σύγχρονου αμερικάνικου κινηματογράφου) πόλεμο του κινηματογραφοφίλου με τις εικόνες, δεν δίστασαν να κάνουν το επόμενο βήμα και προχώρησαν στη σκηνοθεσία, αντιλαμβανόμενοι τον κινηματογράφο σαν ένα είδος «*εργαζόμενου θανάτου*» σύμφωνα με την περίφημη φράση του Ζαν Λυκ Γκοντάρ.

Η νουβέλ βάγκ κέρδισε το παιχνίδι, οριστικά και αμετάκλητα, γιατί σεβάστηκε και τίμησε τους νεκρούς της, παρόλο που συχνά υποστηρίχθηκε το αντίθετο. Οι νεκροί (οι ταινίες και οι σκηνοθέτες, ο Ρενουάρ, ο Ροσελίνι, ο Χωκς, ο Χίτσκοκ) τρύπωσαν μέσα στις ταινίες του Τρυφώ όχι ως εγγυήσεις «*γνώσης και συμμόρφωσης*» αλλά μάλλον σαν ενοχλητικές παρουσίες, με τον τρόπο που μας ενοχλεί, έτσι κι αλλιώς, ο πατέρας μας. Τα παιδιά, όμως, πήραν το δικό τους δρόμο, δε θα μπορούσε να γίνει αλλιώς.

Τα παιδιά δούλεψαν, λοιπόν, σ' ένα σκοτεινό δωμάτιο, γεμάτο νεκρούς. Η αξία τους ήταν (και θα είναι) ότι έγιναν κι οι ίδιοι αγαπητοί νεκροί που πρόκειται να βασιάνουν ευχάριστα τις δικές μας ταινίες, τις ταινίες που πρόκειται να δούμε από δω και πέρα. Άλλωστε, για να μη νεκρωθούν για πάντα οι εικόνες (ή να μη βαλσαμωθούν βιαστικά, τεχνητά: βλέπε την κινηματογραφοφιλία τύπου βίντεο) μία λύση υπάρχει: να τιμήσουμε τις ταινίες που μας άρεσαν κάποτε, ανακαλύπτοντας ότι έχουν πολλή ζωή μπροστά τους.

Χρήστος Βακαλόπουλος

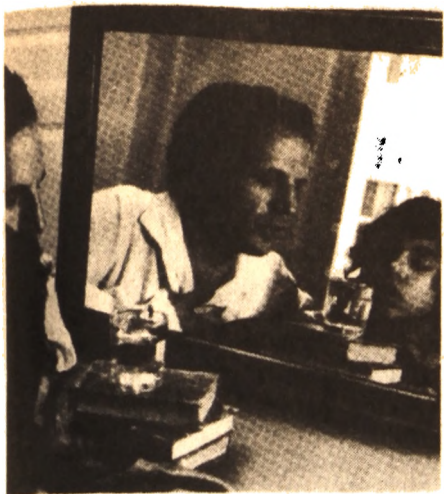


Το τελευταίο μετρώ.



Ο κινηματογράφος εντείνει τη ζωή, όχι μόνο για το θεατή, αλλά και στο στάδιο του γυρίσματος

Παραθέτουμε παρακάτω μια σειρά απαντήσεων του Φρανσουά Τρυφώ στο βιβλίο του παλαιμάχου αμερικανού κινηματογραφιστή Tay Garnet *Ένας αιώνας κινηματογράφου* (Un siècle de cinéma, εκδ. Hatier, συλλογή Continents, 1981). Το βιβλίο αυτό αποτελείται από τις απαντήσεις σαρανταδύο κινηματογραφιστών σ' ένα κοινό ερωτηματολόγιο που συνέταξε ο Garnet και το οποίο αναφέρεται στο πώς αντιλαμβάνονται οι σκηνοθέτες αυτοί τη δουλειά τους. Οι απαντήσεις του Τρυφώ, διατυπωμένες το 1974, δίνουν μια ιδέα για το πώς ένας κινηματογραφοφίλος περνώντας στη σκηνοθεσία αντιλαμβάνεται τις σχέσεις του με τον κόσμο, μια κι όπως λέει ο ίδιος «ο κινηματογράφος εντείνει τη ζωή, ήδη από το στάδιο του γυρίσματος».



Ο Φρανσουά Τρυφώ και ο Ζαν Πιέρ Καρζόλ στο Αγρίμι (1970).

Γιατί κάνω ταινίες

Το να κάνεις μία ταινία αποτελεί πράξη διανοητική, γιατί συνεπάγεται πολλών ειδών επιλογές που πρέπει να γίνουν και αποφάσεις που πρέπει να παρθούν. Είναι, επίσης, πράξη καλλιτεχνική, γιατί αυτές οι επιλογές και οι αποφάσεις υπαγορεύονται από το γούστο. Αποτελεί ταυτόχρονα πράξη συναισθηματική γιατί έτσι τίθεται σε λειτουργία η ευαισθησία μας, καθώς και το ένστικτό μας.

Μου φαίνεται ότι είναι λάθος να πιστεύει κανείς ότι ένας κινηματογραφιστής είναι κάποιος που έχει κάτι να πει. Μια ταινία ενενήντα λεπτών λέει πολύ λιγότερα πράγματα απ' όσα ένα άρθρο τριών χιλιάδων λέξεων σε κάποια εφημερίδα. Από την άλλη, η πραγματοποίηση μιας ταινίας διαρκεί οχτώ βδομάδες, στη διάρκεια των οποίων διατηρούνται καθημερινά μόλις δύο ή τρία λεπτά χρήσιμου φιλμ. Εξαιτίας αυτού του αργού ρυθμού λειτουργίας του μέσου, πιστεύω ότι ο άνθρωπος που θα επιθυμούσε απλώς να παραδώσει ένα επείγον μήνυμα, θα καταλάβαινε πολύ νωρίς ότι γινόταν πολύ πιο αποτελεσματικός αν στρεφόταν κατευθείαν στην κοινωνική και πολιτική δράση ή στη δημοσιογραφία.

Δεν πρέπει να αποκρύπτεται το ότι αυτός που γυρίζει μια ταινία συμπεριφέρεται όπως ένα παιδί μπροστά σ' ένα κατασκευαστικό παιχνίδι: απομονώνεται απ' τον κόσμο και κατασκευάζει έναν άλλο κόσμο, βγαλμένο απ' τον πρώτο και εναρμονισμένο με τις επιθυμίες του. Όταν διευθύνει, περιτριγυρισμένος από τριάντα πρόσωπα, λήψεις που δείχνουν ένα αυτοκίνητο να καταδιώκει κάποιο άλλο, έναν άνθρωπο να μπαίνει τρέχοντας σ' ένα ασανσέρ ή δύο ερωτευμένους να πλησιάζουν τα πρόσωπά τους, ο σκηνοθέτης είναι ένα παιδί. Ακόμα κι όταν γυρίζει μια ενήλικη ταινία, εμψυχώνεται κατά τη διάρκεια της εργασίας του από το πνεύμα της παιδικής ηλικίας, το οποίο, κατά πάσαν πιθανότητα, δεν το έχει αποβάλλει ποτέ. Άλλωστε, η σύλληψη, η πραγματοποίηση και η τελειοποίηση μιας ταινίας καταλαμβάνουν συνήθως εννιά μήνες

απ' τη ζωή μας. Η παρομοίωση με την εγκυμοσύνη είναι λοιπόν επιβεβλημένη. Παραδέχομαι ότι υπάρχει μια ευκολία σ' αυτή τη σκέψη, σε σημείο ώστε να ηχέσαν κλισέ, είμαι όμως βαθύτατα πεπεισμένος για την αλήθεια αυτού του κλισέ, τουλάχιστον σε ό,τι με αφορά: κάνω ταινίες για να αισθανθώ τις συγκινήσεις της μητρότητας, καθώς και το συναισθηματικό πλήρωμα που συνεπάγονται.

Μπορώ να προσθέσω ότι ο κινηματογράφος υπήρξε στη διάρκεια της εφηβείας μου ένα είδος καταφύγιου. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος τον πλησιάζω με μια λατρεία σχεδόν θρησκευτική. Μου είναι αδύνατο να εκδηλώσω για οποιονδήποτε πολιτικό άνδρα το ίδιο ενδιαφέρον μ' εκείνο που αισθάνομαι για κάποιον κινηματογραφιστή που θαυμάζω. Πιστεύω ακράδαντα ότι για την ιστορία της Αγγλίας του εικοστού αιώνα, ο Τσάρλυ Τσάπλιν είναι πιο σημαντικό πρόσωπο από τον Γουίνστον Τσώρτσιλ.

Συνοψίζοντας, θα έλεγα ότι κάνω ταινίες για να κάνω καλό στον εαυτό μου, κι όταν αυτές οι ταινίες είναι πετυχημένες ενισχύω την πιθανότητα να κάνουν καλό και σε κάποιους άλλους. Αυτό είναι το ιδανικό, γιατί ο εγωισμός και ο ναρκισσισμός, συνδεδεμένοι με τη δημιουργία, αποτελούν παράγοντες ενοχής και άγχους γι' αυτόν που δημιουργεί.

Τι είδους ταινίες επιθυμώ να γυρίσω

Δεν έχω ποτέ την εντύπωση ότι ψάχνω για μια ιδέα ταινίας, γιατί κάθε φορά που διαλέγω ένα θέμα παραμερίζω ταυτόχρονα δύο ή τρία άλλα θέματα... Η ζωή είναι σύντομη... Υπερβολικά σύντομη... Οι επιλογές μου με οδηγούν στο να παραμερίσω τις «καθαρές» κωμωδίες, γιατί η ζωή δεν είναι και τόσο αστεία, τα «καθαρά» δράματα επίσης, γιατί η ζωή δεν είναι και τόσο τραγική. Παραμερίζω τις ιστορίες με γκάγκστερ γιατί δεν μ' αρέσουν αυτοί οι άνθρωποι, καθώς και τις ιστορίες με αστυνομικούς ή πολιτικούς, για τους ίδιους λόγους. Προσπαθώ να μην κινηματογραφώ ούτε πλοία ούτε άλογα, γιατί μου προκαλούν φόβο, αλλά ούτε και ανθρώπους με στολές γιατί πλήττω μαζί τους. Δεν δείχνω σχεδόν ποτέ ανθρώπους που κολυμπούν, κάνουν σκι ή χορεύουν γιατί δεν ξέρω ούτε να κολυμπώ, ούτε να κάνω σκι, ούτε να χορεύω και δεν καταλαβαίνω τίποτα από τα σπορ. Διαλέγω λοιπόν τα θέματά μου δια της εις άτοπον απαγωγής και εργάζομαι με αυτά που απομένουν: τις ερωτικές ιστορίες και τις παιδικές περιπέτειες. Αν επιτρέπεται η σύγκριση ενός κινηματογραφιστή μ' έναν καπετάνιο τη στιγμή που ναυαγεί το πλοίο του, είμαι έτοιμος να υιοθετήσω το γνωστό σλόγκαν:

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΤΑ ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΑ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

2 Πλημ. 2, 100 78 ΑΡΧ. ΤΗΛ: 3601331 3603234

«Πρώτα οι γυναίκες και τα παιδιά!».

Το πρωταρχικό στοιχείο στη δημιουργία μιας ταινίας

Το μοναδικό πράγμα που μετράει για το σκηνοθέτη τη στιγμή που δουλεύει είναι να συγκεντρώσει το ενδιαφέρον, να καταφέρει να τον δουν και να τον ακούσουν. Το σενάριο μιας ταινίας είναι σημαντικό αλλά δεν είναι πάντα το πιο σημαντικό στοιχείο. Τα μάτια μιας ηθοποιού όπως ήταν η Τζην Τίρνεϊ έλεγαν πάντα πράγματα πολύ πιο εκπληκτικά από τους διαλόγους που την έβαζαν να προφέρει. Το ισχυρό σημείο του Λιούμπιτς είναι η γοητεία, ενώ ο Όρσον Ουέλλες μας κερδίζει ως ποιητής. Σημαντικό είναι το στιλ του σκηνοθέτη: αν δώσετε το σενάριο του Ψυχώ στον Στιούαρτ Ρόζενμπεργκ θα έχετε σαν αποτέλεσμα μια πολύ κακή ταινία.

Συμπεραίνω, λοιπόν, ότι όλα είναι σημαντικά όταν αρχίζει η ταινία, μόνο που όταν τελειώσει διαπιστώνει κανείς ότι η βεντέτα του φιλμ δεν ήταν ίσως η ηθοποιός αλλά ο διάλογος ή το ντεκόρ ή η μουσική ή η τελική αρμονική μίξη πολλών στοιχείων που συγκεντρώθηκαν και μόνιασαν τυχαία.

Πρέπει να παραδεχτούμε ότι η επιτυχία μιας ταινίας είναι μυστηριώδης. Ισχυρές δόσεις εξυπνάδας, ενέργειας και καλού γούστου δεν εξασφαλίζουν την ύπαρξη μιας καλής ταινίας, αν η ανάμιξη όλων αυτών των στοιχείων δεν είναι αρμονική. Η ποιότητα του αποτελέσματος δεν είναι ευθέως ανάλογη με τα χρήματα που δαπανήθηκαν ούτε με τον κόπο που απαιτήθηκε. Η τύχη παίζει μεγάλο ρόλο, το ίδιο και η μοίρα.

Η φωτογραφία

Όταν γύριζα τις πρώτες μου ταινίες δεν ενδιαφερόμουν αρκετά για τη φωτογραφία. Το μαυρό-

ασπρο συνιστούσε ένα είδος ποιητικής μετάθεσης που με βόλευε.

Όταν έγινε υποχρεωτικό να γυρίζει κανείς έγχρωμες ταινίες, κατάλαβα ότι η ασχήμια εισχωρούσε στην εικόνα, η ασχήμια των τοίχων, των αντικειμένων, του ουρανού, του δρόμου. Αποφάσισα τότε να ασχοληθώ περισσότερο με την πλαστική, την εικαστική πλευρά των ταινιών μου. Νομίζω ότι προόδευσα αρκετά σ' αυτό το σημείο.

Θα μπορούσα να υποστηρίξω ότι, σε γενικές γραμμές, το μαυρόασπρο ενισχύει τη μυθοπλασία, ενώ το χρώμα παρασύρει την ταινία προς το ντοκιμαντέρ. Αν η δραστηριότητά μας, που δεν είναι άλλη από εκείνη ενός παραμυθά, μας υποχρεώνει να αγωνιζόμαστε ενάντια στο ντοκιμαντέρ, αυτό σημαίνει ότι πρέπει σήμερα να αγωνιστούμε ενάντια στην ευκολία του χρώματος, γιατί η αντιγραφή της πραγματικότητας μας απομακρύνει από την τέχνη.

Οι ηθοποιοί

Διαλέγω για κάποιους ρόλους γνωστούς ηθοποιούς, για άλλους ρόλους άγνωστους και για μερικούς άλλους ερασιτέχνες. Για λόγους προσωπικού γούστου θα είχα μάλλον την τάση να προτιμώ τους αυθόρμητους από τους επαγγελματίες, αλλά αυτό δεν αποτελεί εικόνα. Άλλωστε ηθοποιοί όπως η Ζαν Μορώ ή η Τζούλη Κρίστι μου φαίνονται ταυτόχρονα πολύ επαγγελματίες και πολύ αυθόρμητες.

Η διανομή ρόλων σε μια ταινία είναι πολύ σημαντική, γιατί όταν ξαναβλέπει κανείς μια παλιά του ταινία, εύκολα ξεχνάει τα λάθη της σκηνοθεσίας, ενώ αντιμετωπίζει πάντα την επιλογή ενός αταίριαστου ηθοποιού σαν ένα είδος λεκέ που στιγματίζει την ταινία.

Σήμερα, στα 1974, οι έννοιες της αληθοφάνειας και της πιστότητας έχουν αποκτήσει αυξημένη

βαρύτητα. Για παράδειγμα, όταν γυρίζει κανείς μια ιστορία με πρόσωπα φανταστικά, γνωστά όμως στο κοινό (ένα μπεστ-σέλερ), ή μια ταινία με υπαρκτά πρόσωπα του παρελθόντος (τον Βίκτωρα Ουγκώ ή τον Έντγκαρ Άλαν Πόε), νομίζω ότι είναι προτιμότερο να χρησιμοποιεί άγνωστους ηθοποιούς γιατί είναι δύσκολο στις μέρες μας να «συγχωνευτούν» δύο διασημότητες στο ίδιο πρόσωπο. Αυτό δεν σημαίνει ότι τελειώσε η εποχή των βεντετών —κάτι τέτοιο δεν θα συμβεί ποτέ— αλλά ότι είναι προτιμότερο να γράφονται πρωτότυπες ιστορίες, ειδικά για τις βεντέτες. Δεν κρύβω ότι αυτή η άποψη είναι αρκετά γαλλική. Δεν σκέφτεται κανείς με τον ίδιο τρόπο στην Τσιναίσιτ ή στο Χόλιγουντ, παρόλα αυτά όμως δεν μπορώ να μην υποστηρίξω ότι το Αλκατράζ θα ήταν πολύ καλύτερη ταινία αν είχε ερμηνεύσει τον φυλακισμένο ήρωα κάποιος που δεν θα τον είχαμε δει ποτέ πριν.

Δηλώνω ένοχος γιατί δεν υπήρξα ποτέ ιδιαίτερα επιστημονικός στη συμπεριφορά μου απέναντι στον ηθοποιό:

1. Του δίνω να διαβάσει το σενάριο και τον ρωτάω αν θέλει να παίξει το ρόλο.

2. Από τη στιγμή που δέχεται, αποφεύγω να τον συναντήσω μέχρι την πρώτη μέρα του γυρίσματος (σα να επρόκειτο για ένα ραντεβού στο οποίο δεν πρέπει να πας πριν την ακριβή, προκαθορισμένη ώρα).

3. Όταν αρχίζουμε το γύρισμα, τον αφήνω να παίξει όπως νομίζει.

4. Αν το παίξιμό του με ικανοποιεί, φωνάζω: «Κατ! Το κρατάμε».

5. Αν το αποτέλεσμα δεν με ικανοποιεί, τον παίρνω και πηγαίνουμε σε μια γωνία, όπου επαναλαμβάνουμε χαμηλόφωνα τη σκηνή.

6. Αν το παίξιμο συνεχίσει να με ενοχλεί, μετατρέπω επιτόπου το διάλογο και τις θέσεις των ηθοποιών.

7. Αν δεν γίνει τίποτα, παρόλα

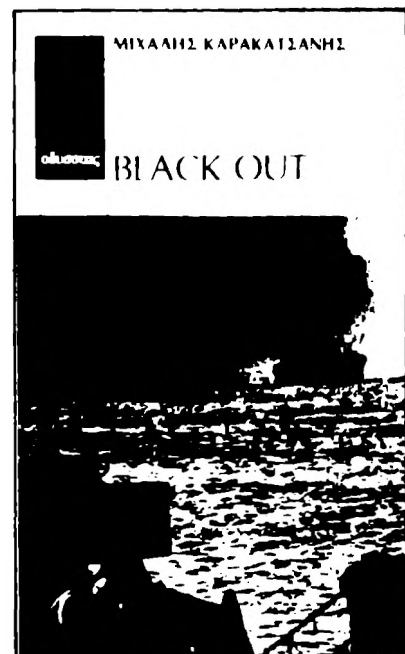
αυτά, ζητάω από το βοηθό μου να έρθει σπίτι μου το βράδυ για να αλλάξουμε το σενάριο. Ευτυχώς, τα προβλήματα σπάνια ξεπερνούν το έκτο στάδιο!

Οι πρόβες

Μπορώ να κάνω ατομικές πρόβες, πρόσωπο με πρόσωπο και με οποιονδήποτε ηθοποιό, πριν να τον διαλέξω ή στη διάρκεια του γυρίσματος, αλλά μισώ την αρχή της ολοκληρωμένης, συνολικής και ομαδικής πρόβας. Δε λέω ότι είναι κακή αυτή η αρχή κι είμαι σίγουρος ότι πολλές καλές ταινίες έχουν γυριστεί με αυτή τη μέθοδο αλλά την μισώ σίγουρα, γιατί αυτό δεν δέχτηκε ποτέ να σκηνοθετήσω στο θέατρο. Πιστεύω ότι ο κινηματογράφος είναι μία τέχνη πολύ πιο «ιδιωτική», από εκείνη του θεάτρου: να γιατί η μέθοδος δουλειάς θα έπρεπε να είναι κι αυτή βασισμένη στις ιδιωτικές σχέσεις. Η ομάδα του συνεργείου και οι άλλοι ηθοποιοί δεν χρειάζεται να ακούνε αυτά που ψιθυρίζω σ' έναν ηθοποιό για να το βοηθήσω να μετατρέψει κάτι από το ρόλο του. Να ένα παράδειγμα: έχουμε μια σκηνή που φέρνει αντιμέτωπους δύο συνομήλικους, ένα αγόρι και ένα κορίτσι δεκαοχτώ χρονών, δύο άπειρους αλλά γεμάτους καλή θέληση νέους ηθοποιούς. Τους αφήνω να παίξουν τη σκηνή και η υποκριτική τους διαθέτει κάποια ευαισθησία της λείπει όμως η ζωτικότητα. Παίρνω κατά μέρος το αγόρι και του ψιθυρίζω: «Είσαι δεκαοχτώ χρονών αλλά θα ήθελα να παίζεις σ' αυτή τη σκηνή σα να ήσουν 25 κοσιπέντε. Στο κάτω κάτω αυτή κοπέλλα είναι ακόμα νιάνιαρο, εσύ είσαι άντρας και θα πρέπει να την κάνεις να το αισθανθεί». Ύστερα, φωνάζω την κοπέλα και της λέω: «Δεν θα έπρεπε να παίζετε αυτή τη σκηνή σαν κοριτσάκι αλλά σαν γυναίκα. Αυτό το αγόρι είναι ακόμα παιδί, δεν ξέρει τίποτα απ' τη ζωή, αντίθετα με σας. Δώστε του να το καταλάβει!». Τ' γύρισμα συνεχίζεται και το απο-

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΣΟΛΩΝΟΣ 116 • ΤΗΛ. 36.24.326 - 36.19.724



τέλεσμα είναι μια θαυμάσια παιγμένη σκηνή, πολύ καλύτερη σε ό,τι αφορά την υποκριτική από εκείνη που θα βασιζόταν σε οδηγίες διατυπωμένες φωναχτά, με κάποιο συλλογικό χαρακτήρα.

Για άλλη μια φορά θα πω ότι αυτή δεν είναι η μόνη μέθοδος, απλώς και μόνο είναι η δική μου μέθοδος, αυτή που μου ταιριάζει. Ίσως να υποστηρίζει κανείς ότι ο τρόπος αυτός μοιάζει με παραπλάνηση. Αυτό είναι αλήθεια, πρόκειται, όμως, για μια τρυφερή και αποδεκτή παραπλάνηση. Η διαφορά ανάμεσα σε μια συζήτηση και σε μια διάλεξη έγκειται ακριβώς στην ιδέα της παραπλάνησης που επιβάλλεται στη δεύτερη περίπτωση. Μια ταινία όμως μοιάζει πολύ περισσότερο με διάλεξη παρά με συζήτηση, αφού προσπαθεί να κάνει τους θεατές να τη δουν και να την ακούσουν χωρίς διακοπές. Βέβαια, όταν μια ταινία - ομιλία είναι σε θέση να δημιουργήσει την αυταπάτη μιας ταινίας - συζήτησης, προκύπτει αυτομάτως ένα αποτέλεσμα συμπάθειας απέναντί της, μια ζεστασιά που κάνει καλό στους πάντες. Δεν πρέπει όμως να παραγνωρίζουμε ότι πρόκειται για μια αυταπάτη.

Το γύρισμα ως απόλαυση

Δεν μπορεί κανείς να υποχρεώσει οποιονδήποτε ηθοποιό να κάνει οτιδήποτε. Δεν μου αρέσει η ιδέα του καταναγκασμού όταν εφαρμόζεται σε μια εργασία που πρέπει να αποτελεί συνεχή απόλαυση για όλους όσους συμμετέχουν σ' αυτό. Ο κινηματογράφος εντείνει τη ζωή, όχι μόνο για τον θεατή που παρακολουθεί μια ταινία, αλλά και στο στάδιο του γυρίσματος: ένα συνεργείο και μερικοί ηθοποιοί που γυρίζουν δεν πρέπει να είναι τίποτα άλλο από τριάντα πρόσωπα στις καλύτερες στιγμές τους.

Για να επιστρέψουμε στους ηθοποιούς, υπάρχουν χίλιοι τρόποι να τους βοηθήσεις, να τους βάλεις στο σωστό μονοπάτι. Μπορείς να χρησιμοποιήσεις λογοτεχνικές, μουσικές ή ζωικές παρομοιώσεις. Υπάρχουν θαυμάσιοι ηθοποιοί που έχουν ανάγκη πολλών οδηγιών γιατί δεν αντιλαμβάνονται οι ίδιοι τον τρόπο με τον οποίο παίζουν. Υπάρχουν λιγότεροι καλοί ηθοποιοί που ξέρουν πολύ καλά να διευθύνουν τον εαυτό τους. Όταν δίνω οδηγίες σε μια ηθοποιό δεν της ζητώ ποτέ να μοιάσει με μια άλλη ηθοποιό. Το πολύ να της μιλήσω για τον Τσαρλς Λώτον ή για τον Μισέλ Σιμόν. Δεν πρέπει ποτέ να συγκρίνει κανείς δημόσια ηθοποιούς του ίδιου φύλου.

Μερικοί ηθοποιοί κουβαλάνε στο γύρισμα πολλά προσωπικά ευρήματα. Άλλοι δανείζουν μόνο το πρόσωπο και τη φιγούρα τους: δεν χρειάζεται να ψάξουμε να βρούμε ποιοι είναι καλύτεροι, όλα εξαρτώνται από το τι θέλει κανείς να πετύχει. Το πεδίο της

υποκριτικής απαρτίζεται από ιδιαίτερες περιπτώσεις και εξαιρέσεις. Καμιά γενίκευση δεν είναι ορθή, να γιατί όλα αυτά που σημειώνω παραπάνω μου φαίνονται ιδιαίτερα αμφισβητήσιμα!

Η μουσική

Από το 1930 μέχρι σήμερα χρησιμοποιήθηκε υπερβολικά μεγάλη ποσότητα μουσικής στις ταινίες. Σχεδόν όλες οι ταινίες της εταιρίας Warner Brothers από το 1940 μέχρι το 1950 είναι καλές αλλά έχουν γεράσει γιατί περιλαμβάνουν ογδόντα λεπτά μουσικής που αντιστοιχούν σε εννήντα λεπτά εικόνας.

Δε μου αρέσει η χρήση της τζαζ, του ροκ ή οποιασδήποτε μη μελωδικής και μη ειδικά γραμμένης για την οθόνη μουσικής γιατί οι μουσικές αυτές υπονομεύουν τη διάρκεια και μας κάνουν να νομίζουμε ότι μια σκηνή ενός λεπτού διαρκεί τρία λεπτά. Η προβολή μιας ταινίας μοιάζει με το ανέμισμα μιας κορδέλλας («A ribbon of dreams», όπως έλεγε ο Όρσον Ουέλλες) κι έτσι θα έπρεπε να «ανεμίζει» και η μουσική. Δεν πρέπει να χρησιμοποιούμε τη μουσική ως πλεόνασμα αλλά να την αντιληφθούμε σαν κάτι που συνοδεύει την ταινία, με τον τρόπο ενός χρώματος. Δεν πρέπει επίσης η μουσική να είναι πιο λυρική από τις εικόνες αλλά να ανακαλύπτει έναν όγκο που να ταιριάζει άριστα στην επιφάνειά τους. Θα μπορούσαμε σχεδόν να πούμε ότι ο κινηματογράφος είναι μια τέχνη επίπεδη (ή που κινείται επίπεδα) στην οποία η μουσική προσθέτει μια ανάγλυφη αίσθηση.

Το μοντάζ

Στις πρώτες μου ταινίες ξόδευα αρκετό χρόνο στην αίθουσα του μοντάζ γιατί το γύρισμα δεν ήταν πολύ επαγγελματικό. Στις ταινίες που γυρίζω τελευταία το μοντάζ προβλέπεται ήδη από το γύρισμα, εκτός από τις λυρικές ή μουσικές σκηνές που περιέχουν πολλά πλάνα.

Δεν εγκρίνω τη μέθοδο εκείνη που συνίσταται στο να «προφυλάσσει» κανείς μια σκηνή, κινηματογραφώντας την με όλους τους δυνατούς τρόπους. Ο άνθρωπος που δουλεύει έτσι δεν είναι σκηνοθέτης αλλά κάποιος που απλώς καταγράφει κι ο πραγματικός σκηνοθέτης της ταινίας γίνεται τότε ο μοντέρ. Κάθε πλάνο μιας ταινίας δε μπορεί παρά να έχει μία σωστή γωνία λήψης καθώς και μία διάρκεια: αυτός είναι ο κινηματογράφος του Χίτσκοκ, του Μπέργκμαν, του Μπρεσόν, του Ρομέρ, του Ρενουάρ, του Μπουνιουέλ, του Χωκς, του Λιούμπιτς, του Ντράγιερ, του Μίλος Φόρμαν, αυτός είναι ο κινηματογράφος.

Μετάφραση - επιμέλεια:
Χρήστος Βακαλόπουλος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Γκίνσμπουργκ Νατάλια
Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΟΥ ΠΑΕΙ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ
Μυθιστόρημα

Κόνραντ Τζόζεφ
Η ΤΡΕΛΑ ΤΟΥ ΑΛΜΑΓΕΡ
Μυθιστόρημα

Μπαζέν Ερβέ
ΜΕ ΤΗΝ ΘΥΙΑ ΣΤΟ ΧΕΡΙ
Μυθιστόρημα

Ζακόμπ Μαξ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ Σ' ΕΝΑ ΝΕΟ ΠΟΙΗΤΗ

Παρίζε Γκοφρέντο
ΤΟ ΑΦΕΝΤΙΚΟ
Μυθιστόρημα

Χάσεκ Γιάροσλαβ
ΓΙΑ ΤΑ ΠΑΝΗΓΥΡΙΑ
Διηγήματα

ΞΕΝΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ζ. Πηγής 3, 106 78 ΑΘΗΝΑ, Τηλ.: 3601331, 3603234

Τι μπορεί να σημαίνουν για σας οι οικονομικές επιδόσεις* μιας Ασφαλιστικής Εταιρίας; (όταν είναι τόσο εντυπωσιακές) σιγουριά!

Και η σιγουριά που εμπνέει η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ στηρίζεται:

- Στα κεφάλαιά της και τα ελεύθερα αποθεματικά, που φτάνουν το 1.500.000.000 δραχμές.
- Στο σύνολο του Ενεργητικού της, που είναι πάνω από 4.000.000.000 δραχμές.
- Στα καθαρά ασφάλιστρα, που ξεπερνούν τα 2.000.000.000 δραχμές.
- Στα έσοδά της από επενδύσεις, που ανέρχονται σε 376.000.000 δραχμές.
- Στα 490.000.000 δρχ. καθαρά κέρδη της, που της χάρισαν, για τρίτη συνεχή χρονιά, τον τίτλο της πρώτης σε κέρδη Ασφαλιστικής Εταιρίας στην Ελλάδα.

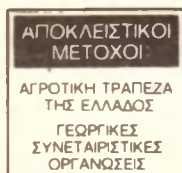
ΚΑΙ ΤΟ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ:

Αυτά τα κέρδη επενδύονται σε κοινωφελή έργα για το ξαναζωντάνεμα της ελληνικής υπαίθρου. Γιατί η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ είναι Κρατικο-Συνεταιριστική Εταιρία.

* ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟ 1983

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ:

ΖΩΗΣ, ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ, ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΦΩΤΙΑΣ, ΔΙΑΦΟΡΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ, ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ, ΧΑΛΑΖΙΟΥ, ΣΚΑΦΩΝ, ΚΤΗΝΑΣΦΑΛΕΙΕΣ.



**Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ**

ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΧΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

Λεωφ. Συγγρού 163, 17 121 Ν. Σμύρνη, Αθήνα, Τηλ. 952 4801 - Telex 223004 AGRO GR

Ποιος δεν φοβάται το κιτς;



Όσο πλησιάζουν οι εκδηλώσεις για το κιτς, τόσο πυκνώνουν στα γραφεία του περιοδικού οι προσφορές των αναγνωστών για την έκθεση. Μικρά αριστουργήματα του κακού γούστο που είτε συλλέχθηκαν απ' τους αναγνώστες μας στον άμεσο χώρο τους, είτε θησαυρίστηκαν «επί τούτου» θα αποτελέσουν ένα αισθητά μεγάλο τμήμα της έκθεσης αντικειμένων.

Ταυτόχρονα ολοκληρώνονται όλες οι προετοιμασίες για τις υπόλοιπες πλευρές των εκδηλώσεων. Το βιβλίο είναι ουσιαστικά έτοιμο και θα κυκλοφορήσει ταυτόχρονα σχεδόν με το επόμενο τεύχος του ΑΝΤΙ. (Υπενθυμίζουμε ότι προεγγραφές γίνονται ήδη στα γραφεία του περιοδικού και ότι σε όποιους προεγγράφονται θα υπάρξει έκπτωση της τάξεως του 25% στην τιμή του βιβλίου που καθορίστηκε τελικά στις 3.000 δρχ.).

Είναι, επίσης, έτοιμη η ταινία και το πολυθέαμα που θα λειτουργήσει μέσα στην έκθεση. Ενώ πολυάριθμες ομάδες των «φίλων του ΑΝΤΙ» προετοιμάζουν τις δραστηριότητες, τις συζητήσεις και τα «χάπενιγκς», που θα συντελεστούν στην έκθεση.

Συμπυκνώνοντας λοιπόν, θα λέγαμε για το κιτς τα εξής απλά: είναι κοινά παραδεκτό πως το κακό γούστο κυριαρχεί σταθερά σε όλες τις όψεις της νεοελληνικής κοινωνικής ζωής. Δεν βρίσκεται πια μόνο στο χώρο της τέχνης (αν υποθέσουμε ότι το κιτς άνθισε μόνο εκεί) αλλά έχει εξαπλωθεί στη γλώσσα, στη συμπεριφορά, στην πολιτική, στην ιδιωτική και δημόσια σφαίρα της ζωής.

Το κιτς φυσικά δεν είναι μια κοινωνική «παρέκκλιση». Ο γενεσιουργός του αιτίας και κυρίως οι νόμοι της εξαπλώσεώς του είναι σύμφωτοι με τη λογική της εμπορευματικής κοινωνίας είναι ας το πούμε έτσι, το φυσιολογικό παιδί - τέρας του καπιταλισμού. Αυτό δεν σημαίνει βέβαια πως το κιτς είναι κατοικίδιο ζώο της Δύσης και μόνο, μιας και ζει και βασιλεύει θαυμάσια και στην Ανατολή —αλλά αυτή είναι άλλη ιστορία.

Η όλη σύλληψη της παρέμβασης στο θέμα του κιτς, (μια ιδέα που πρωτορίχτηκε εδώ και δυο χρόνια στα γραφεία του περιοδικού) στηρίχτηκε σε μια διπλή λογική: ότι απ' τη μια οφείλουμε να ανιχνεύσουμε τους κοινωνικούς μηχανισμούς που εκτρέφουν το κιτς, έτσι όπως αυτοί ξεκινάνε από τον ίδιο το τρόπο παραγωγής ως το σύνολο των ιδεολογικών μηχανισμών που το «νομιμοποιούν» και το αναπαράγουν.

Στην πορεία της δουλειάς μας όμως, διαπιστώσαμε πως μι έρευνα που θα κατέληγε στην κοινωνιολογική και μόνο περιγραφή και ερμηνεία, θα απευθυνόταν τελικά και αναπόφευκτα στα λεγόμενα «ειδικά κοινά», δηλαδή θα μετατρέποταν σε μι

ιστορία κλειστών κύκλων «μυημένων».

Έτσι, αρνηθήκαμε την κλασική λογική των μελετών - δοκιμίων και προχωρήσαμε στη συλλογή υλικού, στην άρθρωση ενός βιβλίου που προκύπτει από μια ευρύτατη καταγραφή των πολυποικίλων εκδηλώσεων της νεοελληνικής κακογουστιάς. Νομίζουμε πως το βιβλίο —αλλά και η σειρά των άρθρων που δημοσίευσε το ANTI— επιτρέπουν την προσέγγιση του «κιτς» όχι με ένα αφηρημένο «θεωρητικό» τρόπο αλλά με τη δυνατότητα αναγνώρισης πίσω από το «κιτς» των μηχανισμών που φτωχαίνουν και αλλοτριώνουν τη ζωή μας.

Ταυτόχρονα όμως θεωρήσαμε αναγκαίο να διεκρινουμε, τη διερεύνηση του κιτς πέρα από το βιβλίο σε μια «ανοιχτή σχέση» με το κακό γούστο. Πιστέψαμε λοιπόν πως η οριοθέτηση απέναντι στο κακό γούστο δεν μπορεί να εξαντλείται σε μικρά σημειώματα σε περιοδικά, όπου περισπούδαστα ρίχνουμε ένα απόφθεγμα σε μια στήλη και κατακεραυνώνουμε τον «αισθητισμό» του «γυάλινου πύργου».

Ποτέ δεν είχαμε την αφελέη αυταρέσκεια ότι η «σωστή άποψη» για ένα τεράστιο θέμα επιβάλλεται με κοινότυπες συντομογραφίες για τον καπιταλισμό και το κακό γούστο ή τη «ρωμαλέα λαϊκή αντίσταση» στην κακογουστιά, που κάνει «περιττή» την οποιαδήποτε ευαισθητοποίηση.

Έτσι σκεφθήκαμε, ότι το κακό γούστο πρέπει να ονοματιστεί και να καταδειχτεί. Πως ό,τι υπάρχει στον τοίχο ή την εταζέρα, ό,τι κατασκευάζεται στις ατέλειωτες αλυσίδες παραγωγής των βιομηχανικών προϊόντων, ό,τι υπάρχει στα περιοδικά ή τις εφημερίδες, ό,τι είναι κιτς στην πολιτική και τον πολιτισμό πρέπει να υποδειχθεί σαν τέτοιο —και να συζητηθεί.

Το βιβλίο, λοιπόν, και η ταινία, και τα άρθρα και η έκθεση και οι εκδηλώσεις είναι η πρόκληση για έναν δημόσιο διάλογο για το κιτς. Πρόκληση στους παραγωγούς και τους καταναλωτές του. Πρόκληση επίσης στους «μεσάζοντες» του κιτς, που στη χώρα της παραοικονομίας ανθούν ιδιαίτερα και σ' αυτόν τον τομέα.

Είναι ταυτόχρονα η πρόκληση του κιτς πρόκληση και για το ίδιο το ANTI. Γιατί καθόλου δεν θεωρούμε εξ ορισμού κανέναν —και φυσικά αυτό το έντυπο επίσης— έξω από τον κόσμο του κιτς σε πιο λεπτές ενδεχομένως εκδηλώσεις του.

Είναι νομίζουμε όλα αυτά πράγματα διαυγή, που απηχούν τη γενική δυσφορία από μια ζωή που όλο και περισσότερο προσδιορίζεται απ' τη μαζική κακογουστιά, που επισημοποιείται γύρω μας.

Όσον αφορά βέβαια εμάς, που καμιά αισθητική άνεση δεν μας επαναπαύει και η ρητορεία περί λαού δεν μας εφησυχάζει για τους μηχανισμούς που αλώνουν τη ζωή του, πιστεύουμε πως η υπόθεση του κιτς πρέπει ακριβώς να σπάσει τα αυτάρεσκα μονόστηλα και να υπάρξει απέναντί μας έτσι όπως είναι: δηλαδή σαν ουσιαστικό πρόβλημα της ποιότητας της ζωής μας.

Γι' αυτό λοιπόν, ενάντια στον αισθητισμό, ενάντια στον λαϊκισμό ενάντια στη σύμβαση και τον εφησυχασμό, λέμε πως το κιτς πρέπει να μας απασχολήσει, ίσως όχι όσο ο ιμπεριαλισμός και τα μονοπώλια αλλά όσο του πρέπει, δηλαδή αρκετά —και σοβαρά. Και γι' αυτό επαναλαμβάνουμε την πρόσκληση στους φίλους αναγνώστες, να συμβάλουν όσο μπορούν, στο θησαυρισμό του κιτς που ανθεί γύρω τους. Στα γραφεία του περιοδικού που είναι ανοιχτά τις πιο απίθανες ώρες της ημέρας και της νύχτας, ειδικοί «κιτςολόγοι» καταγράφουν τα αντικείμενα που φέρνετε ή τις ιδέες που προτείνετε.

Και γενικά θυμίζουμε, τελευταία βδομάδα του Νοέμβρη, στο Εκθεσιακό Κέντρο Αθηνών, στη Λεωφόρο Κηφισίας απέναντι απ' το Γηροκομείο, θά υπάρχει η έκθεση του κιτς και οι εκδηλώσεις που σχεδιάζονται.

Δώσε και διώξε και συ ένα κιτς. Μπορείς αν το θέλεις...

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Αριστίνος Γιώργος
ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ
Νουβέλα

Καραούλης Κώστας
Η ΕΚΛΕΪΨΗ
Μυθιστόρημα

Κολώνας Βαγγέλης
ΧΑΡΑΜΑΔΕΣ
Μυθιστόρημα

Κοντολέων Μάνος
ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΣΩΠΙΚΩΝ
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ
Μυθιστόρημα

Ξανθούλης Γιάννης
ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΕ ΣΤΟ
ΧΕΙΜΩΝΑ
Μυθιστόρημα

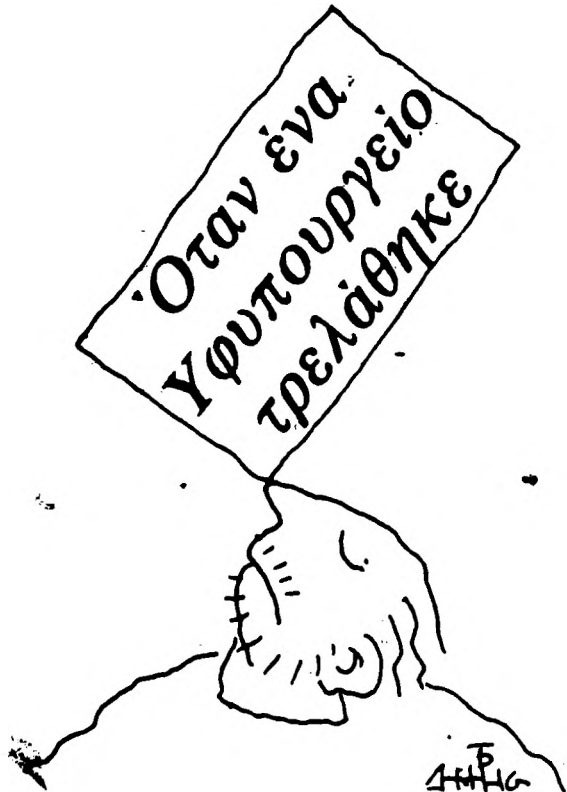
Τομαζάνη Δέσποινα
ΤΟ ΑΜΙΛΗΤΟ ΝΕΡΟ
Ερωτικό παραμύθι

Χαριτόπουλος Διονύσης
ΔΕΣΠΟΙΝΑ
Νουβέλα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ζ. Πηγής 3, 106 78 ΑΘΗΝΑ, Τηλ.: 3601331, 3603234



του Στέλιου Κούλογλου

Όταν το παπόρι με τους καλεσμένους και τους επισήμους μπήκε στο λιμάνι της Χάλκης, επικράτησε ζουρλάδα: οι καμπάνες άρχισαν να κτυπούν, τα πλεούμενα ανοίχτηκαν για να προϋπαντήσουν το πλοίο με το περίφημο φορτίο, ενώ οι ντόπιοι επίσημοι περίμεναν στην προκυμαία, μαζί με μερικούς μαθητές, που σχημάτιζαν τις λέξεις «ΧΑΛΚΗ ΕΙΡΗ-ΝΗ ΦΙΛΙΑ» ή κάτι παρόμοιο. Την ίδια ώρα οι ιδιοκτήτες των εστιατορίων που ξεφύτρωσαν στην παραλία του κεντρικού οικισμού της Χάλκης μετά την ανακάλυψή της, σκούπιζαν για τελευταία φορά τα τραπέζια και έριχναν τα ψάρια στην θράκα.

Το όλο θέαμα μπορεί να θυμίζει τηλεοπτικά επίκαιρα, σκηνή από ιταλικό έργο γυρισμένο κάπου στο Νότο, ελληνική ταινία της δεκαετίας του '60. Εμάς πάντως μας θύμισε ζωγραφίες από ανακαλύψεις μακρινών ηπείρων. Φαίνεται ότι περί αυτού πρόκειται. Οι κάτοικοι του νησιού, αισθάνονται ότι επιτέλους τους ανακάλυψαν. Νιώθουν ευγνωμοσύνη για τους Κολόμβους, ελπίζουν να βρεθούν στην οπτική γωνία αυτής της μεγάλης φωτογραφικής μηχανής που θα τους δείξει το ίδιο βράδυ από την τηλεόραση και κυρίως περιμένουν να δουν τα δώρα που κουβαλούν μαζί τους αυτοί οι περιεργοί εξερευνητές.

Οι τελευταίοι προσπαθούν ακριβώς, να αποποιηθούν αυτόν τον ρόλο. Δεν αρνούνται ότι κουβαλούν κάποια δώρα, που στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι κονδύλια και σχέδια ανάπτυξης, αλλά υπογραμμίζουν με αγωνία την ανάγκη οργάνωσης και κινητοποίησης των ιδίων των κατοίκων, προτείνουν συνεταιρισμούς και ενώσεις, θυμίζουν ότι αυτοί, κάποτε πρέπει να αποχωρήσουν διακριτικά. Τα τονίζουν όλα αυτά σχεδόν με αγωνιώδη τρόπο στους πανηγυρικούς που εκφωνούνται στην πλατεία, αμέσως μετά την αποβίβαση. Ο δήμαρχος θα απαντήσει εκθέτοντας τα έργα που πρέπει να γίνουν στο νησί, όπως θα έκανε κάθε Δήμαρχος που σέβεται τον εαυτό του. Με άλλα λόγια να αγαπιόμαστε. Μία ένδειξη για το περιεχόμενο της μάχης, από την οποία θα κριθεί, σε μεγάλο βαθμό, η τύχη του πειράματος που λέγεται Χάλκη.

Ένα Υφυπουργείο εναντίον μιας κοινωνίας

Η πρωτοτυπία αλλά και η μεγάλη αξία τούτου του πειράματος, είναι ότι εδώ όλα γίνονται ανάποδα: ενώ είναι πάντα οι κοινότητες, οι δήμοι ή τα νησιά που τρέχουν στα διάφορα υπουργεία ζητώντας κονδύλια, στη συγκεκριμένη περίπτωση ήταν ένα Υφυπουργείο που έφτασε κάνοντας προσφορές. Ενώ συνήθως η κάποια παραγωγική δραστηριότητα ενός συγκεκριμένου τόπου απαιτεί ενίσχυση από το κράτος, εδώ ήταν το τελευταίο που επαγγέλλεται την ανάπτυξη μιας ντόπιας παραγωγής, που σήμερα είναι ανύπαρκτη, αν εξαιρέσουμε την αλιεία. Ενώ χρόνια τώρα σ' αυτή τη χώρα, είναι πρώτα οι τουρίστες που επιλέγουν έναν τόπο και μετά αυτός αποκτάει μία λιγότερο ή περισσότερο καλή υποδομή, εδώ σχεδιάζεται να στηθεί η υποδομή πριν φτάσουν οι τουρίστες.

Μείναμε στη Χάλκη πολύ λίγο, και έτσι δεν είχαμε την ευκαιρία να συζητήσουμε με τους κατοίκους γύρω από το αναπάντεχο αυτό «πράγμα», που τους έπεσε κυριολεκτικά από τον ουρανό. Με δεδομένη όμως την εγκατάλειψη αυτού του νησιού για μερικές δεκάδες χρόνια και τις βαθιά ριζωμένες αντιλήψεις για ένα κράτος που όλη αυτή την περίοδο «παίρνει», χωρίς να δίνει τίποτα, έχουμε την εντύπωση ότι οι διάφοροι Αθηναίοι και αλλοδαποί που παρουσιάζονται κατά καιρούς εκεί, θα φαντάζουν στα μάτια των Χαλκιδών σαν μία ομάδα αν όχι τρελλών, τουλάχιστον βαθιά περιεργών.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα: μετά από τόσα χρόνια λησμονιάς, οι Χαλκίτες θέλουν να πάρουν τη ρεβάνς, που αλλού, στον οικονομικό επίπεδο. Έτσι οι προσφορές που έκαναν τα τρία τέσσερα εστιατόρια για τη διατροφή όλου αυτού του συρφετού των 300 περίπου ατόμων, ξεκίνησαν από 700-1.200 δραχμές το γεύμα, τιμές δηλαδή πολύ ψηλότερες ακόμη κι απ' αυτές που είχαν ήδη συμφωνηθεί για την ακριβή Ρόδο. Η λογική του εύκολου και γρήγορου κέρδους, δεν μπορούσε να μην παρουσιαστεί και στη Χάλκη. Και τώρα το κράτος, θα πρέπει να πείσει τους ντόπιους ότι πρέπει να ακολουθηθεί μια διαφορετική πολιτική. Είναι ένα υφυπουργείο εναντίον μιας κοινωνίας...

Και όταν λέμε κοινωνία, δεν εννοούμε μόνο τη Χάλκη. Ανάλογα προβλήματα παρουσιάζονται για παράδειγμα με άλλα Υπουργεία, των οποίων οι δραστηριότητες μπλέκονται με τα έργα που γίνονται ή πρόκειται να γίνουν και τα οποία ως μηχανισμοί αντιδρούν στην παραχώρηση αρμοδιοτήτων, άρα και εξουσιών.

Σε άλλο επίπεδο, τα προβλήματα που προκύπτουν σχετίζονται με τις κοινωνικές συμμαχίες ή καλύτερα με τα άτομα που χρειάστηκε να κληθούν για την εκπόνηση των σχετικών προγραμμάτων και την υλοποίησή τους. Τα άτομα αυτά, επιστήμονες ή διανοούμενοι, έπρεπε να βρεθούν από χώρους εκτός του κυβερνώντος κόμματος. Και αυτό προκάλεσε αρκετές κομματικές μεμψιμοιρίες και αντιδράσεις, σ' ένα κόμμα σαν το ΠΑΣΟΚ που στην πλειοψηφία του δεν έχει την κουλτούρα για να καταλάβει ότι η συ-

σπείρωση κι άλλων γύρω από ένα «δικό σου» έργο, δεν βλάπτει αλλά ωφελεί και βραχυπρόθεσμα, και μακροπρόθεσμα.

Ο πόλεμος για την... ειρήνη

Και για να τελειώνουμε, οι αντιδράσεις μιας αγκυλωμένης κοινωνίας, εκφράστηκαν σε πολιτικό πια επίπεδο, με τη στάση της οριστεράς. Η τελευταία, και ιδιαίτερα το ΚΚΕ, φαίνεται να διέπονται από την εκτίμηση της προσπάθειας του ΠΑΣΟΚ «για μία ενσωμάτωση διαμέσου της Χάλκης». Έτσι αντιπροσωπεία της ΚΝΕ χρειάστηκε να επανδρωθεί με τα πιο «ταξικά» και ιδεολογικά «σταθερά» στοιχεία που δεν «το ορποτονίζουν». Αποτέλεσμα: η ομάδα εργασίας για την ειρήνη, με την ευθύνη πια όλων των οργανώσεων, ήταν η μοναδική θλιβερή εξαίρεση σε μία εβδομάδα γόνιμων συζητήσεων, ιδεών και αποφάσεων.

Σαν κακέκτυπο φοιτητικού αμφιθεάτρου στην περίοδο της παρακμής του φοιτητικού κινήματος, μερικοί αντιπρόσωποι ομφαλσκοπούντες και διωλίζοντες τον κώνωπο διαπραγματεύοντο συνεχώς, εν απουσία φυσικά των Χαλκιδών, οι οποίοι δεν μπορούσαν —και καλά κάνουν— να καταλάβουν τις μεγάλες επιπτώσεις που θα έχει στο παγκόσμιο επαναστατικό κίνημα, η αφαίρεση ενόψει από την τελική απόφαση για την ειρήνη.

«Εμείς δεν είμαστε ειρηνιστές», είπε ένας συμμετέχων χαριτολογώντας, «και γι' αυτό καταφέραμε και συμφωνήσαμε». Οι υπόλοιποι επιτροπές, (εναλλακτικές μορφές τουρισμού, τοπικές παραγωγικές πρωτοβουλίες, οικοανάπτυξη στα μικρά Μεσογειακά νησιά, τεχνολογία και τρόποι ζωής) κατέληξαν γι νημα και ειρηνικά. Βεβαίως, η απουσία οικολογικών κινήματων με μεγάλη πείρα γύρω απ' αυτά τα θέματα (μιλάμε κύρια για τοι πράσινους, που δεν μπόρεσαν να έρθουν στερήσει ίσως τον σχετικό προβληματισμό από σημαντικές εμπειρίες.

Αλλά, αποφάσεις και μάλιστα φιλόδοξη ήδη υπάρχουν, και το πρόβλημα είναι η υλοποίησή τους, στο πλαίσιο των κοινωνικών συνθηκών που ήδη περιγράψαμε. Με άλλα λόγια, το ερώτημα είναι η εύρεση μιας χριστής τομής, ανάμεσα στην εκδοχή της απόρροφησης του Υφυπουργείου Νέας Γενιάς στην τοπική μικροκοινωνία, και σε αυτήν της απορρόφησης της Χάλκης από την κοινωνία που ήρθε απ' έξω. Θα βρεθεί άραγε αυτή η μέση οδός; Κονδύλια υπάρχουν, ο ΟΗΕ και η ΟΥΝΣΚΟ καλύπτουν και συμμετέχουν στα πλάνα, γράμματα, και ο ίδιος ο Κ. Λαλιώτης με των συμβούλων και συνεργατών του, έχουν πενδύσει πολιτικά στο έργο. Παρά την ύπνη του ΟΗΕ... η μάχη που θα δοθεί δεν είναι καθόλου εύκολη. Εντύπωσή μας είναι, για να επιτύχει κανείς στη Χάλκη, πρέπει είναι πραγματικά... χαλκέντερος.

Υ.Γ. Και για του λόγου το αληθές, εμείς ταλάχιστον περιμένουμε —έτσι σαν ένδειξη τα αποτελέσματα των προσεχών βουλευτικών εκλογών στη Χάλκη. Ήδη έργα έχουν γίνει και μέχρι τότε θα γίνουν ακόμη περισσότερα...

Μια νέα πρόταση για τον πολιτισμό

της Χριστίνας Ντουινιά

Το πολιτιστικό πρόγραμμα που σχεδιάστηκε και παρουσιάστηκε τον Οκτώβριο του 1984 από το υπουργείο Νέας Γενιάς και το Δήμο Ρόδου, στα πλαίσια της παγκόσμιας συνάντησης Νεολαιών στη Ρόδο - Χάλκη, φιλοδοξούσε να συνδυάσει, στη σωστή τους αναλογία, τις λεγόμενες μαζικές εκδηλώσεις, με τις εκδηλώσεις μιας ιδιαίτερης αισθητικής - πολιτιστικής αναζήτησης.

Έτσι το αίτημα για μαζική συμμετοχή ικανοποιήθηκε με την παραδοσιακή συνταγή συναυλιών γνωστών συνθετών και τραγουδιστών (Αλεξίου - Νταλάρας στο Στάδιο, Κηλαηδόνης - Μαρκόπουλος στο υπαίθριο θέατρο της Τάφρου), ενώ παράλληλα το —έστω και ολιγάριθμο προς το παρόν— ανήσυχο ροδίτικο κοινό είχε την ευκαιρία να απολαύσει ορισμένες εκδηλώσεις που ξέφυγαν από τα κοινά και καθιερωμένα.

Και για να εξηγήσουμε. Ο παραπάνω διαχωρισμός δεν προκύπτει σε καμιά περίπτωση από πρόθεση υποτίμησης των επώνυμων καλλιτεχνών. Απλούστατα έχει γίνει πλέον συνείδηση —ίσως όχι όσο θα 'πρεπε και δυστυχώς όχι σ' αυτούς που θα 'πρεπε— ότι η φροντίδα για την ψυχαγωγία του λαού δεν είναι κατ' ανάγκη μονόδρομος και ότι σε τελευταία ανάλυση υπάρχει ένα κοινό —κυρίως νεανικό— που, ιδιαίτερα στην επαρχία, επιθυμεί κάποιες εναλλακτικές προτάσεις, που τα ισχύοντα πολιτιστικά δίκτυα δεν του προσφέρουν.

Αυτή την εξαιρετικά δύσκολη, ζητούμενη ισορροπία πιστεύω ότι πέτυχαν σε μεγάλο βαθμό οι οργανωτές των εκδηλώσεων με τον κύκλο παλιάς μουσικής, τις δύο πειραματικές παραστάσεις Αριστοφάνη, από τη «Θεατρική Διαδρομή» και την «Πειραματική σκηνή τέχνης» Θεσσαλονίκης, τη συζήτηση πάνω στη σχέση της αρχαίας παράδοσης με την ποίηση του Οδυσσέα Ελύτη, την έκθεση ζωγραφικής του συνδέσμου σύγχρονης Τέχνης και του ζωγράφου Καραβούζη, και τέλος με το κοντσέρτο του εκπληκτικού Λατινοαμερικάνου κιθαρίστα και ποιητή Αταγουάλα Γιουπάνκι.

Ο Δήμος Ρόδου επιχειρεί τα δύο τελευταία χρόνια να αναδείξει το άλλο πρόσωπο της πόλης που κρύβεται πίσω από τα ξενοδοχεία - τέρατα και την ατέλειωτη σειρά καταστημάτων και κέντρων ψυχαγωγίας που απευθύ-

νονται στους μικροαστούς της Βόρειας Ευρώπης, το πρόσωπο μιας πόλης με ζωντανές τις μνήμες μιας μακραίωνης πολιτιστικής κληρονομιάς, μιας πόλης που αποτέλεσε στην κυριολεξία και όχι στη γεωγραφική σύμπτωση το σταυροδρόμι των ρευμάτων της μεσογειακής παράδοσης από Δύση και Ανατολή.

Η τοπική αυτοδιοίκηση με τη βοήθεια των αρμόδιων φορέων αναστήλωσε ή έφερε στο φως χώρους κλειστούς, απρόσιτους ή ακόμα και άγνωστους στους κατοίκους του νησιού, όπως η Τάφρος, το Καστέλλο του Μεγάλου Μαγίστρου, θολωτές αίθουσες του κάστρου, βυζαντινές εκκλησίες, Ροδιακή έπαυλη, με τέτοιο τρόπο ώστε να μην λειτουργούν απλά ως χώροι μουσειακοί. Μέσα σ' αυτούς δίνονται συναυλίες, και θεατρικές παραστάσεις, οργανώνονται λογοτεχνικές συζητήσεις και εκθέσεις έργων τέχνης, μέσα σ' αυτούς οι νέοι ξαναδένονται με τα κομμένα νήματα του ιστορικού τους παρελθόντος.

Μπορεί οι ταξιτζήδες της Ρόδου να μην ήξεραν που βρίσκεται η Παναγία του Κάστρου, ή το θέατρο της Τάφρου, όμως εμείς, και ιδιαίτερα τα βράδια, όταν τα τουριστικά μαγαζάκια με τις κακόγουστες πολυχρωμίες κατέβαζαν τα ρολά, αισθανόμαστε την ανάσα της μεσαιωνικής πόλης, απ' τις ελάχιστες στον κόσμο, που διατηρείται σε τέτοια έκταση με εφτά χιλιάδες κατοίκους στα παλιά της κτίρια, και απολαμβάνουμε τα τραγούδια των τροβαδούρων της, χάρη στον κύκλο παλιάς μουσικής, που αποδείχτηκε η μεγάλη πρωτοτυπία και η μεγάλη επιτυχία των εκδηλώσεων.

Ο κύκλος παλιάς μουσικής αποτελούσε ένα μικρό φεστιβάλ μέσα στο συνολικό πολιτιστικό πρόγραμμα, που παρουσίαζε συγκροτήματα μεσαιωνικής και αναγεννησιακής δυτικής μουσικής αφενός και βυζαντινής και ελληνικής δημοτικής παράδοσης αφετέρου.

Την ελληνική πλευρά αντιπροσώπευαν συγκρότημα της Αιμιλίας Χατζηδάκη με δωδεκανησιακά τραγούδια, ο Θεόλογος Γρύλλης (τσαμπούννα) και ο Βασίλης Χαντζόπουλος (λαούτο) επίσης με δωδεκανησιακή μουσική, η ορχήστρα παλιών παραδοσιακών και πρωτότυπων μουσικών οργάνων του Χριστόδουλου Χάλαρη, το «Εργαστήρι Παλιάς Μουσικής» με μουσικά κομμά-

τια Μεσαιώνα - Αναγέννησης και εποχής Μπαρόκ, και οι τραγουδιστές του Τρίτου σε διεύθυνση Αντώνη Κοντογεωργίου, με έργα προκλασικής και ελληνικής χορωδιακής μουσικής.

Η ξένη συμμετοχή περιλάμβανε:

● Το «New London Consort» ένα από τα πιο γνωστά ευρωπαϊκά σύνολα παλιάς μουσικής, που ασχολείται κυρίως με την εκτέλεση ανέκδοτων έργων επώνυμων ή ανώνυμων συνθετών με αφετηρία τα χειρόγραφα τους, που διασώθηκαν.

Το κοντσέρτο τους, με το γενικό τίτλο «Οδοιπορία για το Σαντιάγκο ντε Κομποστέλλα», ήταν ένα μουσικό ταξίδι διαμέσου της Βόρειας Ισπανίας προς το οστεοφυλάκιο του Αγίου Ιακώβου, γεμάτο τραγούδια του δρόμου, ύμνους στην Παρθένο Μαρία, θρήνους και τραγούδια των τροβαδούρων για τους οδοιπόρους προσκυνητές και τις περιπέτειές τους στους σημαντικότερους σταθμούς της διαδρομής.

● Το ιταλικό συγκρότημα «Nuovo Ensemble Antidogma musica» με τον εκπληκτικό φλαουτίστα Lorenzo Girodo που έπαιζε εφτά είδη πνευστών, παρουσίασε κυρίως ερωτικά τραγούδια, άριες και χορούς.

● Το συγκρότημα «Alba Musica» με την κλασική τραγουδίστρια Ille Strazza, που ασχολείται με προβλήματα φωνητικής της περιόδου από τον 11ο έως τον 16ο αιώνα, στηρίχθηκε κυρίως στις ερμηνευτικές της δυνατότητες.

Εκείνοι πάντως που έκλεψαν, τελικά την παράσταση και αγαπήθηκαν περισσότερο από το κοινό ήταν οι τρεις Γάλλοι μουσικοί που αποτελούν το Συγκρότημα παλιών Οργάνων «Loïnhadana», και επειδή οι μελωδίες που επέλεξαν πλησιάζουν πολύ στη δική μας την «ανατολική» παράδοση και επειδή το παίξιμό τους ήταν άμεσο, γνήσια λαϊκό, ανεπηρέαστο από τα διδάγματα της κλασικής μουσικής που απαιτεί άλλους τρόπους έκφρασης. Οι «Loïnhadana» παρουσίασαν ένα πανόραμα της μουσικής του Μεσαιώνα, κυρίως από την περιοχή της Μεσογείου (τραγούδια Ιταλών, Αιγυπτίων, Ισπανών, Αραβοανδalousιανών και ένα παραδοσιακό Κρητικό), ενώ ταυτόχρονα πέτυχαν μια εντυπωσιακή σκηνική παρουσία, ντυμένοι με ενδυμασίες εποχής: το ενδιαφέρον τους για τα παλιά όργανα και τις αυθεντικές ενορχηστρώσεις



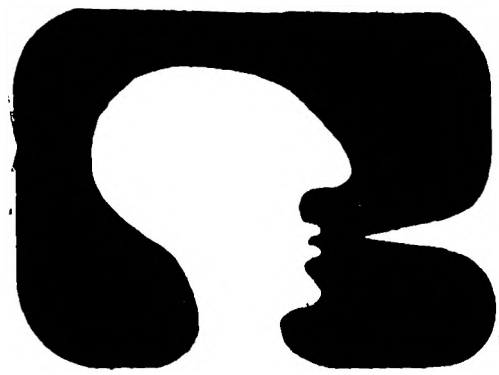
τους βοήθησε να ξαναβρούνε το νεύρο και τη φρεσκάδα της μεσαιωνικής μουσικής. Οι φλογέρες, η βιέλα, τα λαούτα και τα κρουστά τους, μεταδιδοντάς μας ένα έντονο αίσθημα οικειότητας και συγκίνησης, μας δημιούργησαν την πίστη ότι, εκεί, βαθιά μέσα στο χρόνο προτού ο κόσμος της Μεσογείου στεγανοποιηθεί σε ανατολικό και δυτικό η επικοινωνία ανάμεσα στους λαούς της και η ανταλλαγή πολιτισμικών στοιχείων των εθνικών τους παραδόσεων υπήρξε συνεχής και ουσιαστική.

Η αναλυτικότερη παρουσίαση των ξένων συγκροτημάτων σε τούτο το σημείωμα υπαγορεύτηκε από την ανάγκη να τονιστεί η σημασία της πρώτης εμφάνισης τόσο αξιόλογων μουσικών συγκροτημάτων στην Ελλάδα της περιφέρειας. Κοινό χαρακτηριστικό τους η άρνηση να χρησιμοποιήσουν μικροφωνικές εγκαταστάσεις, γιατί, σωστά, πιστεύουν ότι αλλοιώνουν το ηχόχρωμα των παραδοσιακών μουσικών οργάνων και το ύφος μιας μουσικής που απαιτεί άμεση επαφή με το ακροατήριο (αντίθετα από την πρακτική που ακολουθούν οι περισσότεροι από τους δικούς μας λαϊκούς οργανοπαίχτες).

Τα κοντσέρτα που έδωσαν στην Παναγία του Κάστρου, πανέμορφη βυζαντινή εκκλησία, που όπως πληροφορηθήκαμε, προτού συντηρηθεί και αξιοποιηθεί χρησίμευε για δεσποτήριο, συγκέντρωναν ένα μεγάλο αριθμό «πιστών» που με φανατισμό τα παρακολουθούσαν καθημερινά.

Η εναλλακτική πολιτιστική πρόταση της Ρόδου, που δεν θέλησε να μνημειώσει απλώς τα ιστορικά κομμάτια της πόλης, αλλά να τα συνδέσει με τη ζωή και την έκφραση των ανθρώπων της ολοκληρώθηκε σ' αυτό το χώρο, που η αισθητική και η ιστορία του εναρμονιζόταν ιδανικά με το ύφος και το ήθος όλης της σειράς των εκδηλώσεων.

Ένα πείραμα που επιτέλους μπορεί να προταθεί και ως παράδειγμα.



ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΙ ΚΑΙ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

● Από τον Πρύτανη της Παντείου ΑΣΠΕ κ. Γ. Κοντογιώργη πήραμε την επιστολή που ακολουθεί η οποία αναφέρεται σε άρθρο του Ν. Καλογρίδη στο ΑΝΤΙ (τχ. 272) με θέμα την απασχόληση των πανεπιστημιακών.

Κύριε Διευθυντά,

Διάβασα με ενδιαφέρον το άρθρο του συνεργάτη σας Νίκου Καλογρίδη «Πανεπιστημιακοί και αποκλειστική απασχόληση» που δημοσιεύτηκε πρόσφατα στο ΑΝΤΙ (12-10-84).

Σχετικά με τις υπευθυνότητες και τα ερωτήματα που απευθύνει κατά τρόπο γενικό στους Πρυτάνεις των ΑΕΙ, καθόσον με αφορά, επιθυμώ να σας κάμω γνωστά τα εξής:

1. Έχω επανειλημμένα και σαφώς ταχθεί υπέρ της αποκλειστικής απασχόλησης των πανεπιστημιακών.
2. Εφαρμόζω απαρέγκλιτα την αρχή αυτή μη έχοντας ασκήσει

κατά τη διάρκεια της θητείας μου στο Πανεπιστήμιο άλλο επαγγελμα.

3. Η ρύθμιση του ζητήματος στο σύνολό του εναπόκειται στην κρατική βούληση κι όχι ασφαλώς στις πρυτανικές αρχές. Αυτό είμαι βέβαιος το γνωρίζει ο σ. και ελπίζω ότι σύντομα η κυβέρνηση θα θελήσει να το πραγματοποιήσει.

Με φιλικούς χαιρετισμούς
Γ. Κοντογιώργης

Η «ΑΛΛΗ» ΕΛΛΑΔΑ

● Ο αναγνώστης μας Β. Τόλης από τη Θεσσαλονίκη μας έστειλε το γράμμα που ακολουθεί:

Αγαπητό «Αντί»,

«Η άλλη Ελλάδα» δεν είναι μόνο η Πίνδος που αρχίζει και γίνεται τουριστική.

Στα Βόρεια της Ξάνθης (8 χλμ.) υπάρχει το πρώτο φυλάκιο STOP πάνω στο δρόμο. Για να περάσεις για τα χωριά του Εχινού πρέπει να 'χεις άδεια από την αστυνομία!

Έλληνας και να μην μπορείς ότι ώρα σου αρέσει να πας όπου γουστάρεις. Δεν το καταλαβαίνω.

(Πριν χρόνια είχε γράψει η «Αυγή» για 75 χωριά —επιτηρούμενη περιοχή— Ξάνθη - Δίκαια και STOP στο 21 Km Ξάνθης - Βουλγαρικά σύνορα).

Βλέποντας τα χωριά (Γρατινή, Άνω Δροσινή, Δοφό, Δρύμη, Κάτω Δροσινή, Δρανιά, Οργάνη, Σμιγάδα, Κέχρος, Μικρός Κέ-

χρος, Νίκηται) Βόρεια της Κομοτινής - Βουλγ. σύνορα φαντάζομαι σε τι απομόνωση, εγκατάλειψη, σε τι χάλια, πόσα χρόνια πίσω, από πότε έχει να γίνει έργο (πιθανώς εκτός χωματόδρομων), πόσο «μακριά» απ' την Αθήνα, πόσο φοβισμένοι, παραπονεμένοι, επιτηρουμένοι θα 'ναι οι κάτοικοι των χωριών Βόρειας Ξάνθης (Πομάκοι;).

Πομάκοι και Τούρκοι. Δεν τους μελετήσαμε.

Θα 'θελα να υπάρχει ενημέρωση για τις περιοχές αυτές τους κατοίκους και τα προβλήματά τους.

Αγαπώ την Ελλάδα
Τόλης Β.



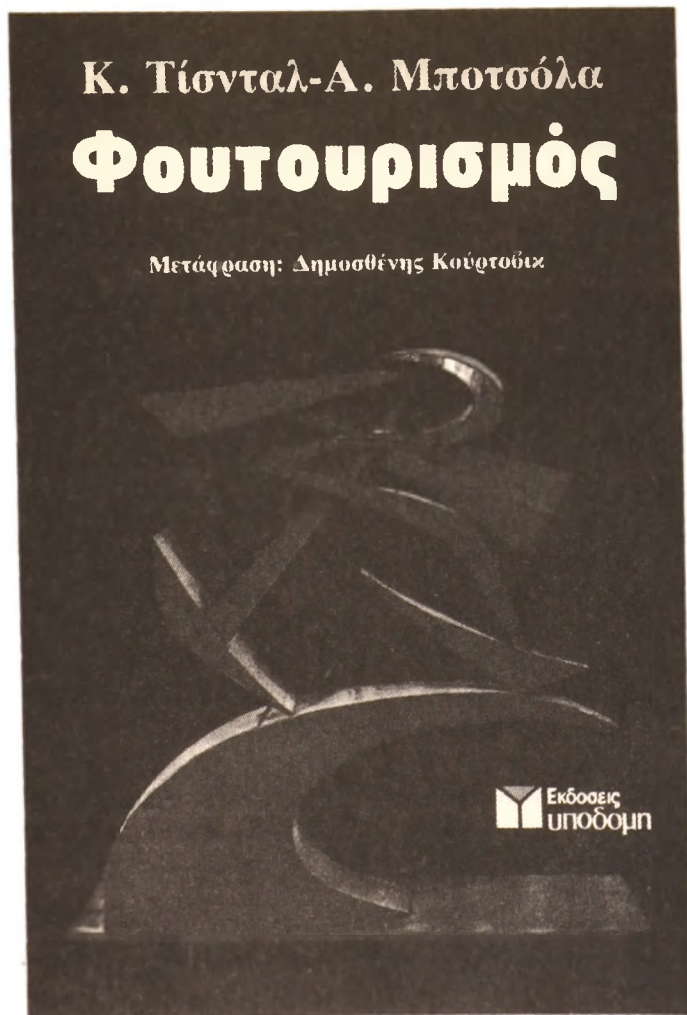
● Από τον φίλο και συνεργάτη του «ΑΝΤΙ» Σπήλιο Παπασπηλιόπουλο πήραμε το πιο κάτω γράμμα:

Αγαπητέ κ. Διευθυντά,

Από ένα σχόλιο αφιερωμένο στο περιοδικό «Οικολογία και Περιβάλλον», στο φύλλο σας της 26/10/84, μαθαίνω για πρώτη φορά, ότι στις αρχές του καλοκαιριού έγινε προσπάθεια ν' απομακρυνθώ από τη διεύθυνσή του: μια τέτοια προσπάθεια δεν περιήλθε ποτέ σε γνώση μου, κι ούτε ως μέσο πίεσης θα είχα, πιστεύω, οποιαδήποτε επίδραση στην υπόλοιπη συντακτική ομάδα, που πρόσφερε κι αυτή αφιλοκερδώς τις υπηρεσίες της, με μόνο κίνητρο το πάθος για την οικολογία. Αν είχα μάθει μια τέτοια προ-

σπάθεια, θα είχα υποβάλει αμέσως την παραίτησή μου, αφήνοντας την υπόλοιπη συντακτική ομάδα να καθορίσει τη στάση της.

Όπως αναφέρει το σχόλιο του «Ρεπόρτερ», κανένας μας δεν πληροφορήθηκε γιατί έκλεισε το περιοδικό «Οικολογία και Περιβάλλον» όταν όλοι μας βρισκόμαστε σε διακοπές, με μια καθόλου κολακευτική αναφορά στη συντακτική ομάδα που είχε ήδη δείξει για ποιας ποιότητας έργο ήταν ικανή. Όμως, αντίθετα, μ' αυτό που υπονοείται στο σχόλιό σας, θα πρέπει εδώ να ομολογηθεί δημόσια, ότι ο εκδότης του περιοδικού «Οικολογία και Περιβάλλον» ουδέποτε πίεσε για οτιδήποτε, ή παρενέβηκε στο έργο της συντακτικής ομάδας, της οποίας την ελευθερία γνώμης σεβάστηκε απόλυτα. Είναι εύκολο για τον συντάκτη του σχολίου σας να κάνει λογοπαίγνιο με το όνομα του εκδότη αλλά —και δεν κινδυνεύω να διαψευστώ από κανένα μέλος της συντακτικής ομάδας— δεν ζήτησε ποτέ από κανένα μας λιβάνι και λιβανωτούς, κι αυτό ανεξάρτητα από τις πολιτικές του επιλογές, που δε μπορεί παρά να είναι απόλυτα συμβατές, όπως κι αυτός από τη πρώτη στιγμή σεβάστηκε τις δικές μας, που δεν ήσαν όλων μας ομοιομορφες: η συντακτική ομάδα διακαταριζόταν μόνο από πολυφωνία ειδικοτήτων (φυσικοί, βιολόγοι, χημικοί, πολεοδόμοι, ωκεανογράφοι, ορνιθολόγοι, γεωλόγοι, οικονομολόγοι, περιφερειολόγοι, περιβαλλοντολόγοι μηχανικοί), αλλά από πολιτική πολυφωνία. Άλλωστε —επειδή και σ' αυτό αναφέρεται— χιούμορ ο «Ρεπόρτερ» του σχολίου σας— ο εκδότης μου ανάθεσε τη διεύθυνση του περιοδικού, επειδή ακριβώς είμαι κομματικά ανέντι-



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ

- Κυκλοφορεί στη σειρά
ΚΙΝΗΜΑΤΑ ΤΟΥ 20ου ΑΙΩΝΑ
- Μέ 169 εικόνες
από τις οποίες οι 20 έγχρωμες
- Μετάφραση:
Δημοσθένης Κούρτοβιχ
- Κεφάλαια για:
Τή φουτουριστική ζωγραφική και γλυπτική
Τή φουτουριστική μουσική
Τή φουτουριστική λογοτεχνία
Τά φουτουριστικά περιοδικά
Τίς σχέσεις Φουτουρισμού και Φασισμού

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΥΠΟΔΟΜΗ

– 3ης Σεπτεμβρίου 22 – τηλ. 5234790

χτος, κι αυτό δεν μειώνει, αλλά ενίσχυε την εμπιστοσύνη απέναντί μου, αυτών που αποτέλεσαν αρχικά, και όσων διεύρυναν αργότερα, τη συντακτική ομάδα του «Οικολογία και Περιβάλλον».

Δύο λόγια ακόμα. Παρόλο που δεν είμαι σ' αυτούς που θαρραλέα, και με πάθος πάντα για την υπόθεση της οικολογίας, πήραν την απόφαση να εκδώσουν τη «Νέα Οικολογία», κι ούτε έλαβα, για προσωπικούς λόγους, μέρος στην προετοιμασία της έκδοσης, δέχτηκα την τιμητική τους πρόταση να συμμετάσχω στη συντακτική ομάδα του νέου περιοδικού, θεωρώντας ότι έπρεπε να ταχθώ αλληλέγγυος μαζί τους για τρεις λόγους: πρώτον, γιατί τους εκτιμώ βαθύτατα, δεύτερον, γιατί πιστεύω σταθερά ότι πέρα από τα (αστικά) δικαιώματα της ιδιοκτησίας, όπως η γη ανήκει σ' αυτούς που την καλλιεργούν, έτσι και τα έντυπα ανήκουν σ' αυτούς που με κόπους τα διευθύνουν ή τα γράφουν, και τρίτον, γιατί, όπως πρωτοποριακά είχε συλλάβει ο εκδότης του «Οικολογία και Περιβάλλον», θεωρώ αναγκαίο να βγαίνει στον τόπο μας ένα επιστημονικά τεκμηριωμένο, αλλά υψηλής εκλαϊκευσης, οικολογικό περιοδικό. «Ένα περιοδικό που δεν έπρεπε να κλείσει» τιτλοφορούσε το σχόλιό του για το «Οικολογία και Περιβάλλον» ο Γιάννης Μαρίνος στον «Οικονομικό Ταχυδρόμο» της 4/10/84, προτείνοντας να συνεχιστεί η προσπάθεια με νέο περιοδικό σε αυτοδιαχειριζόμενη μορφή. Το περιοδικό αυτό υπάρχει, και είναι η «Νέα Οικολογία»: πρέπει όλοι μας να τη βοηθήσουμε να επιζήσει, για το καλό του τόπου και της σοσιαλιστικής προοπτικής, που δεν μπορεί σήμερα παρά να είναι οικολογική. Ο σοσιαλισμός ή θα είναι δημοκρατικός, αντι-αυταρχικός και οικολογικός, ή δεν θα υπάρξει.

Φιλικά δικός σας
ΣΠΗΛΙΟΣ ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ



Σ.Σ. Η επιστολή δεν διαψεύδει ότι έγινε προσπάθεια απομάκρυνσης του Σ. Παπασηλιόπουλου, από τη διεύθυνση του περιοδικού. Το γεγονός ότι το μάθαμε εμείς —και σ' αυτό επιμένουμε— κι όχι ο άμεσα ενδιαφερόμενος, μάλλον επιβεβαιώνει τα όσα γράψαμε για τις διαδικασίες που ακολουθήθηκαν στην «Οικολογία».

Απομένουν οι διευκρινίσεις για τη στάση του κ. Λιβάνη, ο οποίος παρ' ότι εκδότης του περιοδικού, δεν επενέβαινε στη διαδικασία παραγωγής του. Καμιά αντίρρηση, κι ούτε εμείς γράψαμε κάτι το αντίθετο. Θα προτιμούσαμε πάντως έναν εκδότη που να ενδιαφερόταν γι' αυτό που εκδίδει, παρά κάποιον που επεμβαίνει... μια και καλή, αποφασίζοντας και διατάσσοντας το κλείσιμό του (τουλάχιστον μέχρι να γίνει πραγματικότητα, ο οραματισμός του Σπήλιου για το πέρασμα των περιοδικών «σ' αυτούς που τα δουλεύουν»).

ΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΑΦΟΡΑ

● Με τη μορφή δήλωσης πήραμε από τον Γ. Μαυρουδάκη την επιστολή που ακολουθεί. Αποτελεί συνέχεια σε διάλογο που δημοσιεύθηκε στο ΑΝΤΙ για τις εκκλησιαστικές σχολές και συγκεκριμένα αναφέρεται στο τχ. 211-212 σελ. 44, στήλη Ι, παρ. Α', εδάφιο Ι. στο κείμενο απάντησης του συνεργάτη μας Κ.Β. Σακελλαρίου στον Αλεξ. Παπαδερό.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Γεωργίου Μαυρουδάκη

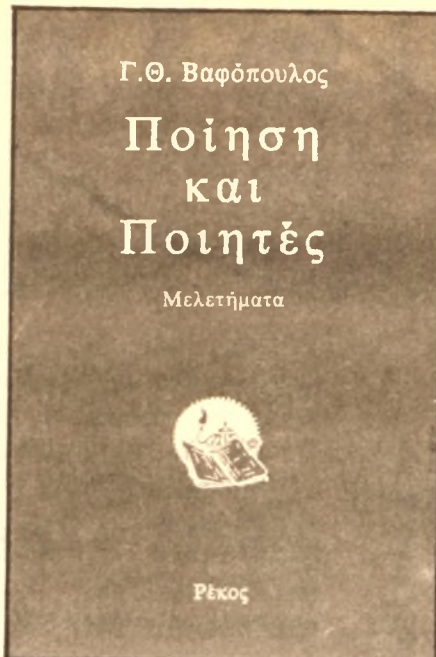
Τα διαληφθέντα εις την από 6-7-1982 αναφοράν μου προς τους κ. Υπουργούς Προεδρίας Κυβερνήσεως και Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, την οποία κοινοποίησα και προς τους κ. Πέτρον Μώραλην Υφυπουργόν και Δημήτριον Ρόκκον Γενικόν Γραμματέα Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων, υπήρξαν αναληθή, ατυχή και δυσμενή δια την αξιοπρέπειαν, την τιμήν και την υπόληψιν του μηνυτή μου Γεωργίου Παπαδάκη, ο οποίος ως άτομον είναι καθ' όλα έντιμος, σεμνός, αξιοπρεπής και υπεύθυνος, αλλά και ως επιστήμων και υπάλληλος είναι άριστος και αξιόλογος.

Ουδεμίαν απολύτως σχέσιν ή ανάμειξιν είχαν, ο μηνυτής μου, με τις εξελίξεις εις την Εκκλησιαστικήν Εκπαίδευσιν επί χούντας, ουδέ με τα συστήματα της ΖΩΗΣ ή του ΣΩΤΗΡΟΣ ή άλλων Εκκλησιαστικών κινήσεων, ώστε να επιδιώξει την άλωσιν και υποταγήν της Εκκλησιαστικής Εκπαίδευσεως εις αυτάς, αλλ' ούτε και εις την θέσιν την οποίαν κατείχε προ της χούντας εις την Ριζάρειον Σχολήν παρέμεινε, ουδέ προήχθη κατά την περίοδον εκείνη από το 6ο εις τον 2ο βαθμόν, αντιθέτως μάλιστα εδιώχθη υπό του καθεστώτος της χούντας, διότι δεν υπήρξε αρεστός εις αυτό υποστάς δυσμενή μεταχειρίσιν, ως εκ της οποίας μετετάγει δυσμενώς εις την Μ. Εκπαίδευσιν, επανελθών εις την αρχικήν του, εις την Ριζάρειον Σχολήν, θέσιν μετά την αποκατάστασιν της Δημοκρατίας. Όσα διέλαβα εις την ως άνω αναφοράν υπήρξαν πράγματι αναληθή ως εξακρίβωσα μεταγενεστέρως και προήλθον από πληροφορίας ωρισμένων προσώπων τα οποία δεν επιθυμώ να κατονομάσω. Εκφράζω την βαθειάν μου λύπην και ζητώ συγγνώμη δια τα αναγραφέντα εις την εν λόγω αναφοράν μου.

Αναλαμβάνω την υποχρέωσιν όπως δημοσιεύω την παρούσαν μου τουλάχιστον εις το περιοδικό «ΑΝΤΙ» και μίαν ημερησίαν Αθηναϊκήν εφημερίδα δαπάναις μου, εντός προθεσμίας ενός μηνός από σήμερον.

Ο δηλών
Γεώργιος Κ. Μαυρουδάκης

από τις εκδόσεις
Ρέκος
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ
τα βιβλία:



Γ. Θ. Βαφόπουλου
ΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΟΙΗΤΕΣ



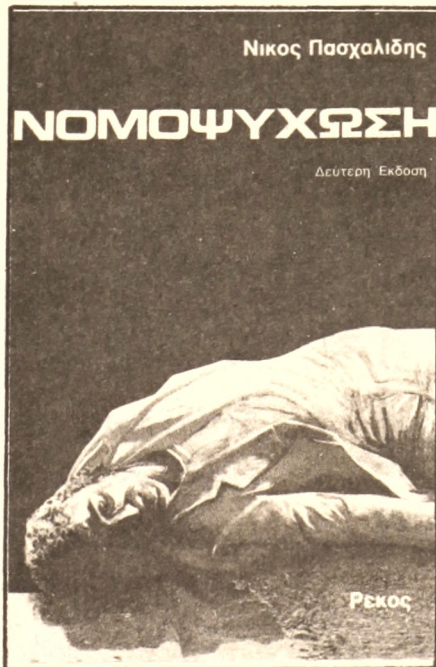
Στέργιος Βαλιούλης
ΠΟΛΙΤΗΣ
Β' ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ



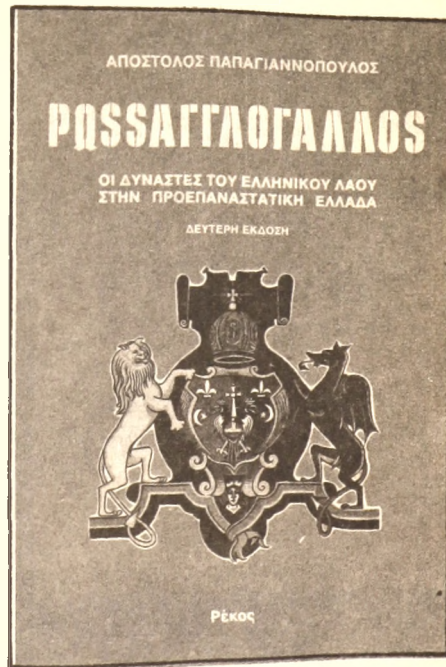
Στ. Παπαθεμελής
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΑΓΗΣ



Στεργ. Χασαπίδης
ΑΛΛΑΓΗ ΚΑΙ
ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

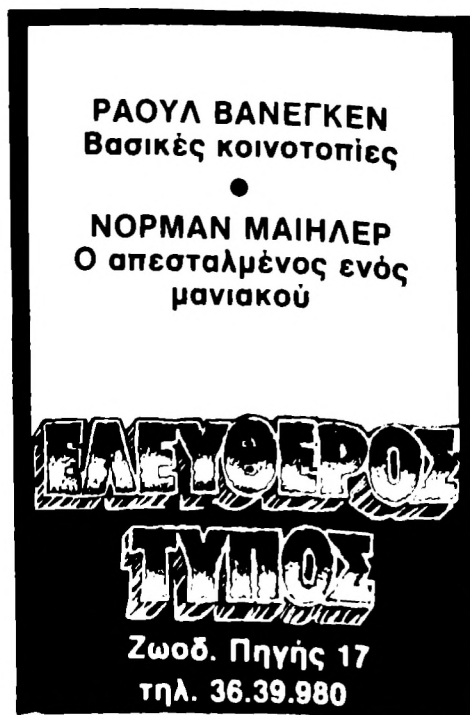
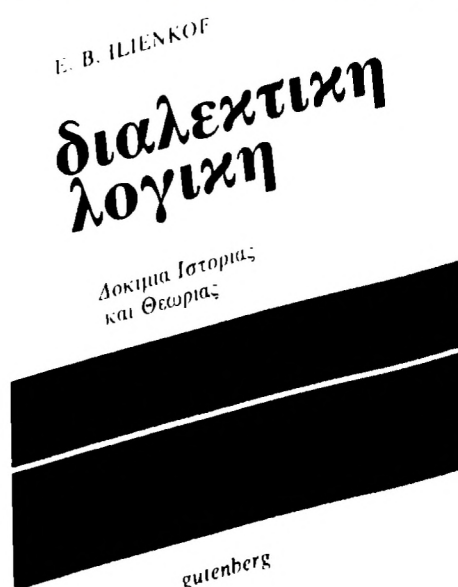


Νίκου Πασχαλίδη
ΝΟΜΟΨΥΧΩΣΗ



Α. Παπαγιαννόπουλου
ΡΩΣΣΑΓΓΛΟΓΑΛΛΟΣ

ΑΘΗΝΑ: Κλεισθένους 15, τηλ. 32.51.564
ΘΕΣ/ΝΙΚΗ: Αγίου Μηνά 13, τηλ. 271.063



ΤΟ BBC σας μαθαίνει αγγλικά...

Σ' όλο τον κόσμο η επιτυχία του BBC στη διδασκαλία Αγγλικών είναι αναγνωρισμένη. Τώρα και στην Ελλάδα το BBC προσφέρει τον αωστότερο και πιο εύχρηστο τρόπο για την εκμάθηση της Αγγλικής γλώσσας με:

ΒΙΒΛΙΑ - ΚΑΣΕΤΕΣ - VIDEO

για ΑΡΧΑΡΙΟΥΣ - ΠΡΟΧΩΡΗΜΕΝΟΥΣ, και σειρές για ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ:

- ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΧΝΙΚΑ ΑΓΓΛΙΚΑ
- ΕΜΠΟΡΙΚΕΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ & ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΜΠΟΡΙΟ
- ΙΑΤΡΙΚΗ ΟΡΟΛΟΓΙΑ
- ΑΓΓΛΙΚΑ ΓΙΑ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
- ΔΙΑΦΟΡΑ ΑΛΛΑ ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ
- ΕΙΔΙΚΕΣ ΣΕΙΡΕΣ ΓΙΑ
CAMBRIDGE FIRST CERTIFICATE
ΚΑΙ CAMBRIDGE PROFICIENCY

Για πληροφορίες και τιμοκατάλογο έπικοινωνήστε με ή ταχυδρομείστε στην διεύθυνσή μας το κουπόνι

ΟΝΟΜΑ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ



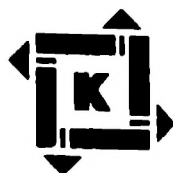
I. & M. ΠΑΝΤΕΛΙΔΗΣ & ΣΙΑ Ε.Ε.
ΑΜΕΡΙΚΗΣ 9 (ΣΤΟΑ) 106 72 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ 36 45 608 - 36 23 673

ΑΚΟΜΗ: Για Αγγλομαθείς σειρές BBC για Γαλλικά - Γερμανικά - Ιταλικά - Ισπανικά - Ρωσικά...

Α. Κ. Χριστοδούλου Η ΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΣΕΦΕΡΗ

Συνολική θεώρηση -σε τρεις τόμους-όλου του Σεφερικού κόσμου με σχόλια και παρεκβάσεις.

Κεντρική διάθεση
ΚΑΛΕΝΤΗΣ & ΣΙΑ ΕΕ
Κολοκοτρώνη 15
Τηλ. 32 34 270
105 62 ΑΘΗΝΑ



ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713 - 72.32.819

- Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
115 21 Αθήνα
- Υπεύθυνη τυπογραφείου:
ΑΛΕΚΑ ΣΗΜΑΝΤΗΡΑ
Δεσποτικού 33
Πετρούπολη
- Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ
- ΜΟΝΤΑΖ
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ
- Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237
- Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασιού 5 - Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

- Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
- Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξαμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 13
ετήσια: αεροπ. δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 15
ετήσια: αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: αεροπ. δολ. 15
ετήσια: αεροπ. δολ. 30

- Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60
115 21 ΑΘΗΝΑ

- ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
- ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 100

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

- Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Περιοδικό «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60
τηλ.: 72.32.713 - 72.32.819
- Για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας: Βιβλιοπωλείο Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
546 22 Θεσσαλονίκη

Μιλάμε την ίδια γλώσσα

Ξέρουμε ότι όταν ταξιδεύετε στο εξωτερικό για τουρισμό, για δουλειές, για σπουδές ή για οποιοδήποτε άλλο λόγο, ζητάτε κάτι περισσότερο από ένα απλό μέσο μεταφοράς.

Κι επειδή σκεφτόμαστε με τον ίδιο τρόπο σας προσφέρουμε όλα αυτά που θα κάνουν το ταξίδι σας πραγματικά αξέχαστο: Από πλήρως οργανωμένα ταξίδια με πληρωμή σε δραχμές, μέχρι την άνεση και την πολυτέλεια της 1ης ή διακεκριμένης θέσης με τα ιδιαίτερα γκισέ, τις ξεχωριστές αίθουσες αναμονής, τις ειδικές θέσεις και την ιδιαίτερη περιποίηση στο αεροπλάνο. Και πάντα, φυσικά, φιλική εξυπηρέτηση, απολαυστικό φαγητό στο οποίο η Ολυμπιακή έχει παράδοση, 97% ακρίβεια στις πτήσεις, εκτεταμένο δίκτυο πτήσεων με πολλές διασυνδέσεις και υπερσύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας με την Ολυμπιακή θα αισθανθείτε άνετα και θα νιώσετε πραγματικά σαν στο σπίτι σας. Γιατί καταλαβαίνουμε και φροντίζουμε να ικανοποιούμε όλες τις απαιτήσεις και τις ανάγκες σας. Και, πάνω απ' όλα, στην Ολυμπιακή μιλάμε την ίδια γλώσσα!

Για περισσότερες πληροφορίες
απευθυνθείτε στα γραφεία της
ΟΛΥΜΠΙΑΚΗΣ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑΣ
ή στον ταξιδιωτικό σας πράκτορα



ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ

ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γραφεία: ΑΘΗΝΑ: Λεωφ. Συγγρού 96, Τηλ. 9616.161, 9292.251 - Όθωνος 6, Τηλ. 9292.555
Μητροπόλεως 11, Τηλ. 9292.257 - ΟΜΟΝΟΙΑ: Κοτοπούλη 3 - ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ: Πύργος Αθηνών
ΠΕΙΡΑΙΑΣ: Ακτή Μιαούλη 27, Τηλ. 4520.968, 9292.797/8 - ΚΗΦΙΣΙΑ: Κηφισίας 267, Τηλ. 8016.119
ΓΛΥΦΑΔΑ: Αθηνών & Αθ. Διάκου - ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ: Κομνηνών 1 & 3, Τηλ. 260.121/9 και σε όλες τις πόλεις της Ελλάδας.

ΓΕΝΙΚΟ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΟ ΒΙΒΛΙΩΝ Α.Ε.

ΕΔΡΑ: Ζαλόγγου 11, ΑΘΗΝΑ 10678
ΤΗΛ: 36.17.791 - 36.44.409 - 36.44.453

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Αγαπητοί φίλοι βιβλιοπώλες,

από της 25ης Οκτωβρίου το Πρακτορείο μας λειτουργεί στα νέα του γραφεία επί της οδού Ζαλόγγου 11.

Με ιδιαίτερη χαρά σας γνωρίζουμε ότι δημιουργήσαμε πρατήριο άμεσης διάθεσης βιβλίων που καλύπτουν τις εκδόσεις 130 περίπου εκδοτικών οίκων απ' όλη την Ελλάδα. Με το νέο αυτό σύστημα πωλήσεων θα έχετε τη δυνατότητα να προμηθεύεστε απ' ευθείας τα βιβλία που σας ενδιαφέρουν και να ενημερώνεστε για τις νέες εκδόσεις. Επίσης αρχίζουμε ένα νέο σύστημα πληροφόρησής σας, που αφορά τα καινούργια βιβλία του δεκαημέρου. Το σχετικό έντυπο θα είναι έτσι διαμορφωμένο, ώστε να μαθαίνετε τον συγγραφέα, τον τίτλο, το είδος του βιβλίου, την τιμή του, καθώς και την έκπτωση που προσφέρουμε. Σημειώστε ότι η έκπτωση αυτή είναι η ίδια που παρέχει και ο ίδιος ο εκδοτικός οίκος που παράγει το βιβλίο.

Επίσης στο τέλος κάθε μήνα θα σας στέλνουμε επιπλέον έντυπο με τα best - seller που κυκλοφόρησαν.

Με αυτόν τον τρόπο πιστεύουμε ότι θα πληροφορείστε ανελλιπώς για την εκδοτική δραστηριότητα, και θα έχετε την ευκαιρία να κάνετε τις παραγγελίες σας συγκεντρωτικά γρήγορα και εύκολα.

Σας ευχαριστούμε για την έως τώρα συνεργασία σας.